Property of
CLgA
Please return to
Graduate Theological
Union Library

COMPENDIUM
THEOLOGIÆ ASCETICO-MYSTICÆ

BEATÆ MARIÆ VIRGINI

DICATUM,

SIVE INSTITUTIONES THEOLOGIÆ MYSTICÆ FUNDAMENTALIS

QUIBUS

ORDINARIÆ VIÆ PERFECTIONIS

PRINCIPALITER PERSCRUTANTUR

AUCTORE

P. FR. JOSEPHO CALASANCTIO A LLEVANERAS

ORDINIS MINORUM S. FRANCISCI CAPUCCINORUM.

Cum Rmi. P. Min. Generalis facultate, et Ordinarii licentia.

BARCHINONE.

EX TYPIS IMMACULATÆ CONCEPTIONIS,
VIA BUENSUCESO, 13.
1886.

ALMA COLLEGE
LIBRARY
Alma California

36617

Jus proprietatis reservatum.

APPROBATIONES.

FR. BERNARDUS AB ANDERMATT

Ordinis Minorum S. Francisci Capuccinorum, Minister Generalis.

Cum opus, cui titulus *Compendium Theologiæ Ascetico-Mysticæ, Beatæ Mariæ Virgini dicatum* auctore A. R. P. Josepho-Calasanctio a Llevaneras, Definitore, a duobus Ordinis nostri theologis, quibus id commisimus, revisum et approbatum fuerit, ac proinde in lucem edi posse ipsi probaverint, præsentium tenore lubenti animo facultatem concedimus, servatis de jure servandis, ut typis demandari possit ac valeat.

Datum Romæ, e Conv. nostro Immac. Conceptionis B. M. V., die 2 Augusti 1886.

Fr. Bernardus ab Andermatt,
Ord. Minor. Cap. M. Glis.

L. ✠ S.

De mandato Reverendissimi P. Bernardi ab Andermatt, Ord. Min. Cap. Ministri Generalis, attente perlegi et examinavi opus, cui titulus *Compendium Theologiæ Ascetico-Mysticæ, B. Mariæ Virgini dicatum,* auctore A. R. P. Josepho-Calasanctio a Ilevaneras, Definitore Provinciali, nihilque inveni, quod sit a sana fide et optimis moribus alienum; imo ob solidam et genuinam

doctrinam methodice, quamvis juxta Compendii naturam breviter expositam, optimum illud censeo medium, quo humilis anima christiana meditando simul ac orando per triplicem perfectionis viam ad vitam perducatur æternam. Unde hoc opus dignum existimo, ut typis mandetur.

Romæ, in Festo S. Annæ, Matris B. M. V., 1886.

Fr. Fulgentius a Gossensas,

Ord. Min. Cap. Secr. Gen.

Opus attente perlegi quod inscribitur: *Compendium Theologiæ Ascetico-Mysticæ, B. M. V. dicatum*, auctore A. R. P. Josepho-Calasanctio a Llevaneras, Ordinis nostri Def. Provinciali; in eoque, sicuti et in aliis ejusdem auctoris Compendiis, amplam, tutamque ac methodicam, cum amica brevitate, doctrinæ expositionem, pro modulo meo, reperi: et ideo dictum Compendium, ut ad finem feliciter adducatur, per similem *Mysticæ formalis* enucleationem, et in utilitatem Lectorum ac spiritualium Directorum, publici juris fiat summopere exopto.

E Com. nostro Imm. Conceptionis Urbis.

In Festo B. M. V. Angelorum Reginæ.

Fr. Pius a Langonio,

O. M. Cap. Secr. Gen., Censor Delegatus.

CENSURA.

De mandato Exmi. et Ilmi. D. Episcopi hujus Diœcesis, opus cui titulus «Compendium Theologiæ ascetico-mysticæ, a Rdo. P. Josepho Calasanz a Llevanaras, Ordinis Capuccinorum conscriptum, attente legi: tantumque abfuit ut in eo aliquid a catholica fide vel cristianis moribus dissonum invenirem; ut potius solide, nitide ac methodice, quamvis vero breviter, ut fert operis natura, expositam reperi, genuinam doctrinam ad mysticam theologiam spectantem. Vere hujuscemodi parvum opus Theologiæ mysticæ cempendium nominatur, utpote præcipua documenta ex potioribus auctoribus, de perfectione ac mystica tractantibus, in eo excerpta inveniuntur.

Hæc omnia una cum unctione, quibus humilis ac sapiens Auctor doctrinam exponit, hoc opus dignum efficiunt, ut typis mandetur. Ita censui ac judicavi.

Barchinone die 31 Julii 1886.

Dr. Joachim de Cots, Pbro.

In Seminario Theologiæ Professor.

Imprimatur.

Barchinone 5 Augusti 1886.

Franciscus de Pol, *Vic. Gen.*

PROLOGUS.

Maria. Spe nostra peramantissima protegente, *Compendium Theologiæ Ascetico Mysticæ*, sive *Mysticæ fundamentalis* eo fine exaravi, ut omnes animarum Moderatores omnesque clerici et religiosi, quasi in brevi Summula, ea omnia facile invenire possent, quæ ad perfectionem spiritualem sive propriam, sive aliorum conducere valent, divino præsupposito auxilio. Multi enim hodie scientiam ascetico mysticam non tanti quanti oporteret facientes, et difficulter incumbunt hujusmodi studio, et minus libenter occupantur in vera solidaque devotione in seipsis et in discipulis, promovenda, contenti ut modo generali et quasi in confuso Deo desserviant, quin ad doctrinas Doctorum spiritualium sufficienter ascendant, et omnimodam in divino famulatu fidelitatem perscrutentur et prosequantur.

Ex tali agendi ratione (pestiferis præsentis sæculi levitatis, mediocritatis, et uti dicunt, superficialitatis amatoris influxibus, magna ex parte debita), debilitatur persæpe animarum fortitudo, et fidei sensus, fideique mores minorantur in multis aliunde bonæ voluntatis fidelibus, quorum cor ex negligentia principiorum vitæ spiritualis partitur inter mundanas vanitates et divinum obsequium, mundo multum indugens et Deo quasi taxative serviens.

Mystica fundamentalis, de qua *principaliter* in hoc opusculo (prænotatis scientiæ mysticæ proprie talis

prolegomenibus, seu notione) agimus, vocari posset et Ascesis, sive Mystica late sumpta, quatenus *per se* non considerat *ex profeso* arcana *viarum extraordinarium*, sed principaliter tradit quidquid ad ordinariam perfectionem conducere potest, vel ab illa impedire, ut anima rite obfirmata in hac securissima perfectione et unione cum Deo, quotidie crescat in charitate, et non decipiatur per falsam pietatem, immo, si Deo, placuerit, proprie mysticos, seu extraordinarios spirituales favores (de quibus alibi separatim et speciatim tractabimus) salutaribus accipiat.

Aliunde, nullus Director debet ignorare fundamentalia pietatis principia, si non vult in multis decipi, et inutiliter, imo et periculose alios docere.

Mystica fundamentalis tradit ergo permulta quæ Mysticæ proprie dictæ seu Mysticæ speciali necessaria evadunt, et semper a mysticis proprie talibus præ oculis haberi debent. Unde non mirandum, si innumeri prope Doctores mystici totam scientiam ascetico mysticam sub nomine *Theologiæ mysticæ absque addito tradunt*.

Et sicut *Theologia Moralis* frequentius perscrutanda est ab animarum pastoribus quam *Theologia Dogmatica* (quamvis hæc ultima nunquam negligenda), utpote quia morales difficultates frecuentiores occurrrunt; ita *Theologia Mystica fundamentalis* et *ascesis* sæpius (speciali non neglecta) perscrutari devet quam *Theologia Mystica specialis* seu *proprie dicta*, quia quotidie multi reperiunter fideles qui in ordinariis perfectionis viis perambulant: multo pauciores vero et rariores qui in viis extraordinariis inveniuntur.

Compendium nostrum continet doctrinam S. Thomæ, S. Bonaventuræ, et celebriorum Mysticorum, necnon permultas Patrum et antiquorum Doctorum sententias, ad utilitatem præsertim concionatorum v. gr. in locis piis, et faciliorem jucundioremque lectionem.

Utinam omnes lectores humillimi hujus compendii, auspicante B. M. V. perveniant ad montem sanctum perfectionis.

Romæ. In festo B. M. V. Prodigiorum, die 9, Julii 1886.

Omnia sub correctione S. Romanæ Ecclesiæ.

PRÆNOTIONES.

1.—MONITUM SERAPHICI.—«In principio primum «principium, a quo cunctæ illuminationes descendunt «tanquam a patre luminum, a quo omne est datum op- «timum et omne donum perfectum, Patrem scilicet æter- «num, invoco per Filium ejus Dominum nostrum Jesum «Christum.»—«Oratio igitur mater et origo est sursum «actionis in Deum. Ideo Dionysius in libro de Mystica «Theologia, volens nos instruere ad excessus mentales, «primo præmittit orationem. Oremus igitur et dicamus «ad Dominum Deum nostrum: Deduc me, Domine, in «via tua, et ingrediar in veritate tua. Lætetur cor «meum ut timeat nomen tuum.» *(Itin. ment. ad Deum, prolog. et cap. 1).*

2.—DEFINITIO.—I. «Mystica Theologia idem est quod extensio amoris in Deum per amoris desiderium.» *(S. Bonav., de Myst. Theol., in prolog.).* Unde, Theologia mystica auget et extendit amorem, et hoc per desideria vera, continua, ardentia.

II. Theologia mystica vocatur etiam sapientia practica quæ tractat de Deo quatenus bonus est et amabilis; scientia sanctitatis; scientia perfectiva intellectus et maxime voluntatis; scientia contemplationis, etc.

III. *Theologia mystica, quasi late sumpta et communius*, definitur: Practica scientia de modo Deum amandi, et nos ipsos odio habendi *(Maës., Theol. myst.)*. Vel: scientia ex divinitus revelatis procedens, quæ doctrinas ad perfectionem virtutum consequendam conducentes tradit *(Schram, Theol. myst.)*.

IV. *Theologia mystica, stricte sumpta* est: scientia quæ de contemplatione, et de donis mysteriosis ac supernaturalibus agit in ordine ac perfectionem christianam. Vel: illa Theologiæ species, quæ agit de contemplatione, et fideles dirigit circa dona spiritualia, extraordinaria ac quasi-mysteriosa *(Cfr. Scavini, Theol. Mor., l. 3, t. 10, d. 1, c. 3)*. Agemus de Theologia mystica et late et stricte sumpta: quia non tantum pro perfectis, sed et pro incipientibus scribimus, ut omnes «extendant amorem in Deum per amoris desiderium,» ut vult Doctor Seraphicus et mysticus.

3. —DIVISIO.—I. Theologia mystica est vel *Experimentalis* et subjectiva, vel *Doctrinalis* et objectiva. Illa est elevatio mentis ad Deum per desiderium amoris purissimi et ferventissimi; vel motio anagogica; vel melius, experimentalis cognitio habita de Deo per amoris unitivi complexum *(Cfr. Gerson, tr. 7 sup. Magnificat)*. Ista considerat actus contemplativorum juxta principia et regulas ab Ecclesia traditas. Unde, mystica

doctrinalis dirigit quodammodo et disponit vocatos ad contemplationem. Mysticam experimentalem solus Deus proprie docet: doctores vero adjuvant mysticos seu contemplativos ne errent.

II. Mystica, sive experimentalis, sive doctrinalis, stricte sumpta, est: *incipientium*, si agatur vel tractetur de iis quos Deus purificat ad primos contemplationis gradus; *proficientium*, si de iis qui, jam ex parte purificati, recipiunt quædam peculiaria dona; *perfectorum*, si de iis qui pervenerunt ad unionem stabilem cum Deo, ut alibi dicetur.

III. Mystica late sumpta agit de via purgativa, illuminativa, et unitiva, seu de incipientibus, proficientibus et perfectis, sive viis ordinariis, sive extraordinariis.—Agemus de mystica doctrinali.

4.—OBJECTUM Theologiæ Mysticæ suntex perimentales actus (præcipue extraordinarii) devotorum ad perfectionem et contemplationem tendentium, quatenus prædicti actus conformes vel disconformes sunt ipsi perfectioni et contemplationi. Ergo Deus est objectum mediatum; actus vero mystici perfecte vel imperfecte unitivi sunt objectum immediatum Theologiæ Mysticæ doctrinalis.

5.—FINIS Theologiæ Mysticæ est, animam per viam perfectionis ducere usque ad unionem perfectæ charitatis cum Deo, mediantibus regulis veræ et sanæ prudentiæ ab Ecclesia, Patribus et Theologis approbatis vel traditis.

6.—DIFFERENTIA.—I. Theologia Mystica differt a

Theologia Scolastica. Quia 1.° illa tractat de Deo quatenus est veritas amabilis; ista de Deo quatenus est veritas cognoscibilis. 2.° Scolastica est perfectio intellectus; Mystica vero est (præcipue) perfectio voluntatis.

II. *Theologia Mystica differt a Theologia Morali.* Quia 1.° Moralis componit mores excludendo peccatum; Mystica vero non solum excludit peccatum, sed tota occupatur in perfectione addiscenda et exequenda.— 2.° Moralis principaliter divertit a malo, seu docet divertere a malo per observantiam præceptorum affirmativorum et negativorum; Mystica vero principaliter facit bonum, i. e. conducit ad perfectionem et contemplationem per observantiam consiliorum, et imitationem sanctorum.

III. *Theologia Mystica differt a Theologia Ascetica.* Quia 1.° ista ordinarium perfectionis exercitium et media docet; illa vero agit principaliter de viis et mediis extraordinariis. 2.° Mystica supponit Asceticam; Ascetica vero non supponit Mysticam. 3.° Ascetica est fundamentum veræ Mysticæ: unde, mystici haud ascetæ, seu perfectionis haud cultores, sunt falsi mystici. 4.° In omni studio mystico invenitur aliquid ascetismi: in rebus autem pure asceticis nunquam agitur de mysticismo stricte sumpto.

7.—SUBLIMITAS.—I. Theologiæ Mysticæ sublimitas exoritur ex ipsius objecto sive mediato sive immediato.

II. Theologia Mystica est vere Ars artium, et luminare directionis animarum seu operis omnium divinorum divinissimi.

III. Theologia Mystica agit de altissimis et mirabilibus effectibus divini amoris in cordibus eorum qui totis viribus sese Deo dederunt, et illius voluntatem in omnibus unice quærunt, abnegantes sæcularia desideria et nihil aliud scire volentes quam Jesum et hunc crucifixum, quique cum D. Dionys. *(Theol. Myst. c. 1)*, dicere possunt: «Dirige nos (Sanctissima Trinitas) ad «mysticorum oraculorum plusquam indemonstrabile et «plusquam lucem et summum fastigium, ubi simplicia et absoluta et immutabilia Theologiae mysteria aperiuntur in caligine, plusquam lucente silentii arcana docentis.»

8.—UTILITAS.—I. Theologiæ Mystica est illa divina sapientia cujus possessio est melior quam possessio auri et divitiarum: Ergo... De ipsa dicit Scriptura (*Prov.* 16, 16): «Posside Sapientiam quia auro melior «est.»—«Sapientia hæc, ait D. Bonav. *(de myst. theol., in prol.)* mystica Theologia dicitur.»

II. Theologia Mystica est ornamentum sacerdotale: quia magni doctores mystici hanc scientiam non speculative tantum, sed et aliquantulum practice coluerunt. Sacerdos per mysticam est lux pro aliis, ignis pro se: ergo lucet et ardet. Unde optimi animarum directores sunt: 1.° pii et devoti; 2.° docti et sapientes in rebus mysticis. Ergo sacerdos parum utiliter alios ad perfectionem ducere conabitur, si ipse minime curat de proprio spirituali profectu. Merito dicendum cum Alvarez de Paz (*Præf. de vit. spir.*): «Hæc est vera sapientia, «quæ non in jejuna speculatione, sed in utili operatione

«sita est; non in disputationibus, sed in fuga ab omni «malo, in adhæsione incommutabili bono et in perfecta «mandatorum observatione, atque in animi puritate «consistit.»

III. Ex dictis patet, Theologiam Mysticam ideo utilissimam dicendam, quia: 1.° tendit ad ipsam Directorum perfectionem; 2.° ac proinde in ipsa speculatione inclinat ad experimentalem Mysticam; 3.° est magnum adjumentum Magistrorum et discipulorum in via sanctitatis.—Bona est ergo Mystica doctrinalis; melior Mystica experimentalis; optima Mystica experimentalis-doctrinalis, seu speculativo-practica.

9.—NECESSITAS.—I. *Theologia Mystica doctrinalis est necessaria omnibus animarum directoribus.* Quia 1.° notiones mysticæ, ut dictum est, differunt ab aliis theologiæ notionibus, ac proinde requirunt speciale studium. «Quamvis ambæ Theologiæ germanæ sint, ait «Lopez Ezquerra (*Lucern. Myst., tr.* 1, *c.* 6), habet ta«men mystica alia principia, diversos modos, et non «paria studia quæ... discernenda sunt.» Quia 2.° in omnibus fere civitatibus et locis inveniuntur animæ Deo specialiter dilectæ, perfectionem ardentissime sectantes, et a Domino specialissime visitatæ, quorum directio exigit notitiam viarum contemplationis. Ergo «necessa«rium prorsus est quod Magister sit doctus... in illa di«vina sapientia, quam docuerunt Petrus et Paulus; ideo«que ejus studium non tam Theologiæ Scolasticæ quam «Mysticæ et spiritualis sit.» (*Lopez Ezquerra, ibid.*). Quia 3.° «Deus animas per diversas vias ad se trahit,

«et necessarium est quod Magister aliquam saltem no-«titiam habeat singularum. Quare debet plures mysti-«corum libros revolvere, in quibus per assiduum stu-«dium versatus sit, ut id de quo experientiam non ha-«bet, a Doctorum experientia et doctrina accipiat.» (*Idem, ibid.*).

II. *Sola Mystica experimentalis non sufficit ad alios dirigendos.* Quia 1.° «Experientia quidem juvat pluri-«mum; at est fallax, maxime in his materiis, quæ cum «non sint phisicæ, sed morales, subjectæ sunt quam ma-«xime varietati.» (*Segneri*). Ergo Theologia Mystica doctrinalis est necessaria ad evitandos errores in via perfectionis. Quia 2.° «sine Theologia Mystica doctri-«nali, sola experimentalis facile ad spiritum declinat «privatum et illusum, qui est fomes omnium hæretico-«rum in speculativa, et illusorum in Mystica.» (*Schram*). Quia 3.° «compertum est multos habere devotionem, «sed non secundum scientiam: quales procul dubio pro-«nissimi sunt ad errores, etiam super indevotos, si non «reputaverint effectus suos ad normam legis Christi: «si præterea capiti proprio, propriæ scilicet prudentiæ «inhæserint, spreto aliorum consilio.» (*Gerson*).

III. *Reprobanda aliquorum confessariorum negligentia in Theologia Mystica addiscenda et colenda.* Quia «illorum (confessariorum) est alios in perfectionis via «instruere, manuducere, corrigere, excitare, etc.; «suntque ipsi præcipue a quibus perfectionis panem «petere habent parvuli: adeo ut, si ipsi in hac via non «satis versati sint, hac eorum ignorantia contingat sæ-

«pius, quod multæ simpliciores animæ, alioquin bonæ «voluntatis et ad Deo perfectiori quo scirent modo ser- «viendum promptissimæ, perfectiores tamen non eva- «dant; utique quia patrem nactæ non sunt, qui eas in «perfectis semitis instruat. Quod certe non parum in «Christi animarum Sponsi injuriam redundat.» (*Maës, Theol. Myst., proœm.*).

IV. *Damnandi contemptores scientiæ Mysticæ.* Quia 1.° Favent cuidam quasi-rationalismo et mirabilia divina veluti aspernuntur: rejiciunt quodammodo Spiritus Sancti specialia dona; spiritualem vitam non tantum negligunt penitus, verum etiam tanquam Monialium ac Devotarum nugas vel quasi deliria exsibilant. Quia 2.° Tales contemptores habent consocios ipsos Protestantes, juxta illud Scavini (n. 464): «Sunt qui illam (Mysticam) «ejusdem tractatores, licet doctissimos, rident passim, «aliquo modo accedentes ad protestantes, inter quos vix «credibile est quot injuriis Mysticam ac Mysticos pro- «secutus est Morhemius, ut refert Bergier. Verum ne- «dum spernenda, imo tanquam utilis et necessaria hæc «scientia habenda est; nam cum dentur illis mysteriosis «donis a Deo donatæ, requiritur in confessario aliquis «saltem) circa eadem scientia, ut erga pœnitentes etiam «in his magistri, doctoris et patris officio fungatur.»— Theologus mysticus non ex levi credit, sed ad normam traditionis Ecclesiæ accurate examinat actus experimentales mysticorum, ut pretiosum a vili separetur.— Cfr. Verhæge, Man. Theol. Myst.; P. Serafin passionista, Princip. Theol. Myst.; Lopez Ezquerra, Lucerna myst.; etc., etc.

10.—FONTES Theologiæ Mysticæ.—I. Scriptura Sacra; II. Traditio; III. Ecclesia, Caput Ecclesiæ seu Romanus Pontifex, Concilia; IV. Uno verbo, omnes loci theologici sive interni, sive externi. (*Vid. nostrum Comp. Theol. Dogm., de locis theol., proœm*). — Hinc «Principia, e quibus Theologia Mystica suas regulas et veritates accipit, eadem sunt e quibus Theologia Dogmatica, Polemica, Moralis et Scolastica suas veritates, regulas et conclusiones deducit,» ait Schram., 3.

11. — PRINCIPES hujus facultatis: D. Thomas et D. Bonaventura.— D. Thomas cum veritate Theologiæ Scholasticæ scripsit multa quæ Mysticæ sunt propria, et quia ambæ scientiæ sunt sorores invicem quasi conjunctæ, utramque eminenter coluit Angelicus Doctor. (*Ita ex Ludov. a Ponte, Medit. p. 1, introd.).*—D. Bonaventura «singulariter inter omnes Doctores Catholicos, pace omnium salva, videtur idoneus et securissimus ad illuminandum intellectum, et ad inflammandum affectum.» (*Gerson. Part. 2, tit. de legend. lib. a Relig.*). Et alibi ait: «Sint alii Doctores, qui dicantur Cherubici: «Bonaventura autem verissimo nomine Seraphicus si-«mul et Cherubicus, quia inflammat affectum, et erudit «intellectum, reducit et unit ad Deum per amorem ex-«citativum; dum alii multi solum divaricant et disper-«gunt intellectum per præcisiones, prioritates et poste-«rioritates, per signa et contingentia, cum tamen unum sit necessarium.» (*Gerson. Epist. ad quemd. Min. anno* 1426). — «Multi doctrinam proferunt, devotionem «prædicant multi, pauci scribendo libros docuerunt

«utramque. Bonaventura autem et multos superavit et «paucos, dum ejus doctrina devotionem, devotio ins«truit doctrinam. Si ergo et doctus vis esse et devotus, «illius Opusculis esto intentus.» (*Joan. Trithemius Ord. S. Bened., de Scrip. eccles. c.* 464).

NOTA.—I. Præter Angelicum et Seraphicum, maxime commendantur D. Dionysius, eximius magister mysticus S. Joannes a Cruce, et suavissimus S. Franciscus Salesius, Episc. Conf. et Ecclesiæ Doctor.—II. Inter præcipuos mysticos, floruerunt innumeri fere Doctores hispani, cum S. Petro ab Alcantara, S. Theresia a Jesu, etc., etc.

12.—ADVERSARII veræ Mysticæ.—I. Gnostici, Albigenses. Fratricelli, etc.—II. Illuminati, Quietistæ, etc. —III. Rationalistæ, Semi-Rationalistæ; et Liberalismi sectatores, qui duobus dominis plus minusve servire intentant.—IV. Negligentes non pauci in vita spirituali et perfectione, qui etiam studium orationis mentalis ignorant, vel de via meditativa minime curant, nec quod se, nec quoad alios.

NOTA.—Ex istis, Gnostici, etc. horrendas abominationes committebant; Illuminati, etc. spiritualem animæ progressum impediebant quadam passivitate, inertia et aliis aberrationibus, non raro abominationibus et libidine plus minusve admixtis; Rationalitæ, etc. rerum spiritualium vel sunt contemptores, vel irrisores, vel parvifaciunt; Negligentes denique, potius vitam mundanam quam christianam sectantur, et paucissimis actibus externis contenti, compunctionem cordis et soli-

dam pietatem illis relinquunt quos devotos et beatos injuriose et prava intentione vocant. Ergo adversarii veræ Mysticæ sunt: 1.° Ignorantia, pigritia et libido; 2.° Incredulitas, indifferentia, impiorum societas et libertinorum amicitia; 3.° Acedia, tepiditas, et fervoris carentia.

13.—METHODUS.—I. Imprimis agemus de Perfectione spirituali, seu de fundamento vitæ vere mysticæ. Deinde tractandum est de viis contemplationis seu stricte mysticis, ubi de Contemplatione. Denique, spiritualium Directorum haud facilia munera et officia docentur, ubi de Magisterio spirituali.

II. In rebus mysticis, fugienda curiositas, judiciorum celeritas, mysticorum dirigendorum aviditas, humana seu carnalis prudentia, mundana principia, privata opinio, et (præcipue) pietatis et scientiæ neglectus. «Prævenlis igitur divina gratia humilibus et piis, compunctis et devotis, unctis oleo divinae laetitiae et amatoribus divinæ sapientiæ, et ejus desiderio inflammatis, vacare volentibus ad Deum magnificandum, amandum et etiam degustandum, speculationes subjectas propono, insinuans quod parum aut nihil est speculum exterius propositum, nisi speculum mentis nostræ tersum fuerit et politum.» (*S. Bonav., Itiner mentis ad Deum, prolog.).*

14.—VARIA.—I. Theologia Mystica merito utitur terminis metaphoricis et locutionibus propriis. Quia altissima perfectionis arcana imperfecte tantum exprimi possunt ab humana lingua. Unde «jure merito benigne «accipiendi sunt termini, et mysticæ locutionis modi,

«præsertim cum Theologia Mystica proprias et recondi-«tas phrases et locutiones sibi vindicet» (*Vict. Geleus.*). «Operationes interiores præsertim, non ita clare profe-«runtur, nec ita possunt scriptis tradi, sicut sentiuntur: «et hæc est ratio, quare Apostolus dixit, se audivisse «arcana verba, quæ non licebat homini loqui; quoniam «minus poterat tradere (*B. Dionysio, exempli gratia*) «quam acceperat» (*Gerson.*).

II. Theologia Mystica est 1.° Scientia, quia nititur principiis fide divina creditis; 2.° Sapientia, quia per altissimas causas cognoscit altissimam contemplationem; 3.° Practica, quia tendit ad operationem per orationem, mortificationem, seu conducit fideles per viam sanctitatis (*Cfr. hucusque dicta.*).

III. Notatu digna: 1.° «Sublimis hæc sapientia humilibus, quantumvis simplicibus, manifestari solet; occultari vero superbis, licet eruditissimis» (*Bracharensis.*). Ergo, Mysticæ studium comitetur humilitas.— 2.° «Contra usum aliarum scientiarum, in ista sapientia practica præcedit theoricam» (*S. Bonav.*). Unde, «qui «experti non sunt res mysticas, credant inde eidem ipsi «dicenti: si adhuc dubitant, accedant certe, et probent, «et sic in semetipsos discant quid sit» (*S. Bern., serm.* 32, *in cant.*).—3.° «Multa interdum experiuntur viri «sancti contemplationi dediti, qui etiam, ut sensum ex-«primant, utuntur subinde quibusdam dicendi formulis, «quæ benigne sunt intelligendæ» (*Leasius, de sum. bon., l. 2, c. 1*).—4.° Mediocris scientia cum vera experientia faciunt accuratum theologum mysticum: «Magistra enim

«intelligendi est experientia» (*S. Bonav., itiner. ment. ad Deum.*). «Quomodo enim poterit aliquis perfecte con-«cipere, quid sit libertas filiorum Dei, aut dulcedo divi-«ni amoris, si eam nunquam experiri licuit?» (*Barth. a Mart., Comp. spirit., c.* 32.).—5.° Attamen, ad Theologiam Mysticam docendam vel addiscendam, sufficit quod docens vel discipulus, cum fervore in via Domini incipiat vel proficiat, quo modo Mysticas veritates vitæ spiritualis proprias, vel explicare, vel capere poterit (*Cfr. Schram, 4*).—6.° Mystica «est sine dubio quæ in-«comparabiliter excedit omnes alias scientias et artes «Universi: quia est omnibus altior, nobilior, sanctior, «utilior, delectabilior et diuturnior» (*Lud. a Ponte, introd. ad ducem spir.*): «Siquidem (hæc scientia voluntatis et perfectionis) sola sine aliis Deo gratissima est, et «reliquæ sine ista neque in cœlestem thalamum admit-«tuntur, nec pulchræ et decoræ existimantur. Hæc est «vera justorum sapientia» (*Alvarez de Paz, præf. ad vit. spir.*). Concludendum est iterum dicendo: Sis mysticus practico-speculativus. Nam «et tantum lucere «vanum, et tantum ardere parum; lucere et ardere per-«fectum» (*S. Bern., serm. in Nat. S. Joan.*).

15.—MAGISTER Theologiæ Mysticæ: B. MARIA V., vera Consolatrix ac refugium nostri, quæ merito vocatur: «Lux diei mysticæ» (*S. Andr. Cret.*): «Perfectio «hominum» (*S. Antonin.*): «Directio dubitationis nostræ» (*S. German.*): «Doctrix sapientiæ Dei, docens veram «sapientiam verbis suis et exemplis» (*Idiota*): «Magis-«tra contemplationis» (*S. Antonin.*): «Contemplatrix di-

«vinorum Filii mirabilium, Deiformiumque operationum» (*Dion. Chart.*).

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Nulla unquam inordinata affectio, nec distractio, mentem Virginis a contemplationis lumine revocavit, nec occupatio ulla exterior (*Dion. Chart.*).—Maria est «oratrix nostra, ut ab hostibus nostris liberemur» (*S. Jos. Hymn.*): est «oraculum contemplantibus» (*Barth. de Pisis.*).

MARIAM INVOCA. O Mater mea! «Undique sollicita es de miseris, misericordiam vallaris, solum misereri videris appetere» (*S. Bonav.*).

MARIAM LÆTIFICA. Orationis et meditationis studio. Etenim, «virtus orationis in B. Virgine excellentissima fuit» (*B. Alb. Magn.*).—Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis. (*S. Ildefons*).

PARS PRIMA

DE

PERFECTIONE SPIRITUALI

TRACTATUS
DE PERFECTIONE SPIRITUALI GENERATIM.

CAPUT I. DE NATURA PERFECTIONIS SPIRITUALIS.

16.—PRÆNOTANDUM.—«Viæ Sion lugent (i. e. vir-«tutes, ait Hugo), eo quod non sint, qui veniant ad so-«lemnitatem ejus» *(Jerem. 1.)* «Tamen hoc poterit spe-«culator quisque intelligens exclamare, tantam cap-«tivitatem animarum; tantam declinationem a semitis «justitiæ. Quæ viæ etiam lugere dicuntur; eo quod «abjecta vera sapientia, tam clerus, quam populus «mundanis delitiis, vel inutilibus curiositatibus se im-«mergat: in quibus sic mens ipsorum ita totaliter possi-«detur, ut vera sapientia locum in eis non inveniat.» *(S. Bonav. Myst. prol.)*. Ergo, agendum de vera sapientia seu perfectione, non ad speculationem tantum, sed etiam ad propriam praxim, ut dictum est alibi.

Articulus I.—De Notione Perfectionis Spiritualis.

17.—DEFINITIO. I.—*Perfectio in genere* nihil aliud est quam plena et absoluta finis sui ultimi consecutio.

Ergo, in hac vita haberi potest tantum inchoative; in altera perfecte.

II. *Perfectio nostra, seu viatorum, melius definitur:* Assecutio sanctitatis per fugam vitiorum, virtutum exercitium, et totalem ac habitualem obedientiam divinæ voluntati, ex motivo charitatis erga Deum. Ergo, via perfectionis est vera palæstra spiritualis, in quia devotus Christi miles nihil aliud timet quam peccatum; nihil appetit quam Deum et Dei amorem; nihil quærit quam Deum et Dei beneplacitum et voluntatem.—Cfr. Schram, Rodriguez, etc.

18.—DIVISIO. I.—Perfectio est *permanens* vel *operens*. Perfectio permanens seu habitualis est illa quæ consistit in aliquo gradu sublimi sanctitatis et gratiæ habitualis. Ergo est major vel minor sicut gratia qua participat. Perfectio operans seu actualis est illa quæ consistit in modo quodam nobili et excelso exercendi virtutes, v. g. Deum ex toto corde cum purissima intentione amandi.

II. Perfectio est *personalis*, vel *status*. Perfectio personalis eadem ac perfectio permanens. Perfectio status seu regularis est observatio regulæ et constitutionum Instituti regularis in quo quis professus est.

III. Perfectio est vel *infima*, vel *superior*, vel *media*. Perfectio infima, seu essentialis, consistit in observantia præceptorum maxime in charitate et exigit fugam peccati saltem mortalis. Perfectio superior seu accidentalis quæ stricte perfectionis nomensola meretur, consistit in observantia consiliorum prout sunt media ut quis magis

ac magis ultra debitum in charitate proficiat. Perfectio media consistit in fuga et detestatione mortalium et venialium.—Unde *Perfectio est vel incipientium, vel proficientium, vel perfectorum.* Prima excludit mortale; secunda roborat charitatem exercitio virtutum; tertia invenitur in animabus purgatis a vitiis, et illuminatis virtutibus, quæ per charitatem soli Deo uniuntur purissima intentione.—Cfr. Schram, Godinez, etc.

19.—QUIDDITAS PERFECTIONIS. I.—*Perfectio Patris cœlestis est norma perfectionis nostræ spiritualis.* Quia 1.° homo conditus fuit ad imaginem Dei. Quia 2.° Christus *(Math.* 5.*)* ait.: «Estote perfecti, sicut Pater «vester cœlestis perfectus est.»—Unde, quia Pater cœlestis est perfectissimum Ens, perfectissima sapientia, et perfectissimus amor, homo, filius Dei adoptivus, esse debet vere vivens spiritualiter per gratiam et amicitiam cum Deo, vere cognoscens suum Conditorem, vere amans peramantissimum Patrem qui in cœlis est. Non possumus esse, cognoscere et amare ut Deus, sed esse, amare et cognoscere ut Deus a nobis exigit. Ergo, «non requirit Christus ut in quantitate perfectionis Patri «æterno similes simus, quod impossibile est; sed in iis- «dem omnibus operationibus perfectionem nostram si- «tam esse existimemus, in quibus perfectio Patris con- «sistit; videlicet, quod sicut Pater æternus seipsum «cognoscendo generat Filium, et dum hunc infinite «amat, et vicissim ab ipso taliter amatur, spirat cum «ipso Spiritum Sanctum, sicque per istam cognitionem «et amorem sui quodammodo tota Trinitas exsurgit;

«ita et homines tunc se perfectos esse existiment, quan-«do per cognitionem et amorem eidem moraliter adhæ-«rent, et sic unus cum eo spiritus fiunt, quemadmodum «Apostolus, I. ad Cor., 6 loquitur.» *(Schram. 16).*

II. Habitualis cognitio et fidelissima ac amorosa executio Divinæ voluntatis constituunt homines in vera perfectionis palestra et schola, seu faciunt homines viatores perfectos. Quia 1.° illi sunt vere sancti et Deo grati, qui totaliter adhærent Deo; atqui scientes et exequentes omnia quæ Deus vult, totaliter adhærent Deo, intellectu, corde et opere. Ergo... Unde, tales, quamvis viatores, imitantur (imperfecte quidem) perfectionem comprehensorum seu absolutam.—Quia 2.° talis cognitio et executio est sublimiter augmentativa gratiæ et virtutis.—Quia 3.° tales sunt vere Dei amici et dilectissimi servi, agentes in omnibus ex motivo charitatis.

NOTA: Non sufficit ad perfectionem nostram Deo suum infinitum esse gratulari, et ex animo optare, sed requiritur ut semper faciamus quod vult Deus, et quomodo vult Deus, et quia vult Deus. Ergo adimplere debemus Dei voluntatem et quoad substantiam, et quoad modum, et quoad finem. Ergo concludendum, cum devoto quodam Auctore: «Volo, Domine, quidquid vis, volo quia vis, volo quomodo vis volo quamdiu vis.» Hæc dicito et tu, non solo verbo, sed opere et veritate, constanter, firmiter et humiliter.

III. Hæc divinæ voluntatis executio non respicit tantum ea quæ Deus expresse præcipit, sed etiam ea omnia quæ Deo placent. Alias esset perfectio negativa,

seu simplex exclusio mortalis et deliberati venialis, ad quod omnes homines obligantur. Ergo, stricta, plena et specialis perfectio, quæ in hac vita dari et intendi potest, consistit in amare Deum super omnia, prout talis amor excludit omne displicens vel etiam minus placens Deo, et prout inducit efficaciter ad omne majus Dei beneplacitum, ait Schram.

IV. *Deus est finis perfectionis.* Unde errant, qui totam vitæ sanctitatem collocant in mediis perfectionis, parum curantes de fine seu unione cum Deo. «Magna «cœcitas, et nimia stultitia est in multis, ait D. Tho«mas *(opusc. 61, c. 3)*, qui semper Deum quærunt, «continue ad Deum suspirant, frequenter Deum deside«rant, continue in oratione ad Deum clamant et pulsant: «cum ipsi secundum verbum Apostoli sint Templum «Dei vivi, et Deus veraciter habitet in eis: cum anima «ipsorum sit sedes Dei in qua continue requiescit. Quis «unquam, nisi stultus, quærit instrumentum foris, «sciens quod habeat reclusum? Sic etiam est vita cu«juslibet justi semper Deum quærentis, sed nunquam «fruentis, et omnia opera ejus minus perfecta sunt.» Ergo bona sunt media, sed optima sunt opera: non sufficit Deum quærere, sed requiritur Deo parere et obedire: meditatio et oratio sint tibi lucerna, sed executio beneplaciti divini sit tuum negotium, officium et continua occupatio. In meditatione scito quid Deus velit de te, et statim promptus sis ad exequendum quod intelligis faciendum. Pax, quies, et tranquillitas tua sit observatio et adimpletio mandatorum et consiliorum optimi Dei tui.

20.—VARIA. I.—Perfectio habitualis ab actuali est separabilis, v. g. in parvulo baptizato, non vero in adulto: actualis vero, prout comprehendit interiorem cum exteriore, ab habituali separari nequit (*Schram*).

II. Perfectio personalis nonnisi secundum quid est separabilis a perfectione regulari seu status, quatenus de cætero perfectus, ex debilitate vel inadvertentia, deficit in observatione unius vel alterius regulæ sub peccato non obligantis; imo perfectio regularis est unum e potioribus signis perfectionis personalis, et nunquam fallens, nisi ex parvitate materiæ et indeliberationis hujus vel illius regulæ; minusque videtur e converso separabilis perfectio regularis a personali, nisi forte ad tempus, et quoad solam externam perfectionem, seu solam externam regularem observationem, ut habet Reguera (id.).

III. Perfectio perfectorum est proprie illa perfectio quæ speciali titulo hominem perfectum, sanctum et in statu perfectionis constituit, per quam homo non est utcumque justus, sed perfectus; nec utcumque perfectus, sed in gradu illo speciali, ad quem in via devenire potest, et differt ab incipientibus et proficientibus, sicut vir perfectus a puero et juvene (id.).

IV. Perfectio est *secundum quid* mensura amicitiæ cum Deo, seu est ipsa charitas reddens nos vere amicos Dei. Perfecti enim, idem volunt ac Deus vult: sed «eadem velle, et «eadem nolle, ea demum firma amicitia est,» ait S. Hieron *(epist. ad Demetr.)*.

V. Perfectionem maxime petimus in Oratione Domi-

nica, per verba : «fiat votuntas tua,» juxta illud D. Cypriani *(epist. 5, de or. dom. cap. 7)*: «Fiat voluntas tua. «Voluntas Dei est, quam Christus et fecit, et docuit: «humilitas in conversatione: stabilitas in fide: verecun«dia in verbis: in factis justitia: in operibus misericor«dia: in moribus disciplina: injuriam facere non nosse, «et factam posse tolerare: cum fratribus pacem tenere: «Deum toto corde diligere: amare in illo quod pater est: «timere quod Dominus est... etc.»

VI. *Perfectio est quasi ars nobilissima ordinandi charitatem.* Unde, status perfectionis, seu instituta regularia vocantur *Ordines*, quia in illis omnia tendunt ad ordinationem charitatis, ut detur Deo, animæ, proximis quidquid debetur, et habentur multa quæ maxime conducant ad promovendum Dei honorem, animæ profectum et proximorum salutem. Item, homines perfecti sunt ordinati et regulati in omnibus, integri, et solide devoti. «Ille juste et sancte vivit, ait D. Augustinus *(l. de doct. «christ.)*, qui rerum integer æstimator est. Ipse est, qui «ordinatam habet charitatem, ne aut diligat quod non «est diligendum, aut non diligat quod est diligendum, «aut amplius diligat quod minus est diligendum, aut «minus diligat quod amplius est diligendum, aut minus «aut amplius, quod æque diligendum est.» Talis merito dici potest imitator Christi, imo proprie et vere christianus. Nam «Christianus nemo dicitur recte, nisi qui «Christo moribus, prout valet, coæquatur,» ait D. Cyprian *(de 12 abus.)*.

VII. Quia, ut dictum est, spiritualis perfectio con-

sistit in cognitione et adimpletione seu observatione voluntatis Divinæ, homo debet lumen divinum ferventer postulare, ut videat quæ agenda sunt, et faciat quæ facienda viderit. Unde, reprobatur indifferentia circa voluntatem Dei in nobis et nostris. Patet ex damnatione sequentis propositionis Molinos: «Non debet (anima) «velle scire, an gradiatur cum voluntate Dei, an cum «eadem voluntate resignata maneat, necne; nec opus «est, ut velit cognoscere suum statum, nec proprium «nihil, sed debet ut corpus exanime manere.»

VIII. «Sanctorum virorum est, non inquirere man«sionem, ubi clariores sunt viri, sed ubi fideliores: nec «gaudent, ubi epulæ largæ sunt, sed ubi sanctitas flo«ret» *(S. Chrysost. sup. Matth., 26)*.

Art. II. De Qualitatibus sive notis Perfectionis.

21.—PRÆNOTANDUM. I.—Vera perfectio habet Christum Magistrum, Consiliarium, Directorem. Ergo errant qui ideam perfectionis ad suum genium accommodant, cum interim in exequendis suis officiis desides, in sensu suo abundantes, pervicaces, incompositi, invidi atque infrenatæ linguæ esse soleant, ait Stapf, 55.

II. Vera perfectio habet Christum Sustentaculum, Refugium, Defensorem. Ergo errant qui propria sapientia innixi, Christi magisterium negligunt in suis ministris a quibus nunquam fere veritatem et doctrinam quærunt; item qui de propria prudentia præsumentes, Christi consilium parvi faciunt, principaliora ad sancti-

tatem media independenter ab animæ moderatoribus eligentes; item qui in internis languoribus, pugnis, difficultatibus, gravibusque tentationibus auxilium et remedia inefficacia sibi comparant, sese eximentes ab adeundo Christo animæ protectore, medico et duce, per ejus legatum, Patrem scilicet spiritualem, ut cum obedientiæ et subjectionis merito abundantius a Christo illuminentur, et efficacius defendantur.

III. Vera perfectio est ergo amica obedientiæ, humilitatis, dependentiæ et subjectionis. Vadit ad Christum præstante ducato Ministro Christi, in doctrina, in consilio, in auxilio, saltem quoad res majores momenti.

22.—QUALITATES perfectionis sunt: I.—*Fuga peccati mortalis.* Etenim charitas, seu status gratiæ est «vinculum perfectionis» *(Coloss. 3. 14)*. Et fuga peccati venialis deliberati. Sunt enim animi languores et vulpes quæ perfectionis vineam paulatim vastant. Ergo prima conditio est observatio mandatorum et adimpletio obligationum proprii status.

II. *Ardens (perfectionis) desiderium.* Verus enim Dei amator in omnibus Deo placere studet, ipsique magis magisque parere peroptat. Hinc «tota vita boni christiani sanctum est desiderium proficiendi» *(S. Aug. t. IV. Ep. I Jan.)*. Ad proinde.

III. *Cognitio propriæ imperfectionis conjuncta cum vera cordis compunctione.* Hinc «verus amor grado uno contentus non est, ad altiora semper nititur et ad perfectiora indesinenter concupiscit attingere. Quas habet non magni facit virtutes, proficiendi desiderio»

(S. Laur. Just. c. II de cast. connub.). Et in hoc sensu, de perfectis dicendum: «Hæc est in omnibus sola perfectio, suæ imperfectionis cognitio» *(D. Hieron. Epist. ad Theophil.)*. Dicitur: conjuncta cum vera cordis compunctione, quia aliter magni peccatores dici possent perfecti, dum peccando sciunt se non esse perfectos...

IV. *Promptitudo animi ad Dei famulatum*. Ita ut perfectionis studiosus toto corde dicere possit: «Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum» *(Psalm. 56)*. Quæ quidem amorosa promptitudo, quamvis ordinario importat quamdam internam lætitiam in Deo serviendo, stare tamen potest cum vera ariditate, dummodo animus seu voluntas parata sit, et firmiter velit quæ Deo placent perficere.

V. *Gradatio ordinata*. Quia 1.° «imitatores sui nos voluit Deus, ut prius faciamus aliqua, postea venustemus, et semper venustemus magis ac magis» *(S. Ambros. l. 1. Hex. c. 7)*; 2.° «Quisquis in spirituali exercitio cupit perfectionis culmen attingere, juxta Prophetæ admonitionem, ascensionis sibi in corde spirituales componat gradus, per quos de virtute in virtutem proficiens, ipsum Deum ex parte comprehendere valeat, a quo plenissime comprehensus est» *(S. Laur. Just. in Proœm. de Grad. Perfect.)*.

VI. *Continua exercitatio*. Unde, qui dicit: sufficit, nec in perfectione crescit nec propriam conservare potest. Hac in re vel adest progressus, vel fit regressus. Quapropter, «electis, cum foris ætas corporis, intus, si dici liceat, crescit ætas virtutis» *(S. Greg. l. 21, Mor. c. 15.)*.

VII. *Perseverantia in spirituali palestra.* Unde semper in hac vita meliora æmulari possumus, nec hic requiescere velimus, sed dum tempus habemus, operemur bona. Ergo «semper tibi displiceat quod es, si vis pervenire ad id quod non es. Nam ubi tibi placuisti, ibi remansisti» *(S. Aug. serm: 13 de Verb. Apostol.)*. Ergo bonus Christi miles semper bonum certat certamen, ut post mortem habeat coronam vitæ.

23.—CONCLUDENDUM. I.—Non est dicenda Perfectio, illa quæ impedit proprii status obligationes: quæ inefficaciter desideratur: quæ inordinate incipitur: quæ pigre prosequitur: quæ studiosum quasi jam sibi sufficiens satisfacit.—II. De vero perfectionis amatore dici debet quod in illa adipiscenda et fovenda nunquam quievit.—III. Notandum tamen quod peccatum mortale a perfectionis asseclis forsan commissum post conversionem, mortificat quidem anteacta bona opera et excludit ab actuali perfectione, sed sublato peccato per veram pœnitentiam, et anteacta bona opera reviviscunt, et pœnitens in via perfectionis denuo collocatur, æquali vel inæquali, juxta durationem status peccati, intensitatem pœnitentiæ, etc.—IV. Perfectio præsupponit veram devotionem, devotio autem Dei charitatem. Per charitatem omnia præcepta observamus, per devotionem divina mandata prompte et alacriter adimplemus, per perfectionem, finem devotionis obtinemus, scilicet consecutionem nostri ultimi finis, inchoative in hac vita per uberiorem, complete in altera per majorem gloriam.

24. VARIA. I.—Causa primaria perfectionis est

Deus bonorum omnium distributor, qui prout vult, dona largitur; secundaria vero, est consideratio divinæ bonitatis et nostræ infirmitatis et miseriæ. Effectus est salutaris tristitia seu displicentia de defectibus animæ, et lætitia seu promptitudo ad melius proficiendum. Ergo verus perfectionis amator frequenter orat, frequenterque meditatur: noscit se, noscit Deum; confidit in Domino, de propria diffidit virtute.

II. «Christus, sicut in illo ipso homine, quem gessit, ita in nostris mentibus quosdam gradus corporeæ ætatis exequitur. Nascitur, crescit, roboratur... sed orandus, ne in nobis diu aut jugiter parvulus aut infirmus et pauper sit» *(S. Paulin. epist. 3 ad Sever.)*.

III. Homo creatus est ad Deum amandum, laudandum, eique serviendum in hac vita, ut eum possideat in futura. Ergo perfectio hominis consistit in perfecta charitate; per hanc enim moraliter unitur Deo, et quantum in hac mortalitate fieri potest, possidet Deum.

IV. Quamvis devotio et perfectio ab invicem distinguantur, tanquam medium (devotio) ab objecto (perfectio); tamen in praxi non raro indiscriminatim usurpantur pro perfectionis studio et exercitio. Item, probus et devotus non sunt unum et idem: etenim homo probus est ille, qui Dei mandata observat, licet remisse ac frigide; devotus autem non solum illa totaliter observat, sed et libentissime, prompte ac corde magno, ait S. Franciscus Salesius *(epist. 31)*.

Art. III. De Bonis Perfectionis.

25.—DIGNITAS PERFECTIONIS. I.—*Per illam magis sanctificatur Nomen Domini.* Quia 1.° Glorificatur Deus Pater, cum perfecti vitam supernaturalem habeant, et abundantius habeant. Glorificatur Deus Filius, uberiori copiosæ Redemptionis fructuum participatione. Glorificatur Deus Spiritus Sanctus, perfectorum intensiori charitate et in usu spiritualium donorum majori fidelitate.—2.° Vita perfectorum laus est potentiæ Patris, sapientiæ Filii, amoris Spiritus Sancti. Quam mirabilis, quam sapiens, quam bonus est Deus in animabus ad vitam supernaturalem revocandis, in vita supernaturali obfirmandis et suaviter perficiendis! Quam bonus Pater qui Filium suum nobis donavit, quam bonus Filius qui copiose nos redemit, quam bonus Spiritus Sanctus qui ignem charitatis in nobis accendit! Quam felices viri perfecti, qui ut tales, se exhibent continue gratias agentes optimo Patri, misericordi Filio, amantissimo Spiritui Sancto! Beati perfecti, quoniam non tantum tanquam servi ex timore, sed potius tanquam filii Deo peramantissimo Parenti ex charitate placere volunt! Beati perfecti, quoniam non mensurant amorem erga Deum a quo tantum amantur, neque illa tantum præcepta observant ad quæ absolute tenentur, sed in omnibus Deo placere volunt ipsique se totos mancipari!

II. *Perfecti efficiuntur prædilecti inter adoptivos filios B. Mariæ Virginis.* Quia 1.° In iis perfectiorem videt

sui Filii imaginem, quam magis magisque in propria anima efformant sanctitatis amatores. — 2.° Quia qui sunt magis in charitate solidati, magis diliguntur a Filio, et quos Filius magis diligit, ardentius peramat Mater.—3.° Quia perfecti Mariam multum diligunt, maximeque diligere peroptant: atqui mensura filiationis spiritualis in charitate præsertim fundatur; ergo ii magis filii qui melius diligunt. Aliunde Maria specialiter benedicit, protegit et in suos recipit qui Filium suum specialiter verbo, opere et veritate peramant. Omnes perfectionis amatores Mariam quærunt, ut securius ad Christum pervenire valeant, dicentes cum S. Ildefonso: «Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis!»

III. *Perfecti totam cœlestem curiam lætificant.* — 1.° Quia per perfectorum exempla valde adaugetur numerus pœnitentium.—2.° Quia continuo ædificant cœlestem Hierusalem, novos in ea collocantes lapides pretiosos, scilicet seipsos et quos ad pœnitentiam revocant et exemplis et precibus.—3.° Quia per ipsos maxime multiplicantur actus charitatis et religionis inter fideles, quæ omnia utpote Deum glorificantia pervalde placent et angelis et sanctis, qui suis intercessionibus implorant divinam misericordiam erga homines viatores quos socios vellent ad Deum in æternum laudandum.—Uno verbo, perfecti sunt Dei cooperatores in justificatione et salute animarum. Ergo, beati qui perfectionis studio alios ad rectam viam vel exemplo vel orationibus reducentes, propriam salutem securiorem reddunt, quoniam misericordiam facilius consequentur qui aliis tantæ mi-

sericordiæ instrumenta fuerunt. Vide ergo, o Sacerdos, an perfectionis amator existas, ne tibi infructuosum fiat animarum ministerium. O tu, Sacerdos, qui perfectionis viam alios edoces, cave ne in sanctitate sis omnium minimus. Luceas et ardeas!

IV. *Perfecti sunt margaritæ et gemmæ militantis Ecclesiæ.*— 1.° Quia sunt præstantissima portio hæreditatis Christi in ipsa militanti Ecclesia, utpote Deo in charitate conjunctissimi.—2.° Quia ex ipsorum cœtu innumeri surrexerunt chistiani heroes, quorum memoria est in benedictione.—3.° Quia ex ipsis præcipue efformatur cœtus piorum clericorum et religiosorum qui Ecclesiam sanctam Dei ubique terrarum magnificant.—4.° Quia eorum opera, et mirabilia quæ in eis Deus operatus est, novum et splendidum constituunt S. Matris Ecclesiæ ornamentum perpulchra varietate præclarum, et notam sanctitatis Ecclesiæ practice probant. Ecclesia est enim sancta in Fundatore, sancta in sacramentis, sancta in suis legibus et sanctos faciens qui illas observant, quod abundanter et libentissime fit a perfectis.

V. *Perfecti sunt magni viatorum benefactores.*—Quia 1.° si quilibet justus est misericordiæ divinæ instrumentum, a fortiori homines perfecti, utpote justi qui quotidie magis justificantur. Omnes justi Deum implorant ut propitietur pro peccatis nostris, ut parcat populo suo, ut longe faciat a nobis flagella...—2.° Quia (*S. Ecclesia flante et auspicante*) magnis perfectorum charitatis voluntariæ paupertatis et misericordiæ virtutibus debentur innumeræ prope ex piis Institutionibus ad per-

multa et corporibus et animabus bona procuranda, nec non ad omnis generis infirmitatis et corporalis afflictionis mala sublevanda fundatis. Unde difficulter invenire poteris multas humanitatis charitatisque institutiones, quæ non sint heroicæ vel quasi-heroicæ virtutis effectus. Quantum in hujusmodi negotiis potuit et fecit virtus et abnegatio perfectionis studiosorum! Quantum ad hoc fecere magnæ illæ perfectionis scholæ, Religiosa scilicet Instituta!...

VI. *Perfecti sunt terror infernalium potestatum*, quas continuis oppugnant victoriis: sunt destructores imperii tenebrarum, raptoresque multorum peccatorum viatorum a luporum pessimorum faucibus: sunt Purgatorii consolatores et multarum animarum ab ejusdem Purgatorii flammis liberatores: sunt cœlorum lætitia, terrarum protectio, totiusque naturæ decus; splendidissimumque ipsis paratum est regnum in quo fulgebunt sicut stellæ principaliores et lucidissimæ inter alios electos cum Christo triumphantes. Oremus, ergo, ut perfectionem ardentissime desideremus, constantissime ad illam acquirendam operam demus, fortissime adversus internos externosque perfectionis nostræ inimicos pugnemus: regnet Deus in tota vita nostra, ut in æternum ejus presentia in cœlis satiemur: ad melius servanda mandata, servemus et consilia: ut infernum securius vitemur, Purgatorii pœnas tempestive spiritualibus exercitationibus solvamus, et levissimas culpas totis viribus fugiamus: uno verbo, simus (in quantum sustinet humana fragilitas) immaculati in via, ut cele-

rius perveniamus ad patriam, præstante Jesu duce et Redemptore nostro, et B. Maria V. Protectrice Oratrice-que nostra apud Filium potentissima.

26.—UTILITAS Perfectionis quoad ipsum perfectionis studiosum. Probatur ex majori salutis facilitate, ex splendidiori in cœlis remuneratione, et aliis hucusque dictis. Teneto tamen:

I. Perfectio est utilissima animæ hominis viatoris. Quia 1.° perfectus quotidie acquirit vel adauget virtutes quæ sunt bonæ mentis qualitates, quibus anima purificatur et ornatur coram Deo, Angelis et Hominibus.—2.° Quia perfectio nobilitat memoriam assidua recordatione mysteriorum et misericordiarum cœlestium..., intellectum frequenti contemplatione rerum altissimarum..., voluntatem dilectione vere diligibilium... uno verbo: viri perfecti conversatio in cœlis est, et omnia in cœlum dirigit. Quid ergo animæ dignius? quid utilius? Quam miseri é contra sunt homines, qui terrestribus quasi unice et principaliter in praxi adhærent, tanquam si haberent hic manentem civitatem, nec futuram spectarent!—3.° Quia anima perfectorum opulentissima est veris abundans divitiis: «Veræ divitiæ non opes sunt, sed virtutes, quas secum conscientia portat, ut in perpetuo dives sit» *(S. Bern. in serm.)*.—4.° Quia perfectio est nutrimentum internæ quietis, cum vir perfectionis studiosus majorem quotidie acquirat securitatem, seu fiduciam firmamque spem de venia peccatorum anteactæ vitæ, de præsentibus auxiliis obtinendis, de futuris animæ malis vitandis, deque majori remuneratione...

Neque obstat quod aliquando, Deo permittente, experiatur excessivum timorem, mentis offuscationem, scrupula, etc.; tunc enim magis magisque solidatur in virtutibus per iteratos actus humilitatis, spei, conformitatis, etc.; estque dicendus vere beatior in tribulatione, quam viri mundani et peccatores in terrena prosperitate, et si interdum videmus homines perfectos euntes et flentes, venientes tamen venient cum exultatione veræ tranquillitatis in exilio, et magnæ felicitatis in patria...

II. *Perfectio est utilissima veræ hominis libertati.*— Quia 1.° Sancti in cœlo sunt liberrimi, cum non amplius peccare possint; nam, ut docet S. Bonavent.: «libertas perfecta est non posse pecare:» atqui perfecti totis viribus intendunt spirituali et corporali munimini contra peccati pericula, carnem frangentes, diabolum expugnantes, mundo contradicentes; ergo eo magis liberi quo magis perfecti. Viri perfecti possunt adhuc peccare, quia viatores, sed fortius armantur ad peccata repellenda.—Quia 2.° homo cristianc vivens et a fortiori vir perfectionis studiosus Deo optimo Liberatori adhæret et in Deo qui eum confortat omnia potest, quidquid tentent animæ inimici. Unde, dicendum cum S. Jo. Chrysost. (*Serm. de viv. et vit.*): «Quem bene vivere perspicies, et omnia ad divinum cultum referre intelliges, »hic si innumeris etiam catenis obsitus fuerit, si semper »in carcere vixerit, si apud indignos servitutem tulerit, »si pauper sepulchro sepultus combustusque fuerit, si »denique, quidquid dici grave potest, passus fuerit, »hunc beatum, hunc felicem dicere, hunc ad astra tol»lere memineris.»

III. *Perfectio est temporalis sanitatis adjumentum.*— Quia corrigit excessus quibus tot infirmitates generantur; docet modum patienter tolerandi adversa, ne quædam desperatio et intranquillitas et animæ et corpori noceant. Imo et in ipsa infirmitate animum confortat et leviores reddit dolores: unde ægroti perfectionis asseclæ sibimetipsis dicunt illud (S. Aug. *tr.* 7 *sup. Joan.):* «Quam multi ægrotant in lecto innocentes, et si sani »fuerint, procedunt ad scelera committenda!»

27.—VARIA. I. «Christiani perfecti, qui meruerunt »ad gradum perfectionis prevenire, et regi proximi fieri, »Cruci Christi perpetuo consecrati sunt.» (S. Machar. Ægyp. *hom. 17).*

II. «Perfectionis gratia quanto melius agnoscitur, »tanto ardentius concupiscitur.» *(Rich. a S. Vict. p. I, tr. 2, de Exterm. mali, c. 7.).*

III. «Ubi perfectio animi, ibi et inhabitatio Dei: »quanto ad perfectiones appropinquatur, tanto mens »arctius fœderatur.» (Id. *p. I. Allegor. taber).*

IV. HEROICITAS AD CANONIZATIONEM.

(A.) Viri sancti et perfecti in statu perfectionis explicatio (i. e. in statu perfectionis proprie et stricte talis) dicuntur et sunt heroes christiani, quia, uti notat Aristoteles, *1. 6. Eth. cs.*, illi olim dicebantur heroes aut homines divini, qui ob virtutis excellentiam divini efficiuntur, quales apud Gentiles dicebantur Hector, Hercules, aliique semidii ob quasdam virtutes morales, variis tamen vitiis deturpatas: cum e contra apud christianos, illi heroes vocentur, qui, juxta S. Thomam,

S. 2, *q.* 52, *a.* 3, caritatis et aliarum virtutum actus strenue ac modo superiori ad communem exercent; ideo S. Doctor talem heroicitatem donis Spiritus S. attribuit, quatenus per supervenientes novas et extra-ordinarias ispirationes aliquis movetur ad recte operandum super communem modum, quo alii justi operantur. Quo pacto etiam, *q.* 61, *a.* 5. Theologicam reddit illam aliam Plotini Philosophi Platonici doctrinam, qua virtutes dividit in politicas vel pure humanas et exemplares seu pure divinas, aliasquæ medias, quas vocat purgatorias, quæ pertinent ad nondum perfectos, et alias purgati animi, quæ sunt perfectorum, et 3, *p. q.* 7, *a.* 2 *ad* 2, ait. «Di»cendum quod habitus ille heroicus vel divinus non »differt a virtute communiter omnibus competat... Sicut »etiam Plotinus posuit quemdam sublimem modum vir»tutum, quas esse dixit animi purgati.»

(B). Quid ad heroicitatem et canonizationem requiritur.

Ex hoc colligit P. Reguera in *Prax. Theol, Myst.*, cum Benedicto XIV in opere *de serv. Dei beatif. l.* 3, *c.* 21 *et* 22. 1.° Quod nec ad perfectionem, nec canonizationem sufficiat vitæ excellentia quæ, utcumque sit supra vires naturæ: quia hoc omni justo et actui supernaturali commune est, et nonnisi late heroicitas dici potest: sed quæ in ipso ordine supernaturali sit modus vivendi excellens:—2.° Quod nec ut aliquis sit perfectus, nec ut sit canonizabilis, sufficiat quod sit perfectus, etiam cum heroicitate in uno vel altero actu, aut una vel altera virtute; quia hoc etiam in incipiente, proficiente, imo

etiam nondum justo reperiri potest; 3.° Quod tam ut sit perfectus quam canonizabilis, requiratur quod ut plurimum perfecte operetur, maxime in charitate et virtutibus suæ vocationi propriis, cum preparatione animæ ad actus reliquarum virtutum pro rerum opportunitate perfecte exercendos: quia in charitate principaliter sita est omnis perfectio et sanctitas, simul tamen cum universali ratione vivendi a ratione tepida et imperfecta omnino diversa; 4.° Quod, qui sic operatur, possit dici heroice operari saltem in vitæ cumulo: quia excedit modum communem operandi et sæpe magis arduum est, sic continuo perfecte operari quam semel pati martyrium; 5.° Quod pro canonizatione non aliter in singulis et omnibus virtutibus heroicitas requiratur, nisi penes hunc modum frecuentem perfecte operandi; quia perfectio evangelica et heroicitas Evangelica idem omnino sunt; 6.° Interim tamen, ultra modo dicta, etiam ad canonizationem requiritur ut hæc perfectio et heroicitas, quæ coram Deo esse potest, coram Ecclesia probetur. Item ut canonizandus in aliqua saltem virtute ita singulariter sit perfectus, ut Ecclesiæ velut specialissimum exemplar proponi possit, ut et perfectio usque ad ultimum perseveraverit; id quod miracula post obitum, quasi voces de cœlo pro hac veritate clamantes, testari debent. Illud adhuc observandum, perfectionem et heroicitatem non esse mensurandam penes austeritatem et similia exteriora exercitia, quæ nisi discretione spiritus dirigantur, etiam periculosa evadunt, uti notat S. Thomas *2, 2, q. 188, a. 6*. Nec requiritur ad actum

heroicum, ut ejus materia spectet ad consilium: neque ab heroicitate excluduntur, quæ fiunt ex præcepto, instituto vel voto: quia ad hæc omnia quoad heroicitatem requisita concurrere possunt. Ita Schram, *Theol. Meyst.*

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Honorate illam, peccatores; et impetrabit vobis gratiam et salutem. Super thus et balsamum orationis ejus incensum; preces ejus non revertuntur vacuæ, nec inanes. (S. Bonav., ps., 83).

MARIAM INVOCA. Quam dilecta tabernacula tua, Domina virtutum! quam amabilia tentoria requietionis tuæ! (id. ib.). Ergo. Mater mea dilectissima, tu es refugium cordis mei, tu lætitia animæ meæ, tu via misericordiæ et veniæ, tu inventrix pacis et quietis.

MARIAM LÆTIFICA. Vanitatum hujus sæculi contemptu. Veræ pietatis et sanctæ perfectionis desiderio.—*Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis.* (S. Ildef.).

CAPUT II.—DE OBLIGATIONE TENDENDI AD PERFECTIONEM.

28. PRÆNOTANDUM.—«Si amore Dei tui succen»sus esses, certe doleres non modicum et erubesceres »in te ipso, tam benignissimo Deo tuo sic defectuose et »pigre ministrare. Et quanto plus proficeres, tanto am»plius erubesceres et doleres, et nunquam cessares, sed »semper majori ardore succensus, majora reincipere co»nareris; nunquam certe de his et in his quæ ad honorem »Dei pertinent, tuus posset refici appetitus, semper enim »cupidus, semper avidus, semper famelicus appareres». (S. Bonav. *Stim. amor. 2, p. c. 9).*

Art. I. De generali obligatione perfectionis.

29. OBLIGATIO IN GENERE.—Ex dictis núm. 18, perfectio est *infima, media,* vel *superior,* prout excludit mortalia tantum, vel mortalia simul et venialia plene deliberata, vel importat observantiam consiliorum, et opera supererogationis. Consilia autem quorum observantia requiritur ad perfectionem proprie talem, sunt illa quæ propriæ uniuscujusque conditionata sunt proportionata. Hæc autem consilia inducunt ad vitandas

imperfectiones, quæ immediate disponunt ad venialia et ad amplectendum omne bonum et meliori modo ita ut homo semper faciat quæ magis placita sunt Deo. Hinc.

I. *Omnes homines omnino tenentur ad perfectionem infimam.*—Quia 1.° tenentur servare præcepta gravia et vitare mortalia peccata: atqui id tantum exigit perfectio infima... 2.° tenentur ad perfectionis fundamentum quod est charitas.—Unde perfectio infima est necessaria ad salutem. Notandum tamen, quod mortaliter peccantes per excessum vel per defectum, non committunt speciale peccatum contra perfectionem infimam, diversum ab eo vel eis ex violatis præceptis provenientibus, ut patet. Quad præceptum pœnitentiæ et charitatis, vid. *Theol. Mor.*

II. *Omnes homines tenentur ad perfectionem mediam.*—Quia 1.° tenentur non solum vitare mortalia, sed et venialia deliberato affectu commissa, ut patet.—2.° Tenentur præceptis divinis parere etiamsi obligent sub levi.—3.° Venialia proxime disponunt ad mortalia. Hæc tamen obligatio est levis per se, nec importat reatum leve diversum a præcepto per leve peccatum violato.—Vid. in *Theol. Mor.* quando veniale fit mortale ob periculum.

III. *Perfectio proprie dicta (seu stricte talis sive superior) non obligat omnes homines.*—Quia perfectio proprie dicta versatur circa consilia: atqui consilia jam non essent consilia, si omnes obligarent; ergo... Hinc merito docet S. Greg. Naz. quod id legibus nostris alia per-

agendi necessitatem imponunt, alia non necessitate constringunt, sed in arbitrio et potestate posita sunt; ac proinde hanc rationem habent, ut qui ea custodierint, honore et præmiis afficiantur; qui autem minus ea expleverint, nihil periculi pertimescant. (*Orat.* 3).

IV. *Omnes homines invitantur ad perfectionem proprie dictam.*—Prob. 1.° Existit pro omnibus divinum consilium nihil agendi nisi supernaturaliter, id est, ex motivo ordinis supernaturalis et sub impulsu gratiæ, et meliori modo; «Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi» (Coloss. 3, 17); atqui sic agere est perfectionem procurare; ergo... —2.° Notio perfectionis charitatem habitualem omnibus necessariam importat proximam, dispositionem ad operandum *frequenter*, *facile* ac *prompte*, juxta divina præcepta et consilia, ut in omnibus Deo placeamus: atqui hæc omnia omnibus proponuntur, ut patet ex *Eccles 9, v. 10:* «Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare.» Item Apostolus, Philip. 4, 8: «De cætero, fra»tres, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, »si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate,» id est, præcepta meliori modo adimplete, opera supererogatoria meliora ac opposita amplectimini, juxta cujuscumque statum et vires. Item Matth. 5, 48: «Estote ergo vos perfecti, sicut et Pater vester cœlestis perfectus est:» quibus verbis Christus non jubet impossibilia, sed inducit omnes homines ut strenue adlaborent ad perfectionem quotidie majorem obtinendam. Ergo...

Hinc, sicut de hominibus viatoribus quodam modo

dici potest, juxta doctrinam S. Chrysostomi, quod possibile est, ut in terrarum regione adhuc degentes, quasi jam in cœlis habitent, cuncta perficiant. (*Hom. 20, in Matth.*): ita cum dolore confitendum, quod pauci sunt qui firmiter permanenter et efficaciter facere velint quidquid divino beneplacito magis meliusque respondet: Hujusmodi dilectio, (ut docet S. Aug.) non est multitudinis, vel communium justorum, sed perfectorum filiorum Dei, quia valde magnæ et beneficentissimæ bonitati existit. (Euchirid. c. 73).—Ergo totis viribus satagamus, toto corde divinum imploremus auxilium, ut non solum in omnibus agamus *ex motivo sive in ordine supernaturali*, sed etiam *meliori modo in hoc ordine*; etenim juxta doctrinam S. Ambrosii; dum vivimus debemus semper operari et consequenter bene operari (*in Luc. 17*). Diligamus Deum, crescamus in charitate, et animas nostras multiplici perfectionis virtute adornabimus: etenim «charitas patiens est, benigna est... omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet,» (1. Cor. 13.).—Charitas est «vinculum perfectionis», (*Coloss. 3, 14*), quoniam omne bonum a charitate ligatur, ne pereat, in quantum refertur ad charitatem augendam vel acquirendam: charitas enim est finis aliarum virtutum, easque ligat in unitatem perfectam: perfectio autem charitatis est finis christianæ perfectionis.

Art. II. De speciali obligatione perfectiones.

30.—OBLIGATIO IN SPECIE.

Nota:—I. Dictum est num. 10 quod perfectio est vel *personalis* vel *status seu regularis*. Attamen generaliori sensu vocatur etiam STATUS PERFECTIONIS *ille per quem homo Dei obsequio specialiter se dicat ex aliqua obligatione libere inita:* unde status perfectionis debet esse externus, et per externas actiones exerceri. Exemplum status perfectionis in genere: Titius ob Dei amorem promittit quotidie se Missam auditurum, vel horas canonicas recitaturum, vel religionem ingressurum: in iis omnibus debet necessario et consequenter exercere actus perfectionis externos.—II. Status perfectionis est *completus* si totum hominem divino obsequio mancipet, *incompletus*, si sub aliquo tantum respectu. *Primus* est status clericorum et regularium; *secundus* est status devotorum quibusdam operibus perfectionis et supererogationis ex obligatione addictorum.—Hinc.

I. Quisque ad perfectionem magis vel minus obligari potest tripliciter: *ratione voti, ratione contractus, ratione muneris*. Etenim, certum est quod perfectio non obligat nisi volentem ad illam se adstringi per specialem statum vitæ, cum nemini rigorosum præceptum imponatur ad illam amplectendam. Homo facultatem habet se Deo specialiter dicandi sive per votum, sive per contractum seu promissionem, v. gr. in hospitalibus pie conversandi, sive per munus ecclesiasticum servatis servandis susceptum: ergo...

II. *Obligatio perfectionis importat peculiarem statum perfectionis.* Porro status perfectionis oritur ex aliqua obligatione permanenti, v. gr. ex promissione continentiæ quoad sponsos. Cum ergo multiplices sint obligationes quas homo externo modo sive quadam solemnitate seipso in ordine ad perfectionem imponere potest, multiplices esse possunt perfectionis status, *quibus homo peramanter vivat modo apto ad perfectionem aliqua supererogationis opera exercendo.*—Status perfectionis ad opera perfectionis ordinatur.—Hinc, *ad mensurandam obligationem perfectionis, talis vel talis status perfectionis attendendum est ad naturam et circunstantias voti, contractus vel muneris ex quibus oritur, juxta communes Theologiæ moralis regulas,* et fugienda interpretatio rigorista, ne ex conscientia erronea multiplicentur peccata servorum Dei.

III. Ex generaliore notione *status perfectionis,* prima fronte apparet quando adest diferentia inter incompletum et completum perfectionis statum. Agendum ergo speciatim de completo, seu de proprie tali, sive de statu clericali et religioso.

31.—OBLIGATIO CLERICORUM. — Ad vitandam omnem confusionem circa obligationem tendendi ad perfectionem, sciendum quod aliud est *status perfectionis acquirendæ,* et aliud *status perfectionis exercendæ.* Primus est regularium, secundus ecclesiasticorum. Primus est studium propriæ perfectionis in religioso instituto, secundus est studium salutis animarum. Primus est pro seipso, secundus pro aliis. Primus est status

perfectionis propriæ, secundus est status perfectionis alienæ. Primus respicit personam, secundus respicit munus seu officium.—Hinc.

I. *Perfectio exercenda prærequirit personalem perfectionem acquisitam.* Prob. 1.° «Sancti erunt Deo suo, et »non polluet nomen ejus; incensum enim Domini et »panès Dei sui offerunt, et ideo santi erunt.» *(Lev. 11).* —2.° «Sic decet omnino clericos in sortem Domini vo»catos vitam moresque suos omnes componere ut habi»tu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus »nihil, nisi grave, moderatum, ac religione plenum »præ se ferant» (Trid. *Sess. 22, c. 1. de R.).*—3.° «Ad »idoneum exercitium Ordinum non sufficit bonitas qua»liscumque, sed requiritur bonitas excellens: ut sicut »illi, qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituun»tur gradu Ordinis; ita et superiores sint merito sancti»tatis» (S. Thom. *Supp. q. 35, a. 5*).—4.° Ecclesiastici præter fugam mortalium et venialium deliberatorum, necessario debent in castitate obfirmari, in humilitate contra ambitionem solidari, obedientiam erga proprios Prælatos fideliter servare, patientiam et charitatem erga fidelis in ordine ad salutem æternam ipsorum fidelium fortiter tenere.

Ergo perfectio personalis est convenientissima et moraliter necessaria statui perfectionis communicandæ seu exercendæ.

Attamen, *quoad conscientiam, notandum,* juxta doctrinam Suarezii (*de Relig.*), quod: licet convenientissimum sit et longe melius, ut non assumatur munus perficien-

di alios, nisi post multam propriæ perfectionis exercitationem et acquisitionem; nihilominus non est simpliciter et ex præcepto necessarium, ut reipsa talis perfectio præcedat; sed satis est, ut proposito et voluntate de se efficaci, habeatur, saltem quoad implenda omnia, quæ ex vi talis muneris necessaria sunt, et sub obligatione cadunt, quamvis perfectissima sint; v. gr. omnia bona sua pro honore Dei et sui gregis salute contemnere si opus fuerit; pro ovibus animam ponere; pro earum salute vigilare, et convenienter illas pascere (cfr. *ibid.* t. 5, *l. 1, c. 14, n. 1.*).—Quoad vitæ sanctitatem requisitam in proxime ordinandis, vide. *Theol. Moral.*

II. *Obligatio perfectionis exercendæ, repeti debet ex obligatione ex Ordinatione et pastorali officio derivata,* ac proinde mensuranda juxta regulas Theologiæ Moralis, præsertim ubi de obligationibus Episcoporum et Parochorum, de obligatione ministri sacramentorum, etc... Ergo negligere perfectionem exercendam idem est ac negligere proprias obligationes quoad fideles et ministerium sacrum. Ergo perfectio exercenda, est primario et principaliter officium Episcoporum; quasi-principaliter, officium Prælatorum et aliorum curam habentium animarum; aliquo modo, est officium omnium sacerdotum.

32.—OBLIGATIO RELIGIOSORUM.—I. *Religiosi vi professionis tenentur tendere ad perfectionem per media essentialia, seu per tria vota obedientiæ, paupertatis et castitatis, et per media accidentalia seu per Regulas proprii Instituti.*—Prob. 1.° Tenentur Deo reddere vota sua

in Religione vivere et conversari modo ipsi Religioni accommodato: atqui hoc fit per observantiam votorum et regularum in genere; ergo...—2.° Religiosi tenentur, etiam ratione cujusdam contractus Religionem inter et ipsos, Religioni utiles esse: atqui regularis qui vota et regulas non observat, dici nequit Religioni utilis: ergo... —3.° «Monacho cuculla prodest, si regulam observet: si autem prævaricator regulæ sit, cuculla sua inutilis facta est» (S. Anselm. *in Epist. ad Rom. c. 2.*).— 4.° «Male se rectum putat qui regulam summæ rectitudinis ignorat» (S. Franc. *opusc., de laud. 2.æ reg.*).— 5.° «A regula nec Abbas eximitur; quid hoc sibi vult? ut regulam conservet in omnibus, nisi ut nullus temere declinet ab ea» (Joan Trith. *in c. 2, reg. S. Ber.*).— 6.° «Considerare debes regulam quam professus es, et exemplari regulæ, cui te debeas conformare» (S. Th. a Villanov. *serm, in Dom. 3. Adv.*).—Hinc toto cordis affectu consideret devotus religiosus saluberrimum S. Bonaventuræ monitum: «Considera statum voluntatis tuæ »in prima die qua religionem intrare disposuisti: quam »humilis tunc fueris; quam paratus tunc obedire ad »omnia, tam aspera quam despecta; quam patiens ad »correctiones et penurias et labores; quam verecundus »et timoratus: quam solicitus, ut emendares, vitam »tuam. Secundum hanc formam semper postmodum stude vivere, ne aliter in schola religionis dediscere et »retrocedere, magis quam proficere videaris» (*De prof. relig. l. 1, c. 1.*).

II. *Religiosus graviter violans aliquad votum non*

peccat toties quoties contra obligationem tendendi ad perfectionem. Aliter multiplicarentur peccata absque fundamento, cum obligatio tendendi ad perfectionem non consistit in uno vel altero actu, sed in ordinario vivendi modo. Ergo ad peccatum contra obligationem tendendi ad perfectionem, requiritur ut sæpe sæpius infringantur vota in re gravi, vel ut regulas *ex contemptu auctoritatis* generatim transgrediantur, quoad illum qui frequenter regulas infringit, notandum cum Suarezio (*De relig. tr. 8, l. 1, c. 4, n. 18*): «Existimo, raro contingere, »ut illa remissio animi in servandis regulis levioribus, »etiam directe voluntaria, sit ex hoc solo titulo peccatum mortale: quia illa negligentia, per se loquendo, »tantum est dispositio remota, nisi accedant aliquæ peculiares circunstantiæ, quæ in aliqua materia consummet occasionem proximam.» Ergo non statim damnandus de mortali religiosus in regulis servandis negligens: nec facile judicandus graviter culpabilis contra obligationem tendendi ad perfectionem religiosus ex fragilitate aliquoties graviter peccans contra aliquod votum. Standum ergo regulis a Moralistis traditis.

Attamen religiosus qui quasi ad limina inferni per suam imperfectissimam conservationem, practice tentoria fixit, ex communi Doctorum sententia, magnis se exponit periculis. Si christiani qui præcise sola mortalia vitare, intendunt, solaque graviter obligantia præcepta servare in praxi difficillime stare possunt, quid erit de viro Deo solemniter dicato, qui dum magna in-

gratitudine suum mensurat amorens erga optimum Deum suum, qui eduxit eum de terra Ægypti, et introduxit in securum religionis portum?

Art. III. Documenta perfectionis et quodlibera.

33.—Documenta perfectionis in genere *ab antiquis doctoribus asceticis tradita (quibus adjungimus breves explanationes):*

1.° *Resolve* (i. e. firmum propositum et ardens perfectionis desiderium habeto).

2.° *Examinare* (frecuenter quomodo proficias).

3.° *Finem* (agendum ex motivo et fine supernaturali: pro Deo et propter Deum).

4.° *Tempus* (dum tempus habemus operemur bona: thesaurizate...).

5.° *Renova* (sæpe sæpius resolutiones iterans, dicito: «ecce nunc cœpi»).

6.° *Cum ordine* (omnia suo tempore fiant: omnia ordinatim, ne confusio pariat inconstantiam).

7.° *Otium expelle* (semper esto honeste occupatus: moderata sit recreatio).

8.° *Ante Deum* (ambula coram Deo: creatorem in creaturis considera).

9.° *Pœnam elige* (sæpe mortificationis causa alacriter elige quæ tibi minus placent).

10. *Nec turberis* (peccasti? humiliter et fidenter pœnitere. Adversa et prospera in pace accipito).

11. *Melius operando* (non solum agendum ex motivo supernaturali, sed meliori modo).

12. *Lucem et gratiam a Deo petendo* (ora ut scias quid Deus velit a te, et ora ut ipsi placeas).

13. *Et commendare memoriæ* (meditare frequenter hæc documenta).

14. *(Mariam Matrem pulchræ dilectionis, Magistram perfectionis, exemplar sanctitatis, tutamentum veræ devotionis frequentissime invoca).*

34.—Documenta perfectionis ecclesiasticæ. (1.° acquirendæ, 2.° exercendæ).

1.° *Sancta legas, ora, recolens, tua facta labora,*
Sit Deus ob mentem, videat te ad sacra frequentem,
Sedulus ad pia secedas, sit corde Maria.

2.° *Fungere muneribus, templo famulare libenter,*
Congrua sint vestis, ritus doctrina Levitæ.

Hinc: «nihil est, quod alios magis ad pietatem et Dei »cultum assiduc instruat, quam eorum vita et exem»plum, qui se divino ministerio dedicarunt. Cum enim »a rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur, »in eos tanquam in speculum reliqui oculos conjiciunt, »ex iisque sumunt quod imitentur» (Trid. 22, c. 1. de Ref.).

35.—Documenta perfectionis regularis.—1.° «Sex »species observantiæ regularis: asperitas vestimenti, »ariditas alimenti, protensio vigiliarum, taciturnitas »silentii, labor manuum, castigatio disciplinæ» Hugo Card. sup. 3, Reg. c. 10.).—2.° «In religione charitas »præcipue custoditur: charitati victus, charitati sermo, »charitati habitus, charitati vultus adaptatur» (S. Aug. De mor. Ecclesiæ, c. 33.).—3.° «Conversare simpliciter

»inter fratres, devotus Deo. superiori subditus, seniori»bus obediens, junioribus contemperans, angelis pla»cens, verbo utilis, humilis corde, mansuetus ad omnes» (S. Bern. *epist. ad Ogerium, can. reg.)*.—4.° «Bonus re»ligiosus quidquid virtuositatis cernit in aliis, studet »sectari, culpas vero aliorum pie pertransit, salva cor»reptione fraterna» (Dion Carth. *De prof. monast. a. 16.)*. —5.° «Elaborate potius inter vos contentione laudabili, »ac æmulatione meliori, ut certetis quis vestrum in »opere Dei sit promptior; quis in oratione ferventior; »quis in lectione sollicitior; quis in castitate purior; quis »in lacrymarum largitate profusior; quis in corpore ho»nestior; quis in corde sincerior, quis in ira mitior; quis »in mansuetudine moderatior; quis in risu rarior; quis »in compunctione ardentior; quis in gravitate fundatior, quis in charitate jucundior» (S. Euseb. Eminen. *hom. 9, ad Monach.)*.—6.° «Beatus religiosus Deo devotus, sæ»culo ignotus; cui oppidum carcer, claustrum refrige»rium, labar requies, solitudo solatium, luctus gaudium, »silentium pacis hospitium» (Kempis; *serm. ad Nov.)*. —7.° «Tria hæc in congregatione necessaria tibi sunt »custodienda: ut scilicet surdus, ac mutus, et cæcus in»cedas» (Jo. cass. l. 4, de Cœnob. inst. c. 41.).

36.—*Conclusio sive Compendium perfectionis religiosæ, seu «D. Anselmi Cantuariensis carmen divinum de mundi contemptu, vita monachorum, adeoque christianorum omnium.»*

(Excerptum ex operibus ejusdem sancti).

1. «Quid deceat monachum, vel qualis debeat esse,
   Qui jubet ut dicam, porrigat ipse manum.
2. Non tonsura facit monachum, non horrida vestis,
   Sed virtus animi, perpetuusque rigor.
3. Mens humilis, mundi contemptus, vita pudica,
   Sanctaque sobrietas hæc faciunt monachum.
4. Hæc vos in cœlum monachi quadriga levabit,
   Hæc post hanc vitam præmia summa Dabit.
5. Nil tonsura juvat, juvat aut vilissima vestis,
   Si lupus es, quamvis esse videris ovis,
6. Nam falli possunt homines, sed fallere Christum,
   (Qui nullum fallit) nemo potest hominum.
7. Ille quidem fucum simulatæ religionis
   Damnat, et in reprobis moribus esse nequit.
8. Vovistis fratres? vovistis? vestra rogamus
   Vivite solliciti reddere vota Deo.
9. In magestatem divinam peccat abunde,
   Quisquis quæ non vult reddere, vota vovit.
10. Vovistis Domino, vestros convertere mores,
    Jam non peccatis, sit modus et vitiis.
11. Nunc humilis vivat, qui vixerat ante superbus,
    Sit castus quisquis luxuriosus erat.
12. Quærebat census aliquis? captabat honores?
    Huic jam vilescant census, honosque sibi.
13. Gaudebat dapibus? gaudebat divite mensa?
    Nunc tenuem victum sobria cœna dabit.

14. Ille suis lætus successibus esse solebat,
Nunc lacrymis culpas diluat ipse suas.
15. Ostro conspicuus, gemmis insignis et auro,
Veste modo vili squalida membra tegat,
16. Verbosus taceat, mitescat fervidus ira,
Invidus invidiæ dira venena vomat.
17. Cuique prius cædes placuit, placuere rapinæ,
Nunc pius, et mitis pacis amator erit.
18. Quisquis adulandum ventosa laude tumebat,
Nunc hominum laudes ætimet esse nihil.
19. Et qui sponte malus, gratisque nocere solebat,
Nunc etiam læsus, utilis esse velit.
20. Ad lites facilis fuit, hic ad jurgia præceps,
Fortiter alterius nunc maledicta ferat.
21. Non hunc contemptus, non hunc injuria frangat,
Omnia robusto corde molesta ferat.
22. Pax animique quies inter convicia duret,
Nam fortem rerum nulla procella movet.
23. Hæc veniam fratres conversio vera meretur,
Hæc valet offensum flectere vita Deum.
24. Funestum monacho est quidquid male suggerit (hostis,
Et conatur cum fallere mille modis.
25. Esse Deum credat præsentem semper ubique.
Nec se si peccet, posse latere putet.
26. Cuncta scit atque videt; nec quicquam præterit (illum,
Omnia sunt oculis nuda et aperta suis.
27. Cum quid turpe facit, qui me spectante ruberet,
Cur spectante Deo non magis ipse rubet?

28. Si patriæ judex sciret sua facta, timeret,
Si dominus rerum, cur nihil ergo timet?
29. Sed tacet, et differt, et nondum crimina punit,
Puniet, et meritis arbiter æquus erit.
30. Propositum vitæ monachi servate rigorem,
Nec pigeat parvo tempore parva pati.
31. Exiguus labor est, sed merces magna laboris:
Præterit ille cito, prœmia fine carent.
32. Ergo Deo melius, si nil cognoscitis esse,
Immo si summum creditis esse bonum.
33. Contemptis mundi rebus labentibus istis,
Jam sint in solo gaudia vestra Deo.
34. Et mihi quæ possunt amitti nulla videntur,
Nec longum quidquid desinit esse reor.
35. Nam quid honor? quid opes? quid gloria? quidve (inventus?
Forma, genus, vires, fœmina, vestis, ager?
36. Magna potentia, multa scientia, falsa voluptas,
Vita quid? et nostra corporis ista salus?
37. Non amo quod pestis, quod fur, quod surripit hostis,
Et quæ si parcant, aspera mors adimit.
38. Quis poterit fari, quis scribere, quis meditari?
Quæ dabis in cœlis prœmia, Christe, tuis?
39. Quisquis ad hæc igitur paradisi gaudia tendis,
Sedulus angustam nunc age, disce viam.
40. Ne laxes vitiis angustæ mentis habenas,
Divini semper frœna timoris habe.
41. Expecta Dominum, formida judicis iram,
Et quod promittit rex tibi miles ama.

42. Parvulus esto vide, mentis depone tumorem,
Porta Dei nullum qui tumet areta capit.
43. Summa quidem virtus monachi, parere Priori,
Ferre jugum normæ seque negare sibi.
44. Quidquid præcipiet, mox et sine murmure serva,
Peccatum solum dedecuisse puta.
45. Non vilis vestis, non te locus ultimus angat,
Sæpe tui stultos ordinis ista movent.
46. Sed si nos sane sapimus, si vera fatemur,
Aggreditur virtus ardua, dura probat.
47. Qui sibi vilescit, qui se nihil æstimat esse,
Et timet, et mundi labilis alta fugit.
48. Hic est sapiens, et cœlo proximus iste,
Non sine re monachi nomen inane gerit.
49. Si vult ditari, varios si quærit honores,
Induit occultum pellis ovina lupum.
50. Sed qui cuncta videt mundi pius arbiter ille,
Novit oves, tacitos novit et ipse lupos.
51. Hæc ergo monachus labiis et corde frecuentet,
Te mihi te solum da Deus, et satis est.
52. O certe felix possessio, quæque beatum
Sola facit, miserum cætera pondus habent.»

37.—QUODLIBETA DE STATU CLERICALI ET REGULARI. I. *Status Episcoporum est perfectior statu religiosorum.*—Quia 1.° Episcopus debet alios illuminare, purgare et perficere, nec sufficit ut sibi perfecte vivat. —2.° Episcopis competit modo principali excellentissimum munus pastorale cum immobilitate officii.— 3.° Episcopus est Pater fidelium suæ diœcesis cujus-

cumque sint status, recluso privilegio exemptionis.— 4.° Episcopus frequentissime debet exercere nobilissimos virtutum actus, ad salutem gregis, et dispositionem habere ad majora pro ovibus sentimenta. Et in nullo statu respective tot inveniuntur sancti, teste Martyrologio.—ATTAMEN «quamquam prælationis status in »perfectione sit altior, religionis tamen status securior »et morbis nostris curandis expedientior, pro eo quod a »multis periculis eruit, quibus status prælationis expo»nit», ait S. Bonav. *(Apol. paup. 1, resp. 3.)*. Unde pie, sancte, et fructuose emittitur a variis conspicuis ecclesiasticis votum non acceptandi episcopatum, nisi accedente vi obedientiæ aut necessitate charitati.

II. «*Nec tamen ex his potest inferri quod ad pontificis »statum requiratur, quod omnes status præcellat in omni»bus*, alioquin non posset fieri pontifex nissi esset virgo, »congruit tamen, quod in his præcellat quæ ad pascen»di gregis spectant officium, sicut scribit Hier. ad Oc»ceanum; Futurus pastor Ecclesiæ talis eligatur, cujus »comparatione subjectus populus merito grex dicatur. »—Et Grec. in past.: Tanto debet actionem populi actio »præcedere præsulis, quantum distare solet a grege vita »pastoris.—Quapropter ad prælationis statum non con»gruit accedere nisi perfectum, ut ibidem ait Greg.: »Virtutibus pollens, coactus ad regimen veniant, virtu»tibus vacuus, nec coactus accedat. Status vero religio»nis peccatores et imperfectos admittit, ut justos efficiat »et ad perfectionem adducat» (S. Bonav. *ibid.*).

III. *Præsbyteri, Curati, et alii Clerici non sunt majo-*

ris perfectionis, quam religiosi.—Quia religiosi possunt facere omnia quæ illi, et Præsbyteri possunt relinquere sua munera et ingredi religionem. Unde non valet ratio perfectionis status Episcoporum, quia clerici episcopis inferiores non habent principaliter sublimitatem numeris conjunctam cum stabilitate proprie dicta.—Nota quod religiosus potest fieri episcopus, non e contra absque speciali R. Pontificis licentia.—Clerici tamen *secundum quid*, sunt in statu perfectiori ac religiosi laici, ut patet. —Regulares sacra ordinatione decorati habent specialem perfectionem, ut multum participant de perfectione status Episcoporum, ratione ministerii altaris et animarum.

IV. *Status clericalis seu perficiendi alios sive principaliter ut Episcopatus, sive minus principaliter ut Ordinis sacri susceptio, et animarum cura non absolute consulitur.*—Quia, talis status quambis sanctissimus, adnexa habet difficillima officia, et prærequirit varia adjuncta ut honestetur in subjectio seu candidato ad illum ascendere volente, ut constat etiam ex n. 31. I.—*Status vero religiosus absolute consulitur*, et non solum desiderari potest in seipso, sed eo melius animæ proficit, quo ardentius desideratur et liberius amplectitur, ut docent Doctores cum S. Thoma. Unde in praxi via religionis est facilior et securior.

V. *Status religiosus autonomastice est via ad perfectionem.*—Religiosus ut holocaustum totaliter se dedicat divino servitio, in quo est perfectio, ut habet Angelicus, *(2. 2, q. 186: a. 1.) Hinc:*

38.—LAUDABILE EST ALIOS AD RELIGIONEM SEU STATUM RELIGIOSSUM INDUCERE.—Unde, ait S. Th. «Inducentes »alios ad Religionem non solum non peccant, sed mag»num præmium merentur...; Dan. 22. dicitur, quod qui »ad justitiam erudiunt plurimos, erunt quasi stellæ in »perpetuas æternitates. *Posset tamen contingere circa »hujusmodi inductionem triplex inordinatio.* Primo qui»dem, si violenter aliquis alium ad Religionem cogeret: »quod prohibetur in Decret. 20, q. 5, cap. *Præsens).*— »Secundo, si aliquis simoniace alium ad Religionem »trahat, muneribus datis, ut prohibetur in Decret: ibi»dem, q. 2, (cap. *Quam pios).* Nec tamen ad hoc perti»net, si aliquis alicui pauperi necessaria subministret »in sæculo nutriens eum ad Religionem; vel si sine »pacto aliqua munuscula tribuat ad familiaritatem cap»tandam. Tertio, si mendaciis eum alliciat, imminet enim »sic inducto periculum, ne cum se deceptum invenerit, »retrocedat; et sic fiant novissima illius hominis pejora »prioribus, ut dicitur *Lucæ 26*» (2. 2, q. 189, a. 9.).— QUAPROPTER damnanda injustissima quorumdam spiritualium Directorum severitas nimia et exigentia ut dignentur enascentes vocationes juvare, sustinere, et tempestive permittere. Tales in praxi agunt veluti si ii tantum vocati dici possent qui extraordinariis signis et quasi miraculoso impulsu ducerentur (ordinaria signa sufficiunt). Quando agitur de vocatione clericali quæ probatam virtutem exigit vel de vita sæculari sive de matrimonio quæ tot difficultates habet (absque novitiatu), omnia faciliora videntur, omniaque celeriter et

magistraliter resolvuntur; sed heu! quando negotium versatur circa vitam religiosam in qua habetur tempus probationis et noviciatus statim multiplicantur objectiones, hæsitationes, dubitationes; imponitur longa et periculosa mora, dilatatur Directoris consolatorius consensus et practice temerario quæritur quædam divina evidentia et veluti revelatio... Tempus divinæ appellationis est maxime tempus acceptabile... caveat vocatus, caveant Directores ne despiciatur momentum opportunum et hora divinæ visitationis.

39.—Numerus ad Religionem vocatorum.—Deus, ut dictum est, omnes homines vocet ad perfectionem christianam per *communia* Evangelii *consilia:* attamen ad statum perfectionis religiosæ per *tria specialissima consilia* eos tantum vocat qui ad illa servanda habent *idoneitatem et affectum*. Porro hæc idoneitas vel est Deo dante, quasi ingenita et veluti adhærens vocatorum indoli, vel pedetentim enascitur et cum ætate crescit et formatur, quasi vel sponte sua datis etiam minoris momenti occasionibus manifestatur et efflorescit, vel insolitis de causis quasi subitaneo et inopinate declaratur. In prioribus casibus habetur *ordinaria vocatio*, in posteriori vero *extraordinaria*. Et licet *stricto sensu* vocatio extraordinaria importet revelationem divinam, aut saltem inspirationem singularem, nihilominus vere extraordinaria reputatur vocatio modo insolito et subitaneo patefacta.

Pauci quidem vocantur a Deo modo stricte extraordinario, ut S. P. Franciscus, et alii; valde *numerosiores*

sunt quos Deus ad religionis jugum invitat modo quasi extraordinario sive insolitis subitaneisque rationibus; *innumeri prope* qui ordinario modo vocationem manifestant, utpote qui cœlestibus benedictionibus præventi, ac tanquam parvuli lacte pietatis enutriti, a juventute, imo non raro ab infantia in rebus religiosis specialiter delectantur, charismata meliora æmulantur, et ad perfectiorem vivendi rationem quasi naturaliter aspirant, non obstantibus transitoriis quibusdam defectibus et fragilitatibus. Hinc, *pauci* per miraculum et revelationem, *multi* per advenientem insolitam circumstantiam, innumeri prope per quasi inconscientem internam æducationem et inclinationem, a Deo ad religiosam vitam vocantur. Unde merito dici potest illud quod in genere de vocatione habet S. Augustinus (ps. 102, v. 8): «Vocat indique Deus homines ad correctionem, vocat indique ad pœnitentiam... vocat per lectorem, vocat per tractorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correctionis, vocat per misericordiam consolationis.» Et Hugo Victorinus: «Vocat Deus... interius, per inspirationem; exterius, per Scripturas; superius, per promissiones; inferius per comminationes; anterius, per beneficia; posterius, per flagella.»

Ordinaria et stricte extraordinaria vocatio inveniri potest in hominibus cujuscumque ætatis et conditionis; vocatio vero quasi-extraordinaria generatim reperitur in solis adultis, non autem in pueris, sive in junioribus adolescentibus.

Quasi extraordinario modo vocati haberi debent tot

juvenes ætate maturi qui universitates et majora gymnasia frequentantes, et sat dissolutam vitam agentes, subitaneo v. gr. ad auditionem sancti Verbi Dei præconis mundo valedixerunt, quod non raro evenit post concionnes S. Laurentii a Brundusio, etc. Quanta misericors Salvator noster paravit laquea ad animas capiendas, et nobilissima servitute a potestate dæmonis liberandas!

40.—QUINDECIM ENCOMIA STATUS RELIGIOSI. 1.° «Hanc vitam, hunc ordinem, hoc institutum si laudare velim, neque digne valeo (S. Aug. *de Morib. Eccles. cap. 31).*

2.° Tutior hæc vita est, et dulcior, ubi unus alium cohortatur, ubi alter alterius exemplo inflammatur (S. Aug. *serm. 1, ad fratres).*

3.° O vita secura! ubi pura conscientia; o inquam, vita secura! ubi absque formidine mors expectatur, imo et exoptatur cum dulcedine, et excipitur eum devotione (S. Bern. *Serm. ad Milit. templi, cap. 1.).*

4.° Viri religiosi habent in præsenti quatuor dotes corporum glorificatorum: subtilitatem habent per votum paupertatis, quo abscindunt a se omnem proprietatem, ut possint intrare per augustam portam vitæ æternæ; claritatem habent per votum castitatis, habentes vestimenta alba sicut nix; agilitatem habent per votum obedientiæ, sequentes Agnum quocumque ierit; impassibilitatem habent, per amorem justitiæ, quæ facit omnes justos impassibiles (Hugo, Card. *Sup. I. Cor. cap. 15.).*

5.° In religione, homo vivit purius, cadit rarius, surgit velocius, incedit cautius, irroratur frequentius, quiescit securius, moritur fiducius, purgatur citius,

præmiatur copiosius (S. Bern. *Hom. sup. quibusdam verbis Domini).*

6.° Vehementer religiosi diabolum affligunt, cum jejunant; verberant, cum disciplinam recipiunt; calcant cum veniam petunt; premunt, cum se humiliant; terrent, cum Jesum invocant; torquent, cum Mariam nominant; fugant, cum cruce se crucifixum adorant; vincunt, cum obediunt; arctant, cum in solitudine manent; ligant, cum silentium servant (Kempis, *serm. 1, ad Novit. div. 1).*

7.° Tanta gratia datur accipientibus habitum religionis devote, quanta datur fidelibus in baptismo (Glossa ord. *sup. Genes. cap. XIII).*.

8.° Secundum opus majus post martyrium, est religionem ingredi, et renuntiare pro Deo voluntati propriæ (S. Vinc. Ferrer. *Serm. 6. Dom.* 2. *Adv.).*

9.° Altissima est professio vestra, cœlos transit, par angelis est, angelicæ similes puritati (S. Bern. *Apol. ad Guil. Ab.).*

10. Aliorum est Deo servire, vestrum adhærere: aliorum est Deum credere, scire, amare, revereri, vestrum est habere, intelligere, cognoscere, frui (S. Bern. *De Vita Solit.).*

11. Modus vitæ religiosorum est sanctus, honestus, castitate decorus, discretione præcipuus, a patribus institutus, a spiritu sancto præordinatus, animabus salvandis non mediocriter idoneus (S. Bern. *In Apolog. ad Guil Abb.).*

12. Quis non illos miretur et prædicet, qui contemptis atque desertis mundi hujus illecebris, in communem

vitam castissimam sanctissimamque congregati, simul ætatem agunt, viventes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus, nulla superbia tumidi, nulla pervicacia turbulenti, nulla invidentia lividi, sed modesti, verecundi, pacati, concordissimam vitam et intentissimam in Deum gratissimum munus ipsi offerunt, a quo ista posse meruerunt (S. Aug.).

13. Esse religiosis in cœlo sedes inter seraphicos potest, quod hic in statu perfectissimæ degerint charitatis (B. Alan., de Rupe, *de Excell. Relig.*).

14. Sancta religio figurative vocatur mors; unde vulgariter regulares dicuntur mortui, et sæculares viventes: tamen malus sæcularis est vere mortuus, et bonus regularis vere vivens (S. Antonin. *Part. 1, tit. 6, cap. 1, §, 13.*).

15. Sunt novum beneficia religionis: abundans est pauperi; mediori sufficiens; tolerabilis diviti; infirmis larga; delicatis compatiens; fortioribus moderata; pœnitentibus misericors; perversis severa; bonis optima (Hug. a S. Vict. *Lib. 1, de Claustr. animæ, cap. 8.*).

Hinc *omnibus a Deo vocatis,* TEMPESTIVE *et fiducialiter dicendum est:* «Si te religionis tuba vocet, statim progredere, et multa cum alacritate descendas ad certamina» (S. Chrysost. *Hom. 67 ad pop. Antioch.*).—Et cum S. Bonaventura: «Convolate ad urbes refugii, ad loca videlicet religiosa, ubi possitis de præteritis agere pœnitentiam, in præsenti obtinere gratiam, et fiducialiter futuram gloriam præstolari» (S. Bonav. *in collat. de Contemptu sæculi*).

Nec turbentur vocati ob amicorum displicentiam. Etenim «Dubitare an propter contristationem amicorum, vel quodcumque temporalium detrimentum, homo debeat religionis propositum prætermittere, est animi adhuc carnali amore irretiti» (S. Thom. *contra retrah. ab ingres. relig. c. 9.).*—Deinde *vocati ad fortitudinem et perseverantiam adhortentur: nam* «Claustrum intrare nihil aliud est, quam se ad bellum contra hostes Christi armare» (Hugo. Card. *sup. II Regum, cap. XVII).*—Et «qui aliud in religione quærit, quam pure Deum et animæ suæ salutem, non inveniet nisi tribulationem et dolorem» (De Imith. Chr., l. 1, c. 17.—*Et ad pacem et humilitatem in Congregatione conservandam, præ oculis vocatorum ponantur duo sequentia monita:* «Christus divisus non est, sive in alba, sive in pulla veste, in omni professione et ordine quis serviat, acceptus est Deo (Petr. Bles. *epist. 97. ad Abbat.).*—«Quamvis unus religionis status alterum præcedat in votis substantialibus, non tamen præferri potest in omnibus, cum quilibet status aliquid prærogativæ specialis obtineat, quo sancta mater nostra et sponsa Christi Ecclesia tanquam vestitu deaurato, circumdata varietate decoratur, et deiformis efficitur» (S. Bonav. *Apol. paup. 1, resp. q. 9.).*

41.—IMITATIO QUÆDAM VITÆ REGULARIS.—Multi sacerdotes piissimi et perfectionis sive propriæ sive alienæ zelatores hodiernis temporibus spiritualia vitæ religiosorum commoda imitari conantur, et vestigia tot antiquorum sacerdotum sectantes, specialibus vinculis charitatis, pietatis, et ejusdem sacerdotalis vitæ

normæ inter se conjunguntur, tanquam tot veluti communitates physice dispersas, sed moraliter unitas, sub uniformi directione alicujus sacerdotis, virtute et prudentia conspicui, et omnimodo erga Ordinarium obedientia et reverentia.

Quod, quantaque ex tam sancta ad perfectionem æmulatione exoriuntur bona, patet ex spiritus sacerdotalis ferventiore renovatione in illis diœcesibus, ubi plaudente et benedicente Ordinario (aliter fabricaretur super arenam, et societas esset petra offensionis, et causa rebellionis...), florent et dilatantur *Associationes sacerdotales intuitu perfectionis*.

Hinc, clerici qui ex Dei vocatione permanent in sæculo pervalde consolari, et spiritualiter ditari possunt per prælaudatas Associationes. Et quamvis diœcesis destituatur tanto perfectionis incitamento, devoti Dei ministri invenire sciunt multiplicis formas se fortius adstringendi ad vitam *regulatam in omnibus, piam, sanctam, spiritualiter et specialiter subjectam directioni prudentis Directoris*. Et juniores præsertim vicarii prudentissime vitam agunt communem cum parocho, in humilitate et spiritus fervore, Deo et Ecclesiæ fideliter servientes. — Ergo toto cordis affectu dicamus illud S. Augustini: «Scio Domine, scio et fateor quia indig»nus quidem sum tibi servire, sed tu non es indignus »servitio creaturæ tuæ: da ergo mihi, Domine, unde tu »es dignus, et ego ero dignus unde sum indignus» *(l. 4, de Symb. fidei)*.

42.—TERTIUS ORDO a Sede Apostolica valde mul-

tiplici encomio celebratus, universali Ecclesiæ plausu laudatus, gloriosissima sanctorum corona circumdatus est potentissimum perfectionis adjumentum populo et clero propósitum. Regulæ Tertii Ordinis observatio hodie facillima facta est per Const. Leonis XIII. *Misericors Dei*, et sacri ministri in sæculo degentes, absque ullo fere supererogationis opere, per Tertium Ordinem non solum spiritualibus thesauris ditantur, sed et fiunt quasi-religiosi sub D. Francisci vexillo adunati per regulam ab Ecclesia solemniter approbatam.

Unde non mirandum si Leo XIII ad dictum Ordinem omnes vocat clericos et fideles per triplicem Apostolicam Encyclicam *(Auspicato, Humanum genus, Quod auctoritate)*, et innumeras prope publicas, privatasque exhortationes.—«Nobis est diu et magnopere in votis (ait »Leo XIII., Enc. *Auspicato*), ut quantum quisque potest »in imitationem Francisci Assisiensis se intendat..... »Christianos homines hortamur ut nomen dare sanctæ »huic Jesu-Christi militiæ ne recusent. Plurimi nume»rantur passim ex utroque sexu, qui Patris Seraphici »vestigiis alacri animo jam ingrediuntur. Quorum lau»dabile tale studium vehementerque probamus, ita »tamen ut illum augeri, et ad plures propagari. Vobis »præsertim adnitentibus, Venerabiles Fratres, velimus... »Itaque date operam, ut *Tertium* Ordinem vulgo noscat, »atque ex veritate æstimet: providete, ut qui curam »gerunt animarum, doceant sedulo qualis ille sit, quam »facile unicuique pateat, quam magnis in animarum »salutem privilegiis abundet, quantum utilitatis priva-

»tim et publice polliceatur.»—Eia, devote clerice, corde, verbo, opere, exemplo, pontificio desiderio responde.

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Nemo negabit, Matrem nostram esse Mariam; cum et ipsa sub cruce nos genuerit: si ergo, qui honorat patrem suum et matrem suam, longævus erit super terram, ut ait Dominus; quid non obtinebis tu, qui honoras Mariam, quæ et Mater tua et Mater Dei est? (Ex Opusc. «*Piissima*).»

MARIAM INVOCA. Reminiscere miserationum tuarum, Domina; et releva peregrinationem incolatus nostri (S. Bonav.). Ab omni perturbatione libera servos tuos; et fac eos vivere, sub pace, et protectione tua (id.).—(Ave honorificentia et gaudium populi nostri, O. B. M. V. de Columna, esto fortitudo nostra, respice tristitiam cordis nostri et recrea nos, ut olim tuum Jacobum, benignissima præsentia pietatis tuæ!)

MARIAM LÆTIFICA. Celeberrima B. M. V. templa et sacella devotissime visitabis (nulla

neglecta opportunitate), simulque resolutiones fervoris et perfectionis efformabis, et te, tua, tuosque omnes maternali B. Virginis curæ committes.—*Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis* (S. Ildefons.).

TRACTATUS
DE PERFECTIONE SPIRITUALI SPECIATIM.

CAPUT I.

DE VIIS QUIBUS PERVENITUR AD PERFECTIONEM.

43.—MONITUM. «Via cœlestis ambulantes quærit: tria sunt hominum genera quæ odit: remanentem, retro redeuntem, aberrantem: excitandi sunt ergo remanentes retro redeuntes revocandi, errantes in viam ducendi, tardi exhortandi, celeres imitandi» (S. Aug. *De tripl. habitac. c. 4.)*. Tu ergo qui in via Domini ambulas, indesinenter memento quod sis in terris *viator* et «Viator dicitur, qui præsentem vitam, viam sibi esse, et non patriam attendit, qui in dilectione prætereuntis sæculi cor figere despicit, qui nec remanere in transeuntibus, sed ad æterna pervenire concupiscit» (S. Greg. *l. 15, Moral. c. 35, n. 27.)*.

44.—DEFINITIO. I. Via *etymologice* sic dicitur: «*quia per eam unusquisque transeuntium viatur,*» ait Cassiodor., sive *litteraliter* sive *metaphorice* ut in præsenti tractatu.—Unde metaphorice sunt viæ iniquitatis,

viæ sanctitatis, imo aliquo sensu tot viæ quot sunt hominum vivendi normæ seu modi, ut multipliciter probant DD.: «Septem sunt viæ difficiles (ait S. Antonin. *p. 1, tit. 5, c. 3.*): via montuosa, via spinosa, via lutosa, via tenebrosa, via tumultuosa, via sumptuosa, via tædiosa. Via montuosa, superborum; via spinosa, avarorum; via lutosa, luxuriosorum; via tenebrosa, invidorum; via tumultuosa, iracundorum; via sumptuosa, gulosorum; via tædiosa, acediosorum.» Et viam devotorum sic describit S. Bonaventura *(sup. ps. 36.)*: «Quadruplex est via: Via a qua, via in qua, via per quam, via ad quam. Via a qua imus, est peccatum; via in qua imus, sunt virtutes et bona opera; via ad quam tendimus et per quam imus, est Christus.»

II. VIA PERFECTIONIS est *quædam ordinata devote vivendi ratio ad charitatis augmentum quotidie obtinendum*. —DUPLEX EST: *late*, vel *stricte* sumpta. *Prima* est *'legitima quælibet devote vivendi ratio in ordine ad perfectionem charitatis*, ut v. gr. via zeli animarum, via mortificationes, via studii specialis circa lectionem spiritualem, via habitualis et sancti timoris, via fiduciæ et specialis spei, via tribulationis et patientiæ, etc.: quia in omnibus prælaudatis viis anima quamplurima peragit pia opera vel exercitia quibus ad perfectionem tendit. —*Secunda est generalior et quasi habitualis animæ vivendi ratio in ordine ad perfectionem charitatis, per continuas mentis ascensiones obtinendam* (dicitur *quasi-habitualis*, quia vir perfectionis studiosus semper tendit ad perfectiores sanctitatis gradus). Hinc, nomine *viæ per-*

fectionis hæc ultima, seu *via ctricte sumpta* tantum communiter in scientia ascetico-mystica intelligitur, cum priores viæ, seu *late sumptæ* sint potius *modi tendendi* ad perfectionem, quam designationes status animarum relate ad perfectionem. Ergo agendum de *viis* perfectionis *stricte sumptis*.

45.—DIVISIO. I. *Via perfectionis* melius vocatur *via ad perfectionem*, cum in hac vita semper profici possimus. Et quoniam in via seu itinere, adest *terminus a quo, terminus per quem* et *terminus ad quem;* sequitur quod in via perfectionis considerare debemus *quid relinquere debemus, quo pervenire intendimus*, et *media per quæ* perveniemus. Relinquere et detestari peccata, ad unionem cum Deo tendere, et per virtutes ad id laborare debemus.—NOTA.—1. Vita hominis secundum intellectum (qui est vel practicus vel speculativus) convenienter dividitur in *vitam activam* et *contemplativam*, ac consequenter etiam in *vitam mixtam* ex activa et contemplativa.—2. Merito Doctores Mystici dividunt vitam spiritualem in vitam activam, contemplativam et mixtam. Mixta autem est perfectior in specie, nam quælibet longe superior evadere potest ex perfectione individuali. Item status religiosus vitæ contemplativæ est perfectior statu religioso vitæ activæ; ambo vero superantur a vita mixta, ut probant A. A.—3. Differentia statuum seu viarum recte attenditur secundum incipientes, proficientes et perfectos, quia datur principium, medium et finis in libertate justitiæ a servitute peccati. Ita ex D. Th. 2. 2, q. 183, a. 4. Vide alia circa has mæterias bid. q. 1e9, 180, 181, 182, 183.

II. Hinc, Via perfectionis dividitur in *Viam purgativam*, seu incipientium, *Viam Illuminativam* seu proficentium, et *Viam Unitivam*, seu perfectorum.

III. Via purgativa est *illa in qua homo ad Deum conversus, discedit a peccatis, sive in qua anima a peccatis purgatur, et ab affectu ad peccata.*—Via illuminativa est *illa in qua anima a pecatis purgata, illuminatur per virtutes, et roboratur in charitate per augmentum charitatis.*—Via unitiva est *illa in qua anima a peccatis purgata, et virtutibus illuminata et exornata, principaliter intendit ut Deo inhæreat, eo fruatur, et in Deo quiescat*, et consequenter ut Deo in omnibus placere studeat.—Ergo *in via purgativa* anima purificatur a sordibus, *in via illuminativa*, accepit ornamenta quibus decoretur, *in via unitiva* anima Deo charissima efficitur.

46.—EXISTENTIA TRIUM VIARUM PERFECTIONIS. I. *Datur in vitæ spiritualis notione, triplex via: purgativa, illuminativa, et unitiva*, ut constat ex dictis *n.*° 45, etc.—*Probatur etiam*, 1.° ex D. Thoma: «In omni autem humano studio est accipere principium, medium et terminum; et ideo consequens est quod status spiritualis servitutis et libertatis secundum tria distinguatur scilicet secundum principium ad quod pertinet status incipientium; et medium ad quod pertinet status proficientium; et terminus, ad quod pertinet status perfectorum» (2. 2, q. 183., a. 4.).—2. Ex sequenti damnata Molinos Prop. 26: «Tres illæ viæ: purgativa, illuminativa et unitiva est absurdum maximum quod dictum fuerit in Mystica; cum non sit nisi unica via, scilicet

interna.» — 3.° Perfectio christiana consistit in ipsius charitatis perfectione: ad charitatis autem perfectionem pervenitur per tria diversa studia, id est incipiendo a fuga peccati, proficiendo per virtutum acquisitionem, et Deo specialiter inhærendo per exercitium prædominans ipsius charitatis. Ergo...

II. *Tres illi gradus seu viæ non debent nec possunt stricte seorsim sumi, sed simul ad perfectionem pertinent.* Aliter perfectus dici posset qui mortalia peccata tantum vitaret. Hinc requiritur, ut qui sunt in via purgativa tendant ad illuminativam, et qui in illuminativa ad unitivam, imo qui in unitiva, semper tendant ad majorem charitatem et unionem cum Deo. Ergo tres viæ sunt gradatio qua anima ascendit ad Deum per amoris desiderium et charitatis augmentum. Unde semel atque iterum dicendum cum S. Bernardo *(Epist. 253): «Indefessum proficiendi studium, et fugis conatus ad perfectionem, perfectio deputatur.»*

47. — DISTINCTIONES NECESSARIÆ AD NOTIONEM TRIUM GRADUUM SEU VIARUM PERFECTIONIS RITE INTELLIGENDAM. — Quoniam non raro ex modo loquendi nonnullorum Doctorum acetico-mysticorum, fieri posset confusio inter ea quæ pertinent ad vias ordinarias, et ea quæ vias extraordinarias et arcana mystica respiciunt, sæquentia præ oculis habeantur principia sive distinctiones:

I. *Tres perfectionis gradus non ita distinguuntur, ut unus excludat actus alterius, imo in quolibet gradu interveniunt ex parte aliorum graduum quædam manifestatio-*

nes, tanquam saluberrima adjumenta. Etenim, «constat hos tres status nunquam esse in via ita condistinctos, quin unusquisque illorum aliquid de cæteris participet. Quilibet ergo illorum ab eo quod in ipso prædominatur nomen et rationem accipit. Nam imprimis in hac vita nunquam ad eum gradum perfectionis pervenitur in quo proficere homo non possit et debeat» (Suarez. *De Orat. l. 2, c. 11.; n. 4, p. 166.)*.—«Licet in omnibus his tribus gradibus, illos habentes semper proficiant, hæc tamen nomina eis accommodantur, juxta exercitia quæ unusquisque habet, cum hoc tamen stat, quod in omnibus his tribus statibus purgantur imperfectiones, quamvis purgatio sit propria viæ purgativæ, et etiam in via purgativa, et illuminativa incipientes, et proficientes aliquo modo attendunt unioni Dei, quamvis hæc unio sit propria viæ unitivæ et perfectorum. Et ratio est, quia hi omnes amant Deum super omnia, siquidem sunt in charitate, quæ eos inclinat ad hanc unionem, et omnes etiam perfecti habent aliquam imperfectionem a qua debent semper purgari, quin desinant esse personæ perfectæ charitatis.» (Ant. a Spir. S. *Tr. I., disp. I., sect. 7.)*.

Hinc quolibet gradu, anima vigilare debet contra diabolicas fraudes et peccandi pericula, in virtutibus exerceri, et Deo adhærere saltem ad vitam habendam et abundantius habendam. Ergo viæ seu gradus desumi debent ex forma quæ magis et generalius dominantur in anima in propria perfectione laborante. Sic, ubi charitas dominatur, seu magis elucet, habetur via unitiva;

ubi timor et spiritualis pugna, via purgativa; ubi conatus virtutum per spem, via illuminativa.

II. *Ordinario viæ perfectionis successive procedunt, non vero per saltum.* Constat ex ipsorum perfectionis graduum notione. Dixi, *ordinario,* quia aliquoties ex magnæ misericordiæ et bonitatis dispensatione, anima potest per valde singularem et extraordinarium gratiæ miraculosum interventum a profundo abjectionis et peccatorum ad altissimos charitatis gradus subitaneo sublimari, ut S. Maria Magdalena et alii. Et ex hac consideratione, viri sancti non pauca compassionis et humilitatis erga magnos peccatores deducunt incitamenta.

III. *Ex divinæ providentiæ supernaturali dispositione, quicumque id palæstra perfectionis incipit et perseverat, perveniet ad charitatis ardorem.* Quia, quamvis gratia sit semper gratuita, ut dictum est in Theol. Dogmat., Deus tamen vult ut homo active et indefesse adlaboret ad perfectionem obtinendam. Et licet favores mystici, vera viæ unitivæ ornamenta sint rari, non tam rari dicendi sunt fideles qui ad *ordinariam* viam unitivam Deo dante perveniunt. Vocat semper nos Deus ad perfectionem charitatis: utinam vocanti semper responderemus!

IV. *Absque speciali vocatione quæ nemini debetur neque promittitur, homo non sublimatur ad communicationes viarum mysticarum proprie talium.* Hinc viæ mysticæ sunt dona omnino gratuita quæ Deus concedit cui vult et quando vult, et quomodo vult; unde hujusmodi donis

carent (nisi a Deo vocentur ad vias extraordinarias seu mysticas stricte sumptas) etiam devotissimæ animæ quæ purgatæ et illuminatæ, in charitate jam fortiter roboratæ et amoris igne succensæ sunt.

V. *Manifestationes mysticæ stricte sumptæ pertinent generatim ad viam unitivam seu perfectorum.* Quia Deus non solet animæ extraordinaria dona perfectionis concedere, antequam ipsa per ordinarias vias purgationis et illuminationis fideliter pertransierit, et speciali charitatis ardore ipsi jam unita fuerit. *Attamen, aliquando inveniri possunt in aliis viis nonnulli favores mystici*, v. gr. visiones, extases: quia per illos tunc Deus in sua bonitate et misericordia intendit exceptionem concedere ad alliciendam animam imperfectam ad charismata meliora, seu ad viam magnæ perfectionis ubi facilius spectari possunt mysticæ communicationes, quibus ipsa anima etsi imperfecta tam extraordinariis modis invitatur.

48.—CONCLUDENDUM. I. Non confundendæ, neque minus faciendæ tres perfectionis viæ, neque ita separandæ, ut animæ unius viæ sunt veluti in circulo e quo non licet sæpe sæpius exire ad flores aliarum viarum colligendas.—II. Viæ perfectionis non confundendæ cum extraordinariis viis contemplationis.—III. Sedulo distinguendæ manifestationes seu phænomena proprie mystica ab actibus vitæ perfectionis ordinariæ.—IV. Secure quis respective et progrediendo in ordinariis viis purgativa, illuminativa et unitiva versatur, quotidie ad meliora adspirans et humiliter Deo deserviens.—V. Attendendum multo magis ad animæ purificationem, illu-

minationem et ad charitatis augmentum, quam ad favores extraordinarios.—*Ergo antequam consideremus altissima contemplationis arcana, agendum est de singulis ordinariis perfectionis viis.*

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Piissimus Deus providit nobis de advocata, quæ tota mitis, et suavis est, nihil in ea invenitur asperum, nunquam ex ea processit verbum durum (S. Antonin.).

MARIAM INVOCA. Ave periclitantium auxiliatrix et jucunda libertas, fons gratiæ et consolationis: ave peccatorum refugium atque diversorium: ave laborantium propitiatorium: ave spes omnium proborum adversis casibus afflictorum, dulce conversorum solamen atque præsidium (S. Ephrem.).

MARIAM LÆTIFICA. Amore silentii et christianæ solitudinis. «Qui igitur intendit ad interiora et spiritualia pervenire, oportet eum cum Jesu a turba declinare» (Kempis).—*Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis* (S. Ildef.).

CAPUT II.—DE VIA PURGATIVA IN SE.

49.—PRÆNOTANDUM. Ad perfectionem nemo tendit qui a peccatis mortalibus non vult mundari et charitatem adipisci. Siquidem «primus effectus charitatis in hominibus justificatis est, ut homo a peccatis discedat, et ideo mens charitatem habens, circa hoc maxime occupatur, ut a peccatis præteritis emendetur, et a futuris præcaveat, et quantum ad hunc effectum dicitur charitas incipiens... Charitas in incipientibus nutritur, in proficientibus roboratur, in perfectis perficitur (Aut. a Spiritu Sancto, *Direct. Myst. Tr. II, disp. I, sect. 1, n. 14.*).—*Agemus de via purgativa, activa, seu in qua homo a Deo adjutus laborat ad se purificandum.* Alibi describentur arcana purgationis passivæ, cujus modus, tempus et duratio pendent a misericordiosa dispositione et permissione divina.

Art. I De vera notione viæ purgativæ.

50.—ERRORES quæ viam purgativam aliqualiter respiciunt. I. *Pelagiani* ex Schola Stoicorum prodeuntes volunt justum pervenire posse in statum in quo nullum peccatum committat, nec ulla passione afficiatur.—II. *Beguardi* et Beguinæ contendunt hominem

tantam perfectionem acquirere posse, quod reddatur penitus impeccabilis, et amplius nequeat proficere.— III. *Illuminati* dicebant quod possit homo ad eum perfectionis gradum pervenire, ut gratia animæ facultates submergat, nec possit omnino nec progredi nec regredi.—IV. *Quietistæ* dicebant quod per viam internam pervenitur ad continuo consistendum immobiliter in pace quadam imperturbabili.— *Absurditas tot propositionum seu errorum imo hæresum eruitur non tantum ex Ecclesiæ condemnatione, sed etiam ex consectariis quæ ex talibus erroribus oriuntur.* Omnes siquidem tendunt ad animæ pigritiam legitimandam, ad vigorem spiritualis pugnæ destruendum, ad superbiam fovendam, ad peccatorum occasiones nihili faciendas, ad activitatem virtutum tollendam, etc. Et quamvis prædicti errores etiam aliis viis adversentur, nihilominus in tota vita spirituali specialiter tendunt ad actus et fructus purgationis (in omnibus viis hujus exilii plus minusve necessariæ ut dictum est n. 41, I.) impediendos et destruendos.

51.—NOTIO VIÆ PURGATIVÆ. Via purgativa (ut dictum est n. 45), *est ea in qua homo a peccatis purgatur et ab affectu ad peccata* VEL *ea in qua incipientes, per fugam peccati, opera orationis et mortificationis, ad christianam perfectionem contendunt.*

52.—OFFICIUM VIÆ PURGATIVÆ multiplex: 1.° *Eludere ipsas sordes ac nævos tam conscientiæ quam morum;* ergo, ante omnia, anima reconcilietur cum Deo et anteactam peccatorum vitam detestet. 2.° *Debite corrigere Superiorem hominis partem, intellectum, memo-*

riam et voluntatem; ergo invigilandum. 3.° *Mortificare et edomare appetitum sensitivum, passiones et sensus;* ergo pugnandum.

53.—FINIS VIÆ PURGATIVÆ est: Exuere veterem hominem cum actibus suis et induere novum qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate, juxta illud D. Pauli *ad Ephes. 4.*—Unde, viæ purgativæ specialiter applicari potest quod habet Tauler *(in Dom. 4. Quadrag.):* «Hunc faciunt et huc spectant omnes ritus, «cunctaque opera et exercitia, ut fundum habeamus es«peditum ab omnibus ipsius (i. e. Dei) operationem «præpedientibus, nihil continentem, nisi solum Deum.» —«Cum incipis, magis debes niti ad munditiam vitæ: «cum proficis, ad odorem bonæ famæ,» ait S. Anton. Patavinus, *serm. Dom. 10, post. Trinit.*—Fortiter ergo pugnandum a principio ut anima indesinenter mundetur et dealbetur: «Inchoasti aliquid boni? non revoceris per «impedimenta inimici, quoniam et ipse inimicus patien«tia tua destruetur» (In Vit. Patr., *libell. de Fortitud. n. 8.).*

54.—TERMINUS VIÆ PURGATIVÆ *est totius hominis reformatio ac renovatio,* consistens 1.° in puritate conscientiæ; 2.° in correctione potentiarum et sensuum. —Nota tamen quod hæc omnia in via purgativa non inveniuntur nisi in statu imperfecto, seu potius renovatio et correctio respiciunt præcipue quasi essentialia et magis necessaria ad gratiam nutriendam et fovendam, ne impediatur per passiones adhuc insufficienter mortificatas, vel expellatur a peccato gravi.

55.—SIGNA QUIBUS COGNOSCI POTEST QUEMDAM PERVENIRE AD TERMINUM VIÆ PURGATIVÆ. I. Si habeat totale odium peccati et fugat occasiones;—II. Si propriam voluntatem et amorem et reliqua veteris Adæ ita evacuaverit, ut ad rectæ rationis præscripta facile reducat;—III. Si exortas in se cupiditates facile coerceat et appetitum ejusque passiones sufficienter edomuit;—IV. Si inutilia a sensibus amovit, etc.—Ergo, habitualis cura resistendi concupiscentiis, mortificandi passiones ab eisque abstrahendi, ut charitas nutriatur et foveatur omnino requiritur, ut quis ad terminum perveniat viæ purgativæ.—Nota quod hæc via licet imperfecta, tamen præsupponitur ad perfectionem consequendam. Etenim cum optima dispositio ad servanda præcepta, importat etiam passionum mortificationem, et *propositum perveniendi ad placendum Deo in omnibus*. Ergo totis viribus conemur vineam animæ nostræ quotidie emundare, et ad meliora aspirantes, humiliter et fiducialiter *semper adlaboremus* ut magis magisque Deo placeamus. Etenim: «nihil in sancto proposito otio deterius est, quod non solummodo non acquirit nova, sed etiam parata consumit» (S. Hier. *epist. I ad Demetr.)*. Considera insuper quod «quatuor sunt quæ revocant a bono proposito: amor voluptatum, ambitio dignitatum, timor asperitatis, *diffidentia persistendi*» (Hugo, Cord. sup. Prov. c, 15).

56.—TEMPUS SEU DURATIO VIÆ PURGATIVÆ. —I. «Magistri spiritualis debent maxime attendere, ut ejus discipuli non plus temporis in via purgativa insu-

mant, et illuminativa, quam opus sit, nec debent eos accedere, sed juxta profectum uniuscujusque illos facere transire de via purgativa ad illuminativam, et ab hac ad viam unitivam. Unde postquam aliquis per aliquot menses sua peccata deploraverit, si jam ab habitibus malis videatur purgatus et in virtutibus appareat radicatus, debet ei consulere, ut transeat ad viam unitivam, dummodo non omnino omittat duas vias antecedentes, sed in eis magis perficiatur» (Aut. a Spir. S. *Direct. Myst. Tr. I, disp. I, sect. 7, n. 137.*).—II. Cui concordat S. Jo., a Cruce, cum monet directores ne in meditatione, seu in via meditativa, detineant discipulos, plusquam necessarium erit.

ART. II. MONITA GENERALIORA CIRCA VITAM PURGATIVAM.

57.—*Nota.* Quoniam Directores debent opere et sermone alios docere, oportunum judicamus variis sententiis Patrum et Doctorum doctrinam probare et lectores ditare.

I. FUGIENDA EXCESSIVA SCRUPULOSITAS, SEU UTI DICUNT EXCLUSIVISMUS, IN MODO EXERCENDI VIAM PURGATIVAM.—Etenim, ait Ant. Spir. S. *ibidem:* «aliquando permittenda sunt incipientibus et proficientibus exercitia perfectorum per aliquod breve tempus, ut in die Natalis Domini et Spiritu Sancti, qui dies sunt dedicati amori Dei, qui est exercitium proprium perfectorum. Et ratio est, qui in his et similibus diebus convenit, quod incipientes omittant propria exercitia, et exercitiis perfectorum accommodentur, seipsos conformando cum sanctæ Ecclesiæ Spiritu, quæ tunc temporis tota Dei amore in-

flammatur. Et vice versa dicendum est de perfectis, nam hi etiam solent aliquando facere maximas pœnitentias et mortificationes, et sua deplorant peccata, quasi nunquam deplorassent, quæ sunt propria incipientium, quæ omnia debet prudens confessor attendere, et disponere juxta cujuscumque capacitatem.» Ergo omnia ita moderanda et disponenda, ut anima facilius libentius, securius et perseveranter Deo desserviat, et in viis Domini ambulet semper proficiendo.

II. Per peccatum grave in viis perfectionis forte commissum *(et contritione seu sacramento pœnitentiæ jam expiatum) devotus non collocatur iterum in primo purgationis gradu, seu non excluditur a via perfectionis in qua versabatur ante peccatum post conversionem commissum.* —«Si aliquis proficientium, vel perfectorum, ait Ant. a Spir. S., in aliquod peccatum grave forte inciderit, non ob id debet relinquere sua exercitia, redeundo iterum ad statum incipientium, sed debet per aliquot dies suum peccatum deplorare, et de eo agere pœnitentiam, juxta consilium sui Magistri spiritualis, et iterum redire ad cursum suorum exercitiorum, quæ antea habebat. Ratio est, quia qui hoc modo cadit, frequentius majori fervore surgit, quam antea habebat; et quamvis peccaverit, non ob id perdidit Habitus acquisitos virtutum, nec uno, aut paucis peccatis acquisivit habitum peccandi, ad quem extirpandum sit necessaria via purgativa. Quod confirmari potest exemplo Sancti Petri, et Sancti Thomæ Apostoli, qui non ex eo quod peccarunt, reliquerunt exercitium proficientium, vel perfectorum. Tum quia

tales lapsus sunt proficientibus, vel etiam perfectis occasio melius proficiendi, quæ sunt valde notanda» *(Tr. I. disp. I, sect. 7.)*.—Unde a fortiori fideles nuper conversi a via peccatorum, non debent animo deficere ob subitaneam fragilitatem, sed statim pœnitere, fervent ius orare et fortius pugnare.

III. RELAPSUS IN IMPERFECTIONES. *A fortiori dicendum est quod relapsus in imperfectiones non est argumentum de nullo profectu in perfectione.* Etenim, juxta pii auctoris comparationes, si aliquis ab uno loco in alium ambulet et sæpius quidem cadat, sed mox iterum resurgat, et in itinere pergat, an, inquam, talis nullum progressum in itinere faciat, et proprius semper ad locum destinatum accedat. Simili ergo modo si devotus post lapsum per pœnitentiam cito iterum surgat, et in studio perfectionis alacriter pergat. Nec terrere debet, quod nulla signa profectus deprehendat; nam et hieme nulla indicia fructificandi seminis deprehendimus, et tamen ex illo copiosam suo tempore messem reportamus. Idem de semine seu studio perfectionis speret.—Ergo recte dictum est quod jugis conatus ad perfectionem perfectio reputatur.

IV. NON DIFERENDUS INGRESSUS IN VIAS PERFECTIONIS *ac consequenter tempestive reformemus vitam nostram.*— «Primum est, ait S. Bonav., ut homo sit impiger, et agilis ad incipiendum, et faciendum bonum quod ex Divina inspiratione intelligit faciendum; multum enim profectum negligimus, eo quod tædet nos bonis studiis virtutum insistere ex horrore difficultatis. Si autem vo-

luntatem faciendi habemus, hanc de tempore in tempus differimus, et procastinamus, et interim irrecuperabiliter perdimus, et tempus, et meritum, quod lucrari poteramus» (De prof. Relig. l. 2, c. 14.).—«Hinc fit sæpe, addit Richard., ut dum vitam nostram corrigere disponamus, semper tamen differamus, ut dum hoc fieri in futuro proponimus, fit, ut illud futurum semper sit futurum: immo fortassis nunquam futurum.»

V. Excusationes non admittendæ. *Imperfecti falsas adducunt excusationes dicentes se non posse difficultates superare et firmitur reformationem vitæ incipere.* «Siquidem ex propria negligentia, frigida remanent corda multorum, quærulantium sibi deesse gratiam, cum magis gratia ipsa conquærere habeat, se non habere factores bonorum operum. Vix enim est aliquis (ut dicit Bernardus) qui in his quæ Dei sunt, experiri velit quid possit Dei gratia adjutus.» (Harf. *lib. I, cap. 18.*). *Dicendum ergo:* «Dum quis quod est in se facere studet, haud dubium quin, et Deus cooperetur, et ubi natura sucumbit ibi gratia illi fert supetias» (Tauler. *c. 34. inst.*).

VI. In via purgativa homo agit principaliter vitam pœnitentiæ, *quam tamen nunquam relinquet etsi evadat perfectior*, ut patet ex omnium perfectionis amatorum praxi et Doctorum loquendi modo.—«Quærat aliquis fortasse, ait Tauler., quæ sit vitæ pœnitentialis essentia, et veritas? Nihil sane aliud, quam vera aversio ab omnibus extra Deum; et integra perfectaque conversio ad purissimum illud bonum, quod est idem ipse Deus; quod quis studiosius, et abundantius facit, ille plus

quoque agit pœnitentiæ? (*Dom. 4. Quadr.*).—Et alibi addit: «Sed quærendum nobis est, quid sit vera pœnitentia? Non modica pars veræ pœnitentiæ est, ut quando gratissimum foret loqui, si absque peccato taceri potes, digito compescas labellum, et Dei amore silentium imponis ori tuo; et quando oculi cum delectatione aliquid intueri maxime cupiunt, ipsos propter Deum claudas, vel avertas; et ut paucis absolvam, ab omnibus ad quæ sensus cum delectatione procliviores sunt, quæque magis appetunt te avertas» (*Dom. Palm.*).—Quæ cum grano salis intelligenda, ad intranquillitatem vitandam.

VII. Via purgativa importat specialem vigilantiam *adversus* antiquos animæ hostes. «Convertenti se ad Dominum, major cura oritur, ne avertatur donec carnalium negotiorum requiescat impetus effrænatus consuetudine diuturna, et tumultuosis recordationibus conversioni ejus sese ingerens» (S. Aug. *l. 6. Musicæ, c. 5.*) In omnibus viis vigilandum contra leonem rugientem, sed principaliter in via purgativa.

VIII. Primordia viæ purgativæ interna dulcedine comitari solent. Unde, anima purganda in ipso interno solatio roboratur contra futuros labores. «Quisque in ipso conversionis initio magna plerumque dulcedine consolationis excipitur, sed durum laborem postmodum experitur probationis» (S. Greg. Magn. *l. 4. Moral. c. 7.*). Unde non semper lacte nutriuntur, sed et duro pane roborantur. Meminerint ergo et magistri et discipuli quod: «Conversos prius dulcia suscipiunt, quæ

consolentur; posmodum amara, quæ exerceant; et tunc demum suavia atque salubria, quæ confirment» (Id. *ibid.).*

IX. In viæ purgativæ initio, *expdiet firmiter sibi proponere assecutionem magnæ perfectionis.* Attamen Directores non desperent de tepide incipientibus. Etenim sæpe electorum conversio plus finiendo peragit, quam inchoando proponit, etsi tepidus prima inchoat, ferventius extrema consummat» (S. Greg. *l. 19, Moral. c. 16.).*

X. Ne mirentur conversi si bellum acrius sustinere debeant.—Etenim inimicus vim facit ut non totaliter expellatur.—«Vitia ante conversionem, quasi pacem in homine habent; quando autem expelluntur post conversionem, acriori virtute consurgunt. Fiunt inimica converso, quæ peccatori prospere blandiebantur, et fiunt blanda converso, quæ peccatori adversa extiterunt.—Ante conversionem præcedit turba peccatorum, post conversionem, sequitur turba tentationum. (S. Isidor. *l. 2. de Sum. bon. c. 9, sent. 3.*).

XI. Discretio adhibenda ne conversi inhabiles fiant ad exercitia devotionis, et postea sibi nimis indulgentes, recedant a via perfectionis.—«Quamplurimos, qui sustinuerunt maximum certamen in conversatione sanctissima, indiscretio interfecit» (S. Ant. Ab. *epist. 2, ad Fratres). Et melior discretionis acquirendæ modus est renuntiatio propriæ voluntati:* «Nihil sic spiritum discretionis extinguit, quomodo voluntas propria, subvertens corda hominum et rationis oculos claudens» (S. Bern. *Serm. 2. Paschæ.).* Aliunde: «quidquid modum excedit,

et discretionem non tenet, nec Deo placet, nec diu durare solet» (Kempis, *De disc. claus. c. 9, sect. 2.)*.

XII. FORTITER ET SUAVITER DISPONENDÆ RES VIÆ PURGATIVÆ.—Etenim valde necessaria est pugna in hac via, sed et ipsa requirit modum ordinatum, ne pax animæ perturbetur, et minus habilis fiat ad diabolica fallacias vitandas et repellendas.—«Tu fortiter inchoas, tepide consummas: cur? quia non disponis omnia suaviter, nec scies operari sapienter. Incipis, curris, festinas, lassaris, deciperis: non dicam ad finem, sed nec ad medium pertingis» (Hugo a S. Vict. *l. 2. Miscellan. cod. 2, t. 48.*). —«Nemo repente fit summus; sed in bona conversatione a minimis quisque inchoat, ut ad magna perveniat» (Haymo, *serm. fer. 4, q. 7.*).—Vid. n.° 47, II, et NOTA quod quando per miraculum quidam transit de statu gravissimi peccatoris ad statum viæ unitivæ inmediate, «in ipsa unitiva exercet actus viæ purgativæ et illuminativæ, ad acquirendas virtutes, et destruendos habitus vitiosos, ut accidit in D. Paulo qui de se ait: *Castigo corpus meum*» (Ant. a Spir. S. *Dir. Myst. Tr. I, disp. I, sect. 7.*).

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Sileat misericordiam tuam, Virgo beata, si quis est qui invocatam Te in necessitatibus suis, sibi meminerit defuisse. Quis misericordiæ tuæ, o Benedicta, latitudinem

et sublimitatem queat investigare? (S. Bern. *serm. 4 de Assumpt.*).

MARIAM INVOCA. Per te enim instauratæ sunt ruinæ cœlestis Hierusalem, ac expectantibus miseris vita perdita data (Id. ibid.).—Ave, devotionis exemplar; ave, meditationis magistra; ave, contemplationis doctrix; ave, via dulcissima et securrissima sanctitatis.

MARIAM LÆTIFICA. Oremus pro Pontifice nostro Maximo, oremus pro Ecclesiæ contemptoribus: oremus pro sacerdotalis Ordinis incremento et sanctitate.—*Ut sim servus Filii, scrvitutem appeto Genitricis* (S. Ildef.).

CAPUT III.

DE OPERIBUS VITÆ PURGATIVÆ GENERATIM.

58.—OPERA VIÆ PURGATIVÆ seu in quibus principaliter exerceri debet anima purganda ad tria capita reducuntur: VITARE, MORTALIA, VENIALIA et TEPOREM. Ratio est quia purgatio importat primario ut anima spiritualiter vivat, ac proinde ut libera sit a peccatis mortalibus utpote quæ animam occidunt; deinde ut periculum mortis longe fiat, quod fit per fugam venialium deliberatorum utpote quæ disponunt ad mortalia; tandem ut pugna non cesset, quod difficile evadit ubi regnat tepor.

ART. I. DE MORTALIBUS DESTRUENDIS ET VITANDIS.

59.—VITARE MORTALIA. Totius vitæ spiritualis finis est charitatis augmentum et major amicitia cum Deo. Unde, primo vivendum est et in vita perseverandum ut quis possit esse in via perfectionis. Vitari debent, id est, destrui per pœnitentiam peccata vitæ anteactæ, et futurorum peccatorum pericula præcaveri, ut non amplius redeamus ad vitiorum cœnum.

60.—MEDIA AD PECCATA MORTALIA DESTRUENDA ET VITANDA.—Hæc autem, Deo dante, sequentibus mediis obtinentur: PER SACRAMENTALEM CONFESSIONEM, CONTRITIONEM, HUMILEM COMPUNCTIONEM, PUGNAM CONTRA TENTATIONES, FUGAM OCCASIONUM, SUI DIFFIDENTIAM, IN DEO FIDUCIAM et ORATIONEM.

61.—CONFESSIO (ac consequenter devota susceptio SS. Eucharistiæ). I. Etenim, præter ea quæ in Theol. Morali dicuntur, juvat illud D. Bonaventuræ considerare: «Fundamentum, ait, et janua virtutum omnisque gratiæ, ac spiritualis consolationis principium, est conscientiæ puritas ac cordis munditia, ad quam principaliter et præcipue per puram et veram ac integram et perfectam confessionem peccatorum acceditur» *(De mod. confit. c. 1.)*.—II. Expedit ut anima purganda, post primam a conversione confessionem, nunquam obliviscatur *quid fuit*, et quamvis jam perfecte confessa fuerit; bonum erit, sæpe aliquod anteactæ vitæ peccatum clavibus iterum subjicere, non solum ad materiam certam forte præbendam, sed etiam ad dolorem et salutarem confusionem cum merito adaugendum.—III. Cavendum tamen a nimia circunstantiarum peccatorum jam rite confessorum repetitione: sed sufficit ut generaliori modo, absque scrupulo, et *iuxta confesarii judicium* quis confiteatur. Ipsa vero confessionis consuetudo pro viribus sit frequens: utinam singulis hebdomadibus!... —IV. Vade ad pœnitentiæ sacramentum ad animæ puritatem quærendam et adaugendam: esto brevis, modestus, sincerus, et noli tibi, confessario et aliis fidelibus

molestus fieri inutilibus historiis et commentariis ad modum quarumdam mulierc ularum et non recte devotarum.—V. Notent confessarii quod non raro personæ devotæ exponunt sacramentum pœnitentiæ nullitati, ob defectum materiæ circa quam verum dolorem et propositum conceperint. Unde prudenter instruant devotos et saltem faciant ut se accusent, de antiquis venialibus quæ vere detestentur, v. gr. de impatientiis totius vitæ...

62.—CONTRITIO. — Præter Sacramentorum Pœnitentiæ et Eucharistiæ accuratam et frequentem receptionem, sæpissime magis magisque purgetur anima per breves et frecuentiores contritionis actus, quibus gratia adaugetur, et horror peccati intensior fiat. Hugo Victor, contritionis motiva ad triplex caput reducit dicendo: *dolor cordis triplex, acer, acrior, acerrimus. Acer* quia Creatorem offendisti, cujus legem cum cœlestia, terrestria conservent, in tanta Republica Dei, tu solus peregrinus es, Imperatore Majestatis dexteram contemnens. *Acrior*, quia cum Creatore Patrem etiam ad iram provocasti; qui tibi ministrat siderum cursus et fructuum ubertatem. *Acerrimus*, qui pertranseat animam, quod beneficium contempseris ejus, qui dolorem crucis sustinuit, ne dolorem amplius sustineris infermi.» Dicat ergo frequenter anima purganda: «O Jesu, tibi soli peccavi... parce, parce!»

63.—COMPUNCTIO *hic sumitur quasi habitualis animi dolor et quasi continua et humillima recordatio propriæ indignitatis*, et merito vocanda cordis punctio qua

frequenter ad odium peccatorum incitatur. Ejus utilitas est maxima: Si enim «minima (sed vera) contritio omnes animæ maculas delet, mortem æternam occidit, benedictionem Dei Patris confert, amicitiam Filii Dei reddit, familiaritatem Spiritus Sancti, societatem civium supernorum restituit» (S. Aug. *De parad. anim. p. 1.)*; quot quantaque spiritualia proventa et remitendum diabolo vires acquirat anima per habitualem contritionem verbo, ore, opere, interne externeque per compunctionem adauctam?—Vera compunctio habet socium sanctum timorem, humilitatem, et magnam displicentiam vitæ anteactæ cum moderamine spei et pacis.

64.—PUGNA CONTRA TENTATIONES, vix enascentes et quocumque modo et tempore animam pulsent bello, ut dictum est n.° 57, X, XII.—Vide *Th. Moral.* ubi *de concupisc., de peccatis,* etc.—Teneto I. Tentationes contra fidem et castitatem potius superantur tentatorem aspernando et animum ad alia vertendo, quam quasi facie ad faciem cum inimico disputando.—«II. Eligamus potius ardere quam cedere: etiamsi gravis tentationum fervor utriusque hominis statum vehementer afflixerit» (S. Bern. *serm. 3, vig. Nativ.).*—III. «Vigilandum est præcipue circa initia tentationis: quia tunc facilius hostis vincitur, si ostium mentis nullatenus intrare sinitur, sed extra limen statim ut pulsaverit, illi obviatur« (De Smit. Chr. *l. 1, c. 13.).*—IV. «Diabolus tentat improbe et procaciter, sicut musca: quia sæpe repulsus sæpe redit: et sicut canis impudens per unam januam pulsus, redit per aliam» (Jo. Trith. *l. 1, hum. 21,*

ad Masach.).—V. «Hic est optimus modus contra tentationes diaboli, non litigare cum eo, id est non turbari» (Hugo Vict. *sup. Isa. c. 36.).*—VI. «Diabolus illum qui recedit ab eo, fortius persequitur, omni peccatorum genere tentans, nunc de isto, nunc de illo: et si forte inveniat otiosum, sito subvertit eum» (id. *sup. Gen. c. 14.).* —VII. «Dæmonem audit, qui tentationem sentit: exaudit vero, qui tentationi consentit» (S. Greg. Magn. *l. 4. Moral. c. 31.):* ergo non confundas sensum cum consensu.—VIII. Si tentatio per aliquod tempus cessat, in pace para bellum; nam «diversis machinis diabolus utitur, et cum certamini manifesto cedit, ad hoc se victum demonstrat ut vincat; ad hoc fugam simulat, ut persequentem nimis post tergum sagittis, occidat» (S. Fulgent.).—IX. «Tantum permittitur diabolus tentare quantum tibi prodest ut exercearis, ut proberis, ut qui te nesciebas a teipso inveniaris» (S. Aug. *sup. ps. 61.*).— X. Ergo anima purganda speret in Deo, humiliter et fortiter pugnet, inimicum non timeat supra modum et accipiet coronam victoriæ, et firmabitur in charitate.

65.—FUGAM OCCASIONUM. Vide quæ dicta sunt in *Th. Morali.*—Teneto 1.° Considerandæ causæ generales et presertim causæ particulares anteactorum lapsuum, ut vigilantia rite exerceatur et prudenter. Sæpe enim fit ut insidiæ diaboli efficaces evadant quia invenit homines imparatos aut non recte paratos ad pugnam: proposita enim generaliora sive non sufficienter ad casus particulares applicata inefficaciora evadunt.— 2.° «Subtrahenda nobis occasio est, et opportunitas fu-

gienda peccati» (S. Bern. *serm. de 7 don. Sp. S.*).—3.° «Tolle originem causæ, et mox occasionem removebis offensæ» (S. Euseb. Enuis. *serm. contra div. vitia*).—4.° «Quamdiu quis occasiones noxias non vitat, impossibile erit a corde ejus perturbationes pravarum cogitationum, et incendium improbarum concupiscentiarum recedere» (S. Ephraem *de mala conversat.*).—5.° «Difficile est assueta relinquere, et a pristinis vitiis, præsente occasione, abstinere» (Jo. Trith. *de inst. vit. sacerd.*).

66.—DIFFIDENTIA SUI. Experientia enim intelligat purgandus quam fragilis, quam miser, quam pauper sit; meminerit qua id fuerit, recogitet quid sit, et videat quid ex seipso erit si Deus ei non auxiliaretur. Deploret ergo quod fuit, laboret ut melior evadat, et non ex suis viribus, sed ex Dei adjutorio speret quod bene ipsi erit, id est, recte in viis Domini ambulabit et perfectionem assequetur. Hinc I. «Vere homo habet timere et non præsumere, considerata hominum invalitudine, dæmonum fortitudine, et lapsorum multitudine» (S. Antonin. *p.* 2, *t.* 3, *c.* 6.).—II. «Superbum est de non peccandi facilitate præsumere, cum hoc ipsum præsumpsisse peccatum est» (S. Leo I, *serm.* 3. *Quadr.*).—III. «Nemo se falsa securitate decipiant, ut de suis viribus periculose præsumat» (S. Aug. *de hon. mulier. c.* 2.).—Ergo IV. «Noli sperare de te, sed de Deo tuo; nam si speras de te, anima tua conturbatur ad te, quia nondum invenit unde sit secura de te» (id. *ps.* 41, *v.* 8.).

67.—FIDUCIA seu spes in Deo. Omnia poterit purgandus si factat cogitatum suum in Deo, et in ejus pro-

tectione et bonitate fiducialiter speret. Timor tui, et spes in Dei adjutorio sint duo alæ quibus ad sublimia charitatis pedententim elevaris. Unde, «cujuscumque rei adipiscendæ spem quisque non gerit, aut tepide amat, aut omnino non amat, quamvis quam pulchra sit videat» (S. Aug. *l. 10, de Trinit. c. 1.)*.

68.—ORATIO. Medium quod hic ultimo inserimus loco est medium mediorum ad peccata vitanda et destruenda: oratione siquidem obtinetur gratia bene confitendi, oratione vera contritio, oratione vita compugtionis, oratione vigor ad pugnandum contra tentationes, oratione assiduitas et firmitas ad fugiendas occasiones, oratione diffidentia sui et spes seu fiducia in Deo, imo oratione obtinetur magna, saluberrima et valde necessaria orandi gratia. Vide *Theol. Mor.*, ubi *de virtute Religionis.*—Dicendum ergo: 1.° «Vere novit recte vivere, qui recte novit orare» S. Bonav. *serm. 5, de un. confess.)*.—2.° Oratio «iram Dei placat, peccatorum veniam impetrat, tentationis impetum sedat, vitia cordis expellit, in periculo liberat, a periculis defendit, difficultates complanat, familiaritatem Dei confert... Omnia contraria saluti reprimit; necessaria confert, et conservat, et perficit» (Id. *l. 2, de Prof. rel. c. 66.)*.—3.° «Frequens et fervens oratio dissipat omne malum: ollæ ferventi muscæ non insident» (id. *Spec. dis. p. 1, c. 2.)*.—*De Oratione mentali, alibi.*

ART. II. DE VITANDIS VENIALIBUS PECCATIS.

69.—VITARE VENIALIA. «Cum septies in die cadat justus, ut ait Sapiens, non est credibile quam variæ sint incipientium imperfectiones. Quæ magis torquent, sunt peccata venialia, nam licet justi in gratia perseverent, non est credibile quantum peccata venialia charitatis perfectionem ac intimam cum Deo unionem impediant. Hinc in Canticis Canticorum dixit Spiritus Sanctus: Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas. Hæc vinea in qua per gratiam et charitatem Deus inhabitat, juxta illud canticorum: Vinea mea coram est, moribus vulpium parvularum demolitur,—nam licet venialia, etsi plura, non tollant gratiam vel charitatem, eam perturbant, infrigescunt, et impediunt ne homo cum Deo uniatur» (Ant. a Spir. S. *Dir. Myst. tr. 2, disp. 1, sect. 2).*

70.—MEDIA AD PECCATA VENIALIA VITANDA sunt CONTRITIO, TIMOR, LABOR, REPARATIO, PAX CUM HUMILITATE.—NOTA: 1.° Hic præsupponimus quæ in Th. Morali dicitur de natura: et effectibus venialium, de effectibus sacramentorum, de sacramentalibus, etc.—2.° Memento tamen versum: Veniale *offendit Dominum; decus imminuitque timorem;—subtrahit auxilia; ad pœnam et mortalia ducit.*—3.° Quæ in præcedenti articulo diximus valde inservire possunt, ut patet, ad venialia fugienda et destruenda.—4.° Sacramentalia sunt: *Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedicens.*

71.—CONTRITIO. Quanto magis dolet de mortalibus peccatis tanto facilius detestabitur et fugiet venialiá, ob charitatem per intensiorem dolorem de præteritis valde adauctam. Consequenter qui vere et frequenter dolet non solum de mortalibus, sed etiam de tot venialibus quibus ob suam negligentiam inquinatur, firmius sibi proponit illa magis magisque vitare. Magna sit ergo contritio mortalium, et odio habebuntur venialia: detestentur venialia, et adaugebitur animæ fidelitas in Dei famulatu.—«Scientibus perfectionis bonum, etiam minimorum peccatorum multitudo gravissima est» (Jo. Cass. *coll. 23*).—Non solum contritio, sed et attritio (probabilius) venialia remittunt etiam extra Sacramentum.

72.—TIMOR. Et imprimis *time quod non times venialia:* aspernendo enim modica, paulatim decides, magnæ erga Deum ingratitudinis eris, et servus parum fidelis a tota cœlesti curia cognosceris. Time ergo si habitualiter nihili facis leves reatus: quia: «judicio divino in reatum nequiorem labuntur, qui distinguere minora facta sua per negligentiam contemnunt» (S. Isidor. *l. 2, de Sum. bono, c. 19, sent. 1*).—«Ex consuetudine venialium peccatorum, securitas mentis et familiaritas Dei amittitur, et gratia multiformis negligitur» (B. Alb. Magn. *de Parad. animæ, p. 1, c. 22*).—ATTAMEN purgandi qui sibi vim faciunt ad venialia deliberata non admittenda, non debent turbari et nimio timore contristari, si ex fragilitate sæpe adhuc advertentes labuntur in minoribus: sperent in Deo, totis

viribus caveant a neglectu habituali venialium et quotidie melius purgabuntur et in bono obfirmabuntur.

73.—LABOR.—I. Purgatio exigit conatus assiduos ut anima non detineatur in viis Domini per offendicula venialium: et ipsa ratio levitatis venialium magis nos sollicitos reddere debent, quia minus timetur. In Dei famulatu pugnandum est contra pigritiam nostram, contra concupiscentiam, contra tot inimicos virtutis. Absque labore nihil fit: militia est vita hominis super terram. —II. «Inveniuntur certe plurimi, qui libenter sequerentur Dominum, si absque labore, sive dolore, et citra molestiam, nihil videlicet difficultatis sustinere valentes: atque ab ea tantum parte montem hunc Oliveti cupientes ascendere, qua ille Hierusalem respicit, hoc est, quatenus pacem præstat, nec aliquid difficultatis, sive molestiæ continet» (Tauler. *Serm. 3. Ascens.*).— III. Memento quod «omnia Deus posuit in labore, ut in omni re mercedem præparet» (S. Chrysost. *Hom. 29, sup. Matth.*): et ipso laborandi studio labor facilior tibi erit: «unusquisque quanto amplius pro æterna vita laborare conatur, tanto ferventius ad laborandum Sancti Spiritus ardore succenditur» (S. Greg. Magn. *l. 6, in 1. Regum, c. 3*).

74.—REPARATIO. I. Utilissimum contra venialia est autidotum immediata aut quasi-immediata reparatio singulorum venialium in specie (et generalis pro præteritis), v. gr. sibi statim post veniale imponere parvam aliquam pœnitentiam executione facilem statim actum contritionis et humilitatis elicere.—II. Sic enim anima

quasi-perpetuo evigilata manet et non paucos virtutum actus facere potest quibus in charitate roboratur et fidelius Deo deservit.—III. Sic etiam vita compunctionis enutritur et obfirmatur magno cum animæ profectu: felix qui etiam minima deflet peccata! Etenim «lacryma spiritum contritum lavat, ipsum devotum levat, spiritum malignum necat, terram cordis irrigat, sitim sedat, orando efficaciter impetrat... Vis amoris per lacrymas emanat; et ideo ubi amor non est, lacryma cessat» (S. Bonav. *tit. 5, dietæ, c. 3).*

75.—PAX CUM HUMILITATE, seu pax humilis, quæ ex diffidentia sui et fiducia in divino auxilio enascitur.—I. Patientiam habeat purgandus et cum proximo suo et cum semetipso, nec turbetur ob difficultates et labores, imo neque ob fragilitates, sed Deum invocet, exurgat, et strenue pugnet.—II. «Pax est voluntas Dei, jucunditas Christi, perfectio sanctitatis, justitiæ regula, magistra doctrinæ, morum custodia, in rebus omnibus laudabilis disciplina, suffragium precum, supplicationum facilis atque impetrabilis via, desideriorum omnium competens plenitudo, dilectionis mater, concordiæ vinculum, puræ mentis indicium manifestum» (S. Petr. Chrysol. *serm. 55).*—III. Attamen «inchoatio pacis sanctorum est in hac via, non possessio: tunc autem erit plenitudo pacis cum ad Dei contemplationem absorta carnis infirmitate convaluerint» (S. Isidor. *l. 1, de sum. bono c. 26, sent. 1.).*—IV. Memento denique quod «vera pax est, a Dei voluntate non dividi, et iis solis quæ Deus diligit, delectari» (S. Leo I, *serm. 9, de Nat.).*—

V. Ergo in pace quære pacem, in pace committe bellum, in pace perge in viis Domini.

Art. III. De vitando tepore.

76.—VITANDUS TEPOR, et toto cordis affectu desiderandus magnus profectus in charitate: «Hanc magnam perfectionem toto desiderio, ac universis viribus »suis quisque apprehendere conabitur, et si fortane in »vita sua ad eam minime pertingerit, bono sit animo, »quia ad cœli palatia perductus, ea ibidem perfruetur, »tanto magis aut minus, quanto majori eam, vel minori »est dilectione prosecutus, eamque ex toto corde plus »aut minus desiderabit.—Merito proinde sui quisque »desiderii arcum ad summum usque extendere deberet, »veris namque desideriis Deus perenniter vicem reddet, »etiam si quod desiderat, nunquam in hac vita consequatur: hoc autem curet, ut amet eam ex corde, et »votis omnibus ad eam suspiret» (Tauler, *serm. 1, in Pasch.*). Unde sicut valde necessarium est ardenter desiderare animæ purgationem et perfectionem, ita consequenter, valde detestanda tepiditas boni desiderii et tepor sanctæ operationis in viis sanctitatis. Milites Christi sumus: ergo ferventer et fortiter pro illo et cum illo pugnamus, ut et ipsi demus gloriam et nostros vincamus hostes.

77.—NOTIO TEPORIS SEU ACEDIÆ. *Acedia*, juxta S. Bernard., est *tædium spiritualis boni quo quis negligit*

bona debita inchoare, aut cœpta perficere: vel juxta S. Bonav.: *tædium operandi bonum*. Comparatur salicibus, febri hæticæ, paralysi, lætargiæ, ferro terræ, aquæ, scholari negligenti, homini stanti et non ambulanti, hydropisi, etc. (S. Bonav.).—Oritur ex deordinatione voluntatis circa bonum, quod refugit secundum instinctum concupiscibilem (id.).—Aliquando dicitur etiam *desidia*, quasi desistentia; *negligentia*, quasi non diligentia, torpor ob appetitum quietis; et pigritia ob difficultatem laboris.

78.—ACTUS TEPORIS seu acediæ, sive torporis varii sunt: I. In exercitiis spiritualibus remisse se gerere; meditari sine fructu; orare sine devotione; conscientiam suam cursim examinare; legere quæ delectent non quæ moveant; in confessione durum in communione lapidem et sine sensu existere; in exhortationibus spiritualibus sponte ad aliena distrahi; ferventes homines aversari et spirituales Directores fugere; colloquia inutilia quærere et frequentare; nunquam se colligere nec ad seipsum spiritualiter attendere; otium et carnalia desideria sectari; proposita continuo mutare (ita varii DD.).—II. «Amant enim tepidi in carne suas consolatiunculas, sive in verbo, sive in signo, sive in facto, sive in aliquo otio: et si hæc interrumpunt aliquando, non tamen penitus rumpunt; inde est quod raro affectiones suas dirigunt in Deum, et eorum compunctio non continuata sed horaria est» S. Bern. *serm.* 5.—III. Tepidos «vix gehennæ metus inhibet, vix pudor cohibet, vix frœnat ratio, vix disciplina coherset»

(S. Bern. *serm. 6, de Acedia.*).—NOTA: Sedulo distinguendæ ariditates quibus animæ bonæ voluntatis et sanctæ firmæque resolutionis non raro a Deo probantur, ab actibus teporis et acediæ. Item distingue actus teporis transitorios a vita tepida. Aliter in varios errores incideres, ut patet ex sequenti n.°

79.—SIGNA TÆPIDITATIS, seu acediæ. Præcipua signa quibus cognoscitur tepor sunt: I. Magna quædam facilitas in omittendo exercitia spiritualia; II. Negligentia in operibus pietatis explendis (v. gr. irreverentiæ, distractio voluntaria, etc.); III. Dissipatio continua ad objecta vana; IV. Consuetudo operandi sine reflexione, sine bona intentione, sed ex gustu, etc.; V. Incuria in ordine ad acquirendas virtutes, mortificationem passionum, etc.; VI. Contemptus minimorum in negotio animæ seu vitæ spiritualis.

MONITA: 1.° Tepor seu vita tepiditatis spiritualis non statim videnda et declaranda et nonnullos defectus, quibus animæ purgandæ adhuc inficiantur et detinentur cum tepor sit potius, *quid habituale*, et totam spiritualiter agendi rationem quodammodo respiciens. Unde non approbanda praxis aliquorum qui, ex falsa acediæ seu temporis notione, animas frequenter perturbant, et sub prætextu fervoris, quamdam quasi-desperationem causant et fomentant.—2.° Ubi adest *bona voluntas cum efficaci proposito laborandi* seu pergendi sive proficiendi in viis perfectionis, ibi adesse debet pax cordis, fiducia specialis perveniendi ad superiores perfectionis gradus; ac proinde pulvis imperfectionum et vulnera ex offen-

diculis viarum i. e. defectus ex fragilitate, contra quibus tamen vere pugnatur et pugnari vult, non constituunt fidelem in vero tepiditatis statu.—3.° Ergo quod de statu tepiditatis dicitur ita cum grano salis explicandum, et intelligendum, ut non videatur fere omnibus omnino devotibus applicandum fiatque causa indebiti rigorismi ascetici et destructor desideriorum perfectionis et lætitiæ spiritualis ad Deo serviendum inter tot humanæ vitæ adversa et diversa. Quæ omnia recordari debent concionatoribus communitatum religiosarum, ne tempore præsertim spiritualium exercitiorum vere devotos ad indebitam et falsam tristitiam inducant, fiduciam extinguant, fervorem minuant, ascensiones animarum impediant et amorem constringant: faciant utique ut vere tepidi timeant, sed omnibus ducatum præstent; iis qui sunt bonæ voluntatis majorem ardorem, iis qui vere torpescunt inteligentiam de periculis acediæ, omnibus fiducialem vigorem.—His prænotatis:

80.—MALA SEU EFFECTUS TEPORIS PROPRIE TALIS.—Ex ipsa definitione, atque ex notione actuum et signorum veræ acediæ patet quantum fugienda et detestanda in viis vitæ spiritualis. Unde non mirandum si tam vehementer reprobetur in sacris litteris, et in Patrum et Doctorum scriptis.

HINC, I. «Vult et non vult piger» *(Prov. 13, 4)*.—II. «Scio opera tua; neque frigidus es, neque calidus, utinam frigidus esses! Sed quia tepidus es, et neque frigidus, neque calidus, incipiam te evomere ex ore meo» *(Apoc. 3, 15)*.—III. «Sicut ad succen-

sam ollam, muscæ non appropinquant, si vero tepida fuerit, insident in ea, et faciunt vermes: ita et monachum succensum igne divini amoris fugiunt dæmones, tepidum vero illudunt et insequuntur» (In vitis Patr. *l. 5, n. 204).*—IV. «Tepidi, si diu ita permanserint, sub onere aut opprimuntur et succumbunt, aut quodammodo in inferno sunt» (S. Bern.).—V. «Spiritu tepido et paulatim a gratia frigescente, necesse est carnem et sanguinem, quæ sua sunt, quærere» (Sanctus Francisci Assis). — VI. Per longam acediam tandem «fit saltus de excelso in abyssum, de pavimento in sterquilinium, de solio in cloacam, de cœlo in cœnum, de claustro in sæculum, de paradiso in infernum» (S. Bern. *serm. 63, sup. Cant.).*—VII. «Tepiditas charitatem suffocat, devotionem extinguit, virtutes debilitat, oculos cæcat, aggravat corpus, enervat mentem» (S. Laur. Just. *de casto connub. c. 15).*—VIII. «Vir in torpore et negligentia dies suos transigens, seipsum decipit» (S. Ephrem, *ad Monach. parænes. 34).* — IX. «Vicina morti labes est torpor animarum» (S. Paulin. *epist. ad Machar.).* X. «Si incipis tepescere, incipies male habere» *(De Imit. Chr. l. 1, c. 25).*—XI. «Væ animæ illi, quæ in tepiditate sua secura consistit, se justificando, de qua Dominus in Apocalypsi in persona talis animæ ait: Sedeo ut Regina, vidua non sum, luctum non video. Et subdit; propterea una die venient plagæ» (S. Bern).—XII. «Radix desperationis est ignavia, et non solum radix, sed et nutrix ejus et mater» (S. Chrysost. *serm. 1, de lapsu.).*

81.—MEDIA SEU REMEDIA CONTRA TEPOREM. —Præcipua sunt. I. *Oratio an divinam auxilium implorandum ut concipiantur et confirmetur ac roboretur spiritus fervor.* Unde merito ait D. Bern. *(serm. 22)* «Cum te torpore, accedia, vel tædio affici sentis, noli propterea diffidere, aut desistere a studio spirituali, sed juvantis require manum.» Imo qui vitio acediæ jam infecti et debilitati sunt, ante omnia caveant ne orationis et devotionis exercitia derelinquant. Etenim, ut addit idem S. Bern. *(serm. 3, sup. Cant.)*: «Sæpe corde tepido et arido accedimus, orationi incumbimus: persistentibus autem repente infunditur gratia, pinguescit pectus, replet viscera inundatio pietatis.» Ergo, «si tepidus es, et evomi jam formidas, non discedas ab eloquio Domini, et inflammabit te; quia eloquium ejus ignitum valde» Id. *serm. de multip. util. verb. Dei.).*

II. *Meditatio de Divina Majestate et propria infirmitate.* Constat ex efficacia meditationis et sanctæ considerationis. Qui recordatur frequenter altissimæ majestatis Dei et magnæ propriæ infirmitatis, roboratur in humilitate et reverentia, nec teporis somnio facile capitur.

III. *Non festinare in opere faciendo,* sed pacifice, assidue et tranquille omnia meliori modo perficere.

IV. *Brevitatis vitæ recordatio,* ut dum tempus habemus operemur bona et thesaurizemus nobis æternas divitias.

V. *Fuga omnis inordinati terreni affectus.* Si enim ex vanitatibus occupetur, non curat quæ pietatis et devotionis sunt.

VI. *Fuga otii et observatio ordinata distributionis temporis.* Absque ordine, tempus inutiliter insumitur, adaugetur defatigatio, generatur tædium, etc.

VII. *Constantia et fervor in exercitiis spiritualibus* juxta dicta n.° I.

VIII. *Examen* conscientiæ frequens, præsertim meridie et in fine diei. Videntur defectus et modus quo operatur.

IX. *Fuga inutilium colloquiorum, distractionum, et familiaritatum.*

X. *Exercitia spiritualia* singulis annis per aliquot dies instituenda, et semel in mense. Exercitia sint tibi tanquam vacationes spirituales in quibus interiora melius disponis et in charitate diteris...

ALII SEQUENTIA ASSIGNANT REMEDIA: I. Exempla sanctorum considerare; II. Vitam Christi ob oculos semper habere; III. Amorem Dei desiderare et in illo solidari; IV. Auxilium divinum implorare; V. Salutem animæ et propriam vocationem serio amare; VI. Severitatem judicii perpendere; VII. Præsentiam Dei sæpissime ad mentem revocare; VIII. Continua in spiritualibus exercitatio; IX. Non comparare se cum aliis; X. Nunquam subsistere, sed quotidie fortiter quasi denuo incipere: *Ecce nunc cœpi...*; XI. Beneficia accepta et misericordias Dei considerare; XII. Damna tepiditatis considerare et quantum tepidi Deo displiceant meditare; XIII. Præmium fervoris ponderare.—Denique semper recordandum et temendum quod ad omnia quæ vitari debent facilius et securius vitanda, *Maria frequentius invocanda, colenda, diligenda.*

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Quia Mater nostra Maria merito vocatur fons pietatis, «ad hunc igitur fontem sitibunda properet anima nostra. Ad hunc misericordiæ cumulum tota sollicitudine miseria nostra recurrat» (S. Bern. *serm. 4*, de Assumpt. B. V.).

MARIAM INVOCA. Quis ergo misericordiæ tuæ, o benedicta, longitudinem et latitudinem, sublimitatem et profundum queat investigare?... Per te enim cœlum repletum, infernus evacuatus est, instauratæ ruinæ cœlestis Jerusalem; expectantibus miseris perdita vita data (id).

MARIAM LÆTIFICA. Mortalia, venialia et teporem efficaciter detestando: perfectionem vitæ B. Virginis meditando, et pro viribus imitando. — *Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis* (S. Ildef.).

CAP. IV.—DE OPERIBUS SIVE DE PRAXI VITÆ PURGATIVÆ SPECIATIM, ET PRIMO DE DEFECTIBUS PURGANDIS.

82.—NECESSITAS PURGATIONIS patet ex peccatorum, defectuum et imperfectionum fœditate et effectibus, et ex hucusque dictis. Unde «qui agrum non coluerit (id est, animam suam non mundaverit) et spinis eum opprimi permiserit, habebit in hac vita maledictionem terræ suæ, et post hanc vitam, habebit vel ignem purgationis, vel pœnam æternam» (S. Aug. *de serm. Dom. in monte, l. 2).*—«O stultitia mirabilis! mundat homo faciem, manus, pedes, imo etiam calces mundat, et miserum cor non mundat» (S. Bonav. *serm. 2, fer. 2, p. Pascha.*).—«Quid stultitius? quid detestabilius? quid inordinatius? vis habere omnia munda, et animam cœlo nobiliorem non curas esse immundam» (id. *serm. 4, de SS. Apost.*).

83.—OBJECTUM PURGATIONIS SPECIALIS REDUCITUR AD PECCATA CAPITALIA (seu eorum consectaria), PASSIONES et POTENTIAS:. Unde agemus *de defectibus purgandis, de passionibus moderandis, de sensuum, externorum et internorum purgatione*, et speciali modo, de duobus præcipuis purgandorum armis, *oratione* scilicet, et

mortificatione. Quamvis enim de oratione et mortificatione necessario multa passim dicantur in toto præsenti tractatu, nemo est qui non videat quam necessaria sit specialis de ipsis institutio.

De Defectibus purgandis.

84.—FONTES DEFECTUUM. «Non solum (mortalia et) venialia debet vitare, qui desiderat accedere ad divinum osculum et Dei unionem, sed etiam omnes imperfectiones. Has autem reduxit noster Ven. P. Joannes a Cruce, ad capita peccatorum mortalium» (Ant. a Sp. S. *Dir. Myst. ir.* 2, *disp.* 7, *sect.* 2), et non paucæ importent aliquem reatum, ut ex explanationibus deducetur. De purgatione mortalium et venialium generatim jam actum est in *Theol. Mor.* et in præcedenti capitulo. Nunc autem perscrutemur defectus affines et veluti consectaria ex notione peccatorum capitalium, qui minus apparenter videntur, quique in corde incipientium inveniri possunt vel solent.

85.—SUPERBIA. Ex sensibili devotionis sensu et consolatione quibus tanquam melle alliciuntur incipientes, non raro superbiunt: I.° id suis meritis et mortificationibus tribuunt; II.° videri volunt perfectiores aliis qui tali devotione sensibili destituuntur; III.° multa peragunt asperiora ut videantur ab hominibus...; IV.° cum ipsis confessariis se habent potius tanquam doctores et facillime coram aliis devotis definiunt magistraliter de talento et pietate animæ moderatorum, usque ad cœlum

estollentes confessarios qui sunt approbatores et adulatores sui status, nec quiescunt usquedum tales inveniant, et injuste minuentes eos qui occultam superbiam intelligentes, destruere conantur illusiones et errores quibus inficiuntur; V.° minus sensibiliter devotos despiciunt et falso zelo ducti, ubique inveniunt reprehendenda, propriorumque pastorum inconsiderate fiunt censores.—*Examinare ergo, deplora et humilietur cor tuum.*

86.—AVARITIA *oritur ex inordinata sensibilium sollicitudine etiam pietatis prætextu.*—I. Non pauci incipientes, quamvis multos adhuc habeant defectus purgandos, vix de Spiritu divinitus concepto contenti sunt, et nisi favores cœlestes plena manu recipiant, tanquam, a Deo derelicti gemunt.—II. Multi devoti prætextu perfectionis et pietatis potius inhærent rebus accidentalibus devotionis quam substantialibus, practicæ quasi credentes quod sanctitas in *magna copia* numismatum (medallas), imaginum, reliquiarum, et in scrupulosæ frequentatione omnium piarum functionum loci (forsan cum proprii officii negligentia). Unde iis contenti, non curant quæ magis necessaria sunt, et dum in templo videntur piissimi, domi, multiplici impatientia et defectu alios contristant.—III. Hinc eorum cor nimis adhæret sensibilibus, nimisque repletur accidentalibus.—*Ergo te indignum reputa omni consolatione et cum humilitate et magna gratitudine accipito favores cœlestes quomodo, quando, et quantum Deo placuerit; solidam pietatem et cordis reformationem quære, pietatis actus publicos et privatos quadam generali ratione cum*

confessarii consilio dispone, et in rebus devotionis ut cruces, imagines, etc., attende potius ad verum animæ incitamentum, quam ad curiositatem et pretiositatem. Ergo cave ab avaritia spirituali, quæ cor exsiccat ingratitudine et animum occupat rerum accidentalium multitudine et sollicitudine. Habeas alia pietatis objecta sensibilia, devotissimas imagines Jesu, Mariæ et SS. ad incitamentum, animi solatium et devotionis exercitia: ecclesias sollicite frequenta devotionis causa; sed omnia cum moderamine, nec totaliter occuperis sensibilibus.

87.—LUXURIA. Quantum ad luxuriam, etiam incipientes suos patiuntur defectus, nam I sæpe Deo permittente ad majus meritorum incrementum, motus carnis patiuntur, vel suggestione Dæmonis, vel naturæ corruptæ incentivo, immo sæpe contingit, quod in ipso devotionis, et pietatis exercitio, et ipso Sacramentorum usu, motus aliqui sensualitatis in corpus redundent, maxime in natura debili, ex naturali quippe connexione partis superioris, et inferioris provenit, ud dum pars superior spiritualibus fruitur delitiis, pars inferior circa propria objecta sensualia frequenter excitetur, ex sympatia namque utriusque provenit, ut una in alterius delectatione, et pœna communicet modo sibi proprio, et connaturali, donec una totatiter alteri subordinetur. Unde cum in principio vitæ spiritualis, pars inferior non perfecte dominetur a superiore, sed tantum ab illa regatur, incipientes prædictos motus sensuales, ad præsentiam delectationum spiritualium patiuntur, donec pars inferior perfecte a superiore totaliter dominetur.

II. Isti motus sensualitatis proveniunt etiam incipientibus *ex familiaritate nimia cum personis spiritualibus*, etiamsi a principio sit sancta, nam ex nimia familiaritate, incipit unus appetere alterius præsentiam corporalem, sicque spiritualis devotio paulatim convertitur in corporalem, et carnalem. Unde quidam liquide dixit, quod hæc familiaritas incipit a *Credo in Deum*, et terminatur in *Carnis resurrectionem*, et quod peius est, quod existimant, hanc alterius memoriam, et desiderium ex maxima charitate procedere. Sentiunt etiam in oratione mentali quamdam vivam repræsentationem personæ alterius; et ad conspectum illius imaginis habent calorem quemdam exercitatum a Diabolo, et affirmant esse ignem charitatis, a Spiritu Sancto transmissum, volentem conjungere spiritum unius spiritui alterius vinculo charitatis, cum tamen sit ignis libidinosi amoris: unde judicant posse prolixius simul loqui, atque in hoc tempus non perdere, sed lucrari, et quærunt modos, et cautelas mirabiles, ut simul frequenter alloquantur, allegantes id sibi maxime prodesse, cum tamen hæc frequens locutio sit libidinis incentivum, cui jam ratio, et voluntas succumbit, sed de hoc vide D. Thom. *in positione secundæ ad Corinth. cap. 12.* Nostrum Philippum a Trinit. *tract. I de via purgativa, art. 4.*—Valgorm. *q. 2, d. I, art. 6, n. 7.*—Ita Ant. a Sp. S. *Dir. Myst. tr. 2, disp. 1, sect. 2).*

III. Diabolus sæpissime hos sensualitatis motus commovet, ut dum anima orationi vacat, illamque minus insequitur extra tempus orationis, ut per hoc

perturbata, tam saluberrimum exercitium relinquat et debilitata succumbat.—IV. Timor nimius quo incipientes afficiuntur ob motus libidinis est altera ex causis carnalium motuum: unde dum nimis horrent ad aspectum serpentis venenosis influxibus, sine culpa tamen, commoventur.

HINC, 1.° Quamcitius curent incipientes valde proficere, seu exire a purgationis statu, ne sensus imperfectissime adhuc purgati in suæ sphæræ delitias feratur, etiam ob occasiones spiritualium delitiarum quibus anima a Deo allicitur et ad meliora invitatur.—2.° Non solum incipientes, sed et omnes perfectionis amatores, vitare debent familiaritatem cum mulieribus, imo cavendum a nimia familiaritate cum personis spiritualibus, et relationibus inter personas devotas et a fortiori inter spirituales directores et discipulos abstinendum a *sensibilismo* seu amicitiæ et dilectionis manifestationibus, quæ potius cordis mere naturales affectus quam veram et supernaturalem charitatem fomentant.—3.° Optimum contra motus carnales remedium est perseverantia in oratione; unde valde aberrant qui ob tentationes quibus tempore orationis torquentur, ab ipsa oratione desistunt. Viriliter age, persevera in divino colloquio et confortetur cor tuum, frangeturque Satanica malitia.—4.° Contra nimium timorem motuum libidinis, expedit obfirmari in voluntate placendi Deo in omnibus, et humiliter a Deo vires ad resistendum et plenam victoriam expectare: unde generatim detestetur peccatum, renovetur in pace et habitualiter habeatur

firmum propositum Deum nunquam offendendi, et abstinendum a concreta et quasi singulari consideratione et commensuratione possibilium carnalium tentationum. In negotiis libidinis fuge, fuge semper, non solum a peccatis, sed et ab innecessario anteactarum tentationum inutili examine; fuge denique a nimio timore, quia hæc omnia imaginationem exitant, sensus commovent, et mentem conturbant.—5.° Qui carnalibus motibus frequenter torquentur timeant superbiam, et videant an tali vitio adhuc multum inficiantur. Etenim: «sicut in »syllogismis ducentibus ad impossibile, quandoque ali»quis convincitur per hoc, quod ducitur ad inconveniens »magis manifestum, ita etiam ad convincendum super»biam hominum, Deus aliquos punit, permittens eos »ruere in peccata carnalia,» ait S. Thomas, 2, 2, *q. 162, a. 6, ad 3.*—Cum incipientes superbia abundent, et superbia sit veluti luxuria mentis, justo judicio, carnali luxuria illos torqueri permittit Deus, qui spiritualia quasi luxuria, id est, superbia multum infecti permanent: Ergo humilitas est unum ex maximis mediis contra peccata et defectus ad luxuriam quomodocumque pertinentibus: Ergo incipientes caveant ne superbiant ob spirituales consolationes quibus aliquoties fruuntur, neque ob spiritus fervorem in operibus pœnitentiæ et devotionis ex Dei gratia conceptum.

88—IRA. Laqueis iræ non raro detinentur incipientes.—I. Falso zelo decepti irascuntur contra imperfectiones aliorum, multumque in alienis defectibus detestandis occupantur. — II. Irascuntur contra proprios

defectus, cum se parum provectos inspiciunt in perfectione.—III. Irascuntur quando consolationi sensibili succedit ariditas et cæcitas et fastidium; tunc tristitia afficiuntur, sibi et aliis efficiuntur graves et fere intolerabiles, et vitam perfectionis quasi inhonorant coram fidelibus infirmioribus et mundanis malignis, qui vitæ fervoris et devotionis tribuunt quod debilitati personæ ejusque non purgatæ superbiæ et iræ adscribendum est.

Hinc: *primi* imperfectissimi dicendi et superba indiscretione infecti, ac proinde debent imprimis, «attendere sibi» et magno zelo proprio profectui incumbere et alienos defectus parum considerare, et misericorditer judicare. Multi incipientes inquieto zelo contristantur ob indolem impatientem sibi sociorum vel propinquorum et Deum pro illis magno fervore orant ut mitiores evadant et interim sibi persuadent seipsos exemplar esse patientiæ et abnegationis... bonum est hoc fraternæ charitatis argumentum: sed serio videant an ipsi potius idigeant virtute patientiæ et mansuetudinis quam alii suis lacrymis et orationibus... ora et adlabora ad indolem tuam moderandam, et oculi tui non tantos videbunt in proximo defectus.

Secundi in Domino spem collocantes, orent et quieto animo humilientur, pro viribus perfectioni intendentes, et Deo placere maxime desiderantes. Magna insuper insania est imperfectiones per alios defectus detestari. —*Tertii*, præsertim si ex naturali complexione flava bili abundant, indesinenter vigilent ad primos iræ motus comprimendos, et quando eorum profectui expe-

dit. Tu vero in voluntate Dei quiesce et ipsi te totum committe ut per cruces vel per delitias ipse te dirigat in via sanctitatis, juxta sapientissimum et tibi saluberrimum ejus beneplacitum.

89.—GULA. Gula spiritualis merito dicta est inordinata sollicitudo spiritualium consolationum.—I. Incipientes, qui a Deo suavi dulcedine alliciuntur ut mundanarum delitiarum obliviscantur, vix alicui orationis et pietatis exercitio incumbunt, statim quærunt spirituales consolationes et immoderato appetitu suspirant ad delitias pietatis potiusquam ad pietatis soliditatem. —II. Unde potius student proprio gustui satisfaciendo, quam Deo ex corde placendo, et facilius obliviscuntur propriæ imperfectionis et antiquæ indignitatis et cum Deo minus reverenter conversantur.—III. Et quoniam in operibus pœnitentiæ valde consolati sunt, non raro absque Directoris consilio corpus inmoderatis mortificationibus opprimunt, necessarias vires deperdunt, et quasi inutiles fiunt etiam ad communia virtutum exercitia: unde quamdam novi generis fomentant sensualitatem, dum corporalem mortificationem imprudenter sibi comparant.

Hinc 1.° Ut n.° 86-88, dictum est, et nunquam satis dicetur, quærendus *principaliter Deus* consolationis, non autem *quasi principaliter consolationes* Dei; et totis viribus voluntatem nostram conformare studeamus divinæ voluntati, nec in ejus servitio ullo modo remissius agendum, quando non lacte dulcedinis, sed pane (roborativo quidem) tribulationis et ariditatis sustentamur.—

2.° Adveniente spirituali consolatione, illa sobrie et cum indifferentia utendum.—3.° Mortificanda imprimis propria voluntas, et alliganda sub securissimo obedientiæ vinculo, et tolerandæ patienter mortificationes quæ absque nostra electione nobis obveniunt.—Ergo aspirandum totis viribus ad veram cordis puritatem sub omnimoda directione animæ Moderatoris, et totali conformitate erga divinum beneplacitum. Si consolatione visitemur, humiliter gratias agamus et cor obfirmemus vero proposito *Deo semper serviendi nosmetipsos abnegantes, crucem nostram ferentes et Jesum Crucifixum in hac vita sequentes*, ut cum illo in æternum gaudemus. *Ergo valde diligenda crux Christi, ut hæc gula destruatur.*

90.—INVIDIA. I. Incipientes non æquo animo ferunt si alii præcipue consocii et consodales eis superiores sint in via perfectionis, maxime si eos videant laudari a propriis Directoribus vel Superioribus.—II. Invidia quadam infecti, sæpe livore tabescunt, verbisque gestibusque contradicunt laudantes et exaltantes alienam virtutem, cum ipsi vellent præferri, et in omni perfectione singulares apparere.—III. Unde quadam mentis sensualitate libenter audiunt loquentes de defectibus ferventiorum et quasi delectantur quod aliquid in eis reprehendi valeat.

Hinc 1.° Hæc sæpe subtilissima invidia multorum animas occupat, easque non parum detinet in via perfectionis: ac proinde tali modo infecti, debent in fraterna charitate roborari, ut non quærant quæ sua sunt.—

2.° Æmulentur ergo charismata meliora gaudentes de aliena virtute, et cupientes ut magisque proficiant ut majorem reddant gloriam Deo, quos tamen totis viribus imitari peroptent ut Deo melius placere possint, non ut ab hominibus æstimentur et venerentur.—3.° Ad primos hujusmodi invidiæ stimulos, humilientur coram Deo, magis exaltent virtutem alienam quærentes nova laudis motiva, et si conversationibus charitate minus conformibus libenter participarunt, statim doleant et emendationem proponant.—Ergo omnia aliorum spiritualia charismata sint tibi incitamento, gratiarum actionis argumento, et humilitatis et compunctionis saluberrimo adjumento: regnet in corde tuo charitas et humilitas, et invidia destruetur, et tua virtus adaugebitur.

91.—ACEDIA. I. Jam alibi actum est modo generali de pessimo hoc perfectionis impedimento.—II. Hic tamen expresse notandum quod in incipientibus acedia a cessatione delitiarum et consolationum spiritualium. Cum ergo potius quærebant proprium gustum, deficiente solatio, angustiantur, et vere pigri, nec manus levant ut bene agant. Quot in hac via periere! -Ergo semel atque iterum dicendum quod hujus vitii remedium est illud quod est ferme commune omnibus vitiis capitalibus, scilicet solum Deum quærere: «Qui enim Deum ipsum in oratione quærit, vel viam inviam conatur ambulare, sciens quod in terra deserta et invia et inaquosa solet Deus apparere. Sane qui hoc immobili sydere ductus Deum solum quærit, quot sentibus in progressu cruentatur, tot calcaribus movetur, ut Deum ipsum im-

mensis salebris emensis, majoribus certaminibus exantlatis inveniant et jam illud nemo despiciat.

CONCLUDENDUM.—Hi sunt, ait Ant. a Sp. S., ordinarii defectus incipientium, quos nisi purgatione activa correxerint, vix aliquantulum in via perfectionis procedent.

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Multum sollicita es (o Maria) miseros hos in tuos filios adoptare, hos regere, Domina, voluisti, et ideo et Regina misericordiæ vocaris. Quid ergo de cætero formidamus? quid timemus? et quis a te quod petierit non habebit? Certe nullus nisi qui se miserum non recognoscit (S. Bonav. *Stim. amor. p. 3, c. 19).*

MARIAM INVOCA. O Mater misericordiæ, o Mater mea! Per te exsultat cœlum, lætantur angeli et archangeli, fugantur dæmones, et homo ipse ad cœlum revocatur... Te adjutrice gentes veniunt ad pœnitentiam (S. Cyrill. Alex. *Hom. contra Nestor.).*

MARIAM LÆTIFICA. Magno virtutum desiderio: indefesso humilitatis exercitio.—*Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genetricis* (S. Ildef.).

CAP. V.—DE PASSIONIBUS MODERANDIS.

92.—MONITUM. Impossibilis omnino redditus profectus in perfectione, imo et ipsa perfectio, si passiones non moderantur, cum ubique nobis pugnandum, semperque contra vitia invigilandum. Etenim «pugnat contra humilitatem, superbia; contra Domini timorem, inanis gloria; contra veram religionem, simulatio; contra subjectionem, contemptus; contra fraternam congratulationem, invidia; contra dilectionem, odium; contra libertatem justæ correptionis, detractio; contra patientiam, ira; contra mansuetudinem, protervia; contra satisfactionem, tumor; contra spiritale gaudium, sæcularis vita; contra virtutis exercitium, torpor vel ignavia; contra firmam stabilitatem, dissoluta vagatio; contra spei fiduciam, desperatio; contra mundi contemptum, cupiditas; contra misericordiam, obduratio; contra innocentiam, fraus et furtum; contra veritatem; fallacia atque mendacium; contra ciborum parcimoniam, ventris ingluvies; contra moderatum mœrorem, inepta lætitia; contra discretam taciturnitatem, multiloquium; contra carnis integritatem, immunditia; contra cordis munditiam, spiritalis fornicatio; contra amorem patriæ cœlestis, appetitus sæculi» (S. Aug. *De Confl. vitior. et virt. c. 1).*—

«Profectus reformationis est, omnes affectiones habere ordinatas et in virtutes formatas sine rebellione, ut jam non libeat, nisi quod est secundum voluntatem Dei» (S. Bonav. *De profect. Relig.*).—*Unde per fugam vitiorum, et passionum moderationem aspirare debemus ad veram et magnam cordis et animæ puritatem.* «*Quidquid ergo nos ad hanc puritatem potest dirigere, tota virtute sectandum est; quidquid autem ab hac potest retrahere, quamvis necessarium et utile videatur, ut perniciosum et noxium devitandum*» (Id. *spec. disc. p. 2, c. 6*).

Art. I. De Passionibus in genere.

93.—DEFINITIO. I. Passionis nomine hic intelligitur *motus appetitus sensitivi ad imaginationem boni, vel mali cum aliqua corporis immutatione, quo scilicet fertur ad bonum et fugit a malo.* Vocatur *passio*, quia illa immutatio infert passionem, ac proinde ab ea subjectum *patitur*. Unde *passio* proprie verificatur in *appetitu sensitivo*.

II. APPETITUS SENSITIVI nomine intelligitur *quædam animæ facultas corpori unita, quæ est in parte inferiori hominis, hoc est, in parte sensitiva, et habet pro objecto bonum, vel malum sensibile, quod illi imaginatio proponit cum æstimatione convenientiæ vel desconvenientiæ.*

94. — APPETITUS SENSITIVUS DIVIDITUR in *concupiscibilem* et *irascibilem*, prout respicit bonum vel malum sensibile ut quid delectabile vel dolorosum, vel

bonum vel malum secundum quod habet rationem ardui vel difficilis.

95.—NUMERUS PASSIONUM: SEX SUNT PASSIONES IN CONCUPISCIBILI: *amor* et *odium*, *desiderium* et *fuga*, *gaudium* et *tristitia*.—QUINQUE IN IRASCIBILI: *spes* et *desperatio*, *timor* et *audacia*, *ira*. Sub iis undecim passionibus (quæ omnes sunt specie differentes) omnes animæ passiones continentur (S. Thom. *1*, *2*, *q.* 23, *a.* 4).

96.—DIFFERENTIA INTER CONCUPISCIBILEM ET IRASCIBILEM. I. *Concupiscibilis* residet in jecore, *irascibilis* vero subjectatur in corde. Unde passiones *concupiscibilis* nascuntur in jecore; passiones vero *irascibilis* in corde. Et quia cor omnibus passionibus urgetur, ipsæ passiones concupiscibilis in corde perficiuntur.

II. *Appetitus irascibilis perfectior est concupiscibili* (imo irascibilis est quasi defensatrix et propugnatrix concupiscibilis). Etenim *concupiscibilis* respicit bonum sensibile prout dicit hoc quod est delectare, perficereque potentiam, cujus est bonum, et *irascibilis* bonum sensibile prout est arduum et difficile consequi, sequitur quod irascibilis præstat concupiscibili, utpote respiciens objectum sub ratione minus materiali: *irascibilis* enim regitur ab æstimativa, quæ rationibus insensatis ducitur; *concupiscibilis* vero ab imaginativa, quæ sensatis rationibus regitur. *Irascibilis* appetit non quæ delectant sensum, sed quæ inserviunt ad debellanda impedimenta boni concupiscibilis, et ideo magis accedit

ad appetitum rationalem. Aliunde irascibilis procurat adeptionem boni alterius facultatis et eam defensat, et hoc est altioris virtutis.

III. Passiones irascibilis et principium habent a passionibus concupiscibilis, et in passionibus concupiscibilis terminantur (S. Th. *1*, 2, *q.* 25, *a. 1*).

IV. Ergo passiones quæ sunt in irascibili specie differunt a passionibus quæ sunt in concupiscibili. Constat enim quod concupiscibilis respicit *bonum vel malum absolute*, ut amor: irascibilis vero respicit *difficultatem boni et mali*.

V. In passionibus irascibilis reperitur contrarietas, tam secundum objecta (id est, bonum vel malum), quam secundum accessum et recessum ab eodem termino: in passionibus vero concupiscibilis, secundum objecta tantum. Attamen non omnis passio habet contrarium (talis sola ira). Denique sunt aliquæ passiones ejusdem potentiæ, quæ differunt specie, nec sunt contrariæ, ut amor et gaudium.—Vide alia apud. S. Th. *1*, 2, *q.* 22-25, passim, ex quibus multa toto in hoc articulo notamus.

97.—ORDO PASSIONUM AD INVICEM. I. *Ordo passionum secundum viam generationis:* 1.° amor et odium; 2.° desiderium et fuga; 3.° spes et desperatio; 4.° timor et audacia; 5.° ira; 6.° gaudium et tristitia: Tamen *amor est ante odium*, etc.—II. Amor est prima passionum concupiscibilis. Etenim «omnes passiones ex amore causentur» (S. Aug.).—III. Spes est prima inter omnes passiones irascibilis. Quia est propinquior primæ,

id est, amori.—IV. Gaudium et tristitia, spes et timor sunt quatuor principales passiones. «Solet harum quatuor passionum numerus accipi secundum differentiam præsentis et futuri; motus enim respicit futurum, sed quies est in aliquo præsenti. De bono igitur præsenti est *gaudium*, de malo præsenti est *tristitia;* de bono futuro est *spes*, de malo futuro est *timor*. Omnes autem aliæ passiones, quæ sunt de bono vel de malo præsenti vel futuro, ad has completive reducuntur» (S. Th. *1*, 2, *q.* 25. *a.* 4).—V. Ex hucusque dictis, sequitur quod *amor est radix et origo omnium passionum*, ut jam notavit S. Augustinus, siquidem omnes passiones transcendit et imperat. Ideo enim bonum desideratur, delectat, speratur, audaciam et iram excitat, quia amatur Similiter malum non respueretur, si non amaretur bonum.

98.—BONUM ET MALUM IN PASSIONIBUS. I. Passiones secundum se non habent bonitatem et malitiam: induunt tamen bonitatem et malitiam a voluntate vel imperante, vel non prohibente.—II. Ergo secundum quod sunt voluntariæ, possunt dici bonæ vel malæ moraliter.—III. Ergo non omnes animæ passiones malæ dicendæ sunt, sed quæ contra et præter rationis judicium sunt.—IV. Ergo cum passiones ex se sint indifferentes ad bonum et malum, ratione regulatæ bonæ sunt adjuvantque ad obtinendam virtutem.

HINC I. «Dicendum quod passiones animæ dupliciter possunt considerari: uno modo secundum se, alio modo secundum quod subjacent imperio rationis et voluntatis. Si igitur secundum se considerentur, prout scilicet sunt

motus quidam irrationalis appetitus, sic non est in eis bonum vel malum morale... Si autem considerentur secundum quod subjacent imperio rationis et voluntatis, sic est in eis bonum vel malum morale. Propinquior enim est appetitus sensitivus ipsi rationi et voluntati, quam membra exteriora; quorum tamen motus et actus sunt boni vel mali moraliter, secundum quod sunt voluntarii» (S. Th. *1*, 2, *q*. 24, *a. 1)*.

II. «Sicut igitur melius est quod homo et velit bonum et faciat exteriori actu, ita etiam ad perfectionem boni moralis pertinet quod homo ad bonum moveatur non solum secundum voluntatem, sed etiam secundum appetitum sensitivum, secundum illud quod in Psalm. 33, 3, dicitur: *Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum*, ut *cor* accipiamus pro appetitu intellectio, *carnem* autem pro appetitu sensitivo» (Id. *ibid*, *a. 3)*.

III. *Vulgari sensu* passiones haberi solent uti malæ motiones, quas quidem Theologi sub nomine *concupiscentiæ* seu *formitis peccati* designant. Et Moralistæ per *concupiscentiam* plerumque intelligunt motum appetitus sensitivi adversus spiritum rebellantis, qui tendit in objectum delectabile. Quod quidem notandum est, ne ex tali *minus rigorosa et late sumpta interpretatione* passionum, confundatur vera et proprie dicta passionis notio.

IV. Si passiones antecedunt judicium rationis obnibulant illam, et sic diminuunt bonitatem, vel malitiam actus; si subsequuntur, addunt moralitatem tanquam operatio electa et volita a voluntate, ait Ant. a Spir. S.

99.—NOTANDUM CIRCA SUBJECTUM PASSIO-

NUM.—Passiones sunt in anima indirecte: in composito homine, absolute. «Respondeo dicendum, ait D. Thomas, *1, 2, q. 22 a. 1*, quod pati dicitur tripliciter: uno modo communi, secundum quod omne *recipere* est *pati*, etiamsi nihil abjiciatur a re, sicut si dicatur ærem pati, quando illuminatur; hoc autem magis est perficii quam pati. Alio modo dicitur proprie pati, quando aliquid recipitur cum alterius abjectione. Sed hoc contingit dupliciter: quandoque enim abjicitur id quod non est conveniens rei; sicut cum corpus animalis sanatur, dicitur pati, quia recipit sanitatem degritudine abjecta. Alio modo, quando e converso contingit, sicut ægrotare dicitur pati, quia recipitur infirmitas, sanitate abjecta. Et hic est proprissimus modus passionis. Nam pati dicitur ex eo quod aliquid trahitur ad agentem; quod autem recedit ab eo quod est sibi conveniens, maxime videtur ad aliud trahi. Et similiter in 1. de Generatione, text. 18, dicitur quod quando ex ignobiliori generatur nobilius, est generatio simpliciter, et corruptio secundum quid; e converso autem quando ex nobiliori ignobilius generatur.—Et his tribus modis contingit esse in anima passionem. Nam secundum receptionem tantum dicitur quod sentire et intelligere est quoddam *pati*. Passio autem cum abjectione non est nisi secundum transmutationem corporalem: unde passio proprie dicta non potest competere animæ nisi per accidens, in quantum scilicet compositum patitur. Sed in hoc est diversitas: nam quando hujusmodi transmutatio fit in deterius magis proprie habet rationem passionis, quam quando

fit in melius, unde tristitia magis proprie est passio quam lætitia.»

HINC «dicendum quod amor, et gaudium, et alia hujusmodi, cum attribuuntur Deo vel Angelis, aut hominibus secundum appetitum intellectivum, significant simplicem actum voluntatis cum similitudine effectus absque passione. Unde dicit Augustinus, *9, de Civ. Dei, cap. 5*, in fine: Sancti Angeli et sine ira puniunt, et sine miseriæ compassione subveniunt: et tamen istarum nomina passionum consuetudine locutionis humanæ etiam in eos usurpantur, propter quamdam operum similitudinem, non propter affectionum infirmitatem» (S. Th. *1, 2, q. 22, a. 3, ad 3)*.

Art. II. De Passionibus concupiscibilis speciatim.

100.—PRÆNOTANDUM. *Concupiscibilis tendit in objectum bonum, vel malum, bonum ut adipiscendum, malum ut fugiendum.* «In motibus autem appetitivæ partis, *bonum* habet quasi virtutem attractivam, *malum* autem virtutem repulsivam. Bonum ergo primo in potentia appetitiva causat quamdam inclinationem, seu aptitudinem seu connaturalitatem ad bonum quod pertinet ad passionem *amoris*, cui per contrarium respondet *odium* ex parte mali. Secundo, si bonum sit nondum habitum, dat ei motum ad assequendum bonum amatum; et hoc pertinet ad passionem *desiderii* vel concupiscentiæ; et ex opposito ex parte mali est *fuga* vel abominatio. Tertio, cum adeptum fuerit bonum, dat appetitus

quietationem quamdam in ipso bono adepto; et hoc pertinet ad delectationem vel *gaudium*, cui opponitur ex parte mali dolor vel *tristitia*» (S. Th. *1, 2, q. 23, a. 4).* —*Agemus imprimis de passionibus concupiscibilis, quoad bonum adipiscendum, seu de amore, desiderio et gaudio.*

101.—AMOR. Amor sensitivus est *affectio qua appetitus alicui objecto adhæret, propter ejus bonitatem unione quadam*, vel *complacentia appetitivæ virtutis in bono convenienti.*—Divisio amoris: Alius est *amor concupiscentiæ* (quo diligimus bonum), et alius est *amor amicitiæ* (quod ordinatur ad illum cui bonum volumus). Hi autem duo amores miscentur, quando amicitia est utilis et delectabilis.—Hinc:

I. *Amor non est idem quam dilectio.* Dilectio enim addit ad amorem electionem præcedentem: unde dilectio non est in concupiscibili, sed in voluntate tantum.

II. *Amor, dilectio, charitas* et *amicitia* quamvis ad idem quodammodo pertinentia, differunt tamen in eo quod *amicitia* est quasi habitus, *amor* autem est *dilectio* significantur per modum actus vel passionis, *charitas* autem utroque modo accipi potest. *Amor* communius inter ea est; omnis enim dilectio vel charitas est amor, sed non e converso... *charitas* addit supra amorem perfectionem quamdam amoris, in quantum id quod amatur magni æstimatur (Cfr. S. Th. *1, 2, q. 26, a. 3).*—Id quod amatur amore *amicitiæ*, simpliciter et per se amatur; quod autem amatur amore *concupiscentiæ*, non simpliciter et secundum se amatur, sed amatur alteri vel sibi. Ille proprie dicitur amicus cui aliquod bonum vo-

lumus; illud autem dicimur concupiscere quod volumus nobis.

III. Quia amor sensitivus fertur non in bonum qualecumque, sed in bonum sensibus apprehensum et conveniens appetenti, sequitur quod amor concupiscibilis fundatur primitus in amore quo quis erga seipsum afficitur, ideoque cætera amantur utpote convenientia huic primo amato: ergo amor sui est principium omnium passionum (Vide. n.° 97, V.).

IV. Causa amoris. 1.° *Bonum* est proprie causa amoris: Bonum est objectum amoris.—2.° Cognitio est causa amoris: etenim «nullus potest amare aliquid incognitum.»—3.° Similitudo est causa amoris: etenim «omne animal diligit simile sibi» (Eccles. 13). — 4.° Nulla alia passio est causa omnis amoris: etenim nulla alia passio est quæ non præsupponat aliquem amorem. Potest tamen esse causa alicujus amoris; quia unum bonum est causa alterius. Quæ omnia sapientissime explanat D. Th. 1, 2, *q.* 27.

V. Effectus amoris. 1.° *Unio* est effectus amoris: est enim objectum amoris, et ut bonum apprehenditur. Unio enim est effectus amoris quo tendit ad realem assecutionem et amplexum amati.—2.° *Mutua inhæsio* (id est, intima perscrutatio, qua amans ingreditur in amatum perscrutans sigilatim omnia) est effectus amoris: «Deus charitas est,» etc.—3.° *Extasis* est effectus amoris: extasis est vis amoris, qua ponitur amans extra se. Quoad arcana mystica, alibi.—4.° *Zelus* (id est, motus animæ per modum doloris et tristitiæ contra id, quod

impedit quietam et adæquatam fruitionem) est effectus amoris.—Ad hos quatuor effectus amoris reducuntur alii, qui dicuntur *liquefactio*, seu vulneratio, *fruitio*, *languor* et *fervor*.—5.° *Amor* (quantum ad id quod est formale in ipso, quod est scilicet ex parte appetitus) *non est passio læsiva, sed magis conservativa et perfectiva:* unde amor *boni convenientis* est perfectivus et meliorativus amantis; secus de amori boni non convenientis amanti. Homo perficitur per amorem Dei, deterioratur per amorem peccati. Quantum vero ad id quod est materiale in passione amoris, quod est immutatio aliqua corporalis, accidit quod amor sit læsivus propter excessum immutationis (S. Th. *1, 2, q. 28, a. 5).*

102.—AMORIS MODERATIO. I. Amor potest esse inordinatus ex parti objecti, vel ex parte modi: unde *amandum tantum id quod amari licite potest* et *modo quo licite potest:* ergo fugiendus amor objecti mali, item excessus in modo amandi, item modus illicitus in amando objectum licitum. Passio ista et omnes passiones appetitus concupiscibilis virtute temperantiæ moderantur: temperantia enim retrahit ab his quæ contra rationem appetitum alliciunt.—II. *Ad virtutem autem temperantiæ pertinent ut partes integrales*, verecundia, honestas; *ut partes vero subjectivæ*, abstinentia, sobrietas, castitas, patientia; ut *partes vero potentiales*, continentia, humilitas, mansuetudo, clementia, modestia. Omnes autem istæ virtutes plurimum valent ad moderandas omnes passiones appetitus concupiscibilis, ut docet D. Thom. *2, 2, q. 141, a. 2*, et alii communiter (Cfr. Ant. a Spir. S.). Quæ omnia melius alibi explicantur.

MONITA: I.° Affectus cordis ad Deum diriga vir perfectionis studiosus et omnia peragat pro Deo, propter Deum, secundum Deum.—II. Caveat ab excessiva amoris sensibilis erga alias personas sibi notas præsertim diversi sexus, manifestatione, ne amor vertatur in laqueum contra cordis puritatem.—III. Abstineant confessarii a verbis et gestis quæ carnalem potius amorem quam veram animarum charitatem sapint. Sint benigni, mites, sed graves et prudentes.—IV. Amor indebitus vertatur in objectum amore dignum: v. gr. amor divitiarum in amorem cœlestium, indebitus amor creaturæ in amorem Creatoris, etc... Et hoc valde notari debet pro iis qui naturaliter valde amant et amore specialiter urgentur.—V. Cavendum ab amicitiis quæ cor emolliunt ad terrena, vel perturbant in via perfectionis, vel animæ periculum habent adjunctum ob multas illusiones Memento quod amicitiæ particulares merito dictæ sunt amicitiæ inimicissimæ. Ergo crescat vera charitas erga omnes juxta ordinem ipsius charitatis a Theologis assignatum: nec amor sensibilis rerum creatarum fiat impedimentum ascensionis animæ ad Deum.

103.—DESIDERIUM.—Desiderium est *motus appetitus ad bonum absens adipiscendum.*—Vocatur etiam CONCUPISCENTIA quia amor, ut ait S. Augustinus, magis sentitur quando eum prodit indigentia, ideo inter omnes passiones concupiscibilis magis est sensibilis concupiscentia (desiderium) et propter hoc ab ea denominatur potentia.

HINC, I. *Desiderium differt ab amore et gaudio.* Nam

amor est simplex in bono complacentia abstrahens ab absentia et præsentia objecti: gaudium vero est quies in bono præsenti.

II. Ex concupiscentiis aliæ sunt naturales (communes et brutis), aliæ non naturales (rationales). Etenim «concupiscentia est appetitus boni delectabilis. Dupliciter autem aliquid est delectabile: uno modo, quia est conveniens naturæ animalis, sicut cibus et potus, et alia hujusmodi; et hujusmodi concupiscentia delectabilis dicitur *naturalis;* alio modo dicitur aliquid esse delectabile, quia est conveniens animali secundum apprehensionem; sicut cum aliquis apprehendit aliquid ut bonum et conveniens, et per consequens delectatur in ipso: et hujusmodi delectabilis concupiscentia dicitur *non naturalis*, et solet magis dici *cupiditas*.—Primæ igitur concupiscentiæ *naturales* communes sunt hominibus et aliis animalibus, quia utrisque est aliquid conveniens et delectabile secundum naturam... Sed secundæ concupiscentiæ sunt propriæ hominum, quorum proprium excogitare aliquid ut bonum, et conveniens præter id quod natura requirit (Philos. dicit primas esse *irrationales*, secundas vero *cum ratione)*» (S. Thom. *1, 2, q. 30, a. 3)*.

III. Quia natura semper ad aliquid finitum et certum tendit, concupiscentia naturalis non potest esse infinita nisi in potentia per successionem; quia vero ratio in infinitum potest procedere, concupiscentia cum ratione est infinita. Unde nunquam homo desiderat infinitum potum, quamvis successive iterum et iterum

postea desideretur potus: sed qui concupiscit divitias, potest eas concupiscere non ad certum terminum, v. gr. ad necessitatem vitæ, sed simpliciter se divitem esse, quantumque potest. Uno verbo: *concupiscentia finis est infinita* (quia sine termino appetitur); *concupiscentia vero ejus quod est ad finem, (mediorum) est finita*, si secundum illam mensuram appetitur quæ convenit fini.—(Cfr. S. Th. *ibid. a. 4).*

104.—DESIDERII MODERATIO. Si desiderium fertur in illicitum, mutandum objectum. Si in licitum, sed indebite, moderandus modus. Vide dicta n.° 102, ubi de moderatione amoris.

MONITA. I. Desideras gloriam vanam? verte te ad desiderium æternæ gloriæ.—II. Multorum terrestrium desideriorum pulsaris bello? solum Deum et ejus beneplacitum quære, et gustabis et videbis quam suavis est Dominus.—III. Caveant devoti a confusa illa farragine desideriorum, quæ dum mentem occupant, et virtutum palatia fabricant *in futurum*..., impediunt actualem laborem in renovatione spirituali et purgatione animæ.—IV. Multi prætextu desiderii meliorum occasionum, et facilioris opportunitatis ad perfectionem animæ procurandam, tempus miserabiliter consummunt, in vinea Domini otiosi permanentes.—V. Vigilemus ergo, ne desideria naturalia teneant animam sub peccati et multiplicis imperfectionis servitute. Obediant naturalia rationi, et ratio amorosissimæ voluntati Dei qui sanctitatem animæ nostræ desiderat, ad illamque nos invitat.

105.—GAUDIUM seu DELECTATIO est *quies animæ*

in possessione boni amati. Unde respicit bonum ut adeptum. Delectatio procedit ex apprehensione sensitiva cum potentia connaturalis boni.

HINC, I. *Delectatio differt a gaudio* in eo quod latius patet delectatio, quam gaudium: nam gaudium est in concupiscentia rationali, delectatio vero etiam in brutis: unde delectationes sunt vel *naturales* vel *non naturales*, seu cum ratione. Ergo *delectatio dicitur de quiete in possessione cujuslibet boni; gaudium vero de delectatione quæ est secundum rationem, id est, cum ratione*.

II. Lætitia, exultatio, jucunditas pertinent ad gaudium.

III. Omne quod concupiscimus secundum naturam, possumus (non agitur de moralitate) concupiscere cum delectatione rationis, sed non vice versa. Ergo de omnibus de quibus est delectatio, potest esse gaudium in rationalibus: quamvis non semper sit (etenim quis potest sentire delectationem naturalem de qua non gaudet secundum rationem).

IV. Delectatio et gaudium simul requiruntur et in appetitu sensitivo et intellectivo, cum hac tamen differentia, quod delectatio appetitus sensitivi, est cum corporis transmutatione; delectatio vero voluntatis nihil aliud est, quam simplex intuitus voluntatis.

V. Delectationes spirituales et intellectuales sunt meliores delectationibus sensibilibus et corporalibus. Corporales sunt nobis magis vehementes et magis notæ. —Nota quod in appetitu intellectivo potest esse delectatio, quia ex apprehensione intellectus movetur volun-

tas. «Delectatio quædam sequitur apprehensionem rationis. Ad apprehensionem rationis, non solum commovetur appetitus sensitivus per applicationem ad aliquid particulare, sed etiam appetitus intellectivus, qui dicitur voluntas. Et secundum hoc, in appetitu intellectivo, sive in voluntate, est delectatio, quæ dicitur gaudium, non autem delectatio corporalis» (S. Th. *1, 2, q. 31, a. 4)*. Maximæ delectationes (corporales) sunt secundum tactum: ratione cognitionis, visus est maxima. Quædam delectationes sunt contra naturam, ut sodomia, etc.—Aliquæ delectationes sunt contrariæ; quia aliquæ se invicem impediunt.

VI. Delectatio secundum se non est in tempore. «Igitur dicendum est quod delectatio secundum se quidem non est in tempore; est enim delectatio in bono jam adepto, quod est quasi terminus motus.—Sed si illud bonum adeptum transmutationi subjaceat, erit delectatio per accidens in tempore; si autem sit omnino intransmutabile, delectatio non erit in tempore, nec per se, nec per accidens... Delectatio dicitur morosa vel diuturna secundum quod per accidens est in tempore (S. Th. *1, 2, q. 31, a. 2)*.

VII. Causæ delectationis.—1.° Omnis delectatio in generationem reducitur sicut in causam. Ad delectationem requiritur: (a) consecutio boni; (b) cognitio hujusmodi adeptionis: atqui hæ sunt operatio...—2.° Motus est causa delectationis.—3.° Spes et memoria sunt causæ delectationis.—4.° Tristitiæ est causa delectationis: «sæpe læti tristitium meminimus» (S. Aug.).—5.° Ac-

tiones aliorum sunt nobis causa delectationis: «Charitas... congaudet... veritati» (1. Cor. 13).—6.° Benefacere alteri est causa delectationis: Amor præcipua causa delectationis est.—7.° Similitudo est causa delectationis. Similitudo est causa amoris.—8.° Admiratio est delectationis causa. Omnia admirabilia sunt delectabilia, sicut quæ sunt rara (Ita ex D. Th. *1, 2, q. 32*).

VIII. Effectus delectationis.—1.° Delectationis est dilatare (metaphorice): ad continendum interius rem delectantem.—2.° Delectatio secundum quod est in actu, non nisi per accidens sitim vel desiderium sui ipsius causat: ut vero in memoria est, et non in actu, sitim et sui desiderium causat per se.—3.° Delectationes consequentes actum rationis (ut contemplatio) augent usum rationis: corporales delectationes impediunt.—4.° Delectatio perficit operationem; quia facit attentius operari propriam, sed impedit alienam extraneam (Ita ex D. Th. *1, 2, q, 33*).

IX. Bonitas et malitia delectationum.—1.° Non omnis delectatio est mala.—2.° Non omnis delectatio est bona.—3.° Aliqua delectatio est optimum. Beatitudo.—4.° Delectatio voluntatis est regula bonitatis vel malitiæ moralis (est bonus qui gaudet in operibus virtutis): secus de delectatione appetitus sensitivi.

106.—GAUDII SEU DELECTATIONIS MODERATIO.—Delectationes illicitæ omnino vitari debent; licitis vero cum moderatione utendum, et ad vitæ sustentationem, cum gratiarum actione et intentione Deo placendi. Unde, contra delectationes illicitas, adhibenda

continentia, verecundia et mortificatio; contra excessus in delectationibus licitis adhibeatur salutaris praxis alicujus mortificationis, v. gr. in cibo abstineas a minima aliqua portione quæ tibi arredit, etc.

MONITA. I. Voluntas non vacet tota carnalibus delectationibus licitis; sic noli quasi vivere ad manducandum, sed manducare ad vivendum.—II. Non expedit ut viri perfectionis studiosi, nimis occupentur in delectationibus naturalibus, etsi licitis, procurandis: nec convenit ut nimis frequenter loquantur de mundanis gaudiis, de conviis, de cibo, de potu, etc.—III. Etiam in delectationibus rationis, seu non mere naturalibus, cavendum a frequenti et clamorosa gaudii explosione, quæ animam veluti evaporare faciunt, sed in omnibus modeste et moderate agendum. Attamen nullo modo laudanda excessiva serietas et haud sociabilis marmoreaque frigiditas quorumdam, qui prætextu devotionis, fiunt confratribus nimis graves: «lætamini in Domino, et exultate justi.»—IV. Advenientibus vere licitis animæ gaudiis, anima convertatur in Deum, et magno cordis affectu et vera exultatione consideret quanto majores et nobiliores erunt cœlestes delectationes: unde mundana aspernat et suspiret ad æterna.

107. — PASSIONES CONCUPISCIBILIS QUOAD MALUM FUGIENDUM.—AMORI *contrariatur* ODIUM; DESIDERIO; FUGA; GAUDIO, TRISTITIA, ut dictum est n.° 100.

108.—ODIUM est *displicentia de apprehenso ut repugnanti et nocivo*, vel *dissonantia appetitus concupiscibilis ad apprehensum ut repugnantem*.—HINC. I. Sicut

bonum est objectum amoris, sic malum est objectum odii. Ipsum autem malum seu objectum odii est malum verum vel apparens, sensibile, cognitum in tota sua latitudine, prout comprehendit inhonestum, inutile ac insuave.—II. Causa odii est malum. Dicitur etiam et recte quod odium causatur ex amore: etenim, quia amatur bonum, odio habetur impediens bonum. Aliunde «omnes affectiones causantur ex amore» (S. Aug.).—III. Impossibile est aliquem seipsum simpliciter odisse; quia ens tendit in proprium amorem. Per accidens vero peccator vere dicitur se odisse quia nocet animæ suæ, etc.—IV. Amor est fortior odio; quia causa fortior est effectu. Odium aliquando videtur fortius, quia est magis sensibile.—V. Non potest veritas in universali a quoquam odio haberi, sed in particulari potest secundum quod repugna bono amato: «homines amant veritatem lucentem; oderunt eam redarguentem» (S. Aug.).—VI. Ira semper est ad aliquid particulare: odium vero potest esse ad aliquid in genere, v. gr. odium in lupum et in omnem lupum.

109.—ODII MODERATIO. I. Odium moderatur amore, utpote contrario suo.—II. Malum absolute ut peccatum, infernum, odio semper habendum est. Secus, non absolute odiandum est, sed prout aliquod conducit ad peccatum. Unde non absolute præcipitur odio habere animam nostram, sed quatenus refertur ad illicita, juxta illud: «Si male amaveris, tunc odisti, si bene oderis, tunc amasti; felices qui oderunt persequendo, ne perdant amando.»

MONITA. I. Cave ab internis impressionibus, seu uti vocant, antipathia adversus proximum, quia non raro sunt veluti initia odii et in odium converti possunt. Unde in amore, leva oculos tuos in altum, id est ama pro Deo et propter Deum, et non ex quasi brutali sensitivismo tantum.—II. Cave ne sub zeli præstestu cor tuum exsiccetur (et charitas destruatur) adversus aliquem quem imperfectum et gravosum decantare non cessas.—III. In diversitate opinionum scholæ vel politicæ invigilandum, ne judicii discordia causet quasi habitualem rencorem contra personas alterius partis.

110.—FUGA seu AVERSIO est *motus appetitivæ virtutis vivens refugit ab eo quod sibi repugnans et malum deprehendit*, vel *recessus a malo dissono*, seu tanquam a nocivo.—Vocatur ABOMINATIO propter rationem cui conjungitur.—HINC. *Fuga opponitur desiderio* seu concupiscentiæ quia desiderium accedit ad bonum conveniens, fuga recedit a malo disconvenienti, ut illud evitet.

111.—FUGÆ MODERATIO. Fugiendum verum malum ut peccatum et occasiones seu pericula peccatorum, juxta dicta in *Th. Morali*. Alia mala non absolute talia quæque simpliciter mala non sunt non solum non semper fugienda, sed et sæpe amplectenda, quando scilicet sunt quid bonum pro anima nostra. Sic patienter amplectenda pœna mortificationis, afflictiones et labores quibus Deus amicos suos probari permittit.

MONITA. I. In negotio salutis corporalis non excessivo et inquieto modo agendum ut ab omnibus incom-

modis præservemur: aliter vita nostra fiet tota fere sensualis et delicata, magno cum spiritualis profectus nocumento. Attamen cavendum ab imprudentiis saluti corporis nocivis.—II. Cavendum ne ad physicas vel morales molestias fugiendas, lædatur justitia vel fraterna charitas.—III. Fugiamus vanitates utpote quæ sub boni materialis specie sæpe malum animæ absconditum tenent. Ergo «fugiamus hinc, ubi nihil est, ubi inane est omne quod magnificum putatur esse: ubi qui se putat aliquid esse, nihil est, et omnino non est» (S. Ambros. *de fuga sæculi, c. 5)*.

112.—TRISTITIA est *quidam motus quo appetitus affligitur, perturbatur et inquietatur de malo præsenti*, vel *inopia appetitionis. Tristis* idem sonat ac *tritus stans*, quia tristitia terit, id est affligit et consumit corpus.—TRISTITIA VOCATUR ETIAM DOLOR.—Dolor qui est proprius hominis, dividitur in *misericordiam, invidiam, acediam, angustiam*, quibus addunt *pœnitentiam*, quæ per se est objectum tristitiæ, et *nemesim* et *zelum* quæ ad invidiam pertinent.—*Misericordia*, est dolor de malo alieno, reputato ut proprio. *Invidia*, est tristitia de bono alieno reputato ut malo proprio. *Angustia*, est aggravatio animi, quæ nullum relinquit effugium. *Acedia*, (gallice *abattement)*, est quando aggravatio ista venit, usque ad membra exteriora, et ponit in eis, quasi stuporem, præsertim vocem impediendo. *Pœnitentia*, est dolor de malo proprio. *Nemesis*, est tristitia de bono temporali alieno, reputando aliquem illo indignum. *Zelus*, est tristitia de excellentia aliena, dum deest zelanti.—

Tristitia non est idem quod dolor: sed ejus species, ut gaudium delectationis.—Tristitia esse potest de presenti, præterito et futuro; sed dolor corporalis non potest esse nisi de præsenti» (S. Antonin. *p. I, tit. 6, cap. 6).*

HINC, I. *Delectatio et tristitia ex suis objectis contrariantur invicem.*—Non omnis tristitia omni delectationi contrariatur, v. gr. tristitia de morte amici et delectatio in contemplatione.—Delectationi, quæ de ipsa contemplatione est, nulla tristitia contraria est, nec ei admiscetur, nisi per accidens: quia objecto contemplationis non est contrarium, nisi per accidens.—Fortior est appetitus delectationis, quam fuga tristitiæ (secus per accidens): «Bonum est fortius quam malum» (S. Dionys.): Etenim delectatio est de bono, tristitia vero de privatione boni.—Dolor interior potior est quam dolor exterior: quia interioris apprehensio est altior, quam exterioris, et quia patimur dolorem exteriorem, ut vitemus interiorem.

II. CAUSÆ TRISTITIÆ SEU DOLORIS.—1.° Magis proprie est causa tristitiæ vel doloris malum conjunctum, quam bonum amissum. Amissio boni apprehenditur sub ratione mali.—2.° Concupiscentia est causa doloris. Non vero universalis causa doloris.—3.° Amor vel appetitus unitatis est causa doloris. Dolor ex. S. Aug. est «quidam sensus, divisionis vel corruptionis, impatiens.»—4.° Voluntas resistens potestati fortiori causat dolorem: si enim non resisteret, sed cederet consentiendo, non sequeretur dolor, sed delectatio—(Ita ex D. Th. *I, 2, q. 36).*

III. Effectus doloris vel tristitiæ. 1.° Dolor intensus minuit et sæpe aufert addiscendi facultatem.—2.° Tristitia maxime animum aggravat, et sæpe animi et corporis motum impedit.—3.° Tristitia impedit seu debilitat operationem, si proveniant ex operatione: auget operationem, si est principium operationis, modo remaneat spes expellendi (Delectatio perficit operationem).—4.° Tristia inter omnes animæ passiones magis corpori nocet: quia excedit moderatam motionem cordis in alia membra.—Ita ex D. Thom. *1, 2, q. 37).*

IV. Remedia tristitiæ seu doloris. 1.° Delectatio expellit vel saltem minuit tristitiam. Delectatio enim est quies animi.—2.° Fletus et gemitus tristitiam minuunt. Sic malum exit ad extra...—3.° Naturaliter amicus condolens in tristitiis est consolativus, quia sic tristis ex hoc percipit se amari et sublevatur.—4.° Per contemplationem dolor et tristitia mitigantur. In contemplatione veritatis maxima delectatio consistit; omnis autem delectatio dolorem mitigat. Ita ex D. Th. *1, 2, q. 38).*—5.° «Tristitia secundum suam speciem repugnat vitali motioni corporis; et ideo illa quæ reformant naturam corporalem in debitum statum vitalis motionis repugnant tristitiæ, et illam mitigant» (Id. *ibid. a. 5).* Et in hoc sensu dicitur quod per somnum et balnea, dolor et tristitia mitigantur *(Ibid.).*—De balneorum opportunitate sæpe decidere possunt soli medici.

V. Bonitas et malitia tristitiæ vel doloris. 1.° Non omnis tristitia est malum. Tristitia enim de malo est bona.—2.° Tristitia potest esse bonum honestum, si

procedit ex rectitudine voluntatis et rationis «(beati qui lugent)»: et bonum utile si repellit contristans, seu si est in fugiendo quod contristat.—3.° Dolor corporis non est summum malum: quia est pœna, et culpa est majus malum: in omni tristitia est aliquid boni, cujus carentia potest fieri pejus (Vide D. Th. *1, 2, q. 39)*.

113.—TRISTITIÆ MODERATIO. Multum juvat ad tristitiam moderandam conformatio divinæ voluntati, vita innocens et patientia, quia tunc magis apparent amor animæ erga Deum qui est vera lætitia cordis, et ratio solutaris probationis per quam æterna gaudia paucis terrenis doloribus comparantur.—*Tristitia inordinata ex parte objecti*, v. gr. tristitia de absentia occasionis peccandi, moderatur per tristiæ conversionem ad licita v. gr. per contritionem ac considerationem fœditatis peccatorum.—*Tristitia inordinata ex parte modi*, v. gr. excessivus dolor, et quasi desperatio ob mortem amici, moderetur per motiva fidei, per orationes, etc., imo et per media naturalia.

MONITA. I. «Servo Dei non convenit exterius tristitiam ostendere, aut faciem habere conturbatam» (S. Franc. Assis. *opusc. apophteg. 18)*.

II. Cavendum ne tristitia in quamdam quasi insaniam ducat ac proinde non solum fide, sed et ratione moderanda; «tristitiæ medicus est ratio» (S. Aug. *conc. 5, de grat. action.)*.

III. Si vis perfectus esse, expelle a te tristitiam nimiam, seu non rationalem: nam «sicut tinea comedit vestimentum, et sicut vermis rodit lignum, ita tristitia nocet cordi» (S. Bern. *serm. 11, ad sororem)*.

IV. Si tristaris, videas utrum tristitia perseverat quia otio indulges. Etenim «occupatio prodest tristibus, ut obliviscantur tristitiæ» (S. Bonav. *de prof. relig. c. 33)*. Unde valde reprehendendi qui tristitiæ prætextu, meditabundi permanent, et inutilibus et sæpe insanis considerationibus circa objectum tristitiæ illam fovent, nutriunt et adaugent.

V. Si tristis es, non facile credas novis motivis quæ tuam tristitiam quasi-confirmant, sed crede viro prudenti et devoto; nam «triste est quidquid aspicitur, quidquid delectabile creditur, mœsto cordi lamentabile apparet» (S. Greg. Magn.).

VI. Illis qui peccatis inquinati tristantur, absque vero conversionis proposito, dicendum: «Sis vis nunquam tristis esse, bene vive: secura conscientia tristitiam leviter sustinet, bona vita gaudium semper habet» (S. Isidor. *l. 2, de Synon. c. 11)*.—Justi autem sæpe etiam valde tristantur ad probationem, sed diversimode.

VII. «Tristemur tristitia, quæ gaudii sit mater: et non lætemur gaudio, quod tristitiam pariat. Tristemur tristitia, ex qua germinetur requies et refocillatio» (S. Chrysost. *serm. 15, ad Philipp.)*. Quam dulces lacrymæ contritionis! quam suaves lacrymæ ex zelo animarum provenientes, charitatem excitantes!

VIII. «Tristitia bona est pacifica compunctio. Unde «sæculi tristitia est, aut de amissis rebus propriis, aut de alienis non invasis dolere, vel de alterius felicitate torqueri: secundum Deum vero tristitia est, sive sua,

sive aliena lugere commissa» (S. Hieron. *sup. 1. Corinth. c. 7).*

IX. Mansuetudo tristitiam fugat: «Tristitia tranquillum animum ac mitem non patitur, et ad cuncta operationum officia impatientem et asperum reddit» (Joan. Cass. *l. 9, cœnob. inst. c. 1).*

X. «Tristitiam facile vincit, qui nil terrenum novit amare» (Kempis, *de recognit. prop. fragil. c. 4).*

Concludendum. 1.° Tristitia, quæ hominem ad malum fugiendum vel vitandum impellit, maximam illi præstat utilitatem» (S. Th. *1, 2, q. 39, a. 3*).—2.° «Felix tristitia, quæ non de creatura, sed de Creatore concipitur, quæ nulla præsentia vitæ luget incommoda; dignum plane est, ut Deum totius consolationis consolatorem habeat» (Rich. Vict. *p. 1, de Grad. charit. 2).* Talis fit etiam totus devotus; totus misericors erga proximum, nec quærit quæ sua sunt.—3.° Absque illa, quæ vel pro salutari pœnitentia, vel pro studio perfectionis, vel pro desiderio suscipitur futurorum, omnis tristitia tanquam sæculi, et quæ mortem inferat, æqualiter repellenda est, ac penitus extrudenda» (Joan. Cass. *loc. cit.).* —A fortiori, destruenda illa falsa tristitia (seu potius *quasi-desperatio* specie virtutis contritionis et desiderii perfectionis vestita), que animam peccatoris et devoti inutilem reddit ad Dei famulatum.

Art. III.—De Passionibus irascibilis speciatim.

114. — PRÆNOTANDUM. «In passionibus autem irascibilis præsupponitur quidem aptitudo vel inclinatio

ad prosequendum bonum vel fugiendum malum ex concupiscibili, quæ absolute respicit *bonum* vel *malum;* et respectu boni nondum adepti est *spes* et *desperatio:* respectu autem mali nondum injacentis, est *timor* et *audacia;* respecto autem boni adepti non est aliqua passio in irascibili quia jam non habet rationem ardui... sed ex malo jam injacenti sequitur passio *iræ.*» (S. Th. *1, 2, q. 23, a. 4).*—Agemus ergo de quinque passionibus irascibilis, quæ sunt: *spes, desperatio, audacia; timor* et *ira.*

115.—SPES est *motus in bonum apprehensum ut arduum, cujus consecutio possibilis videtur.*—Etymologice, «spes idem dicitur *quasi pes;* quia est pes progrediendi ad ardua.» (S. Antonin).

Hinc. I. Spes differt specie a desiderio seu cupiditate. Desiderium enim respicit bonum futurum absolute: spes vero bonum futurum arduum. Spes tamen supponit desiderium.—Aliquando motus spei dicitur *expectatio.*

II. Spei passio est etiam in brutis, nam si canis videat leporem nimis distantem non movetur ad ipsam, quasi non sperans se eam posse adipisci. Diverso tamen modo reperitur in homine et in brutis; nam in brutis iste motus excitatur ex naturali instinctu, in homine fit proprio discursu per directionem intellectus.—*Nota:* «Quamvis bruta animalia non cognoscant futurum, tamen ex instinctu naturali movetur animal ad aliquid futurum, ac si futurum prævideret: hujusmodi enim instinctus est eis inditus ab intellectu divino prævidente futura.»—«Appetitus sensitivus brutorum animalium, et etiam appetitus naturalis rerum insensibilium sequun-

tur apprehensionem alicujus intellectus; sicut et appetitus naturæ intellectivæ, qui dicitur *voluntas*. Sed in hoc est est differentia, quod voluntas movetur ex apprehensione alicujus intellectus conjuncti; sed motus appetitus naturalis sequitur apprehensionem intellectus separati, qui naturam instituit; et similiter appetivus sensitivus brutorum animalium, quæ etiam quodam instinctu naturali agunt. Unde in operibus brutorum animalium et aliarum rerum naturalium apparet similis processus, sicut et in artis operibus. Et per hunc modum in animalibus brutis est spes et desperatio.» (S. Th. *1, 2, q. 40, a. 3*).—*Nota notæ:* Appetitus naturalis est inclinatio entis ad aliquam rem sibi convenientem, et cuilibet rei inest ut habent philosophi.

III. Experientia est causa spei, nam est causa spei omne illud quod auget potestatem hominis, ut divitiæ, experientia, etc.: unde nemo facere metuit, quod se bene didicisse confidit. Attamen experientia aliquoties est causa desperationis.—Stultitia et inexperientia sunt causa spei per accidens.—In juvenibus et ebriosis abundat spes; quia objectum spei est futurorum arduum possibile et juvenes habent plus de futuro, abundant spiritibus, carent experientia: ebrii vero non considerant difficultates.

IV. Spes in quantum respicit bonum speratum, ex amore nascitur: sed in quantum respicit eum per quem nobis aliquid possibile fit, amoris ejus est causa.—Spes operationem juvat intendendo ipsam, et causando delectationem: unde existimatio ardui excitat attentionem,

existimatio possibilis non retardat conatum.—Nota: «Spes per se causat delectationem, sed per accidens est ut causet tristitiam,» ait D. Thomas.—(Circa *passionem spei*, vide D. Th. *1*, 2, *q. 40)*.

116.—SPEI MODERATIO.—Spes avertatur a bonis caducis et aliis similibus objectis. Item, a mediis indebitis ipsius spei: ac proinde non ponatur spes in hominibus et principibus, sed in Deo. Item, a modis non rectis in sperando sive ab imprudentia et inconsideratione in agendo quæ possibilia non sunt, quod non raro accidit juvenibus, qui consilium non quærunt, etc.

MONITA.—I.° Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine.—II.° Non alligetur cor tuum creaturæ a qua honores et favores spectes, sed jacta cogitatum tuum in Deum.—III.° «Illi qui non sperant in Dominum, spes illorum mortalis, spes illorum caduca, fragilis, volatica, transitoria, inanis erit.» (S. Aug. *sup. Ps. 36. 3)*. Unde astante favore et felicitate mundana, non consistas in illa, sed para animam tuam ad tribulationem, ne postea nimis conturberis.—IV.° «Spei comites sunt contemplatio supernorum, gaudium, modestia, confessio, patientia, compunctio, longanimitas (Hugo a S. Vict. *de fruct. carn. et spir. c. 17)*.—V.° In vita spirituali noli de tuis viribus præsumere, sed sub Directoris obedientia et ducatu in viis Domini ambula. Multi enim sibimetipsis fidentes errarunt et a recto tramite declinarunt.—VI.° In exercitiis fraternæ charitatis, etc., cave ne humanis rationibus ducaris, et ob nullam humanam ingratitudinem a sanctis propositis declines, mercedem a solo Deo sperans.

117.—DESPERATIO est *recessus appetitus irascibilis a bono, quod judicatur impossibile adipisci.*—Ipsa autem difficultas consequendi aliquod bonum habet quamdam mali rationem. *Desperatio contrariatur spei*: illa recedit, ista accedit:

HINC, I. Spes et desperatio præsuponunt desiderium boni, nam de iis quæ non possunt esse objectum desiderii nec spem nec desperationem habemus.

II. Desperatio non solum importat privationem spei, sed recessum a re desiderata propter æstimatam impossibilitatem illam adipiscendi.

118.—DESPERATIONIS MODERATIO.—Desperatio immoderata *quoad objectum*, qua desperatur de assequendo aliquo bono apparenti et non vero (v. gr. honores mundani), moderatur mentem vertendo ad bona vera, et indignum judicare de rebus humanis habere desperationem, et ob caduca tantum turbari.—Si sit *quoad medium*, sperandum in Divino auxilio, et cavendum a pusillanimitate. Maxime valet magnanimitas, quæ firmat animam et difficilia prosequitur, recta tamen ratione.

MONITA.—I.° Cavendum ne nomine desperationis et mentitæ impossibilitatis admittatur quædam pigritia in obligationibus proprii officii et conditionis perfecte adimplendis.—II.° Cave ne desperatio quædam interna ob tentationes, vel anteacta peccata etiam jam confessa, vel imperfectiones in corde tuo introducatur sub mentita humilitatis et contritionis veste.—III.° In vicissitudinum et difficultatum præsentis vitæ tristi apprehensione, non turbetur cor tuum neque desperet; considera bo-

nitatem et mirabilem simulque misericordiosam D. Providentiæ dispositionem, et consolatio non tardabit, et roborabitur cor tuum, et sperabis in Domino.—IV.° Patientiam habe cum temetipso et ab exercitio vitæ perfectionis ne desistas ob multiplicem fragilitatem et inconstantiam: sed, ut dictum est, deplora, ora, spera, et viriliter semel atque iterum incipe, et victoriam obtinebis.

119.—AUDACIA est *motus appetitus irascibilis malum arduum imminens prosequentis*, vel *motus inclinans ad fortiter impugnandum malum apprehensum ut terribile et imminens, sed superabile*. Audacia contrariatur timori.—Nomine *mali terribilis* intelligitur illid quod non potest facile vinci, quod notandum est etiam pro *timore*.

HINC, I. Nihil quod ad defectum pertinet est per se causa audaciæ (secus quod ad abundantiam pertinet): quia nec spei. «Nullus defectus causat audaciam, nisi per accidens, in quantum scilet habet adjunctum aliquam excellentiam vel veram vel æstimatam, vel ex parte alterius, vel ex parte sui.» (S. Th. *q. 45, a. 3, ad 3)*. Ignorantia est defectus per quam sæpe excluditur cognitio periculorum et timorum, et tunc per accidens causat audaciam. Nota quod ex parte transmutationis corporalis, «caliditas cordis repellit timorem, et causat spem propter cordis extensionem et amplificationem,» ait S. Thomas.

II. «Quæcumque nata sunt causare spem vel excludere timorem, sunt causa audaciæ.» (id.)—Qui sunt bonæ spei, sunt audaces.» (Phil.).

III. Audaces promptiores sunt in ipso principio, quam in fine in periculis; fortes vero cum ex deliberationis judicio pericula aggrediantur, e contra se habent (Vide D. Th. *q. 454).*

120.—AUDACIÆ MODERATIO.—Cavendum ab audacia quæ oritur ex sola sensitiva apprehensione, et curandum ut semper oriatur ex ratione et discursu. Audacia moderatur virtutibus quibus moderatur spes. Unde consideratione vanitatis mundanæ moderatur audacia ad vana aggredienda et consideratione gloriæ cœlestis adipiscendæ et omnium novissimorum salutari vigore et timore fiamus audaces ad virtutes consequendas.

MONITA.—I.° Esto vere audax ad continuam et difficilem contra ordinarios defectus pugnam sustinendam, et noli obligationem quotidianam minori voluntatis ardore adimplere, quam in arduis et gloriosis quadam vanitate fere exclusive tantum audax fieri.—II.° Vere laudanda audacia quæ in diffidentia in semetipsa et in recta fiducia in Deo fundatur.—III.° Cave ne vana gloria meritum tuarum actionum inficiat.—IV.° In rebus extraordinariis, noli proprio tantum judicio inniti, sed exquire prudentum consilium.—V.° In periculis tentationum carnalium, tua audacia consistat in fuga et oratione; noli cum diabolo disputare, sed ad Deum fortiter et in pace te converte.

121.—TIMOR est *motus appetitus irascibilis recedentis a malo futuro, cui resisti vix potest,* vel *consternatio animæ ob mali expectationem.* (Plato).—*Differt a tristitia,* quia hæc est de malo præsenti: *item ab ira,* quia

hæc de malo vindicando et repellendo.—Sex sunt timoris species: *Segnities* (timor laboris, gallice *lâcheté*, hisp. *cobardia)*, *erubescentia* (cum turpitudo timetur in actu committendo), *verecundia* (cum est turpitudo in actu jam facto), *admiratio* (cum quis considerat magnum malum et non videt medium vitandi), *stupor* (ex insolita consideratione seu imaginatione mali), *agonia* (cum quis considerat malum imminens subitum, seu improvisum et difficile vitatu).—Est timor *naturalis (lato sensu)* in quantum natura inclinat ad fugiendam corruptionem et destructionem, (sed non datur *timor naturalis stricte*, quia naturalia sunt et in inanimatis absque cognitione, ut crescere). Unde est «timor *de malo corruptivo*, quod natura refugit propter naturale desiderium essendi; et talis timor dicitur ese naturalis: et iterum de *malo contristativo*, quod non repugnat nature, sed desiderio appetitus; et talis timor non est naturalis, sicut etiam supra, *q. 30, a. 3, et q. 21, a.* 7, amor, concupiscentia et delectatio distincta sunt per naturale et non naturale.» (S. Th. 1, 2, *q. 41, a. 3*).—Vide n. 103, II.

HINC, I. Objectum timoris.—1.° Objectum formale timoris est malum futurum cum aliqua arduitate. —2.° Malum naturæ non est timoris objectum, nisi *cum aliqua evasionis spe* apprehendatur *propinquum*. «Inter omnia terribilissima est mors.» (Phil). Dicitur *propinquum*, quia quæ valde longe sunt, non timentur.—«Si vero malum naturæ, quod est corruptivum, apprehendatur ut propinquum, et tamen cum aliqua spe evasionis, tunc timebitur... Mors et alii defectus naturæ proveniunt a

natura universali; quibus tamen repugnat natura particularis quantum potest; et sic ex inclinatione particularis naturæ est dolor et tristitia de hujusmodi malis, cum sint præsentia; et timor si immineant in futurum.» (S. Th. *1*, 2, *q. 42*, *a.* 2).—3.° Cum culpæ malum humanæ subjaceat potestati et voluntati; de eo non, per se potest timor esse. Per accidens tamen timetur propria fragilitas, etc.—4.° Potest timor timeri prout ex aliqua extrinseca causa provenit, non autem ut subjacet humanæ voluntati (homo potest timorem repellere).—5.° Insolita et repentina mala, cum majora et magis irreparabilia appareant magis etiam timentur. Magis timentur mites et astuti, quia ocultant iram.—6.° Mala quæ non vitari, vel non ita facile possunt, magis timentur.

II. Causa timoris.—1.° Amor est causa timoris (dispositive, quatenus timetur privatio boni). Timor causat etiam amorem, ut qui timet puniri, servat mandata, et incipit sperare, et spes amorem introducit. Unde merito dictum est: «Omnis timor causatur ex amore.»—2.° Defectus alicujus virtutis, seu ipsa resistendi imbecillitas ad timorem disponit.

III. Effectus timoris.—1.° Timor facit contractionem: nam in timentibus calor naturalis cum spiritibus ad interiora contrahitur, ut sic contractus fortior evadat ad resistendum.—2.° timor consiliativos facit, si moderatus. Unde sollicitos facit ad consilium querendum; licet impediat vim bene consiliandi (si sit magnus). Etenim ex defectu rectitudinis judicii, quælibet passio, quantum est de se, impedit facultatem bene consiliandi.—3.° Ti-

morem sequitur tremor, pallor et dentium strepitus ait Tullius, quia calor deserit timentes ut dicimus in 1.°— Timor impedit operationem ex parte instrumentorum corporis, quia debilitat membra corporis, quæ sunt instrumenta; operationis ex parte autem animæ, si sit moderatus, confert ad bene operandum, quia facit attentius operari.

122.—TIMORIS MODERATIO. Si timor est *immoderatus ex parte objecti*, ut quando quis sola mundana timet mala convertatur ad invisibilia, timendo amissionem gratiæ et beatitudinis, et totis viribus laborando ut gratiam et gloriam consequatur. *Si ex parte modi* cum scilicet quæ possunt timeri nimis timentur, ut mors, persecutiones, etc., tunc adhibeatur patientia, conformitas divinæ voluntati, spes divini auxilii, etc. Ergo parum timenda mala inferiora et terrena, valde timenda mala æterna et animæ quodcumque detrimentum. Semper tamen in Deo sperandum.

MONITA. I. Rejiciendus timor humanus sive mundanus, utpote qui animæ negotiis adversatur et animam in servitutem practice redigit. Patet ex pessimis effectibus hujusmodi timoris, ex tot criminibus quæ ad placendum quibusdam potentatibus sæpe commissa sunt, ex magna fidelium virorum multitudine qui humano timori detenti, hodie sacramenta non frequentant, nec non ex innumeris venialibus et imperfectionibus quæ personæ devotæ committunt ut non displiceant mundanis amicis, ut non patiantur levissimas irrisiones, etc. Unde meminerint tales mundani timoris servi et manci-

pia quod: «Nihil fortius ad expugnandam gratiam Dei quam timor humanus, qui plerosque opprimit. (S. Petr. Dam. *serm. 38, de S. Andr.).*—«Quis tu ut timeas a mortali homine? hodie est, cras non comparet: Deum time, et hominum terrores non expavesces» (De Imit. Chr. *l. 3, c. 36).*—II. Errant, qui pretextu humilitatis ab externis bonis operibus faciendis sæpe abstinent: «Nolite timere quando facitis bene, ne videat alter: time ne propterea facias, ut tu lauderis; nam videat alter ut Deus laudetur» (S. Aug. *tr. 8, sup. Epist. Joam.).*—III. «Qui sanctior et sapientior est, plus semper timeat: nam qui altius est, cadens majores casus recipit» (S. Euseb. Cæsar).—IV. In Dei timore conservando cave et ne ab illo deficias et ne in illo excedas. Spes cum bona voluntate moderetur timorem. Falsus omnino est ille timor, qui per quamdam animi dejectionem et quasi desperationem, illam potius conducit ad pedes diaboli, quam ad amplexus Jesu Christi Salvatoris nostri perdulcissimi, qui et quærit fugientem et benignissime recipit revertentem.

123.—IRA est *motus appetitus irascibilis ad vindictam* vel quædam veluti libido se vindicandi.—Ira differt ab odio, quia odium appetit malum alteri, quatenus illi malum est præcise; ira vero appetit malum alteri sed sub ratione vindictæ.—NOTA: «*Dicendum quod singulare est in passione iræ quod non potest habere contrarium* neque secundum accessum et recessum, neque secundum contrarietatem boni et mali. Causatur enim ira ex malo difficili jam injacente; ad cujus præsentiam

necesse est quod aut appetitus succumbat, et sic non exit terminos tristitiæ, quæ est passio concupiscibilis; aut habet motum ad invadentem malum læsivum, quod pertinet ad iram; motum autem ad fugiendum habere non potest, quia jam malum ponitur præsens vel præteritum; et sic motui iræ non contrariatur aliqua passio secundum contrarietatem accessus et recessus. Similiter etiam nec secundum contrarietatem boni et mali, quia malo jam injacenti opponitur bonum jam adeptum, quod jam non potest habere rationem ardui vel difficilis; nec post adeptionem boni remanet alius motus, nisi quietatio appetitus in bono adepto, quæ pertinet ad gaudium, quod est passio concupiscibilis. Unde motus iræ non potest habere aliquem motum animæ contrarium; sed solummodo opponitur ei cessatio a motu, sicut Philosophus dicit in sua Rhetorica, *l. 2, cap. 3, in princ.*, quod *mitescere opponitur ei quod est irasci*; quod non est oppositum contrarie, sed negative vel privative» (S. Th. *1, 2, q. 23, a. 3*).

HINC, I. De ira generatim, docent scholastici quod 1.° Ira est generalis passio in quantum causatur ex concursu multarum passionum: et non quod causa sit multarum passionum. Supponit enim odium mali illati, tristitiam de illo susceptam, desiderium et spem vincendi seu puniendi.—2.° *Objectum iræ est compositum ex bono et malo:* quia ira tendit in vindictam ut bonum, in inimicum ut in contrarium nocivum, id est, malum.—3.° *Ira non est in concupiscibili sed in irascibili.* Enim, ut alibi notatum est, objecta passionum concupiscibilis

sunt bonum et malum absolute; objecta autem passionum irascibilis sunt bonum et malum cum quadam elevatione et arduitate. Imo *irascibilis denominatur ab ira:* quia ad iram terminantur motus hujus potentiæ, et quia ira aliis motibus irascibilis est manifestior.—4.° *Ira est cum ratione:* quia in ira ratio comparat et concludit. Nota *quod iræ similitudo quædam* (et non vera ira) *est in brutis.* Etenim «bruta animalia habent instinctum naturalem ex divina ratione eis inditum, per quem habent motus interiores et exteriores similes motibus rationis», ait S. Thomas. (Vide, n.° 115, II, ubi de spe.). —5.° Ex parte objecti naturalior est concupiscentia quam ira, quia appetitus naturaliter appetit: ex parte subjecti, naturalior est ira, quæ est magis cum ratione, id est, ut homo est; sed ut animal ad concupiscentiam. 6.° Odium est multo deterius quam ira. Objectum enim odii est malum ratione mali; objectum vero iræ est malum sub ratione alicujus boni, seu vindicativi. S. Aug. odium comparat *trabi*, iram vero *festucæ. Cave tamen ne* festuca convertatur in trabem, quod non difficile fit ubi ira non moderatur.—7.° Ad eosdem pertinet ira, ad quos justitia et injustitia, id est, exercetur adversus capaces justitiæ vel injustitiæ. Unde ira contra irrationalia et inanimata est ex imaginatione, non vero ex ratione; et tunc est ad similitudinem illius motus qui est in animalibus contra quodlibet nocivum.—8.° TRES SUNT SPECIES IRÆ: *fel, mania, furor.* Si prævaleat cogitatio motus, ira dicitur *fellea,* quia fel cito concitatur ex cholera, et tales irati vocantur *acuti.* Si prævaleat tris-

titia ex injuria, adest *mania* [gallice *animosité*], ita dicta, quia diu manet in memoria, et tales dicuntur *amari*. Si prævaleat desiderium vindictæ, habetur *furor*, quia nunquam quiescit donec puniat, et tales dicuntur *difficiles*.

II. CAUSÆ IRÆ. 1.° Motivum iræ alicujus est semper aliquid contra ipsum qui irascitur factum.—2.° Omnes causæ iræ reducuntur ad parvipensionem. Tres sunt species parvipensionis: *Despectus*, impedimentum voluntatis implendæ, et contumelia.—3.° Excellentia irascentis est causa iræ, ratione motivi iræ, quod est injusta parvipensio. Defectus sive infirmitas est causa iræ, ratione dispositionis.—4.° Defectus et illius, contra quem irascimur, parvitas, quo magis despectionem auget, eo magis iræ provocativæ est, et eamdem diminuit, si despectionem imminuat, v. gr. confitendo injuriam, etc...

III. EFFECTUS IRÆ. 1.° Ira causat delectationem: quia minuit tristitiam per vindictam saltem apprehensam. Unde dicitur: eo major sitis, eo delectabilior potus.—2.° Ira maxime causat fevorem in corde. Ex evaporatione fellis. Et ira est cum fervore sanguinis.—3.° Ira maxime impedit rationis usum, ob maximam perturbationem in corde, propter communicationem caloris vehementer impellentis, quod est materiale in ira. Ira corporalem facit perturbationem inter omnes passiones.—4.° Ira aliquando causat taciturnitatem (ex toto vel ex parte), quia tanto ut aliquando est impediat usum linguæ.

124.—IRÆ MODERATIO.—Remedia *contra iram immoderatam sunt:* 1.° *Humilitas.* Etenim cum *ira inordinata principaliter proveniat ex superbia,* sive ex nimia propria æstimatione, optimum cujuslibet iræ remedium est consideratio propriæ indignitatis, qua ob anteacta peccata et ingratitudines multa meremur flagella.—2.° Consideratio exempli Christi et Sanctorum, qui cum maledicerentur, non malidecebant.—3.° Moderetur per mansuetudinem.—4.° Silentium et resolutio non faciendi quod tempore iræ animus proponit.—5.° Recordari quod transacto iræ fervore, illud quod injuria reputatur vel talis non est, vel non tanta, ac proinde minuere æstimationem injuriæ.—6.° Consideratio damnorum quæ corpori et animæ ex ira obveniunt.—7.° Resistendum primis motibus, ne ignis maxime accendatur et totum consummat.

MONITA.—I.° Multi excusantur dicentes quod sint asperæ indolis et practice parum vel nullatemus iræ resistent, tanquam si a resistentia dispensarentur vel ad resistendum inhabiles essent. Tales serio exurgant a spirituali pigritia.—II.° Expedit moderationem iræ firmiter proponere et fortiter procurare, ne lapsu temporis per intervalla fiamus veluti amentes furiosi. Et ad hoc multum invigilare debent personæ devotæ, præsertim quæ aliquam dignitatem vel administrationem cum subditis vel domesticis habent, et ad prima incendii indicia currant ad spiritualem refrigerationem.—III.° Juvat gradatim procedere in praxi extirpationis iræ: 1.° dum ira exardet, non loqui, ne male loquaris; 2.° Deo offerre

et patienter tolerare injuriam; 3.° quoties ira aliqualiter nos vincit, quamcitius quamdam pœnitentiam pergere, v. gr. recitare *Ave;* 4.° quoties injuriam sustines, ora pro injuriatore dicendo *Ave;* 5.° denique Deo gratias persolvere quoties affligimur illata injuria, contenti de occasione spiritualis lucri, non vero de peccato injuriam facientis.—IV.° Attamen cavendum ne pusillanimitas, vel animi dessidia in propriis obligationibus adimplendis, in nobis regnent sub mentito mansuetudinis prætextu. «Irascimini ubi culpa est, cui irasci debeatis: non potest enim fieri, ut non rerum indignitate moveamur; alioquin non virtus, sed lenitudo et remissio judicatur.» (S. Ambros, *l. 1, Off. pr. 4, c. 21).*—V.° Noli in tua perfectione confidere ne zelum iratum timeas: nam «ira sæpe etiam innocentes inabducit, quia dum justo amplius irascimur et volumus alienum coercere peccatum, graviora peccata commiltimus» (Id *de Joseph. c. 13).*

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Quidquid gratiarum, quidquid virtutum quidquid operationum cœlestium mundus accepit, emissiones tuæ sunt o Maria! (Rupert, Abbas).

MARIAM INVOCA. An ignoras te? quia non solum benemerentes diligis, sed etiam errantes, et devios reducis ad portum salutis? An ignoras te, quod sis Mediatrix Dei et hominum, et

peccatores discordantes a Filio tuo reducis ad concordiam? An ignoras, quod sis pulcherrima mulierum, et ideo intercedendo pro peccatoribus potentissima? (Card. Hailgrinius). Ergo, salva me, succurre mihi, ora pro me, o Mater mea!

MARIAM LÆTIFICA. Passiones moderando: ferventer orando: singula Salutationis Angelicæ verba devotissime meditando, aut paulatim recitando.—*Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis!* (S. Ildef).

CAP. VI.—DE SENSUUM EXTERNORUM PURGATIONE.

125.—PRÆNOTANDUM. «*Ad custodiendam cordis munditiam, exteriorum sensum disciplina servanda...* Nam quantalibet virtute mens polleat, quantalibet gravitate vigeat, carnales tamen sensus puerile quiddam exterius perstrepunt: et nisi interioris gravitatis pondere, et quasi juvenili quodam vigore refrænentur, ad fluxa quæque, et levia mentem enervem trahunt» (S. Greg. Magn. *l. 21, c. 2, Moral.*)—Sed «dum exteriores sensus ab hujus vitæ sollicitudinibus sapio, vacante mente vivacius interna cognosco: foris dormio, sed intus cor vigilat: quia dum exteriora quasi non sentio, interiora solerter apprehendo (id. *l. 23, c. 12*).

ART. I. DE SENSIBUS EXTERNIS GENERATIM.

126.—NUMERUS SENSUUM EXTERNORUM. *Quinque sunt exteriores sensus: visus, auditus, odoratus* seu *olfactus, gustus* et *tactus*. Sensus sunt dicti, quia per eos anima subtilissime totum corpus agitat vigori sentiendi (S. Isidor. *Etymolog. c. 1*). Sensus est quædam defiens participatio intellectus (S. Th. *1, q. 77, a. 7*).—OBJECTUM QUINQUE SENSUM est res materialis, seu corporea, singularis, præsens, localiter extensa.

127.—SENSUS DEBENT PURGARI, moderari et

custodiri, ut patet ex n.° 125. Etenim I. «Cum male custodiuntur sensus, ejicitur Christus et intrat diabolus» (S. Antonin. *p. 1, tit. 2, c. 3).*—II. Nimis indulgens sensibus, bestiis comparatur: nam «sensu nos multæ bestiæ superant: itaque humana anima quanto in sensus declinat, tanto magis similiorem hominem pecori facit» (S. Aug. *de quant. animæ, c. 28).*—III. Ratio ergo moderetur sensus, et anima non fiat sensuum mancipium: «nam sensu nos multæ bestiæ superant, mente autem, ratione et scientia nos Deus illis præposuit» *(ibid).* Nota tamen quod corpus humanum multo nobilius et perfectius est brutorum corporibus, et in complexu materialium qualitatum nulla bellua hominem superat. — IV. «Nemo nobis magis, quam sensus, qui vere est intimus noster domesticus, adversatur» (Joan. Cass. *colt. 18. Ad. Piam. c. 16).*—V. Serva et custodi sensus tanquam cordis et animæ januas et fenestras. Etenim «per quinque sensus, quasi per quasdam januas, aut mors, aut vita ad animam nostram ingreditur» (S. Aug. *tr. 15, sup. Joan).*—«Sensus exteriores sunt quasi quædam corporis fenestræ, per quas latrones ad interiora ingrediuntur bona gratiæ rapientes» (Gloss. ord. *sup. 2, Reg, 11).*—«Per hos etenim corporis sensus, quasi per fenestras quasdam exteriora quæque anima respicit, respiciens concupiscit» (S. Greg. Magn. *l. 21, c. 2, Moral.).*—VI. «Sensus corporum quasi equi sunt sine ratione currentes: anima vero in aurigæ modum retinet frena currentium» (S. Hieron. *l. 2, adv. Jovin.).* Ergo non vincatur auriga, sed vincat et gubernet... VII.

«Sensuum custodia puritatis est causa, pacis disciplina devotionis camera» (Kempis, *Hort. Rosar. c. 4).*—CONCLUDENDUM: «Omni nobis cautione curandum est, ut omnes nostri corporis sensus, tanquam sacrosancta Domini holocausta in nobis illibata atque intacta servemus» (Joan Cass. *coll. 21. Ab. Theon., c. 26).*

128.—SENSUUM COMPARATIO. I. *Ratione perfectionis* ille sensus aliis præstat cujus objectum est universalius et actio minus materialiter exercetur. Unde *visus* perfectior est omnibus, quia plurima simul videntur et in magna distantia videntur. Sequitur *auditus* qui precipit longinqua, sed minori amplitudine quam visus. Deinde *olfactus* quia percipit aliquatenus distantia, sed unam tantum qualitatem. Quartum occupat locum *gustus*, qui requirit immediatum contactum et intimius percipit quam tactus. Denique *tactus* qui et requirit immediatum contactum, et modo magis materiali exercetur.—II. *Major tamen habetur certitudo* ex tactu et ex visu quam ex aliis sensibus. Et ad hoc tactus præstat visu.—III *Vitæ animali magis necessarii sunt* gustus et tactus. *Utilior intellectui* est visus, deinde auditus.—Quæ omnia præ oculis haberi debent ut intelligatur modus loquendi philosophorum et scholasticorum.

ART. II.—DE SENSIBUS EXTERNIS SPECIATIM.

129.—VISUS est quidem perfectissimus et nobilissimus sensuum exteriorum, sed perniciosissimus si non moderetur.—VARIA CIRCA NOTIONEM OCULORUM: Oculus

dictus est quasi ocior lux, quod cito intenta respiciat: sive quod palpebris oculentibus probatur occultus (Cassiod.).—2.° Oculus non videt ob triplicem causam; aut quia voluntas non vult; aut ob defectum organi; aut ob absentiam lucis (S. Bonav.).—3.° Frequens clausio oculorum indicium est mobilitatis animi (id.).—4.° Oculus exterior indicat interiores mores (id.). Oculus triplex est; oculus carnis, oculus rationis, oculus contemplationis (Hug. Victor).—5.° Oculi alii sunt concupiscentiæ; alii intelligentiæ; alii misericordiæ (S. Bonav.).—Oculi dilectionis et fidei ad Deum levandi (id.).—6.° Oculus scandalizans eruendus, id est, occasio removenda peccatorum.—7.° Oculus spiritualis per Sacramentum Eucharistiæ reficitur et sublevatur (id.).—8.° Oculi diaboli sunt *pravæ* subtilitates et astutiæ (id.).—9.° Dei est quod oculus in orbem sic apertus arctatur angustissimus in pupillam; quatenus moderate visum videat, non invideat: prævideat, non proripiat: prospiciat, non despiciat (S. Pet. Chrysol.).

130.—VISUS MODERANDUS: 1.° *Abstinendo ab aspectibus*, libris spectaculis et aliis rebus *illicitis* et *periculosis*.—2.° *Vigilandum pacifice sed firmiter*, ne in insidia diaboli per oculos cadamus. Etenim, «ideo generalis experientia sensuum concupiscentia oculorum vocatur, quia videndi officium, in quo primatum oculi tenent, etiam cæteri sensus sibi de similitudine usurpant, cum aliquid cognitionis explorant» (S. Aug. *l.* 7, *Confess. c.* 35).—3.° *Oculi non rimaneant fixi* in faciem personæ diversi sexus, neque in objecta minus honesta

quæ in quibusdam locis publicis inveniuntur; a fortiori si sint notabiliter inhonesta: nam ubicumque adest periculum, statim avertendi sunt, et neque ad meram curiositatem liberi relinquendi. Ad gradum culpabilitatis in peccatis oculorum cfr. quæ traduntur in *Theol. Morali*.—4.° Custodia cordis firmat oculorum custodiam: e contra «oculi duces sensuum, cito cor vagum inficiunt» (Silvian. l. 3, de Gubern. Dei).—5.° «*Reprimendi sunt oculi*, quasi quidam raptores ad culpam» (S. Hieron., l. 2, sup. lam. Fer. c. 3).—6.° *Esto ergo dominator oculorum tuorum:* nam «nihil peccant oculi, si meus velit his dominarii.» (V. Beda *Prov. verb. Nil.)*. Equidem non poteris non videre in hoc mundo corruptionibus abundante quæ puros oculos offendunt, sed poteris non aspicere et avertere oculos tuos ne videant vanitatem et malitiam.

MONITA. I. *Memento* quod oculis cecidit Eva, oculis deceptus fuit Samson videndo Dalilam, oculis David, videndo Bersabee, oculis Salomon videndo mulieres alienigenas. Et tu non frænabis oculos? salutariter time, et esto vir fortis et prudens, mortificatione et oratione roboratus.—II. Non fugies tantum quæ absque peccato aspicere aut legere nequis, sed *rejice vana, inutilia et non necessaria*, et modestia tua cœlestibus benedictionibus donabitur.—III. *Cavendum ab habitu curiositatis*, quia multis vertitur in magnam ruinam. Quid ad te de millibus quæ curiose scire aut videre velles, sub prætextu liceitatis objectorum?—IV. Sit tibi utilis *recreatio moderata contemplatio agrorum*, stellarum, plantarum,

aquarum et similium, et horum visione, eleva cor tuum ad Creatorem, et cum materiali oculorum honesta recreatione internum cordis oculum lætificabis. Opera vero hominum vana, et omnia periculosa sollicite fuge. —V. *Cave tamen ne in oculorum moderatione ridiculus et excessivus fias*, præsertim immoderato timore et vere scrupulosa agendi ratione, oculos frequenter simulque subitaneo violenter claudens et adaperiens; et alia insolita gesta faciens ad involuntariam alicujus objecti non vere inhonesti præsentiam. Timor enim non vere regulatus et moderatus, ut dictum est, animam perturbat, et tentationes causat et adauget. Si aliquod *vides* minus grave, illud *non aspicias*, sed transi in pace ad alia.— CONCLUDENDUM dicendo (verbo et opere) cum S. Augustino *(l. 10, Conf. c. 34)*: «Resisto seductionibus oculorum, ne implicentur pedes mei; et erigo ad Deum invisibiles oculos, ut evellat de laqueo pedes meos.»

131.—AUDITUS. Visus fuit Evæ initium inobedientiæ auditus decepit et Adam, quia audivit vocem uxoris suæ, et comedit de ligno ex quo præceperat eis Deus ne comederent. Multos salvos fecit auditio verbi Dei, innumeros perdit auditio mundanæ vanitatis.— VARIA CIRCA NOTIONEM AUDITUS. 1.° Auditum et visum amamus, maxime quia per eos plura, quam per alios sensus discimus (S. Bonav.).—2.° Dicitur auris mala seu diabolica quæ audit verba vana, lasciva (id.).— 3.° Tres sunt verbi auditores: pigri, activi, contemplativi. Pigri audiunt, et audita contemnunt; activi audiunt, et auditis obediunt; contemplativi audiunt et in ample-

xu obdormiunt. Pigri torpent, activi laborant, contemplativi quiescunt. Pigri sunt debiles, activi fortes, contemplativi vacantes (Hugo a S. Vict. *l. 4. Miscell).*— 4.° Quatuor sunt auditorum differentiæ: Quidam audiunt, sed non retinent, ut obliviosi. Quidam audiunt et retinent, sed non faciunt, ut desidiosi. Quidam audiunt et retinent et faciunt, sed non complet, ut negotiosi. Quidam audiunt, retinent, faciunt et complent, et hi sunt studiosi et virtuosi (S. Bonav. *in c. 2, Luc. 8).*

132.—AUDITUS MODERANDUS, ut *non diligamus vanitatem nec quæramus mendacium. Non obediamus linguæ iniquæ, nec sermonibus sæcularibus et illicitis inficiatur aures nostræ*, per quas tam misericorditer et frequenter pervenit ad nos eloquium sanctitatis, veritatis et divinæ charitatis. *Ergo fuge* 1.° sermones hæreticorum et impiorum; 2.° verba malignantium contra proximum, ac proinde viros murmuratores; 3.° verba mundanorum ne totus vanitatibus et nugis occuperis; 4.° conversationes periculosas (præsertim inutilia fœminarum eloquia) et rumores sæculares.

MONITA. I. Ipsi pagani agnoverunt necessitatem resistendi primis aurium pravis pruritibus. Sic Seneca, *epist. 123*, hæc habet: «Claudendæ sunt aures malis vocibus, et quidem primis; nam, cum initium fecerunt, admissæque sunt, plus audent.»—II. Cavendum ab excessu et defectu in auditu; unde «auditui janua ponenda est quæ recte claudatur, et aperiatur» (S. Greg. Niz. *or.* 2.—III. Unde noli fieri fratribus tuis, gravis, illos *absque ratione* quasi fugiendo, sed in ordinariis memen-

to quod «quatuor sunt quæ precipuæ conveniunt auditori, scilicet; dicentem audire patienter; audita discutere sapienter; sapida aliis tradere; insipida confestim oblivisci» (S. Th. *opusc.*).—IV. Sæpe fraternæ charitatis defectus vel propria in virtute acedia et indevotio impedit quominus devotorum modestæ et vere quoad rem et quoad modum moderatæ, conversationes libenter audiantur; dum e contra vani et imperfecti liberrime sustinentur: et tunc expedit de propria quasi animositate serio dolere, tanquam de quadam invidia contra viros perfectiores. Cave ergo ne de te dici debeat illud D. Greg. Magn. (*l.* 7, *Moral. c.* 2): «Injustis semper gravia sunt verba justorum, et quod ad ædificationem prolata audiunt, hæc quasi superius positum pondus ferunt.»—V. Verba murmuratorum solent dulcissima videri et dulcissime auscultari. Tu vero «ne desideres ejus auscultare sermones, qui dulcedine auditores fallit.» (Glossa. ord. *Prov. c.* 23).—VI. Quanto magis in divinis eloquiis delectaberis, tanto melius vitare poteris laqueos inique loquentium.—VII. «Benigne audiendum est, devote suscipiendum, sollicite conservandum, quidquid ad animarum salutem pertinet.» (S. Bern. *serm.* 2, *de sanctus Pet. et Paul*).—VIII. «Tria sunt, quæ depravant auditum, scilicet: verba elationis, verba detractionis, verba adulationis.» (S. Ant. Patav. *serm. Dom.* 16, *p. Trin.*).—Concludendum: «Magna est auris fenestra, per quam mors in mundum ingressa cunctas devoravit gentes ac nationes, et insatiabilis adhuc remanet.» S. Ephræm. *de morbo ling.*).—Ergo sollicite custodiendus auditus.

133.—OLFACTUS seu *odoratus* potest vitæ spirituali et animæ saluti nocumentum inferre si non mortificetur, quia abundantia odorum præsertim arte mixtorum si sit habitualis, aliquando potest conducere ad mores effeminatos et lascivos. Imo multum dedecet, quod viri spirituales materialibus circumdentur fragrantiis. Et multo magis reprehendendi ecclesiastici (et a fortiori religiosi) odoramentis onerati, quia tales multo facilius scandalisent fideles et mundanis periculis sese exponunt. — NOTA CIRCA NOTIONEM ODORATUS. — 1.° Odor habet de natura humida, de ærea et ignea (S. Bonav.). Tu ergo, devote vir, despectis mundanis odoribus, reple cor tuum et animam tuam mystica virtutum fragrantia, ut abundet in te humiditas et roror divinæ gratiæ, ære sanctarum ad superna aspirationum ignique ferventissimæ charitatis.—2.° Odor vel est prædicationis, vel vitæ, vel mortis, vel orationis (id.). Ergo vita tua sit virtutum efficax prædicatio, divinæ gratiæ manifestatio, alienæ vitæ correctio, pravi exempli destructio, cœlestium benedictionum argumentum: uno verbo, *Christi bonus odor simus Deo in omni loco*, ut nobis et aliis bene sit, per gratiam et gratiæ abundantiam, quæ Deus cum bona voluntate petentibus misericorditer concedit.

134.—OLFACTUS MODERANDUS. Unde 1.° Odorum fragrantiæ non admittantur neque in corpore, neque in vestibus, neque in domo, sed tantum in domo Dei et pro rebus sacris, modo templi gravitati et reverentiæ conveniant. —2.° Tolerandus moderatus usus florum

naturalium, quando ratio propriæ conditionis exigit ut aula receptionis sic ornetur.—3.° Abstinendum etiam a nimis frequenti usu odoriferas flores secum habendi et odoratum illis frequenter recreandi.—4.° Usus hortorum plantis floriferis et aliis ornatorum honestæ recreationi devotis concedatur, cum hæc non sint contra moderationem olfactus.—5.° Cave ne, sub medicinæ prætextu replearis inutilibus odoribus et suscipias habitum mundanorum odorum. Necessitate vel vera utilitate cogente, noli scrupulosus fieri.

MONITA. I. Noli judicare quos tibi videntur odorum amatores, sed teipsum judica et alios ne despicias.—II. Quando olfactus fragrantiis delectatur, v. gr. in hortis, ecclesiis, etc., considera cœlestem fragrantiam sanctitatis, et lætare in Domino qui paradisum delitiarum in cœlis tibi præparavit.—III. In mortificatione olfactus cave ab extremis et noli perturbationem cordis sub mortificationis forma admittere. Hic enim præcipue agimus contra illos qui vitam nimis delicatam agunt, delectationes sensuum etsi licitas nimis sibi procurantes, et sensibus nimis indulgentes.

135.—GUSTUS non moderatus est maxime periculosus, Scriptura, Historia et quotidiana experientia docet perniciosissimos effectus intemperantiæ gustus, et multa et magna crimina debentur conviviis mundanis. Imo hodie massoni et sectarii multa nequissima præparant per sensualitatem in comedendo et bibendo præsertim in conviviis sectariorum. Unde præter ea quæ Th. Moralis notat de gula, maxime convenit ut Dei

servus invigilet ad gustum intra limites continendum, ne fiat vitæ spiritualis impedimentum.—NOTA CIRCA NOTIONEM GUSTUS. 1.° Gustus est quidam tactus (S. Bonav.). —2.° Ex gustu inmoderato fit gula, quæ merito vocata fuit janua omnium vitiorum (ut habet id.).—3.° Gulæ vitium viguit simul cum luxuria ante diluvium, et in fine mundi maxime vigebit (id.). Quod quidem nostris temporibus nimis cheu! applicari potest, cum ubique terrarum una cum magna sensualitate quotidie nova inveniantur et excogitentur media ad insatiabilitatem gustus satisfaciendam, seu potius adaugendam.

136.—GUSTUS MODERANDUS. Quoniam hodie novæ quotidie enascantur veræ sensualitatis manifestationes et exigentiæ, per quamdam artis culinariæ et liquoristicæ et dulciariæ, etc., certam, sed et corporibus sæpe et animabus sæpius nocivam perfectionem progressivam, servus Dei debet se præcavere contra modernum quasi cultum sensuum et mere materialis vitæ, ne terrenis deliciis quærendis occupatus, amittat spiritus vigorem.—UNDE: 1.° *Non quærantur delicata alimenta, sed communia;* 2.° *Communia non admittantur usque ad satietatem;* 3.° *Cum gratiarum actione et debito modo, et non ad delectationem accipiantur.*

MONITA. I. In jejuniis et abstinentiis fuge et rigorem jansenismum sapientem et nimiam facilitatem circa causas dispensantes. Unde recte, et juxta Th. Moralis principia agendum sub securo Directoris consilio.—II. Obtima moderatio gustus est nihil speciale (nisi adsit vera necessitas) quærere, de cibis sollicitudinem

(salva charitate a Superioribus præsertim exercenda) non habere, et manducare quæ nobis opponuntur, abstinentes a qualibet murmuratione.—III. Extra prandia non comedendum nec bibendum, salvo necessitatis casu. —IV. Liquores et res delicatæ non facile accipiantur et industriose agendum, ut moderatio servetur, etiam in magnis conviviis in quibus debemus intervenire. — V. In prandiis devotus servus Dei semper scit modum mortificandi in aliquibus vel minimis rebus proprium gustum, adstantibus id nullatenus advertentibus. — VI. Peroptemus et valde desideremus gustare et sentire quam suavis est Deus, et ex ipso usu ciborum et potus, occasionem sumamus cogitandi cœlestia, considerandi indigentiam tot mendicantium, etc.

137.—TACTUS est omnium sensuum periculosissimus, utpote qui per totum corpus divagetur. Et ratione infirmitatis nostræ tactus nobis fit maximus inimicus et tyrannus, contra quem totis viribus pugnandum, ne illius astucia vel violentia vincamur.

TACTUS MODERANDUS. 1.° Valde necessaria est modestia; 2.° non nimis quærendæ commoditates lectus, et excessivæ quietis corporalis; 3.° In cura corpori necessaria, cave a periculis, ne multum immoreris in externo ornatu, et nolite decipere fingendo necessitates ubi non sunt; 4.° Cave a quolibet contactu corporis alterius sexus et in salutationibus moræ patriæ faciendis, sint tibi in exemplar graviores devoti et ecclesiastici magis venerandi et conversationibus dignioribus; 5.° Cave a contractione non necessaria aliorum et tui ip-

sius, a consuetudine manibus cum aliis jocandi (jeux de mains, juegos de manos), a moroso et minus honesto contactu proprii corporis, seu a quolibet contactu qui religiositatem offendit, quamvis non sit aliqualiter vel simpliciter inhonestus; 6.° Abstine a vestibus mollibus, subtilibus, et sensualitati et vanitati potius quam necessitati inservientibus; 7.° Cum Directoris consilio, aliquas corporales mortificationes adhibe ad sensus cohibendos.

MONITA. I. Viri spirituales et devotorum Directores dum ab imprudentiis fieri debent alieni, ne corpus inutile reddatur, debent serio considerare et fortiter destruere falsam multorum opinionem, qui quasi ex regula generali abhorrent ab omnibus externis et non preceptis mortificationibus, non parum tali agendi ratione cooperando ad præsentis sæculi quasi generalem sensualismum et practicum horrorem nominis, rei, memoriæ et recordationis vitæ pœnitentis et mortificata.—II. Parentes devoti conentur mundanos non sequi in modo molli, sensuali et delicato educandi proprios filios. Et in hac re et in cæteris negotiis que salutem animarum respiciunt nullo pacto timeant humana dicteria, et nolint insaniam mundanam ideo imitari quia generalior evadit.—CONCLUDENDUM: Multi perierunt, quia sensuum pericula non vitarunt. Tu vero noli esse temerarius... siquidem «sunt multi temerarii in periculis et naufragiis spiritualibus: temerarium enim est, non cavere, ubi multa sunt pericula» (Hugo Card. *sup.* 2. *Cor.* 13).

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. O peccator, o peccatrix, etiamsi omnia peccata perpetrasses, quæ committi vel excogitari possunt, et quæcumque omnes mundi homines ac mulieres commiserunt; etsi tua scelera numerum stellarum in cœlo, numerum arenæ maris excederent, multoque plura essent, quam frondes arborum, quam folia herbarum, noli in desperationem prolabi, ad Virginem statim recurre, et iniquitas tua ad instar nebulæ hujusce solis radiis disolvetur atque fugabitur (Bernardin. de Busto, *in Mariali, p. 9, serm. 2)*.

MARIAM INVOCA. *Eia ergo, Advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte*, ac vel unius benignioris aspectus indulgentia, fac nascatur in me firma spes vitæ, ac præsentiæ tuæ, desiderabilis super aurum et lapidem pretiosum multum (V. Joan a Jesu Maria, *t. 4. Epist. ad B. V.*).

MARIAM LÆTIFICA. Misericordias B. M. V. decantando,

et orando pro conversione eorum qui tam pientissimam Reginam non orant: sensus mortificando. — *Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis* (S. Ildef.).

CAP. VII.—DE SENSUUM INTERNORUM PURGATIONE.

138.—PRÆNOTANDUM. «Fons et origo totius mali, inutiles sunt exteriorum interiorumque occupationes sensuum, discursus, inanes et infructuosa hominum familiaritas,» ait Tauler. *(c. 25, inst.)*. Igitur «vigilandum semper est ut mens continue sollicita nunquam relaxetur intentione superna; ne laboriosa deserens, in cogitationibus fluxis, quasi in quibusdam mollibus stramentis jacens, venienti corruptori diabolo, mens se resoluta prostituat» (S. Greg. Magn. *l. 20, Moral. c. 5)*. Unde non sufficit externos sensus cohibere si interni absque fræno relinquuntur, imo externi sensus acriorem movent bellum, cum interni negliguntur. Anima siquidem otio externo et internæ pigritiæ et negligentiæ dedita, ad certam currit spiritualem ruinam.

Art. I. De Sensibus internis generatim.

139.—NOTIO SENSUUM INTERNORUM. Nomine sensuum internorum intelliguntur illæ *facultates sentientes quæ percipiunt objecta materialia per eorum species jam acceptas ope sensuum externorum*, qui quidem

sensus homini necessarii sunt ad rectam intellectionem.

140.—QUATUOR SUNT SENSUS INTERNI. 1.° *Sensus communis* ad quem omnes sensus externi tanquam ad commune receptaculum omnes sensationes referunt. 2.° *Phantasia seu Imaginatio*, quæ magis impressas retinet species. 3.° *Œstimativa*, quæ in homine dicitur *Cogitativa* quæque apprehendit insensata ex sensalis seu ex phantasmatibus aliquas intentiones colligit, sicut in ove ex phantasmate lupi colligit intentionem inimicitiæ, et ex phantasmate canis, intentionem amicitiæ. 4.° *Memoria* ad hujusmodi conservandas intentiones.

Nota. Nomine sensuum internorum sæpe *latissimo sensu* intelligunt AA. etiam intellectum et voluntatem, quæ quidem facultates omnino diversæ sunt ab internis sensibus stricte talibus. Attamen, ut alii fecerunt, nos sub capite de sensibus internis, agemus etiam de intellectu et voluntate.

141.—MEMENTO CIRCA POTENTIAS generatim ex D. Thom. *p. 1, q. 77, et. 78.*—I.° Plures sunt potentiæ animæ. Anima enim est in confinio spiritualium et corporalium (ipsaque spiritualis est).—II.° Potentiæ distinguuntur per actus et objecta. Ordinantur ad actus.—III.° In potentiis animæ est ordo. Anima est una, potentiæ plures. Ab universali ad pluralitatem natura pergit ordine.—IV.° Omnes potentiæ animæ non sunt in anima: nam organicæ sunt in toto composito: per prius in anima ut in principio, quam in composito.—V.° Potentiæ animæ procedunt ab ejus essentia: quia vel sunt in anima, ut in subjecto, vel in composito, quod non est actu

nisi ratione animæ.—VI.° Una potentia animæ oritur ex alia. Quia perfectiores sunt principia aliarum per modum finis et activi principii; imperfectiores sunt principia aliarum per modum principii suceptivi. Sensus ob intelligentiam. Ordine formationis, animal est ante hominem. Recte dicitur ergo, quod actus unius potentiæ causatur ex alia, ut actus phantasiæ a sensu.—VII.° Destructa carne, potentiæ sensitivæ non manent, seu melius: potentiæ quæ sunt in composito, ut in subjecto non remanent in anima a corpore separata, nisi virtualiter.—VIII.° Quinque potentiarum genera distinguuntur: vegetativa, sensitiva, appetitiva, motiva (movet corpus e loco in locum), et intellectiva.

142.—OBJECTUM QUATUOR SENSSUUM INTERNORUM stricte talium est vastissimum, utpote quod totum mundum materialem complectitur cum qualitatibus et maxima varietate omnium rerum corporearum. Unde, etsi cognitio sensitiva sit infimus gradus cognoscendi, nihilominus magna prædita est virtute et nobilitate. Quapropter viri spirituales debent serio invigilare, ne dum externi sensus quiescunt, et jam separati sunt a pravis et periculosis objectis, interni ex negligentia purgationis, fiant adhuc receptores et conservatores specierum, quæ virtutibus contrariantur et animæ detrimentum inferre possunt, si non rejiciantur: uno verbo, voluntas refrænet, moderet at custodiat internos sensus juxta rectam rationem, et ratio et voluntas obediant divinæ voluntati.

Art. II. De Sensibus internis speciatim.

143.—SENSUS COMMUNIS est *vis percipiens sensationes omnium sensuum externorum et earum differentias secernens.*—Distinguitur a sensibus externis, quia isti nequeunt propriam percipere sensationem et ejus differentias. Attamen ex Seraphico, sensu communni non fit nova apprehensio, sed completur et ad perfectionem ducitur apprehensio sensus particularis: etenim, addit Angelicus «sensus communis nobiliori modo recipit, quam sensus proprius, propter hoc quod virtus sensitiva consideratur in sensu communi ut in radice et minus divisa.» Unde, sensus communis est quasi radix communis a qua procedit vis sentiendi, et centrum ad quod terminantur omnes organorum immutationes.—Per sensum communem, *intra nos sentimus quidquid sensus externi attingunt.* Dicunt scholastici quod sensus communis residet simpliciter in cerebro, vel, ut alii aiunt, in anteriori parte cerebri ad fontem.

144.—SENSUS COMMUNIS MODERATIO.—1.° *Homo sciens malum debet ab eo fugere,* ne inficiatur atque fiat veluti animal inmundum quod spurcitias et fœtorem indifferenter admittit. 2.° *Ratio ergo præsideat sensui communi,* tanquam censor vigilantissimus, qui mandat ut rejiciantur quæ nociva sunt, nec admittit quæ inmunda videntur, nec confundit bonum inter et malum ex exhibitis objectis. *Væ illi qui omnibus sensationibus acquiescit!* Væ, væ illis qui sensum communem sinunt

infectionibus repleri et in receptaculum Satanæ converti per malitiam voluntatis a via domini declinantis! Sensus communis nobis manifestat exteriora et mundana objecta: debet ergo vir spiritualis sola bona accipere, mala vero, id est, quæ animæ nocumentum inferre possunt, omnino respuere.

MONITA I.° *Distingue sensum a consensu.* Non poteris siquidem pravas sensuum impressiones intra te sentire, set poteris et debes non consentire, illisque resistere.—II.° Sicut curam habemus de sanitate et integritate sensuum externorum, ita incumbere debemus integritati et sanitati sensus communis, ut ex integro subjiciatur superiori parti hominis, et sanitatem conservet, repellendo omnia quæ internum gustum depravant, quæque in graves animæ languores inducunt. Multi enim ex consuetudine vitæ sensualis, et quasi mere materialis toti sensuales efficiuntur, ita ut interius exteriusque sola sensualia anhelent et quærant.—III.° Qui sensum communem non moderatur ejus corpus et anima involvitur veluti quodam ære diabolico quo homo totus pestiferus effectus; Deo, et Angelis, et hominibus abominabilis est.—IV.° *Si secundum carnem vixerimus moriemur;* ergo spiritu facta carnis mortificemus, externos sensus sub fræno cohibentes, internas apprehensiones sub dominio rectæ voluntatis continentes.

145.—PHANTASIA idem sonat ac *apparitio*, estque *facultas servandi species sensibiles objectorum jam a sensibus externis apprehensorum, easque rebus, absentibus percipiendi:* quæ quidem species sensibiles vocantur

phantasmata.—PHANTASIA VOCATUR ETIAM IMAGINATIVA, seu *imaginatio*, quæ sic definitur a D. Bonav. vis animæ intuens res corporales absentes.—*Phantasia est perfectior sensu communi.* quia 1.° rebus absentibus exercetur, nec inmediate a perceptione sensum externorum haurit suas species, sed eas habet, in se continuo servatas 2.° unde stabiliter retinet; dum sensus communis transeunter tantum, et ad præsentiam rei externæ; 3.° species sensatas componit, id est, innumeras species congerit et congregat. Hinc merito docet S. Bonav. quod phantasia componit formas novas secundum similitudinem formarum a particularibus sensibus receptarum.—Ergo ratio præsentiæ et absentiæ actualis sensationis valde explicat differentiam inter *sensum communem* et *phantasiam.*—Lato sensu et minus recte aliqui idem intelligunt per sensum communem et phantasiam.

146.—PHANTASIÆ MODERATIO. Cum imaginativa per peccatum. Adæ multum manserit debilitata, magna viris spiritualibus movet bella, et quieti orationis multa præbet impedimenta. Unde vir perfectionis studiosus debet vanas phantasias ab oculis cordis avertere, et serio incumbere moderationi imaginationis, illam judicio intellectus et imperio voluntatis regendo et cohibendo.—Phantasmata vana componantur (relate ad perfectionem) asino Abrahæ extra locum adorationis et sacrificii relinquendo, id est, vana phantasmata ab exercitiis devotionis separentur, et humanis negotiis ne implicimur, cum orationi vacamus.—*Ergo purgetur phantasia a pravis, a vanis, a nimiis.*

MONITA. I.° *Imaginationi ne nimis indulgeas*, aliter fies incapax rerum seriarum ac proinde vitæ interioris. —II.° *Imaginationi* non facile credas: aliter nullam fere invenis requiem in vita sociabili, et a fortiori in vita devota, tibique aliisque fies valde gravosus. Quod vanos timores, anxietates et perturbationes causat inmoderata phantasia!—III.° *Imaginationem noli vagantem relinquere*, quia vehementer te impellet ad delectationes sensibiles et cupiditates terrestres.—IV.° *Imaginationi non facile inniteris*, aliter enascetur fictionum amor, et a veritate facile declinabis.—V.° Imaginatio tua nobilitetur per exercitium devotioni, orationi et pietati conforme: tibi frequenter representa cœlestia habitacula, cœlestem Sanctorum felicitatem, pulchritudinem paradisi; item tormenta damnatorum, et alia quæ cor tuum a terrenis separent et ad cœlestia elevent.—VI.° Cave ab objectis mundanis quæ imaginationem nimis et haud recte exaltant et periculosam reddunt, ut lectio librorum fabulosorum (Romans) etsi honestorum, immoderatus pruritus sciendi quidquid in civitate fit, etc.—VII.° Neque admittendæ sunt excusationes illorum, qui quasi insuberabilem difficultatem cohibendi phantasiam semper in ore habent, ut multas excusent imperfectiones, levitatem, impatentiam, necnon acediam et pigritiam ad proprios defectus corrigendos, etenim ipsi philosophi tenent quod «homo potest uti phantasia quodammodo pro sua voluntate:» ergo potest cohiberi...

147.—ÆSTIMATIVA, (quæ in nobis dicitur etiam *cogitativa)*, est *facultas deprehendendi in rebus per sen-*

sus exhibitis respectus concretos individuales, qui tamen per sensus externos apprehendi nequeunt. Dicitur *æstimativa*, quia æstimamus per illam aliquid quod sensibus non attingitur. Per hanc ergo facultatem, apprehenduntur in rebus corporalibus, respectus noxii, vel utilis, amici vel inimici, convenientis vel disconvenientis propriæ æstimantis naturæ.—Ergo «officium æstimativæ est apprehendere intentiones non rationes sed naturæ,» ait Seraphicus; id est, non apprehendit rerum respectus qui ratione intelligentur et manifestantur, sed qui sola natura imprimuntur: unde dicimus *sentire* quæ tali modo apprehendimus.—Quia vero *æstimativa* in nobis multum participat de virtute rationis, vocari solet etiam COGITATIVA vel *ratio particularis.*—*Æstimativa* videtur (lato sensu et improprie, non vero realiter) judicare et ratiocinari, seu melius has animæ facultates *quodammodo* imitari.—*Æstimativa differt a sensu communi* quia isti percipit tantum sensationes sensum externorum, et *ab imaginativa seu Phantasia*, quia ista retinet tantum et componit species sensatas; *æstimativa* autem percipit respectus concretos et individuales qui sensibus apprehendi nequeunt: unde magis accedit ad intellectum, ac proinde perfectior est.

148.—ÆSTIMATIVÆ SEU COGITATIVÆ MODERATIO. Cum æstimativa seu cogitativa ex phantasmatibus intentiones colligat, non est in nostra potestate malarum aut inanium cogitationum carere, quia dictæ cogitationes malæ oriuntur ex suggestione Dæmonis nos vulnerare volentis, humani cordis imbecillitate, et ex

nostra concupiscentia; quæ enim concupiscimus, ardenter amamus, juxta illud S. Laurentii Justiniani: Vis nosse ubi thesaurizas? attende quid amas. Vis nosse quid amas? attende quid cogitas.—Ergo divino fretus auxilio, resiste, 1.° omnibus suggestionibus pravis, 2.° omnibus inutilibus et inanibus: aliter difficilis, si non impossibilis evadit attentio in oratione exercitium devotionis et perfectionis progresus. Per 1.um ergo resistes peccatorum damnis; deinde habitualis divagationis periculis, et incommodis. Sic orando, pugnando, rejiciendo pervenies ad numerum talium cogitationum diminutionem et attenuationem.

MONITA. I.° *Asiduum purgandi defectus studium generat sanctas cogitationes: vita vero incuriosa et mundana multas producit periculosas et pravas.* Etenim si adhuc multas defectuum voluntarie retines sordes (a fortiori si mortalia admittis), quasi ex abundantia cordis inutilia et prava producentur in te. «Non sordidæ cogitationes mentem sordidam reddunt, sed ex mente sordida, sordidæ cogitationes exeunt,» (S. Prosper, *l. 3, de vit. contem.*). «Non potest fieri ut in mala opera exeant cogitationes bonæ: quoniam hoc actione ponitur, quod corde concipitur.» (id. *sent. 81*).—II.° «Nihil ita allidit virtutem dæmonum, quoniam si quis secreta immundarum cogitationum revelaverit sanctis Patribus (i. e. animæ Directori).» (in *Vit. Patr. l. 5*).—III.° «Aurem tuam spiritualibus sermonibus frequenter accomoda, et mentem, ab inmundis cogitationibus elongabis.» (Thalas.—IV.° «Quantumque turpis fuerit cogitatio, non polluit

mentem, dum displicet.» (Trithem). Unde «nihil interest quale sit illud quod cogitatur, sed qualis ex ipsa cogitatione affectus consequatur; quia cogitatio mentem non polluit, ubi delectatio mentem non corrumpit.» (Hugo a S. Vict. *l. 4, de Arc. Noe, Moral c. 8).*—V.° «Magno studio superflua cogitationes amputandæ sunt, sed tamen amputari funditus nequaquam possunt, semper enim caro superflua general, quæ semper spiritus ferro sollicitudinis recidat. (S. Greg. Magn. *l. 5, Moral. c. 23).* Unde semper resistendum in ac vita, ut victoriam et gloriam obtineamus.—VI.° Cogitationes pravæ sæpissime ex Dæmonis malitia torquent (et Deo permittente, ad probationem) animas maxime in perfectiones sollicitas. Item incipientes non raro crudeliter affligunt. Caveant ergo omnes, ne animo decidant, ne pacem amittant, ne iracundi efficiantur et tristes nimis, cum ex tali tristitia et perturbatione et iracundia, novas vires accipit diabolus, et nos inaptiores reddimus ad perfecte resistendum. Maximum tentatorum remedium, præter orationem est obedientia erga confessarium et animæ directorem, humilitas et fiducia in Deo qui ipsis non negabit virtutem ad inimicum confundendum. Ergo errant qui ob tentationum frecuentiam se credunt a Deo derelictos, aut minus á Deo adjutos.

149.—MEMORIA est *facultas conservandi seu revocandi intentiones:* vel, *virtus cognitiones antea habitas revocandi et ut antea habitas recognoscendi:* unde *ejus objectum est præteritum ut præteritum* ac proinde memoriæ objectum essentialiter consistit in *recognitione cognitio-*

nis ut antea habitæ, potiusquam in ejusdem cognitionis revocatione.—Unde I.° MEMORIA SENSITIVA recte definitur facultas qua revocantur et recognoscantur sensationes antea habitæ, et iis mediantibus, res antea sentitæ.

II.° *Cognitio præteriti modo distincto sive notio universalis et abstracta prætereriti haberi potest a sola rationali facultate:* unde memoria sensitiva percipit tantum præteritum *modo confuso*, seu ut quid singulare et determinatum spectatum in actibus et rebus sensibilibus et concretis; seu, ut alii melius explicant, *memoria sensitiva percipit in resensibili, id est, in sensatione antea habita res determinatas, concretas* singulares, immixtas conditionibus ejus materialibus, ita ut ex eo quod res succesive pluries apprehenditur, sensitur diversitas temporum in successivis perceptionibus ejusdem.

III.° *Homo propria etiam industria et virtute recordatur, ac proinde ejus memoriæ adjungitur* REMINISCENTIA, qua meus ope imperfectæ recordationis conatur assequi plenam revocationem et recognitionem alicujus objecti, quæ reminiscentia indiget influxu et directione intelligentiæ et voluntatis, cum simplex memoria sensitiva sit spontanea.—Nota quod memoria in actu proprie vocatur *recordatio*.

IV.° MEMORIA INTELLECTIVA est virtus per quam meus conservat et recognoscit intellectuales notiones antea habitas. 1.° Ejus objectum sunt notiones universales et immateriales antea habitæ, quod etiam est objectum idem specie cum objecto ipsius intellectus. 2.° *Memoria*

intellectualis specifice non distinguitur ab intellectu, etsi sit ejus specialis operatio. 3.° Distinguitur tamen, ut patet ex definitione, a memoria sensitiva de qua hic præcipue agimus. 4.° Præteritum ut tale per se non est proprium objectum memoriæ intellectivæ, licet illa exercerit nequeat quin exhibeant præteritum : unde admittit tantum præteritionem *intellectionis* antea habitæ. 5.° Attamen ACTUS MEMORIÆ INTELLECTIVÆ IMPORTAT SIMULTANEUM MEMORIÆ SENSITIVÆ EXERCITIUM, nam in præsenti vita, anima nihil intelligere potest sine phantasmate, ac proinde ad revocandam priorem intellectionem opus est phantasmate ipsi respondente quod suppeditatur per memoriam sensitivam, ut docet Angelicus. Et sic intelligendum quod dicunt scholastici cum D. Th. scilicet, quod memoria ut virtus conservativa specierum intelligibilium est, ad partem spectat intellectivam ut vero ad præterita ut præterita respectum habet, magis ad animæ sensitivam partem attinet.

V. VARIA. *Rememoratio* prout est directiva affectionis, potest esse virtuosa et vitiosa (S. Bonav.).—Memoriæ officium est retinere species, deinde recordari: 1.^m est per modum habitus; 2.^m per modum actus; in 1.° non est meritum vel demeritum; in 2.° sic.(id. 2).—Memoria iniquarum vituperabilis, justorum vero honorabilis (id.). Memoria exercenda circa Dei beneficia, peccata commissa et bona exercenda (id.). Memoriam vocat S. Aug. thesaurum imaginum innumerabilium. Reminiscentia valde juvatur per *associationem idearum*, que consistit in conexione naturaliter existente vel arti-

ficialiter instituta inter cogitationes nostras, per quam unius notitia alterum revocat. Memoria est repositorium præteritorum (S. Bonav.). Memoria excolendo augetur.

150.—MONITUM GENERALE *circa purgationem sensuum internorum*. Ex multiplici circa memoriam hucusque tradita notitia, facilius lector sufficienter intelliget diversos ejusdem respectus, et modum ejus, et sensum loquendi *vulgarem* et AA. qui de memoria non ex professo tractant, sed illam quasi generice usurpant. Imo in multis opusculis in quibus agitur de interna mortificatione sæpissime, relictis diversis sentiendi et cognoscendi gradibus et rigore philosophico, solummodo agitur modo generali et confuso, de mortificandis, 1.° memoria; 2.° intellectu; 3.° voluntate. Quod quidem serio notandum etiam in textibus Patrum citatis præsertim in hoc capite. Sed ad perfectiorem scientiæ ascetico-mysticæ notionem, expedit *principaliora saltem philosophica principia in mentem revocare*, et singulis animæ facultatibus, particulariores asignare regulas ad perfectionem spiritualem tutandam, servandam et adaugendam. Et quamvis non raro eadem monita et regulæ moderationis et purgationis pro una facultate traditæ, aliæ etiam quodammodo inservire possint, convenientissimum tamen est, ut singulæ speciales, aut saltem sibi propriores regulas habeant.

151.—MEMORIÆ MODERATIO. (NOTA: hic præsertim agitur de memoria sensitiva et reminiscentia. Ubi de intellectu purgando habentur etiam quæ memoriam intellectivam respiciunt, quia bene purgato intel-

lectu, bene etiam purificatur memoria intellectiva quæ, ut dictum est, ab eo specie non distinguitur).—*Memoria purgari debet a pravis et periculosis et perfectiori impiditivis notitiis:* Hinc purgetur 1.° *a malis apprehensionibus* et notitiis naturalibus moraliter malis; ut sic homo deponat malitiam, dolum, simulationem, invidiam, detractionem: imo eorum notitias debet delere, ut numquam eorum recordetur, nisi ad anteactæ vitæ peccata deploranda; 2.° *a notitiis inutilibus et indifferentibus;* 3.° *a naturali notitia parentum* (quatenus erga illos habeatur inordinatus affectus), *deliciarum, voluptatum,* mundanorum bonorum, dignitatum, divitiarum et sæcularium negotiorum (salva pietatis, obedientiæ et necessitatis imperio). Ex hac purgatione, anima plurimam capit utilitatem, nam multam tranquilitatem et pacem adipiscit, puritatem conscientiæ conservat, dæmonum suggestiones et internos motus reprimit et pericula multa evitat; denique memoria rebus creatis et intuitibus vacua disponitur ut doceatur et repleatur a Spiritu Sancto divinis notitiis et sanctis cogitationibus.

MONITA. I. Incipientes, sæpissime, quamvis acceptam injuriam dimittant, non tamen perfecte dimittunt, et quasi delectantur, veluti de quadam vindicta, ex *recordationi apriori personæ* quæ illos offendit vel a qua se putant offensos... (nam multa offensiones reputamur quæ talia non sunt in inferentis animo). Videas ergo an cor tuum sit adhuc longe a vera fraterna charitate... cogita utrum veluti muliercula invidiosa aut nerviosa ubique tibi fabrices motiva impatientiæ aut diminutionis

benevolentiæ erga confratres... cave ne vulnus. «Nihil profecto, nihil Deus ita versatur ac odit, sicut hominem injuriæ memorem» (S. Chrysost. *hom. 24, in Matth.*).—II.° Si vis memoriam tuam sancte ditare, Deum ex corde dilige, et ad cœlestia suspira: etenim «ea quæ magna æstimamus, magis memoriæ infigimus.» (S. Th. *1, 2, q. 47, a 2*).—III.° Memoria bonum in tempore tribulationis, animum per spem erigit: memoria malorum in tempore prosperitatis ad custodiam sui cautiorem reddit.» (Hug. a S. Vict. *sup. ps. 37, c. 46*). Noli tamen recordari peccatorum jam confessorum modo specifico nimis et circunstantiato, sed *generalius* deplora anteacta errata, et memento quod peccasti: sic compunctio servatur et pericula vitantur.—IV.° Laudabilis memoria beneficiorum, et maxime memoria creationis, redemptionis et justificationis.» (S. Antonin).—V.° *Multis etiam devotis gravissima fit memoria mortis, et quasi totaliter ab illa abstinere* conentur: et sic, si peccatores sunt; in pejora facilius cadunt; si justi, magno privantur contra peccata tutamento, et quotidie cogitationis mortis ingravescente horrore, debilitantur in spe et filiali erga Deum fiducia, mundo adhærent valde: difficulter enim ad cœlestem patriam ferventer aspirat, qui repugnantiam et horribilem repulsionem contra mortis vel ipsam cogitationem non minuere satagit per sanctas considerationes et consolatorias rationes. Si vis mortem minus timere, et peccata mortalia evita, et Dei misericordiæ te committe, et ipsam mortem veluti facie ad faciem frequenter aspice et B. Mariæ patrocinium implora. Non negandum quod

quibusdam nimis timoratis non semper expedit mortem meditare, sed nullus debet nimium timorem pejorem et vere noxium reddere per quasi-totalem ideæ mortis voluntariam oblivionem.—VI.° Memento sæpe sæpius tristisimæ peccatorum conditionis ut pro illis ores et tu humilieris; multarum pauperum necessitatum, ut illis succurras pro posse, virtutum sanctorum, ut ad imitationem moveatur cor tuum, propriæ miseriæ, ut humilitatem conserves, brevitatis vitæ ut indeffesse ad labores ad thesaurizandos tibi cœlestes thesauros.—VII.° Sollicite custodire debes in thesauro memoriæ tuæ quidquid tibi adjumento esse possit ad perfectionem et spiritalem profectum animæ tuæ.—VIII.° Si præditus es perfectioni memoria, cave a superbia, cave ab irreflexione, sed talentum tuum perfice et custodi pro Deo et propter Deum.—IX.° Tandem, frequenter in memoriam revoca proprias obligationes, anteactæ fervoris et melioris vitæ proposita, purgatorii pœnas: ut pro defunctis exores, Ecclesiæ necesitates et Romani Pontificiis tribulationes, ut ad Deum clamare non cesses.

Art. III. De Intellectus et Voluntatis purgatione.

152.— INTELLECTUS etymologiæ idem sonat ac *intus legere*, estque quædam *vis et potentia animæ, per quam intelligit apprehendique res immateriales et intelligibiles:* (S. Bonav). vel, *virtus quæ potest in rebus percipere respectus universales et immateriales.*—Unde *differt a cognitione sensitiva* quæ respicit tantum proprietates

concretas et materiales, et superficiem rerum tantum, dum intellectus abstracta et intimam rerum naturam scrutatur, ac proinde intellectus est potentia incomparabiliter nobilior cognitione sensitiva.—*Objectum intellectus est omne qnod est aut esse potest*, ac proinde ad nullum restringitur objectum sed ad omnia entia extenditur et indefinite potest multiplicare suas intellectiones. Ergo recte dicitur quod intellectus objectum est omne ens sub ratione veri. (S. Bonav.). Ergo intellectus ut possibilis potest intelligere omnia, ut agens nequaquam (id). Attamen *eus debet proponi intellectui modo proportionato*, nam intellectus noster non semper conjungitur ad ens modo requisito ut fiat intellectio.

153.—INTELLECTUS MODERATIO. Ex dictis patet quam necessaria nobis sit mortificatio intellectus. Unde 1.° *moderetur in inquisitione veritatis;* 2.° *in proprio judicio circa res agendas;* 1.us cavendo á negligentia circa res sciendas et a curiositate; 2.us cavendo ne se intromittat in aliorum factis, et leviter judicet, ne Superiorum dilectionem temerario condemnet, ne aliis quis se præferat.

HINC I.° Quisque scire studeat quæ proprio statui conveniunt et quamvis in variis hujusmodi exercitiis sæpe experiamur difficultates et tædium, forti animo perseverandum, ut et Deo placere possimus, et aptiores reddamur ad voluntatem Dei adimplendam in oficio et conditione in qua collocati fuimus. Unde caveat devotus a multorum errore, qui proprio gustui nimis adherentes, solummodo addiscunt quæ ipsis placent, neglectis cog-

nitionibus vere utilibus et necessariis propriis officiis. Caveant ab hoc defectu præsertim devoti seminaristæ, nec credant internæ cuidam dulcedini quæ quasi sæpe illos impellit ad aliena studia, seu hic et nunc haud ordinata sectanda. Clerici autem post completum studiorum cursum, non debent prætiones negligere et aliis studiis profundioribus ita implicari, ut obliviscantur principiorum moralium rectæ et prudenti curæ animarum quotidie necessariorum. Hinc valde reprobandi clerici, præsertim confessarii qui raro Theologiæ Moralis studio vacant, sacerdotes qui notiones liturgicas et rubricas nunquam fere perlegunt, qui Scripturam penitus negligunt.

II.° CURIOSITAS VITANDA. 1.° *Curiositas* est *studium circa inutilia, aut utilia magis quam liceat, deceat vel expediat*, ait Gerson. 2.° Juxta Carhusianum, *curiositas nascitur ex otiositate* (quodammodo tali), ac proinde repriprimenda per laborem proprio statui convenientem. 3.° *Omnes debent contra curiositatem pugnare*, nam «curiositas est vitium pene omnes involvens et parum cognitum sed multum nocivum.» (S. Antonin). 4.° Ergo *reprimenda querendo in cognitionibus utilitatem et non meram delectationen*. Etenim «omnis illa quæ appellatur curiositas, quid aliud quærit quam de rerum cognitione lætitiam?» (id.): unde «ne sis curiosus, neque omnia videre et scire velis, ut ne saniem vitiorum menti tuæ attrahas.» (S. Basil. Magn.); quia «parit curiositas experientiam mali, ut facile qui per multa vagatur offendat, facile cedat in laqueum, facile inveniat quod perniciose

delectet (S. Bern. *serm. de 7, don. Sp. S.)*. 5.° Et justo Dei judicio, *parum in scientis proficiunt qui curiositati favent:* «curiositas reum fecit, non peritum» (S. Zeno. *de Filii Dei generat.)*. E contra «nolle omnia curiose inquirere, et non capere omnia scire, magnum præclaræ scientiæ argumentum est.» (S. Chrysost. *hom.* 8, *sup.* 2, *ad Tim.)*. 6.° «Qui aliena nimium auxia curiositate scrutaris si ea inquirere, desideres, clarorum opera vivorum curiosius investiga, ut ex æmulatione alienæ virtutis, æterna fruaris beatitudine.» (id. *hom 65, sup. Matth.)* 7.° *Curiositate cessante, faccillime cessabit pruritus suspicionis* et similium defectum contra fraternam charitatem: mala et pestilens curiositas est, quæ secretum alienum improbe scrutari contendit, sæpe quamvis nihil inveniat, quod juste reprehendere posit, perversa tamen suspicari non desinit.» (Hug. Vict. *l. 3, de Arch. Noe, Mor. c. 10)* 8.° Ergo, quia «curiosus non curanda curat, necessaria negligit, et sui oblitus aliena considerat, notat et explorat.» (S. Bonnav. *spec. disc. p. 2, c. 5);* tu attende tibi, tuis officiis; tuæ spirituali utilitati, veræ tuorum laborum fructificationi.

III.° *Cave ne ob scientiæ perscrutationem etiam necessariam et utilem, negotia animæ tuæ negligas*, et de perfectione et salute minus sollicitus inveniaris. Nam «dæmones quoties nostri curam non habemus, ipsi, observata opportunitate, ex improviso in nos magna cum vehementia irrunt.» (S. Maxim. Mort. *de Charitate cent. 2, c. 33)*.

IV.° CAVE AB OPINIONUM TENACITATE: nam 1.° «inci-

dere in falsæ opinionis errorem, priusquam vera cognoscas, imperiti animi est et simplici: perseverare vero in eo postquam agnoveris, contumaciæ.» (Silvianus). 2.° «Si deprehense falsitati penitus non renuntietur, et cognitæ non adhæreatur veritati, obstinatio diabolica est.» (S. Bern.). Et «nequissima plane et perniciosissima pestis est obstinatio, quoniam universos turbat, et fit omnibus discordiæ fomes, et materia scandalorum.» (id.). Quod quidem vitium paulatim et fortiter inficit devotos, qui proprio judicio nimis adhærent, et in ipsis et consociis tempestates multas producit. 3.° Ergo omnes eo magis debemus ab opinionum tenacitate fugere, quo numeratiores sunt qui sanum seu rectum judicium millibus opinionibus offuscant. Etenin «maxima multitudo est hominium, qui in varias noxiasque opiniones ita labuntur, ut emergere inde ac liberari, aut nunquam, aut ægerrime queant.» (S. Aug. *de quant. anim. c. 7,):* ergo humilitas, reverentia erga Ecclesiæ pastores, Superiores et animæ moderatores præservabit nos a tanta intellectus infirmitate. Ergo tanquam parvuli curramus ad fontes veræ doctrinæ; majorum et sapientiorum judicio pareamus, modo non contradicat sensu Ecclesiæ; imo salvo veritatis jure, non contendamus obstinate in conversationibus ordinariis, ne adaucta contendentium tenacitate, varia enascantur incommoda. Scito ergo silentium servare ubi, quando et quantum expedit.

V. Cave etiam a judiciis temerariis *et opinionibus infundatis contra proximum*. Nam 1.° «Ex hoc ipso quod

aliquis malam opinionem habet de alio sine causa sufficienti, indebite ipsum contemnit, eique injuriatur» (S. Th. 2, 2, *q. 60, a. 3).* 2.° Sæpe nostra malitia et imperfectio nos fallit, ita ut si nos non præferimus aliis, saltem illos similes nobis in defectibus judicemus: «Fornicarius neminem æstimat castum, et castus non facile de fornicario suspicatur» (S. Chrysost. *hom. 39, sup. Matth.).* 3.° Indica et plora peccata tua, et noli alios leviter judicare. Hinc valde deploranda facilitas quæ etiam personæ pietatis studiosæ hoc pessimum vitium admittunt sub variis prætextibus ab eorum occulta animositate, aliisque non purgatis defectibus, et maxime ex diabolica fraude exortis. 4.° *Videas ergo:* an ex sola externa facie alium criminosum judicas? an actiones de se indifferentes perverso fine factas pronuncias? an de actione alterius apparenter bona et virtuosa judicium sinistrum feras? an alienam actionem, minus quam censeri oporteret bonam ac laudabilem judices? an ex uno actu vitioso proximum talem habitualiter esse judices, et ex uno pravo religioso totum cœnobium, etc.?—Dilige ergo, *ex corde, verbo, ore et opere* proximum tuum, et evelles multas causas judicii temerarii. 5.° Memento denique quod Deus maximis benedictionibus perficit eos qui nolunt judicare: e contra justo judicio permittit Deus, ut male judicans in eosdem quos male judicat veros vel existimatos defectus incidat. 6.° Concludendum: «Indicet ille de alterius errore, qui non habet in seipso quod condemnet, judicet ille qui non agit eadem, quæ in alio putaverit esse punienda,

ne cum de alia judicat, in seipsum sententiam ferat; judicet ille qui ad pronunciandum nullo odio, nulla levitate ducitur» (S. Ambros. *sup. illud: Beati immaculati)*. Et «stulti tanto intensius de alieno judicant, quanto sua profundius ignorant» (S. Greg. Magn.). «*Nolite ante tempus judicare, donec veniant Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium*» (1. Cor. 4, 3).

VI. Magna superbia est proprium judicium præferre judicio Prælati et Directoris, et multo major ordinationes et mandata Superiorum quasi ad judicium subditi revocare et contra illa plus minusve murmurare, auctoritatem mandantis parum aut nullimode *in praxi* honorando. Unde in hoc sæculo pravarum libertatum, devoti non raro ærem quemdam nimiæ independentiæ judicii et quasi liberioris examinis quodammodo respirant, magno cum veræ obedientiæ nocumento.

VII. Cave ergo, ne veluti depravetur judicium, seu ne fiat minus rectum falsa pro veris admittendo, te in quasi oraculum et depositarium recte sententiæ et accuratæ appretiationis circa homines, eventus et alia constituentia. Multi enim etiam inter devotos hoc laborant defectu, et sibi persuadent quod illi res melius vident et intelligunt quam alii, etiam Doctores et Moderatores. Unde si obediunt, non mente et perfecte, sed potius opere tantum (et forte non semper) obediunt, fiuntque facilius judices confratrum; et humilitatis, pro hisce circumstantiis, immemores, et dicunt et agunt tanquam Magistri et Doctores et Protectores intelligen-

tiæ, pietatis et perfectionis cœterorum. Tales similes fiunt obstinatis et tenacibus, quamvis habitualiter videantur (et sint) optimæ voluntatis et sanctæ intentionis.

VIII. MEMENTO GENERATIM: 1.° «Nihil clarius intellectu; sed si depravatus fuerit in homine, quid perniciosius?» (Pet. Cell. *de panibus, c. 14).* 2.° «Lumen intelligentiæ humilitas aperit, superbia abscondit» (Sanctus Greg. Magn.). 3.° «Lætetur qui intelligit, patienter ferat non intelligit: quod non intelligit ferat et ut intelligat differat» (S. Aug.). 4.° «Sicut per luxuriam absorbetur intellectus, et per gulam hebetatur, et per rixam offuscatur: ita per castitatem supra se elevatur, per abstinentiam acuitur, et per patientiam quietatur» (Antonin. *p. 4, tit. 10, c. 5).*

VOLUNTAS est *inclinatio viventis intellectivi* [illegible] *sibi conveniens ratione apprehensum:* vel *potentia libera qua ex distincta boni vel mali repræsentatione illud appetimus et hoc aversamur.*—1.° Voluntas vocatur etiam *Appetitus rationalis.*—2.° Ejus objectum est omne quod ut bonum apprehendi potest per rationem, ac proinde differt ab appetitu sensitivo cujus objectum est tantum bonum sensibus perceptibile et sentienti conveniens.—3.° Bonum autem voluntatis objectum est *bonum reale* vel *bonum apparens.*—4.° Pugna *carnis* et *spiritus* nihil aliud est, quam pugna inter appetitum sensitivum et rationalem: multa enim jucunde afficiunt sensum, et ab eo ut bonum æstimantur, quæ malum judicantur a ratione.—VARIA EX DOCTRINA SERAPHICI: 1.° Voluntas aliquando stat pro potentia,

sicque est instrumentum se ipsum movens: aliquando pro actu et motu potentiæ, sicque est animi motus liber: aliquando pro ipso volito, sic dicitur: hæc est mea voluntas. 2.° Voluntas prout est vis motiva dividitur in imperativam, consiliatricem et affectivam. 3.° Voluntas distinguitur ab intellectu, quod iste est potentia apprehensiva, voluntas est motiva. 4.° Bonum increatum est quietans voluntatem tum in ratione objecti, adæquate et tum in ratione finis: creatum vero tantum quietat semiplene. 5.° Voluntas bona reputatur pro facto, quando adest bona intentio, nec adest facultas.

155.— VOLUNTATIS MODERATIO. Omnia quæ de necessitate et modo purgationis dicimus, quodammodo pertinent ad voluntatem, cum neque per sensus externos, neque per internos possimus infici et peccare, si non adsit voluntatis consensus, seu si voluntas non resistit quomodo et quando resistere debet, sive si non conformatur divinis mandatis nec obedit præceptis quæ omnia nostra regulant. Attamen, quia voluntas, juxta D. Thomam, est velut regina operationum nostrarum, non sufficit singulos ejus subditos moderari ac illam quodammodo in illis preficere, sed expedit ipsam specialiter et directe purificare ut sit magis Regina quæ seipsam bene regat, ut totus homo subjaceat perfectius supremæ legi divinæ et Deo totis viribus deserviat.— Unde *mortificetur amor proprius et propria voluntas per abnegationem.*

I.° AMOR PROPRIUS vocatur etiam *amor sui*, estque inordinata affectio, qua homo amat se in se. Dicitur

etiam *amor privatus.* — *Amor proprius sæpe sumitur præcipue pro amore prout est in appetitu: et propria voluntas præcipue pro amore inordinato prout est in voluntate. Debemus nos amare, sed non modo inordinato, ut facit amor proprius.* De isto amore proprio, recte asseritur quod est causa malorum sine numero, et quod difficillime ab illo perfecte liberamur.

HINC 1.° «Ex amore isto damnabili oriuntur simulatio, calliditas, infidelitas, hypocrisis, singularitas, complacentia vana, inobedientia, rebellio, contentio, induratio, pertinatia et similia» (Dion. Carth. *de fruct. temp. deduct. a. 11*). 2.° Amor proprius causat speciali modo quamdam cæcitatem. «Amor proprius et privatus oculum mentis vehementer claudit...» (Idiota.). 3.° «Quisquis seipsum non Deum amat, non se amat; et quisquis Deum non seipsum amat, ipse se amat. Bene se amant, qui in se opera Dei amant» (S. Prosper.). 4.° Cave ergo ne in viis Domini tepide ambules, quia tunc faciliter te ipsum nimis inveniens. «Quando refrigescit charitas ab amore Dei et proximi, convertitur ad amorem sui» (Hugo Card.). E contra, «tantum in te crescet verus amor Dei, quantum minuetur permitiosus amor tui» (Blosius). 5.° Ama te in Deo et propter Deum, et ad fruendum Deo, et ut placeas Deo, et abjicies amorem proprium. Et in hoc sensu intelligendum illud S. Aug. *(l. 14, de Trin. c. 14):* «Qui amat homines, aut quia justi sunt, aut ut justi sint amare debet: sic et seipsum amare debet, aut quia justus est, aut ut justus sit.» 6.° Ama veritatem, et noli ejus jura parvipendere ut

tibi complaceas. «Nimis perverse seipsum amat, qui et alios vult errare, ut error suus lateat» (S. Aug. *epistolæ 7, ad Marcellin.)*.—Ergo si vis in perfectionis via ambulare, debes ab inordinato amore tui recedere non solum quoad res gravis momenti, sed etiam in omnibus aliis, utpote quia omnes te alligant ut non possis perfecte pervenire ad Dei unionem. *Ergo* solum Deum et animæ tuæ salutem et uberiorem cœlestem gloriam quære: omnibus omnia fias: non quæras quæ tua sunt...: deplora immoderationem qua te amas et falso amas: humilitationes tanquam salutaria remedia patienter tolera: sustine contrarietates: Deum ora.

II.° VOLUNTAS PROPRIA est quæ non est communis cum Deo et hominibus, sed nostra tantum, quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad utilitatem fratrum, sed propter nosmetipsos facimus, non intendentes placere Deo et prodesse fratribus, sed satisfacere propriis motibus animorum. Ita S. Bern. *(serm. 3. Paschæ);* cui concordat S. Bonav. *(sup. Reg. Fratr. Min.)*, dicens: «propria voluntas est illa quæ omnino divino imperio non ligatur, vel superiori regulæ non adhæret.» Item Carthusian. «Voluntas propria dicitur, quæ sic est volentis, quod nec voluntati Dei, nec ordini est conformis.» Est que maximum vitæ spiritualis et salutis impedimentum. Quapropter totis viribus subjicienda sub securissimo imperio et jugo obedientiæ erga Deum et Superiores Dei vices agentes apud nos. Et non tantum timenda in magnis sed etiam in minimis; imo tanto magis timenda in minimis, quia minus timetur etiam aviris devotis.

Hinc 1.° Facientes propriam voluntatem multiplici inficiuntur illusione, præsertim quando prætextu devotionis contra obedientiam et obligationem agimus. Ergo timenda valde similitudo pacis qua tales fruuntur; etenim «non impugnant nos dæmones quando voluntates nostras facimus: quia voluntates nostræ dæmones factæ sunt» (In Vit. Patr. *l. 5. libell. 50).* 2.° Fructus propriæ voluntatis etiam in minimis est prius apparenter dulcis animæ, sed postea illam torquetur. «Sæpe pœnitet in fine quod male acquiritur et extorquetur propria voluntate» (Kempis, *serm. 2, ad Nov.).* 3.° Maximum impedimentum ad perfectionem ascendere cupientibus, proprio incumbere sensui, propriamque velle perficere voluntatem. *Etenim* persæpe privata affectione seducitur, inconsulta deliberatione fallitur, et a regio itinere obliquatur» (S. Laur. Just.). 4.° Propria voluntas fons est et origo fallaciarum quibus anima a recta via facillime separatur, dum se credit securam. Quia «cum perstamus in voluntate nostra, tunc fortior est diabolus, tunc magis nocet, tunc amplius operatur: tunc sub prætextu boni nobis magis insidiamur, nec novimus quomodo ipsi pereamus» (S. Doroth. *doct. 3).* E contra, «ille magnum acquirit meritum, qui propriæ valedicit opinioni, ut non suæ, sed alienæ sit obtemperans voluntati» (S. Franc. Assis. *opusc. serm. 3).* 5.° Et quia malitiose sæpe quasi abscondit se hæc propria voluntas, sollicite invigilanda ejus abscondita, et si inveniatur, statim ejicienda: «rogo et obsecro vos, Fratres, fugite angulos propriæ voluntatis» (S. Bern.

serm. 1, de 7 pan.). 6.° Magnum lucrum faciemus per propriæ voluntatis sacrificium, magnaque ad virtutem adjumenta habebimus. Ergo «emenda sunt tria mentis aromata: affectus compassionis, rectitudinis zelus, et spiritus discretionis, nummo propriæ voluntatis» (id. *serm.* 2, *Paschæ).*—CONCLUDENDUM: O vir perfectionis studiose, «tolle te, tolle inquam te a te, impedis te: si tu te ædificas, ruinam ædificas» (S. Aug. *de verb. Apost. serm. 15).* Etenim, «crudelis plane et omnino execranda bestia, fera pessima, rapacissima lupa, et leona sævissima, voluntas propria,» ait S. Bern., qui alibi addit: «Cesset voluntas propria et infernus non erit.»—«Cesset voluntas propria et ecce infernus clauditur» (S. Aug. *serm. 31, ad fr. in crem.).* Resolve ergo examine, deplora errata, spera, ora.

III.° ABNEGATIO *perficitur ex purgatione amoris et ipsius voluntatis, sive ex amoris proprii et propriæ voluntatis renuntiatione.* Ex hucusque dictis plane deducitur quam *necessaria nobis sit abnegatio.* Hæc debet esse quotidiana crux qua, tanquam baculo saluberrimo sustinemur in via christiana et devota. Tollamus crucem nostram, tollamus quotidie et tanto nobilitatis spiritualis, honoris et decoris instrumento, Christum sequamur, despiciendo terrena, fugiendo vana, aspernendo mundanos honores, faciendo quidquid Deus vult de nobis, nullo negato sacrificio, nullo recusato labore. Sic voluntas perfecte purgabitur et moderabitur.—MEMENTO ergo: 1.° «Semetipsum abnegat, qui mutatur ad meliora, et incipit esse quod non erat, et desinit esse

quod erat» (S. Greg. Magn. *hom. 10, sup. Ezech.).* 2.° «Totius perfectionis verissima regula hæc est: esto humilis, et ubicumque teipsum inveneris, teipsum relinque» (Blosius, *de spir. inst. c.* 2*).* 3.° Unde «oportet te sæpe agere quod non vis; et quod vis opportet relinquere» (Kempis). 4.° Ergo, audi et quotidie audi Christum tibi dicentem: «Qui vult venire post me, abneget semetipsum. Ac si dicat: Qui me desiderat, se despiciat; qui vult facere voluntatem meam discat frangere suam» (S. Bern. *serm.* 2, *de S. Andr.).—Nota* quod *gradus abnegationis* sunt: 1). Subjectio nostri judicii Deo per Superiorem; 2). abnegare propriam voluntatem etiam in operibus bonis, et in jejuniis et mortificationibus, nolendo illa facere absque permissione...; 3) indifferentia in voluntate nihil volendo, nihil appetendo nisi divinam voluntatem. Deus vult ut indefesse adlaboremus ad salutem et perfectionem obtinendam.

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Tale certe officium est stellæ nostræ Mariæ, quæ navigantes per mare mundi in navi innocentiæ, vel pœnitentiæ, dirigit ad littus cælestis patriæ (S. Bonav. *spec. lect.* 5*).*

MARIAM INVOCA. Salvum me fac, Mater pulchræ dilectionis, fons clementiæ, et dulcor pietatis. Gyrum terræ sola circuis, ut subvenias invocantibus te (S. Bonav. *ps.* 9*).*

MARIAM LÆTIFICA. Orando pro omnibus apostolicis viris, ut B. Virgo sit eorum Consolatrix, Roboratrix, Protectrix et Auxiliatrix: studium perfectionis promovendo.—*Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis* (S. Ildef.).

CAP. VIII.—DE ORATIONE.

155.—PRÆNOTANDUM. Multa nos oportet operari ad animæ purgationem obtinendam: multiplex est spiritualis pugna qua internos externosque perfectionis et salutis hostes devincere debemus. Sed heu! quid sumus nos? quid fuimus? quid fecimus? quid possumus? accedendum ergo nobis est ad eum qui potest et vult confortare nos, qui expectat pulsantes ut tribuat illis tot panes tot necessaria quod indigent. Eamus ergo frequenter ad palatium Regis nostri, pulsemus, postulemus et firmiter speremus. Ergo «magnum negotium habet homo tractare in curia summi Regis: anima vero in corporis carcere detenta non potest illuc ascendere, nec coram eo sua negotia procurare; ideo opus est, quod ad illam nuntium suum, id est, orationem dirigat, quæ vicem ejus gerat, et ejus negotia procuret: unde Psalmista ait: Intret oratio mea in conspectu tuo: ubi Glossa Augustini dicit. Magna virtus puræ orationis, quæ quasi quidam nuntius intrat, et ibi negotia peragit, quo caro pervenire nequit.» (Bellovac. *spec. mor. p. 10, l. 5, d. 34*).

Art. I. De Oratione generatim.

156.—DEFINITIO. *Oratio* etymologice idem sonat ac *oris ratio;* estque *elevatio mentis ad Deum.* Oratio sic describitur ab Augustino: Oratio est pius mentis affectus in Deum directus. A Joanne Damasceno sic: Oratio est ascensus intellectus in Deum. Idem: Oratio est expressio desiderii directi in Deum propter bonum adipiscendum, vel malum removendum, formata per verbum interius et exterius.—Et magistraliter sic: Oratio est *ostensio voluntatis nostræ, ei a quo impetrare speramus, id quod desideramus.*—Gregorius: Veraciter orare est, in compunctione amoris gemitus, et non composita verba resonare (S. Bonav. *Ceutil. p. 3, s. 46).* Unde merito ait S. Augustinus *(in Ps. 85):* «Quando enim legis, tibi loquitur Deus: quando oras, cum Deo loqueris.» Et S. Damascenus: Oratio est eorum a Deo postulatio, quæ postulare convenit. — Cui concordat Dion. Carthus. dicens: «Oratio est explicatio desiderii ac interpres et nuntia voluntatis; quia illud licet orare, quod licet desiderare.

157.—DIVISIO. I. Oratio est vel *vocalis* vel *mentalis*, pro ut fit mente et lingua simul, vel mente tantum. Dicimus *mente* et lingua simul, quia non orat qui labiis tantum et non corde et mente orat. Unde omnis oratio vocalis esse debet simul et mentalis: secus de oratione mentali.

II. Oratio vocalis est *publica*, si a communitate vel

nomine totius populi ab Ecclesiæ ministris pro ipsa communitate peragatur: (dici potest *late publica*, quæ in eodem loco a pluribus communiter et simul fit): *privata* si a persona privata privato nomine fiat. Horæ canonicæ, sunt inter præcipuas ex orationibus publicis: inter privatas orationes vocales, principaliter assignantur Oratio Dominica et orationes Jaculatoriæ.

III. Oratio mentalis vocatur *simplex cogitatio*, si quis momentaneo tantum pie consideret, estque quasi interna jaculatoria; *meditatio*, si sedulo et affectuose materias ponderandas rimetur; *contemplatio*, si sit inspectio rei sine discurso, seu elevatio mentis in Deum suspensæ, æternæ dulcedinis gaudia in ipso degustantis.

IV. Oratio generatim distinguitur etiam in varias especies, scilicet: *Adorationem*, *Obsecrationem* (postulando bona), *Gratiarum actionem*, *Deprecationem* offensionum (postulanda veniam pro peccatis), *Interpellationem* (qua quærimus de iis quæ lædunt et rogamus pro persecutoribus nostris), Invocationem seu petitionem *quæ frequentius intelligitur sub nomine Orationis, et ad quam ut docet S. Thomas, cæteræ species, ut plurimum revocantur.*

V. Actus orationis *generatim* sic distribui solent. —1.° Magna de Deo *æstimatio;* 2.° Deum ob suas perfectiones *laudare;* 3.° Per cantica spiritualia bonitatem et gloriam ejus *celebrare;* 4.° Deum *adorare;* 5.° *Gratias* illi agere pro universis beneficiis; 6.° *Creaturas invitare* ad Deum laudandum; 7.° *Deum in sanctis suis laudare;* 8.° *Gratias et beneficia ab eo petere*, constanter et fidu-

cialiter; 9.° *Meditari* affectuose et cum melioris vitæ proposito divinas perfectiones, vitam Christi et Sanctorum; 10. *Contemplatio* divinarum perfectionum et mysteriorum.

VI. VARIA DISTINCTIONES. 1.° Quadruplex est oratio; vocis, sine devotione; devotionis, sine voce; vocis cum devotione; devotionis cum voce (Hug. a S. Vict.). 2.° Tria sunt genera adorantium: alii solis labiis, alii solo corde, alii labiis et corde: primi, dolosi, alii, devoti; alii, veraces (S. Bonav. *sup. ps. 16*). 3.° Oratio tripliciter summitur: primo proprie pro assensu in Deum ad ipsum degustandum, vel ad aliquid obtinendum; secundo communiter secundum omnem actum contemplativæ; tertio, communissime pro omni actu bono, et in hoc tertio sensu dicitur, non cessat orare qui non cessat benefacere (id.). 4.° Tres sunt orationis gradus: primus cum labore est difficultate orare; secundus, inter ipsas ordinarias occupationes et proprii officii obligationes mentem ad Deum elevare; tertius, in hujusmodi elevatione, se passive magis quam active habere. Primi in oratione conantur, secundi agiliores fiunt, terti fruuntur et per viam contemplationis maxime currunt.

158.—ERRORES. I. Errarunt etiam contra orationem. Fatalistæ, Wiclefitæ, Lutherani et alii qui negant hominibus veram libertatem electionis, quamvis in praxi multi illorum non raro aliter agunt ac juxta eorum delira principia.—II. Errarunt negantes efficacitatem orationis aut curam quam de nobis et petitionibus nostris habet Deus, ut Epicurei.—III. Errarunt Euchitari seu

Messaliani contendentes nunquam omnino esse ab orationibus desistendum.—IV. Errarunt Quietistæ asserentes nihil esse petendum, sed totum divinæ voluntati relinquendum. Unde merito damnata fuit hæc Molinos propositio: «Qui divinæ voluntati resignatus est non convenit a Deo rem aliquam petat, quia petere est imperfectio, cum sit actus propriæ voluntatis et electionis, et est velle quod divina voluntas nostræ conformetur, et non quod nostra divinæ.—V. Erravit Quesuelius excludendo peccatores a præcepto orationis; etc., etc.

159.—VARIA. I. *Orationis finis est protestatio nostræ erga Deum subjectionis, et unio cum Deo.* Quæ hucusque diximus, tendunt ad perfectionem obtinendam, ad perfectionis impedimenta removenda, ut obtineatur finis perfectionis, qui est unio cum Deo quotidie major et intimior. Et quia oratio omnium aliorum mediorum ad perfectionem inducentium fit adjumentum et quasi generalis procuratrix, hinc est quod ipsa oratio habet pro fine et objecto charitatis perfectionem et majorem cum Deo unionem. Ora ergo ut a peccato exeas, ut sacramenta digne recipias, ut sensus internos et externos purges ora ut bene et fideliter ores.

II. Orat pro nobis Christus (ut homo), sed non invocatur ut cæteri sancti dicendo: Christe, ora pro nobis, ob errorem Arii vitandum.—Oratio est sacrum convivium animæ, cujus refectorium est meditatio.—Oratio gemebunda includit contritionem et addit postulationem (S. Bonav.).

III. *Oranti incessanter, Deus incessanter concedit gra-*

tias (id.). Unde valde commendatur usus orationum jaculatoriarum, quibus facillime etiam extra tempus ordinarium orationis a nobis solitum per valde multiplicamus preces et multiplices obtinemus favores. Ergo totis viribus incumbat servus Dei orationis exercitio meliori quo possit modo, fiatque in eo *habitus orandi*.

IV. Orationis incensum ponendum in thuribulo Angelorum custodum.—Orantes inveniunt gratiam, justitiam, et gloriam et bona temporalia (S. Bonav.).—Oratio duabus alis volat, scilicet, jejunio et eleemosyna. Orans pro aliis, sibi meretur.—Oratio pro aliis, sibi meretur. Oratio es medium perveniendi ad metam perfectionis (id.).

V. Oratio est tributum quod homo Deo solvit.—Orantibus Deus se varie offert, aliquando Pater, aliquando Judex, etc.—Oratio qua salus animæ solum petitur, est vere clamor ad Deum.—Oratio et misericordia debent esse sociæ (id.).

Art. II. De Oratione sumpta pro Petitione.

160.—PRÆNOTANDUM: «Oratio est pudicitiæ præsidium, castitatis tutamen, ira moderatio, superbiæ sedatio, arrogantiæ repressio, injuriarum expugnatio, invidiæ profligatio, injustitiæ sublatio, impietatis correctio, robur corporum, abundantia domus, recta juris ac legum constitutio, regni vires, civitatis protectio, belli trophæum, pacis securitas, dessidentium conciliatio, conjunctorum conversatio, virginitatis sigillum,

matrimonii fides, viatorum scutum, dormientium custos, vigilantium fiducia, agricolarum fertilitas, navigantium salus, reorum patrona, nexorum relaxatio, vinctorum solutio, fatigatorum requies, mœrentium consolatio, gaudentium delectatio, lugentium solatium, morientium funus, bonorum progressus, malorum subversio, peccatorum emendatio, præsentium fructus, futurorum reprehensio» (S. Greg. Nyss. *Orat. 1, de Orat. Dom.*). Quæ omnia orationis beneficia magis in nobis accrescere debent orationis æstimationem.

161.—NECESSITAS ORATIONIS. I. *Oratio necessaria est vera oratio et petitio*, ac proinde rejiciendum est pessimum et damnatum Wideffi principium orationis destructivum, scilicet quod «orare nihil aliud est quam bene operari.» Et quando aliqui AA. loquentur de merito orationis bonis operibus tributo, non intelligunt dispensare ab ipso orationis exercitio, sed in veritate et charitate consolari eos qui juxta Dei beneplacitum sive secundum propriæ obligationis conditionem impediuntur a diuturniori oratione instituenda.

II. *Oratio adultis est necessaria necessitate præcepti, et probabilius necessitate medii.* Prob. 1.° «Oportet semper orare, et numquam deficere: vigilitate et orate, ut non intretis in tentationem» (*Luc. 18, Matth. 24*). «Sine intermissione orate: volo viros orare in omni loco... similiter et mulieres» (*1. Tess. 5, 1. Tim. 2*). Ne autem incidas in errorem Euchiturum (qui, ut notatum est, asserebant quod nunquam ab oratione est cessandum, indeque prohibebant alia bona opera facere), memento

quod juxta doctrinam S. Joan. Climaci, etc., semper et jugiter orare est Deum habere ut objectum sive finem et regulam omnium exercitiorum, cogitationum, affectionum, et actionum, vel ut ait Gury: «Verba *oportet semper orare*, ex communi Doctorum interpretatione significant, frequenter orandum esse, tempore opportuno, et nunquam cessandum ex tædio, torpore, animi dejectione; vel etiam actiones nostras generatim ad Deum esse dirigendas *(vol. 1, n. 260)*. 2.° Oratio est medium ordinarium a Deo ordinatum ad gratias necessarias obtinendas, et «Deus, ait Scavini *(l. 2, n. 10)*, gratias suas, si paucas excipias, v. gr., initium fidei, tantum concedit orantibus. Unde Augustinus: «Constat Deum alia non orantibus sicut initium fidei, alia nonnisi orantibus præparare, sicut usque ad finem perseverantiam» *(De persev. c. 5)*. Et alibi idem S. Aug. ait: «Nullum credimus ad salutem, nisi Deo adjuvante, operari, nullum, nisi orantem, auxilium promereri» *(De Eccl. dogm. c. 56)*. Unde merito concludit S. Lig.: «omnes sancti (adulti) salvi facti sunt et sancti facti sunt, orando: omnes damnati, damnati sunt, quia non orarunt. Si orassent perseveranter, certo salvi facti fuissent.» — 3.° «Arbitror, cunctis esse manifestum, quod simpliciter impossibile sit absque precationum præsidio cum virtute degere, cumque hac vitæ hujus cursum peragere. Etenim qui fiat, ut virtutem quis exerceat nisi continenter supplex ad genua accidat ei, qui virtutem omnem largitur homini» (S. Chrysost. *l. 1, de Or. Deo)*. «Quod si teipsum destitueris preca-

tione, perinde feceris, ac si piscem ex aqua extraxeris; ut enim piscis vita est ex aqua, ita tibi deprecatio» (Id. *l. 2*).—*Quando obligat præceptum orationis, sive per se; sive per accidens, vid. Theol. Mor.*

162.—UTILITAS ORATIONIS probatur ex dictis præsertim n.° 160.—1.° «Multiplex est orationis utilitas quibus etiam alias bonas actiones ipsa excellit. Prima, quia facilius, et citius per eam impetramus, quæ a Deo desideramus, ita ut quandoque citius brevi oratione aliquis obtineat, quod diuturnis jejuniis vel aliis laboribus, et piis operibus vix obtineret, licet et alia bona opera ad hoc aliquatenus suffragentur; unde in omni casu, in omni periculo, pro omni desiderio desiderato semper inveniemus. Sanctos principaliter ad orationis subsidium refugisse, quasi ibi promptius, quod petebant, consecuturos» (S. Bonav. *de Prof. rel. l. 2, c. 68).* —2.° «Oratio placat Deum, lætificat Angelos, recreat Sanctos, penetrat cœlos, postulata reportat, terret dæmones, adversarios superat, immutat homines, vires reparat, roborat mentem» (S. Laur. Just. *De Perf. gr. c. 12).* —3.° «Cum videris non a te amotam deprecationem, securus esto, quia non est a te amota misericordia ejus. Hinc Psalmista ait; Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam, et misericordiam suam a me» (S. Augustinus, *in Ps. 65).*—4.° «Nihil potentius homine orante. Qui orat cum jejunio, duplices alas habet, nam neque aberrat, neque torquet» (S. Chrysost. *sup. Matth. 18).*

163.—QUI ORANDI SEU INVOCANDI. I. Si loquamur de oratione alicui facta *quasi per ipsum* im-

plenda, *soli Deo orationem porrigimus*. Ita D. Thomas. Solus enim Deus est autor et Largitor bonorum omnium, fonsque causaque omnium bonorum. — II. Si loquamur de oratione alicui facta tanquam per ipsum impetranda, Sanctos invocamus tanquam intercessores apud Deum ipsum.—III. Inter Sanctos, maxima invocanda Sanctorum omnium Regina, Beatissima Virgo Maria, Mater Dei et nostra per dulcissima. Unde merito ait S. Bern. *(Laud. V. Mariæ)*: «Licet enim christiana pietas omnium sanctorum patrociniis juvetur, specialiter tamen plenitudo gratiæ humano generi ex tua intercessione, quasi putens aquarum viventium, de Libano cœlesti copiosius emicat.» Et Guibertus Abb. Rith. ad B. V. magnam super omnes sanctos intercessionis marianæ virtutem impetrativam sic decantavit: *O Maria!*

Sola namque si cœlorum surgis in concilio,
Precatura pium Patrem cum perdulci Filio;
Succlamabit mox Sanctorum tibi juncta concio,
Et petita quæque tuo suberunt arbitrio.

Unde cum omnia ad perfectionem necessaria incessanter postulare debeamus, quæramus tantum gratiam et per Mariam quæramus, Mariam invocare non cessemus: Ipsa est enim «Regula perfectionis universæ» (Dion. Carth.): «Exemplar omnium virtutum» (B. Alb. Magn.). «Magistra humilitatis, omniumque virtutum» (S. Birgitta).—Monitum. Multi devoti negligentes inve-

niuntur in invocatione Sanctorum. Mœminerint optimum esse consilium invocare post Deum et Matrem Dei, speciali modo, Sanctos Patronos nobis datos in Baptismate, et pro religiosis, Patronum Religionis, nullatenus neglectis Patronis in Baptismate datis), angelos custodes, necnon patronos civitatis, provinciæ, nationes et congregationis; specialissimo modo expedit invocare S. Josephum, S. Petrum, et alios Apostolos, SS. Joachim et Annam, S. Michæl Archangelum. Ergo noli tantorum Sanctorum quasi oblivisci.—Cave tamen ne multiplicatione particularium devotionum, impediaris ab adimpletione proprii muneris, et ordinario orationis exercitio: omnia ergo ordinate procedant; sanctos ad quos cor tuum magis inclinatur invoca, et saltem in majoribus necessitatibus et circumstantiis memento cæterorum, præsertim qui quasi proximiores tibi dici possunt ut Patroni speciales, etc., eorumque saltem generatim frequenter implora auxilium.

164.—QUODNAM PETENDUM? I. *Oratio Dominica est verum petendorum compendium.* Considera ergo et frequenter recitare non omittas «orationem quam Dominus composuit, in qua sub septenario petitionum, comprehenditur universitas petendorum, et quantum ad ea quæ spectant ad præmium patriæ et quantum ad ea quæ spectant ad meritum viæ. Quæ spectant ad præmium patriæ, sunt intelligentia veritatis, sive aperta visio veri, quæ petitur ibi: Sanctificetur nomen tuum, id est, notitia tui nominis, personis sanctis et mundis donetur. Reverentia majestatis, sive secura tentio sum-

mi ardui, quæ reges facit, et per quam habetur regnum, quæ petitur ibi: Adveniat regnum tuum. Concordia voluntatis, sive perfecta fruitio summi boni, quæ petitur ibi: Fiat voluntas tua sicut in cœlo, et in terra. Quæ spectant ad meritum sive transitum viæ, aut respiciunt collationem boni aut amotionem mali. Collatio boni petitur in pane quotidiano sive supersubstantiali, in quo petitur, quidquid necessarium est ad conversationem vitæ presentis, tam secundum spiritum, quam secundum corpus. Amotio mali petitur in tribus sequentibus. Est autem malum triplex: Quoddam tenet rationem præteriti, quoddam præsentis, et quoddam futuri. Sive quoddam est malum culpæ, sive transgressionis, quoddam et malum pugnæ, sive tentationis, quoddam est malum pœnæ sive tribulationis. Primum petitur amoveri in dimissione debitorum, secundum in victoria tentationum, tertium in liberatione ab oppressione adversorum» (S. Bonav. *Cœntil, p. 3. S. 46)*.—II. Debemus ergo imprimis potere, et quidem absolute, quæ animæ saluti expediunt, ut bona spiritualia, et auxilia ad salutem æternam.—*Bona* vero *temporalia* postulanda sub conditione, seu «eo tenore, ut nobis concedantur secundum quod expediunt ad salutem,» ut habet S. Thomas, quia iis male uti possumus. — Et quia ex sapientissima D. Thomæ regula: *Hoc licet orare, quod licet desiderare*, sequitur quod possumus a Deo pro nobis *petere mala temporalia* quæ habent rationem meræ pœnæ (non vero peccata seu malum culpæ), modo fiat ex recto fine, ut sunt paupertas, humiliationes, etc.

165.—PRO QUIBUS ORANDUM. *Orandum nobis est, ut in nobis et in proximo regnet Jesuschristus, ac proinde pro nostra, omniumque salute, pro fidei conservatione, dilatione et defensione.*—1.° *Non orandum est pro damnatis*, ut patet, *neque pro sanctis in cœlo cum Christo gaudentibus*, quamvis orare possimus, ut adaugeatur eorum cultus inter homines ad majorem etiam ipsorum sanctorum accidentalem gloriam.—2.° Orandum pro animabus justorum adhuc lauguentium in purgatorio. 3.° Orandum pro inimicis nostris, nec ullum hominem viatorem quamvis infidelem, debemus a nostris orationibus excludere. Nota quod excommunicati non privantur orationibus a privatis pro ipsis factis, imo probabiliter neque a suffragiis communibus, sive quæ fiunt ab Ecclesiæ ministris pront tales, scilicet nomine Ecclesiæ, modo non sint *vitandi* (Vide Theol. Mor. ubi de censuris).—*Expedit ergo in orationibus quæ pro proximo facimus humiliter oremus pro omnibus pro quibus Deus scit et vult nos orare debere.*

166.—QUOMODO ORANDUM? — Orare debemus 1.°c um humilitate; 2.° cum attentione; 3.° cum fiducia; 4.° in nomine Jesu; 5.° cum desiderio impetrandi; 6.° perseverantia. HINC.

167.—I. ORANDUM CUM HUMILITATE. 1.° Etenim Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam (Jac. *4, 6).* 2.° «Cor contritium et humiliatum Deus non despicies» *(Ps. 50).* 3.° «Oratio humiliantis se, nubes penetrabit, et non discedet, donec Altissimus aspiciat» *(Eccli. 35, 21).*

168.— II. ORANDUM CUM ATTENTIONE. Aliter, «Quomodo tu audiri postulas a Deo, cum te teipsum non audias?» (S. Cyprian. *in orat. dom.*). Non tamen diffidendum aut desistendum est, ob multiplices distractiones, sed resistendum absque perturbatione animi. Displiceant tibi, habeto bonam voluntatem, et noli timere.

169.—III. ORANDUM CUM FIDUCIA. 1.° «Nullus speravit in Domino, et confusus est» *(Eccli. 2)*. Ergo per motiva fidei curandum ut fiducia adaugeatur: «Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, et evenient vobis,» ait Christus *(Matth. 11)*. Unde communiter docent AA. «mensuram credendi seu fiduciæ esse mensuram impetrandi,» quoad illam eamdemque rem que petitur, Hinc, cæteris paribus, magis impetrat qui melius credit, seu confidit.

170.—IV. ORANDUM IN NOMINE JESU. Ad hoc tamen sufficit, ait Scav., si petantur ea quæ ad æternam salutem conferunt, propter quam Christus Jesus factus est mediator Dei et hominum.

171.—V. ORANDUM CUM DESIDERIO IMPETRANDI. Hinc 1.° Considerandum est quam amorose Deus nos invitat ad orandum: «non nos hortaretur, ut peteremus, nisi dare vellet;» 2.° orandum cum fide et desiderio Chananeæ cui audire datum est: «O mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut vis» *(Matth. 15)*: et illius cæci qui magis ac magis clamando: «Jesu, fili David, miserere mei,» exauditus est.

172.—VI. ORANDUM CUM PERSEVERANTIA.

1.° «Ne deficias in oratione: Deus, quod concessurus est, etsi differt, non aufert» (S. Aug.). 2.° «Vult Deus rogari, vult cogi, vult quadam importunitate vinci. Ideo tibi dicitur: *Regnum Dei vim patitur, et violenti rapiunt illud*. Esto igitur sedulus in ratione: esto in precibus importunus: cave ne ab oratione deficias. Si dissimulat audire, quem rogas, esto raptor, ut regnum cœlorum accipias: esto violentus, ut vim etiam ipsis inferas cœlis. Bona violentia, qua Deus non offenditur, sed placatur, proximus non læditur, sed juvatur? (Sanctus Greg. Magn. *hom.* 7, *in Evang.*). 3.° Ergo *Deus non parvipendit orationem nostram «et unum ex duobus indubitanter sperare possumus, quoniam aut dabit quod petimus, aut quod novit utilius»* (S. Bern. *serm. 5 de Quadrag.*). —Memento quod «orandum est semper, etiam cum acceperimus postulata» (S. Hier. *adv. Pel.*). Semper novæ gratiæ desiderandæ et postulandæ.

173.—STATUS SIVE DIPOSITIONES ORANTIUM. —Orantes sunt: 1.° *vel in statu gratiæ;* 2.° vel in statu peccati mortalis, sed cum serio conversionis desiderio; 3.° vel in eodem statu, sed cum infirmo proposito surgendi ob malos habitus; 4.° vel in statu peccati conjuncto cum voluntate perseverandi in peccatis. *Primi*, orando novas semper impetrant gratias quibus in bono et charitate roborantur et perficiuntur. *Secundi* facilius surgent, si orantes, ad Deum serio suspirent... *Tertii*, orantes obfirmabuntur in conversionis proposito, et vires acquirent perseveranter. Caveant tamen ne despiciant voces divinæ misericordiæ. *Quarti* miserrimi dicendi,

eorumque oratio quodam modo infructuosa manet, durante pessima perseverandi in peccato voluntate, imo peccant, si postulant res malas. Non tamen debent ab oratione abstinere, sed e contra orent ut concipiant sanctum propositum, orent ut illuminentur, orent ut voluntas mutetur, orent ut maxime timeant non orare...

174.—NOTANDUM circa textum *Joan. 9, 31*: «*Peccatores Deus non audit.*» 1.° Hoc non dictum fuit a christo, sed a cæco nato, et falsa est generaliter accepta propositio, excepto casu quo peccatores Deum invocaverint *qua peccatores*, id est, postulassent aliquid quod ipsos adjuvaret ad peccandum, ut supra indicatum est et expresse docet S. Liguor, etc. 2.° «Orationem peccatoris ex bono desiderio procedentem exaudit Deus, non quasi ex justitia, quia hoc meretur peccator, sed ex pura misericordia: observatis tamen quatuor conditionibus, quæ communiter requiruntur ad orationem, scilicet ut pro se petat, necessaria ad salutem, pie et perseveranter; et hæc quatuor noscuntur in uno versu Prophetæ cum ait: *Apud me oratio Deo vitæ meæ, dicam Deo: susceptor meus es:* per hoc enim quod dicit *Deo*, involvitur pie; per *vitæ*, ad salutem; per *meæ*, pro se; per hoc quod dicit *dicam*, perseverantia notatur, propter propositum de futuro (S. Bern. *in Rogat. c. 7*). 3.° Etiam ea quæ non meremur, orando impetramus.» (S. Th. *1, 2, q. 114, a. 9, ad. 2*). Etenim «meritum innititur justitiæ, sed impetratio innititur gratiæ.» (id. 22, *q. 83, a. 16, ad. 1*). Aliunde «ipsa oratio familiares nos Deo facit,» (id.), et «quod non perficit amicitia, perfectum est ab oratione.» (S. Chrysost. *hom. 56*).

175.—EFFICACIA ORATIONIS. I. *Oratio habet vim infalibilem impetrationis*, si serventur sequentia: 1.° Petuntur necessaria vel utilia ad salutem; 2.° postuletur pie, ad quod reducitur firma fides, spes et fiducia impetrandi; 3.° servetur ordo Evangelicus, postulando primo bona animæ, secundo bona corporis ad salutem conducentia; 4.° postuletur perseveranter; 5.° postuletur pro se. Etenim constat ex claris Scripturæ verbis: *Petite et dabitur vobis*, etc.—II. *Oratio pro aliis facta non semper habet effectum certum*, ob impedimentum ex parte illorum pro quibus petitur. Dicendum tamen cum S. Basilio, etc. quod oratio valet etiam pro peccatoribus, qui ideo impedimentum ponunt, modo obstinati non sint; juxta illud Joannis *1, c. 5:* «qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat et debitur ei vita peccanti non ad mortem. Nunquam tamen de peccatore desperandum, sed quo miserabilior, eo ferventius pro illo orandum est. Dicamus ergo corde, dicamus ore, dicamus orationibus omnibus peccatoribus quantumvis pessimis: «Peccasti? pœnitere iterum peccasti? iterum pœnitere: millies peccasti? millies pœnitere... dum spiras, etiam in ipso lecto positus, etiamsi dici potes animam efflans, etiamsi ex hoc mundo exeas non impeditur temporis angustia misericordia Dei.» (S. Chrysost, *hom. 2, in Ps. 50):* ac proinde pro nobis, et pro omnibus viatoribus quamtumvis peccatoribus orare non cessemus.—III. Oratio recte facta est meritoria pro orante justo et quidem *de condigno* (si peccator, *de congruo)*. Ex Trident. est etiam satisfactoria.—Cfr. *Th. Dogm.* ubi de merito, etc.

Art. III. De Oratione Vocali speciatim.

176.—SCOPUS ORATIONIS VOCALIS, ut constat ex dictis, est *laudare* Deum et sanctos ejus; *gratias agere; gratias postulare; varios virtutum actus exercere,* aut illos exercendos proponere. Hinc merito ait S. Ambros. *(l. 2, de Sacram. c. 5):* «Oratio inchoari debet a Dei laude, de inde habere debet supplicationem, tertio postulationem, quarto gratiarum actionem.—Hæc autem omnia qui pie et devote vult orare, facillime adimplet, ac proinde non inquietandus. Devote orando, Deo reverentiam exhibes, illum honoras, tibique faves.

177.—ORATIO VOCALIS SIT MODERATA, *ac regulata juxta proprii Directoris judicium, habita etiam ratione obligationis proprii officii et indolis orantis.* Hinc. 1.° Absit ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si fervens perseverat intentio.—Multum loqui, est in orando rem necessariam superfluis agere verbis: multum autem precari, est ad Deum, quem precamur, diuturna et pia cordis excitatione pulsare: nam plerumque hoc negotium plus gemitibus, quam sermonibus agitur, plus fletu quam afflatu.» (S. Aug. *ep. 121, ad Prob. c. 10).* 2.° Multum enim in oratione loqui, mentem sæpe imaginibus illusit, intentionem dissolvit.» (S. Joan. Clim.). «Melius est autem cum silentio, corde, sine sono, quam solis verbis sine intuitu mentis orare.» (S. Isidor). Ergo, «si non potes semper ore orare, ora spiritu et mente, ora desiderio et pia intentione.» (Kempis. *hort.*

ros. c. 12).—Nota: 1.° Non approbandi, qui orationes vocalis ita multiplicant, ut in illis recitandus agitentur, et quasi curant veluti timentes ne aliter *ad terminum imprudenti modo præ mensuratum* perveniant. Inter omnes orationes vocales præter preces publicas in Ecclesia peractas, noli unquam negligere quotidianam recitationem SS. Rossarii (saltem 5 decad.), et aliarum vocalium precum, quæ ita ordinate, moderate et serio fiant, ut pietatem foveant, animam consolentur, etc. 2.° Fixam habeto vocalium precum normam et quamvis minima sint obsequia, saluberrima tamen tibi erunt, si constanter fiant. Præter assignatas preces, corde et ore, aut saltem corde, multiplica per diem jaculatorias et valde proficies. 3.° Ergo fugiendus non solum excesus, sed etiam defectus in orando vocaliter.

178.—*Modus optimus orandi vocaliter.* Orandum vocaliter. 1.° *reverenter*, quoad situm corporis; 2.° *distincte et absque præcipitatione*, quoad vocem; 3.° *attente*, quoad memoriam; 4.° *intelligenter*, quoad intellectum; 5.° *ardenter et devote*, quoad voluntatem. HINC 1.° pronuntientur nomina Jesu et Mariæ, cum interna reverentia speciali. 2.° Deo gratias, miserere nobis, et similia dicantur fervent ius. 3.° Habeatur voluntas generalis et seria perfecte orandi, sed attentio fiat quodammodo specialissima ad quasdam orationis partes, ut, v. gr. ad nomina Jesu et Mariæ 4.° Debemus non solum servare convenientem externum modum pro publicis orationibus; sed expedit principales preces nostras peragere in silentio ecclesiæ, oratorii vel cubiculi. Attamen *nullus lo-*

cus debet nos impedire ab habitu orandi, præsertim per brevissimas oratiunculas vel etiam internas jaculatorias. Merito ergo in hoc sensu ait S. Chrysost. *(hom. 79, ad pop. Antioch.):* «Non est quærendus locus ut ores, sed loci principium: Hieremias erat in cœno, et Deum exoravit; et Job erat in stercore, et Deum reddidit propitium: Jonas in ventre cœti, et facilem habuit. Licet in balneo sis, ora, ubicumque sis, ora.» Et S. Bern. *(Medit. c. 6)*. addit: «Ubicumque fueris, intra temetipsum et ora: si longe fueris ab oratorio, noli quærare locum, quoniam tu ipse locus es; si fueris in lecto, aut in alio loco ora, et ibi est templum.»

179.—DIGNITAS ORATIONIS VOCALIS. I.° «Opus angelorum est Deum semper laudare, opus religiosorum est intenta mente psallere.» (Kempis). II.° «Quicumque fideliter et intenta mente psalmos decantat, quodammodo Angelis Dei sociatur.» (S. Bern. *serm. 52)*. III.° «Magna quippe dignitas orationis; mox ut ab ore processit, suscipiunt eam Angeli manibus suis, et offerunt Deo.» (S. Chrysost.).

180.—ORATIO PUBLICA VALDE LAUDANDA, sive talis sit *stricte* sive *late*. Hinc 1.° Ideo congregamur in solemnitatibus, vel processionibus, ut ab invicem inflammemur et oratio ascendat ad Deum.» (S. Vinc. Ferrer). 2.° Hæc vis Deo grata est. Coimus in cœtum et congregationem, ut ad Deum quasi facta manu precationibus ampliamus.» (Tertull. *apol. c. 39)*. 3.° «Congregate illic Sanctos ejus, ut illi simul pro nobis intercedant: quod enim Dominus uni Sancto (i. e. viro pio) for-

sitan negaret; omnibus congregatis et orantibus non negaret.» (Hugo. Card.).

Art. IV. De Oratione mentali speciatim.

181.—NOTANDUM. Jam actum est passim de Jaculatoriis, quæ quidem interius exteriusque fieri possunt. Sed nunquam satis adhortari possumus, omnes devotos ad illas adhibendas quam frequentissime, præsertim internæ quæ faciliores in variis circunstantiis evadunt. Dicito ergo frequenter saltem corde: Jesu! Jesu! Maria! Diligam te Jesu! diligam te Maria! Peccavi, parce Domine! Deus in adjutorium meum intende! Fiat voluntas tua! Cœlum, cœlum! O, Jesu, quando satiabor in patria! Deo gratias! Et alia similia.—*Agendum hic de meditatione.*

182.—SCOPUS MEDITATIONIS est 1.° *Deum colere* et Sanctos honorare; 2.° *intellectus illustrationem quærere*, ut Deo melius in propria nostra conditione desservire valeamus; 3.° *voluntatem excitare* ad bonum faciendum, malum fugiendum; 4.° fervorem charitatis, ut per meditationem exardescat ignis. Unde meditatio merito dicta est: «vehemens cordis applicatio ad aliquid investigandum et inveniendum fructuose.» (Joan Gerson.); cui concordat Dion. Carth. dicens: Meditavi de Deo, est interius seu intellectualiter loqui cum eo, vel de eo.» Nota idem Auctor: «*Differunt cogitatio, meditatio et contemplatio;* cogitatio vagatur et serpit sine labore et sine fructu. Meditatio nititur, et incendit cum labore et cum fruc-

tu. Contemplatio autem circumvolat et circumfertur sine labore et cum fructu.» Attamen contemplativi non sunt otiosi in viis Domine, cogitantes absque ulla reflexione parum proficiunt, meditantes dici possunt etiam qui in momento aliquam affectuosam efficiunt precatiunculam. Meditationem tamen hic principaliter sumimus pro diuturniori exercitio mentalis orationis.

183.—CONDITIONES ad fructuosam meditationem sunt. 1.° *Præparatio remota* per fugam evagationis seu dissipationis, et studium lectionis spiritualis quotidianæ; 2.° Præsentia Dei: «omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum.» *(Job. 4, 6);* 3.° præparatio proxima et recollectio animi ; 4.° Lectio (vel juxta multos relectio) materiæ meditandæ; 5.° Ponderatio discursus et affectus cum proposito; 6.° Gratiarum actio; 7.° Oblatio; 8.° Petitio.—Alii alias asignant conditiones, quæ omnes reduci possunt ad præparationem, considerationem, propositum et petitionem.

184.—MATERIA MEDITANDA. I. *Pro via purgativa,* materia principalis sunt quatuor *novissima, gravitas peccati et miseriæ humanæ vitæ* ut anima mundo moriatur et Deo nascatur.—II. *Pro via illuminativa,* divina beneficia, præsertim *mysteria Dominicæ Passionis,* ut anima crescat in charitate et virtutibus ornetur.—III. *Pro via unitiva,* divina attributa quæ Dei infinitam bonitatem manifestant, et nos ad majorem charitatem quærendam inducunt. *Attamen recte notant mystici* quod 1.° meditationes unius viæ inservire possunt etiam pro alia via. Sic. v. gr. per meditationes viæ purgativæ potest

anima concipere affectus magni amoris erga Deum.—2.° Bonum est ut anima redeat aliquoties ad exercitia aliarum viarum per quas jam ambulavit.—3.° Rectissime in variis communitatibus quotidie fere una ex duabus consuetis meditationibus versatur circa Christi passionem, et in tali meditatione omnes (in quacumque sint ex tribus viis perfectionis) exercentur. Horror pecati, virtutis efficax desiderium, charitatisque fervor maxime et facile habentur per salubberrimam considerationem Passionis et Mortis D. N. J. C.

185.—BREVIS METHODUS MEDITANDI. 1.° Actum contritionis et adorationis elicito; 2.° divinum auxilium invoca; 3.° considera materiam prælectam vel antea præparatam; 4.° colloquia institue interna, seu affectus utiles excita; 5.° postula beneficia et favores pro te, pro tuis, pro animabus purgatorii, etc.; præsertim postula gratiam perseverantiæ, seu bonæ mortis. Vel, juxta alios, post præparationem breviter faciendam, considera et interius dicito. QUID? id est, recogita materiam, v. gr. quis patitur? Christus, Deus meus, Rex meus, innocentissimus Jesus...—CUI? propter me patitur, propter miserrimum et ingratum peccatorem...—CUR? ut salvus fiam, ut cum ipso in cœlo regnare possim...—*Ergo, quid facere debeo?* peccata deflere, pœnitentiam agere, occasionem N. vel defectum N. vitare, ut «tantus labor non sit cassus,» etc., etc...—*Ergo, adjuva me Deus,* per merita B. M. V. et Sanctorum, præsertim N. N.—Similiter circa innumera objecta tali modo discurrere poteris, v. gr. *Quid* est cœlum? *Cui* datur et dabitur? *Cur* dabi-

tur? (ob paucos labores...). *Ergo quid* faciam? (fugiam peccata, indefesse laborabo...). *Ergo adjuva me* Deus meus, scis enim quam miser fui, quam debilis sum, etc. etc.—Nota ubi cor tuum pabulum invenit aliquid considerando illud degusta (nec ad alia progrediaris) et uberrimos affectus et fructus ex ipso deducere cures et Deum invoca, nec a meditatione discedas, antequam petitiones tuas per brevius vel longius temporis spatium juxta cordis et fervoris statum. Cave tamen ne ob pabuli absentiam, tempus exercitio meditationis assignatum minuas: multum enim jam proficis ex eo quod perseveras in illo.

186.—MONITA. I.° Inter tot normas meditandi ab asceticis et mysticis exhibitas, expedit ut devotus, de sui Confessarii seu Directoris consilio, eligat illam quam ipsi faciliorem reddit et utiliorem meditationis praxim et *generatim loquendo*, religiosi utilius adhibent normam a Patribus proprii Ordinis communius traditam et propositam.—II.° Caveant tamen Confesarii et Directores ne omnibus eorum moderatione utentibus, imponant excessive uniformem et quasi immutabiliter mensuratam normam. Non debent ergo omnes eadem forma et figura quasi plasmare, sed serio considerare quid unicuique magis convenit, nec eodem modo *semper meditari* poterunt homines rustici et impediti ac sapientes et in rebus apiritualibus instructi, etc. *Attamen*, his prænotatis, utilissimum est aliquam fixam methodum discipulis tradere, ut etiam cum labore et difficultate quasi constricti, facilius vitare possint divagationem et inconstantiam,

modo non discipuli alligentur immutabiliter eidem normæ ipsis exhibitæ, si quando ipsos magis proficere habitualiter perspiciantur alia adhibita norma.—III.° Omnis qui in via perfectionis vult ambulare et proficere, debet totis viribus incumbere, *quotidie tempore opportuno* et *determinato* meditationis exercitio, et Directores debent ad hoc multum invigilare.—IV. Sæpe juvat ad fervorem meditationis hinc inde adjungere orationem vocalem, saltem per vocales jaculatorias.

187.—VARIA. I. *Recordandæ sunt radices distractionum*, quæ sunt: 1.° imaginatio; 2.° sensu externi; 3.° passiones; 4.° ingenium pravum, inquietum, curiosum; 5.° magister imperitus (in hoc judicando non sit facilis discipulus, nec sibimetipsi faciliter credat); 6.° probatio Dei; 7.° tentatio dæmonis.

II. Lectio inquirit, meditatio invenit, oratio postulat, contemplatio degustat. (S. Aug.).

III. Nihil tam efficax, ad curanda conscientiæ vulnera, necnon ad purgandum mentis aciem, quam Christi vuluerum sedula meditatio (S. Bern.).—Summa philosophia est assidua mortis meditatio (id.).

IV. Omnis meditationis veræ finis et fructus est Deo adhærere, et unum cum Deo spiritum fieri. (Dion. Carth.).

V. O felix meditatio! intus ardens, foris lucens, sursum ducens. Amando interius inardiscit; orando, foris elucescit; suspirando, quæ sursum sunt concupiscit. (S. Bonav.).

VI. Loquere Deo multa et hominibus pauca: legis vero meditatione, utraque recte dispones. (S. Nilus).

VII. «Absque meditationis exercitio, nullus secluso miraculo Dei speciali, ad perfectionem contemplationis dirigitur aut pervenit.» (Gerson, *de med. consid.* 7); id est, omnis qui vult pervenire ad contemplationem, efficiet debet multum meditativus, non neglectis proprii officii obligationibus. E contra, «meditatio si debite fiat, transit in contemplationem, sicut cogitatio in meditationem.» (id. *Myst. theol. consid.* 24), id est, qui bene meditatur, pervenire poterit ad contemplationem. Quæ omnia melius explicantur ubi de contemplationis divisione. Notat tamen S. Theresia (*itin. perfec. c. 8*). quod aliquæ animæ debent semper deteneri in meditatione, quia non habent capacitatem ad aliud, et addit, ad ipsarum solatium, quod fieri potest ut tales majores et perfectiores sint coram Deo, quam aliæ altam possidentes contemplationem.

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. S. Birgittæ dixit S. Joannes Baptista: In quacumque necessitate fuerit homo, si Cœli Reginam Matrem Dei toto corde invocaverit, salvabitur (*l. 1, Revel. c. 31*).

MARIAM INVOCA. Sancta Maria, succurre miseris; sentiant omnes tuum juvamen. «Tu merito Mater charitatis es, quia omnes visitas charitate» (*ibid. l. 4, c. 74*).

MARIAM LÆTIFICA. Ferventer orando; perfectionis negotia serio considerando et disponendo in te et in discipulis tuis.—*Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis.* (S. Ildef).

CAP. IX.—DE MORTIFICATIONE.

188.—PRÆNOTANDUM. Noli extrinsecus, pecus, quod mactes, inquirere; habes in te quid occidas. Macta elatum superbiæ Taurum: macta gibbossum avaritiæ Camellum: jugula olentem luxuriæ Hircum: sacrifica saginatum gulæ Vitulum: obtrunca mordacem invidiæ Molossum: dilacera pugnacem iracundiæ Arietem: concrema ignavum pigritiæ Aselum: has pecudes occide, et rite litasti Deo. (A. Lapide, *in c. 12, ad Rom.*). In tota fere viæ purgativæ disquisitione multa tradidimus circa mortificationem, quæ ad hunc locum reducere possent. Sed non abs re erit ordinatam de mortificatione notionem habere, cum ipsa, ut patet, non solum incipientibus necessaria et utilissima sit, sed et omnibus viatoribus perfectionis studiosis, ut constat ex Sanctorum praxi et exemplo. Errarent ergo, qui mortificationem negligerent, aut quasi nihili facerent, quia jam vere proficiunt in viis domini. Purgandi, seu incipientes mortificationi præsertim incumbunt, tanquam quid ipsis proprium et principale ad gratiam conservandam et charitatem roborandam contra antiquos animæ hostes quibus antea servierunt: sed illuminati et uniti, mortificatione utuntur ne debilitentur ne periclitentur, ne fervorem amittant, etc.

189.—DEFINITO. I. Mortificatio est *quodlibet opus pœnale, quod libere facimus vel patimur, ut mortui vitæ pravæ, bene de nova vivamus:* VEL: «*privati amoris extinctio ac divinæ charitatis adeptio, sive suipsius abnegatio spontanea, fractio conservativa, violentiva virtuosa*, odium amorosum, ac salutaris perditio» (Dion. Carth.): —VEL, juxta Alvarez: *spontanea, liberaque animæ a vita carnali separatio et virium tam externarum, quam internarum, ab illicitis operibus dissolutio.*—Vocatur etiam *Crux, Mors, Odium sui, Jejunium, Violentia, Renuntatio, Abnegatio, Sepultura vitiorum, Castigatio, Afflictio.*

190.—DIVISIO. I.° Mortificatio est *Interna seu spiritualis* et *Externa seu corporalis. Illa* internos sensus et potentias internas, scilicet malos vitiorum habitus, memoriam, intellectum et voluntatem refrænat: diciturque vulgariter *abnegatio* interna: ista corpus et externos sensus ad servitutem redigit, et vulgo *pœnitentia* exterior vocatur.—II.° Est *Necessaria* vel *Libera. Illa* cohibet appetitum ab illicitis, est que omnibus absolute necessaria ad salutem: *ista* abstinet a voluptatibus et quibusdam operibus licitis; plus minusve, juxta mortificati fervorem et voluntatem (quæ debet, ut recte procedat), subjici volunti Directoris.—III.° Est *Activa* vel *Passiva.* Illa voluntarie *eligit* modum contrariandi amori proprio interius vel exterius: *ista* obvenientes occasiones mortificationis voluntarie *patitur*, sustinet et amplectitur.—IV.° Tria sunt genera mortificationis. Primum, iniquitatis, per pœnitentiam; secundum, carnis, per abstinentiam; tertium, voluntatis per obedientiam (Hugo a S.

Vict.).—NOTANDUM: *mortificatio non debet eadem esse pro omnibus, sed uniuscujusque statui magna discretione accommodari,* juxta illud quod de pœnitentia habet S. Bonav. *(divet. tit. 2, c. 1):* «Sicut talpa moritur in luce, et sub terra vivit; et sicut ignis, quem cætera animalia timent, salamandram nutrit; et sicut homo sub aqua moritur, ubi piscis delectatur; sic eadem pœnitentia non omnibus est injungenda, sed diversa diversis.»

191.—GRADUS MORTIFICATIONIS SEU PENITENTIÆ. Aliqui distinguunt pœnitentes seu mortificatos in *peregrinos, mortuos,* et *crucifixos. Primi,* necessariis ad vitam contenti, alia despiciunt et humana non curant, festinantes ad patriam pervenire. *Secundi,* solum quærunt ut placeant Domino, et propriæ et aliorum saluti incumbunt, tanquam mortui omnibus aliis rebus. *Tertii* in cruce tantum gloriantur. Omnes pro Deo laborant, omnesquæ sursum quærunt, omnes bonum certant certamen; sed primi quasi pro se tantum laborant, secundi pro se et proximo ob amorem Dei, tertii toti Deo specialissime dicantur, et lætantes exclamat: Vivo ego, jam non ego: vivit vero in me Christus?»

192.—SUBSTANTIA mortificationis in eo præsertim consistit, ut inferior animæ pars, seu appetitus sensitivus superiori animæ parti, id est, rectæ rationi subjiciatur. Patet ex definitionibus et aliis supra dictis. Unde diversi mortificationis medii sunt veluti instrumenta qua vetiis homo destruitur, et novus quasi plasmatur et solide roboratur.

193.—NECESSITAS MORTIFICATIONIS. Hic non

præcise agitur de *mortificatione absolute necessaria;* sed de mortificatione quam cervi Dei debent libenter suscipere ut proficiant in via Domini: unde certum est et communi Patrum et Doctorum setentia probatum, quod interna externaque mortificatio necessaria est omnibus qui volunt ad perfectionem pervenire. Non enim ad hoc sufficit peccata vitare, sed requiritur ut anima longe fiat a delectationibus vanis et per voluntariam pœnitentiam, et magis magisque purgetur et in sancto proficiendi proposito roboretur. Vita mollis et delicata non contitur cum crucis vexillo. Hinc 1.° «Tolle superflua et salubria surgant, utilitati accedit quidquid cupiditati demis. Demus operam putationi: putetur cupiditas, ut virtus roboretur» (S. Bern. *serm. 58, in Cant.).* 2.° Neque obstat, quod vitia jam quasi dompta sint et multus sit in virtutibus profectus: «Credite mihi, ait idem Bernardus *(sup. canon. 358)*, et putata repullulant, et effugata redeunt, et reaccenduntur extincta, sopita denuo excitantur. Parum ergo est semel putasse; sæpe putandum est; imo, si fieri possit, semper, quia semper quod putari oportet, si non dissimulas invenies.» 3.° «Nisi nostras hic quotidie recesemus et circumcidamus passiones, deteriores nos multo effici, quam fuimus dum in sæculo viveremus, perspicuum est» (Euseb. Emissen. *hom. 7 ad Monach.).* 4.° Ergo non recte antiqui religiosi externam mortificationem absque necessitate quasi relinquerent: «Non emollias ordinis rigorem, ut tanquam privilegiatus velis edere latius, bibere sapidius, cubare mollius. loqui licentius, vigilare parcius, orare tenuius (Petr. Bless. *ser. 51 de S. Aug.).*

194.—UTILITAS MORTIFICATIONIS eruitur ex dictis, ex facilitate perfectionis animæ per mortificationem tributa, ex consolationibus quibus Deus sæpe recreat mortificatos, ex uberiori devotionis spiritu, ex efficacia salutari pœnitentiæ sive pro se, sivi pro aliis peccatoribus voluntariæ suscepta, etc., etc. — HINC 1.° «Per voluntarias afflictiones caro concupiscentiis moritur, virtutibus spiritus innovatur» (Sancto Leo I, *serm. 2 de jejun.).* 2.° «Castiga corpus tuum, et Diabolum vinces; hoc enim modo Paulus adversus illum docuit nos esse pugnandum» (S. Aug. *in 1. Cor, c. 9).*

195.—FACILITAS MORTIFICATIONIS. Mortificatio exigit quidem conatum et laborem, sed facilis evadit habenti bonam voluntatem... Hinc quamvis quis ratione infirmitatis aut debilitatis non possit corpus suum durius tractare, potest mortificationi internæ incumbere, curiositatem sæpius reprimere, loquacitatem moderare, contradictiones quotidianas et humiliationes patienter tolerare, ab omni murmurationis specie abstinere, imo de cibis minus acceptabilibus absque necessitate non verbum facere, calorem, frigus et intemperiem, quæ vitari nequeunt, pro Deo cum pace libenter sustinere, sociorum defectus (salva charitate) tolerare et in millibus quæ frequenter occurrunt sese mortificare et abnegare. Qui enim peroptant pro Deo pati et per viam crucis ambulare semper inveniunt facillimos mortificationis modos. Quapropter, quamvis natura repugnat, macti animi esto: incumbe propriæ abnegationi, et senties dulcedinem spiritualis roboris et solatii. «Mortificatio

in initio quidem difficilis est ac molesta : sed ubi quis aliquandiu in ea viriliter perstiterit, jam dono Dei facilis omnino multumque amabilis redditur» (Blosius.). Et S. Bern. addit: «Mortificatio, seu affectuum castigatio est quies animi ac tranquillitas, fœcundissimusque virtutum fons existens.» Unde expedit ut omnis devoti valde fiant mortificationis veri amatores.

196.—FUGIENDI EXCESSUS. I. In mortificatione externa fugiendum a quodam quasi sensualismo hodie magis magisque tendente ad omnem fere externam mortificationem destruendam, ut alibi notavimus. Videant ergo devoti ne se ipsos decipiant; videant Directores, ne vigorem animarum quasi destruant... diligant et discipuli et magistri virtutem discretæ mortificationis, et magni faciant spiritum pœnitentiæ...—II. Mortificanda est caro ne superbiat: se non est exterminanda, ne deficiat (S. Bonav. *serm. 3 de dedic.)*. Corpus non frangendum, sed regendum (S. Greg. Magn.). Etenim «indiscreta mortificatio est causa morborum» (S. Petr. Dam. *l. 6, ep. 34)*. Unde director, præsertim qui est quasi naturaliter austerus, debet serio omnia considerare, antequam mortificationes corporales discipulis assignet.—III. *Ergo:* «Maceratio proprii corporis non est Deo accepta, nisi sit discreta: ut scilicet concupiscentia refrænetur, et natura non nimis gravetur» (S. Thom. 2, 2, *q. 88, a. 2)*.—IV. Postulanda ergo a Deo veræ discretionis gratia, ne deficiamus per defectum, neque per excessum impediamur. *Ergo damnanda hæresis pseudo mysticorum temporum modernorum, qui*

mortificationem externam rejiciunt. Tales enim in oppositum torquentes illud *(1. Tim. 4, 8)*: «Corporalis exercitatio ad modicum utilis est,» corporis mortificationem spiritui utilem esse negant; qui tamen textus juxta Chrysost. recte explicatur pro exercitatione corporis in stadio, vel juxta D. Thomam, si fiat sine pietate et spiritu mortificationis. Mortificatio appetatur non propter se, sed propter pietatem, ut monet S. Bonav.—Hinc:

197.—REGULÆ DISCRETIONIS. Speciales regulæ ad moderationem et utilitatem mortificationis sunt: 1.° Vitandi excesus, ut supra. 2.° Mortificationes non impediant proprium officium aut exercitium aliarum virtutum. 3.° Vitandum vitium singularitatis... 4.° Discretio in externa mortificatione procuranda ope Directoris. 5.° In interna, vera discretio est non paucis esse contentum, sed magis ac magis proficere (cave tamen ne turberis in modo, etc.). Unde 6.° Ad majorem internam mortificationem cum gratia Dei comparandam, opus est *discretione in modo*, id est, procedatur paulatim, per partes, et præcipue contra *passionem dominantem* (seu quæ ad frequentiores defectus nos inducit). 7.° Discretio in mortificatione externa non est petenda a carne: «Sapientia enim carnis inimica est Deo» (Rom. 8, 7): sed ope prudentiæ christianæ et regulati animarum zeli ex parte Directoris.

198.—MEDIA et incitamenta ad mortificationem rite exequendam. 1.° Recordatio laborum et passionis quæ Cristus nobis relinquens exemplum, pro nobis sustinuit. 2.° Oratio, qua omnia faciliora evadunt. 3.° Fir-

ma resolutio. 4.° Assidua exercitatio 5.° Amor Dei. 6.° Spes præmii. 7.° Exempla sanctorum (cum discretione circa extraordinaria) et fidelium viatorum etiam sæcularium. 8.° Memoria specialis austeritatum quorumdam Ordinum regularium. 9.° Spes præmii. 10. Frequens victoria de semetipso in minoribus et sæpissime occurrentibus sese mortificandi occasionibus quotidianis. 11. Præsentia Dei. 12. Non sistere desideriis tantum, sed operari.

199.—MORTIFICATIO INTERIOR MAXIMI FACIENDA. 1.° *Nullus ab ipsa sub quolibet prætextu dispensari debet, si vult ad perfectionem pervenire.* 2.° Curet imprimis anima quæ internis sacrificiis sese exercet, ut totis viribus superbiam mactet, ne se credat in sublimiori statu et perfectione quam illi qui externe etiam sese mortificant. Non raro enim, dæmon, qui hodie præsertim externam mortificationem inter devotos destruere conatur, æstimationem de illa etiam variis et continuis astutiis minuendo illis insinuat opinionem humilitati contrariam, qua se præferunt cæteris vitam austeram agentibus et forsam ipsis regularibus austerissimis. 3.° E contra qui externe etiam notabiliter mortificantur, caveant, ne elatione et despectu aliorum qui aliter ambulant in via Domini, sese quasi canonizabiles reputent, et per superbiam perdantur. 4.° Ergo mortifica amorem proprium: noli fratrem tuum judicare: judica temetipsum, despice temetipsum, attende tibimetipso et proficies in humilitate, fraterna charitate et perfectione. —MONITA: 1.° «Quid prodest quod affligis corpus

tuum, quando nihil proficit cor tuum?» (S. Cæsar. Arelat. *hom.* 27*)*. 2.° Quid prodest passiones impugnari a famula, quæ pacem inveniuntur habere cum domina? Quid prodest si extra civitatem geramus bella, et intus patiamur excidium?» (S. Euseb. Emissen.). 3.° Erigatur domina, principetur in omnibus; et subjiciatur, suppeditetur et conculcetur ancilla (S. Hieron.). Mortifica sensus internos, et non externos tantum: voluntas tua subjaceat Deo cique in omnibus pareat, ut ipsa bene et recte gubernet te.

200.—VARIA. I. *Mortificatio non importat verum odium contra seipsum, sed potius amorem.* Sicut infirmus licet brachium suum propter bonum totius corporis ustulari permittat non tamen odisse illud sed amare censetur, ita et nemo animam suam odisse dicendus est, licet ferro mortificationis eam propter bonum totius hominis aduri permittat (Rodrig. *p.* 2, *t.* 1, *c.* 5*)*.

II. Mortifica te 1.° patienter tolerando quæ non quæris; 2.° patienter faciendo quæ debes ut perfecte officium adimpleas; 3.° patienter te superando in licitis; 4.° patienter perseverando in fervore conservando, et recta intentione renovanda.

III. Charitas vera est mater discretionis maximeque necessaria Directoribus et discipulis. Unde S. Aug. *(l.* 1, *de mor. Eccl. c.* 35*)* ait: «Charitas (apud sui temporis pœnitentes præclaros) præcipue custoditur: charitati victus, charitati sermo, charitati habitus, charitati vultus aptatur: hanc si quis offendit, uno die durare non sinitur. Sciunt hanc ita commendatam esse a Chris-

to et Apostolis, ut si hæc una absit, inania; si hæc adsit, plena sunt omnia.»

IV. «Illa mortificatio quæ sit in communitate placet Deo» (Hug. Card.). Unde valde erraret religiosus qui austeritates sui Ordinis nihili aut parvi in praxi faciens, ipse eligeret alias mortificationes, quamvis magno cum fervore (falso quidem) illas faceret. Multi hac in re plus minusve decipiuntur, et meritum amittunt et Deo displicent. Merito de religiosis dictum est: «mortificatio maxima vita communis.»

V. Crux mortificationis ascensus est, sive scala, qua de lacu miseriæ, et de luto fœcis, et de mundo ascenditur in cœlum (Hugo Card.).

VI. Cum liceat deliciose et optime degere, si eligatur laboriosa vita et amara, mortificans corpus, holocaustoma est (S. Chrysost.).

VII. Mortificationes negativæ seu privativæ sunt utiliores et minus periculosæ. Tales sunt, v. gr. non aspicere aliquid curiosum, non loqui in tale occasione non necesaria, etc. Et quoad ista non necessaria est obedientiæ ordinariæ loquendo, sed sufficit generalis directio. Secus quoad veras et voluntarias corporales pœnitentias, ne decipiamur.

VIII. Quicumque voluntatem Christi addiscere volunt, suam prius voluntatem studiose mortificare debent (S. Joan Clim.).

IX. Abjice quidquid malitiam spirat, et membra carnis tuæ vehemente, (et discrete) mortifica (S. Nilus).

X. Pœna voluntaria in hac vita suscepta, multo plus

purgat, quam pœna post mortem inflicta (S. Th. *Opusc. de 1.° adv. Chr.*).—Mortificatio sit tibi dulcis in vigiliis festorum et tunc sæpe teipsum interius etiam abnega, ut cor tuum ornetur et preparetur. Minores seu privativæ mortificationes sint tibi frequentes in die tanquam tot jaculatoriæ pœnitentiales.

XI. Pudor de præteritis novæ conversationis temperat austeritatem (S. Bern.).

XII. Mortificare nos debemus relate ad orationem, curando ut *ariditates* nos non deterreant (fervorem tamen excitemus); ne *distractiones* nos nimis occupent aut perturbent (illas rejiciamus), ne *somnus* nos impediat (unde tempestive et moderate dormiendum, et in oratione resistendum constanter, patienter et fortiter).

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Tanta est pietas tua quanta potestas. Tam pia es ad parcendum miseris, quam potens ad impetrandum quod postularis. Quando enim non compateris filiis miseris Mater misericordiæ? Aut, quando illis opem ferre non poteris, cum sis ipsius Mater Omnipotentiæ? (Adam abbas Perseniæ, *in Mariali*).

MARIAM INVOCA. O quanta fiducia nobis per te ad Deum esse potest! sicut non potes non sentire per compassionem pas-

siones nostras, cum non possis odisse filios, misericordissima Mater, sic non potes non obtinere eis remedium, si petas, cum ad hoc... ex te nasci voluerit misericordiarum omnipotentis Patris Filius (*ibid.*).

MARIAM LÆTIFICA. Quotidie legendo vel minimam pagellam de laudibus et virtutibus B. M. V.—*Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis* (S. Ildef.).

CAP. X.—DE VIA ILLUMINATIVA IN SE.

201.—PRÆNOTANDUM. In tota tractione de via purgativa (et cap. I) multiplicavimus explanationes et notiones ut anima bene solidata a principio facilius pergat proficiendo. Multa quæ in via purgativa dicuntur, valde inserviunt viæ illuminativæ, cum eo ipso quo docetur multiplex purgationis modus, traduntur consequenter non pauca documenta quæ non solum adjuvant ad vitia purganda, et defectus valde minuendos, sed etiam ad virtutes singulis vitiis et defectibus contrarias intelligendas, sectandas et acquirendas. Quapropter breviori sermone agendum de via illuminativa, ut patet.

202.—NOTIO VIÆ ILLUMINATIVÆ. Via illuminativa (ut dictum est n.° 45) est *illa in qua anima a peccatis purgata, illuminatur per virtutes et roboratur in charitate per augmentum charitatis:* VEL *ea in qua proficientes, dum passiones jam magis magisque moderatas habent, quotidie magis illuminantur ad operationem virtutum.* Dicitur *illuminativa,* quia in illa anima illustratur per considerationem beneficiorum Dei, et magis intelligendo quantum debeat Summo Bono, conatur intensius detestari omnia peccata et Deo placere virtutes adipiscendo.

203.—DIFFERENTIA. *Via illuminativa differt a purgativa*, quia 1.° in via *purgativa* anima moritur mundo et nascitur Deo; in *illuminativa* vero, anima crescit volens gratitudinem suam Deo practice per virtutes quasi probare.—2.° In via *purgativa*, evelluntur spinæ et pessimæ radices vitiorum; in *illuminativa* seminantur et plantantur flores virtutum.—3.° In via *purgativa*, anima purificatur, et a sordibus mundatur, in illuminativa, decoratur et ornatur. *Nota*. Ut dictum est, nunquam tamen anima cessare debet a defectibus purgandis, quamvis in via illuminativa, jam multo melius mundata sit.

204.—OFFICIUM VIÆ ILLUMINATIVÆ multiplex: 1.° Consecutio virtutum tum theologalium, tum moralium: ergo laborandum. 2.° Exercitatio earumdem virtutum: ergo nunquam quiescendum in palestra virtutum. 3.° Ornare et illam in charitate roborari, ut Deo magis magisque placere possimus; ergo magis fugiendum a defectibus et magis quærendum divinum amorem.

205.—FINIS VIÆ ILLUMINATIVÆ est non solum invigilare ut malæ vitiorum herbæ non amplius crescant, et illas quamvis minoris sint momenti magis magisque evellere, sed sollicite curare ut anima ditetur multiplici virtutum thesauro et ornamento. Etenim certum quidem est quod in via purgativa virtutes colunturet acquiruntur, et defectus evelluntur, sed neminem latet quod hæc *principaliter* occupatur in majoribus defectibus destruendis, ut charitas non destruatar sed enutriatur:

ac proinde virtutes in incipientibus sunt *veluti consequenter exercitæ:* in proficientibus vero *quasi quid principale,* utrique tamen in ordine ad unionem cum Deo. Illuminativa non amplius contentatur de essentialibus ad vitam gratiæ; sed curat etiam quæ essentialia perficiunt, roborant et accrescunt, et abhorrent ab iis quæ etiam remote essentialibus adversantur. Via purgativa est *principaliter vita pœnitentiæ,* illuminativa vero *principaliter vita virtutum* acquirendarum. Quæ omnia melius intelliguntur, si videatur quod dictum est cap. II.

206.—TERMINUS VIÆ ILLUMINATIVÆ est *totius hominis ornamentum* consistens 1.° in sensuum externorum et internorum generali et majori purificatione et majori conscientiæ puritate, etiam quoad venialia, quæ magis magisque vitantur (quamvis omnia vitari nequeant...). *Nota* quod homo virtutum amator, et etiam cultor exterius perficitur modestia, pace, mansuetudine, etc.; 2.° in magna omnium virtutum æstimatione; 3.° in sollicita cura et indefesso labore ad virtutes exercendas, præsertim quoad illas quæ propriæ conditioni magis conveniunt; 4.° in illustratione animæ proveniente ex majori sollicitudine circa Dei famulatum, et ex habituali exercitio virtutum. Unde proficientes magis ac magis timent omnia peccata, et non solum curant ut fugiant malum speciem mali, sed multum adlaborant ut semper faciant bonum et majus bonum per praxim virtutum. Incipientes faciunt etiam bonum, remissius et imperfectius.

207.—SIGNA QUIBUS COGNOSCI POTEST QUEM-

DAM PERVENISSE AD TERMINUM VIÆ ILLUMINATIVÆ. I. Si magna de propria obligatione Deo cum gratitudine serviendi concepta æstimatione, maxime detestantur et facile et prompte vitentur mortalia; conetur quamvis non tam facile devitare venialia deliberata et in virtutibus a charitate distinctis exercitis, ipsarumque virtutum actus ipsi faciliores evadunt.— II. Si in eo passiones ita sedatæ sunt ut multo minus sollicitent animum qui proinde magis illuminatus Deum melius amet et in virtutibus notabiliter proficiat.— III. Si spe magni premii, nulla terreatur difficultate et serio adlaboret ut thesaurum adaugeat. Etenim via purgativa maxime respicit timorem ut anima fugiat peccata et Dei amicitiam conservet; via illuminativa maxime respicit spem ut anima merita habeat et divitias æternas acquirat, gratiæ augmentum et roborem; via unitiva maxime respicit charitatem, ut anima ita diligat Deum ut Deo inhæreat, eo fruatur, eo in quiescat. — IV. Si crucem Domini jam portet libenter, illum *libenter* sequens per imitationem virtutum.—MONITUM. *Si vis in vero profectu permanere*, memento quod «hæc est ubique magna virtus, et summa securitas, quando et pie vivis, et tamen plus attendis quæ desunt tibi, quam quæ obtinuisse videris» (S. Bern. *serm. 4, sup. qui habitat).*

208.—DURATIO VIÆ ILLUMINATIVÆ (Vide quæ dicta sunt n.° 56). Ex dictis patet quod in se tempus non potest tanquam quid fixum assignari, sed videndæ dispositiones illuminati, consideretur quantum in cognitione spiritualium et despectu vanitatum proficerit, et

deinde inducendus pedetentim ad viam unitivam ut continuo novis ditetur spiritualibus augmentis, ardentius fiat ejus perfectionis desiderium, crescat pervalde in divinæ charitatis ardore et peroptet tandem Deo fortiter adhærere, Deum maxime deligere, Deo valde placere, Deum indesinenter quærere, omnia pro Deo et propter Deum peragere, sciens quod omnia potest in eo qui illum jam sæpe confortavit, liberavit, adjuvit et consolavit.

209.—VARIA. I. In via purgativa ideo *agitur de imperfectionibus vitandis*, quamvis hæc potius pertinent ad alias vias, ut anima magis defendi possit ab hostibus et quia, ut dictum est, in unaquaque via sæpe exercentur quæ ad alias pertinent, et difficillimum et fere impossibile esset vitare mortalia et eradicare vitia majoris momenti, si anima nihili faceret venialia et alios defectus generatim, nec haberet saltem *verum propositum perveniendi ad Deo in omnibus placendum* (quod quidem propositum omnino inveniri debet etiam in via purgativa), et quasi laxative mortalia tantum fugeret. Aliunde, quomodo fovebitur charitas et fugientur occasiones gravis peccati et moderabuntur concupiscentiæ, si non adest aliquis conatus ad venialia et minores defectus corrigendos et varias virtutes perfectius obtinendas? *Ergo recte multa traduntur in via purgativa quæ etiam ad alias vias pertinent*, ut sint adjumenta et faciliora media ad vincenda mortalia et concupiscentias.—Item in via *illuminativa* frequenter res est de divino amore perfectius diversis modis procurando, deque vitando

quidquid impedit quominus affectus mentis totaliter feratur in Deum, quæ quidem principaliter pertinent ad viam unitivam, ut facilior evadat virtutum exercitium et universalius et melius vitentur venialia deliberata contra quæ anima in via purgativa universaliter et principaliter pugnat per arma virtutum.—Tandem, memento quod omnes viæ ad charitatis perfectionem tendunt et gradatim diriguntur. (Vid. n. 47).

II. Ne innitaris propriis viribus in animæ profectu obtinendo, sed spera in Deo et Deum ora. «Profectus hominis donum Dei est: nec a se potest quidquam, sed a Domino.» (S. Isidor. *de Sum. bono l. 2, c. 5, sent. 3).*

III. Quatuor modis proficitur: in se, juxta se, supra se, sub se. In te est animus; juxta te proximus; supra te prælatus; sub te subditus. In te proficis per bonam vitam; in proximo, per doctrinam; in prælato per admonitionem; in subditis per correctionem. (Hugo á S. Vict. *l. 3, de Claustro anim. c. 9).*

IV. Deum diligamus et facilius laborabimus: «Ad proficiendum non movet pedem nisi charitas: ad cadendum superbia.» (Gloss. ord. *sup. ps. 120).*

V. Age, curre, festina. Age, ut in hac spiritualitate proficias: cave ne quod accepisti, incautus et negligens custos amittas: curre set non negligas: festina, ut celerius comprehendas (S. Hieron.).

VI. Bona voluntate ambulandum et difficultates superabimus: «Fac quod in te est, ut proficias, sicque cito senties per gratiam facile: quod per naturam fuit difficile.» (Dion. Carth. *de per. char. a. 4).*

VII. Si tu vis proficere, non respicias, quid mali faciant alii, sed quid boni ipse facere debeas.—Proficere proficisci est. (S. Bern.).

VIII. In hac via, ne obliviscaris frequenter animam tuam pœnitentia purificare.—Oratio absque virtutum exercitio non jurat ad perfectionem: ora ergo ut virtutes acquiras, illasque facilius et perfectius exerceas.—Proposita fortiter adimple. Sacramenta melius frequentare stude.

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Multum deligenda est beata Virgo a quolibet Christiano propter hoc, quod est inextinguible lumen ejus. Nunquam enim aliquis in tantum peccat, si vult per veram pœnitentiam recurrere ad ipsam, quin ipsa sit statim lucerna pedibus suis et reducat eum in viam salutis externæ (B. Alb. Magn. *serm. 3, de Nativ. B. V.*).

MARIAM INVOCA. Ave, Maris stelle.—Dei Mater alma.—Atque semper Virgo.—Felix cœli porta.—Monstra te esse Matrem! Salva me o «Amatrix hominum.» (S. Bonav.).

MARIAM LÆTIFICA. Quotidie in virtutibus proficiendo: quotidiana alicujus devoti libri ordinata et devota lectione.—*Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis.* (S. Ildef.).

CAP. XI. DE OPERIBUS VIÆ ILLUMINITIVÆ GENERATIM, SIVE DE VIRTUTIBUS IN GENERE.

210.—PRÆNOTANDUM.—«Debemus ad virtutum studia irremissa cura ac sollicitudine nosmetipsos semper extendere, ipsisque nos jugiter exercitiis occupare; ne cessante profectu, confestim diminutio subsequatur: quia in uno eodemque statu mens manere non prævalet; id est, ut vel augmenta virtutum capiat, vel detrimenta sustineat.» (Cassianus).

211.—DEFINITIO, I. *Etymologice*, «Virtus dicitur quasi *vis intus:* et hæc vis consistit in aggressione arduorum, in tolerantia adversorum, et in abstinentia placitorum.» (S. Bonav.): VEL. «Virtus a viriditate dicta est, quæ nescit aliquo labore marcescere» (Cassiod.).—II. Virtus communiter definitur à Theologis: *Bona qualitas mentis, qua recte vivitur, et nemo male utitur* (S. Th.): VEL juxta S. August.: *Animi habitus hominem inclinans ad bene recteque operandum:* VEL: *bona qualitas animum constanter et efficaciter disponens ad bonum:* VEL: *qualitas mentis bene dispositæ, qua bene vivitur, sine qua nullus laudabiliter conversatur.* (S. Laur. Just.).—Dicitur de virtute quod *ea nemo male utitur*, ut distinguatur ab illis habitibus seu qualitatibus quibus potest quis male uti,

ut fides humana, opinio et similes; vel quia adeo, vere et determinate ad id, quod bonum est, inclinat ac movet, ut si ea uti et cum ea operari debeamus nihil possimus mali facere: ac proinde quando malum facimus, habitum virtutis non sequimur et contra virtutem facimus.—Omne vitium est animæ ægritudo, virtus vero sanitatis rationem obtinet. (S. Basil.).—Ergo recte perscrutentur virtutes, et rite intelligantur, ne falsam colamus pro vera; et nihil lucremus. Hinc, «sicut falsis denariis nihil emitur boni, sic nec falsis virtitibus regnum cœlorum comparatur.» (B. Alb. Magn.).

212.—DIVISIO, I. Virtutes dividuntur in *intellectuales, morales* et *theologicas: primæ* perficiunt intelectum in ordine ad cognitionem veri; suntque intelligentia, scientia, sapientia, et ars. Unde non egimus de his, ut constat ex definitione. *Secundæ* perficiunt voluntatem in ordine ad bonum honestum, suntque prudentia, justitia, temperantia et fortitudo, et vocantur cardinales. *Tertiæ* sunt illæ quæ Deum pro objecto habent, seu quæ immediate versantur circa Deum; suntque fides, spes charitas.—II. Aliæ sunt *naturales*, aliæ *supernaturales*. *Supernaturales* sunt quas homo non potest suis viribus acquirere, nec *proprie* ad eas se disponere, sed libere et gratuito a Deo infunduntur. *Naturales* sunt illæ quæ si considerentur in ordine morali tantum possunt exerceri solo generali Dei concursu per solas vires naturales.—III. Aliæ sunt *infusæ*, aliæ *acquisitæ*. *Infusæ* sunt quas homo non operatur, neque bonorum operum exercitio acquirit, sed Deus per se ipse sine nostra cooperatione

communicat et infundit. *Acquisitæ* sunt illæ, quas homo continuo exercitio et per proprios actus acquirit et comparat.—IV *Ex infusis*, aliæ sunt *infusæ quoad entitatem, aliæ quoad modum. Primæ* naturaliter acquiri nequeunt, utpote quia sunt ex ordine supernaturali, uti virtutes Theologicæ. *Secundæ* per actuum frequentiam acquiri possunt, uti sunt virtutes humanæ, ideoque sunt infusæ in quantum solus Deus illas effective causat. Unde *virtutes morales infusæ* habent pro regula non tantum rationem humanam, sed legem divinam et evangelicam, et pro communi et ultimo fine Deum, objectum beatificum et finem supernaturalem lumine fidei cognitum. Virtutes vero morales simpliciter acquisitæ habent pro regula rationem humanam, et pro fine bonum ratione naturali assecutum.

213.—VIRTUTES MORALES in moribus componendis proprie occupantur, et vocantur CARDINALES seu *primariæ*, illæ ex quibus cæteræ oriuntur.

214.—SUPERNATURALITAS VIRTUTIS. I. *Virtutes* quas *mere naturales* vocamus, minus proprie, ut aiunt AA., appellantur virtutes. Certum tamen est illas revera dari, aliter dicendum esset quod omnia opera infidelium sunt peccata, quod falsum est, ut constat etiam ex damnatis propositionibus Quesnellii dicentis: «Voluntas quam gratia non prevenit... est incapax ad omne bonum;» et Baii inquientis: «Cum Pelagio sentit qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducat, agnoscit.»—II. Virtutes theologicæ a Deo in nobis sine nobis infunduntur. Omnes

virtutes cum gratia sanctificante nobis infunduntur.—III. *Omnes virtutes morales tunc dicuntur supernaturales* (et in hoc sensu virtutes proprie accipiuntur in Mystica), quando non humano tantum labore, sed ex speciali Dei gratia acquiruntur, ut homo non humano et naturali, sed divino ac supernaturali modo operetur. —IV. Sicut anima operationes suas exercere nequit nisi per intellectum et voluntatem; ita gratia sanctificans velut vita hominis spiritualis et supernaturalis comites habet virtutes infusas, per quas veluti per supernaturales potentias supernaturaliter agit.—V. *Ex his ergo patet in quonam seusu communiter dicitur quod virtutes morales versantur circa bonum creatum ex motivo supernaturali et quod inter proprietates virtutum, intelligitur etiam supernaturalitas.*—VI. Notandum quod ad praxim moralium virtutum (in proprio sensu) necesarium est auxilium gratiæ actualis: etenim per virtutes morales superantur graves tentationes ac passiones, et naturales vires naturæ ad hoc non sufficiunt, ut aiunt Theologi et fides docet.—VII. Vitia et virtutes acquisitæ sunt contraria, et sese mutuo expellunt a subjecto: Secus vitia et virtutes infusæ. Quia cum vitia sint naturalia, et virtutes infusæ supernaturales, non pugnant inter se in eodem genere habitus; unde nihil mirum si vitia adhuc remaneant introductis virtutibus, necesseque sit ea per virtutum acquisitarum studium expellere, ait Charmes. —VIII. «Sive parum, sive multum (in ordine ad vitam æternam) sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest» (S. Aug. *tr. 18, in Joan, c. 15*): ergo illius gratia indigemus ad virtutem supernaturalem.

215.—NOTANDUM CIRCA ACQUISITIONEM VIRTUTUM. I. Est differentia inter virtutes morales acquisitas, et infusas. Nam virtutes acquisitæ non statim a principio, sed successive acquiruntur; cum enim non requirantur ad simpliciter, sed ad facile operandum, possunt ex vi principiorum naturalium, mediis actibus acquiri. Infusæ tamen cum sint tota virtus agendi proxima, debent statim a principio justificationis infundi. Unde virtutes morales infusæ a solo Deo possunt produci tanquam a causa principali, et ita non possunt actibus nostris acquiri, ut virtutes acquisitæ. Ita Aut. a Sp. S.—II. Postquam virtutes infusæ a Deo infusæ sunt, tametsi homo bonorum operum exercitio eas non auget, virtute sua ipsarum augmentum operando, tamen bonis, quæ facit operibus meretur, ut eas ipsi Deus augeat; idque Deus ita facit, ut quanto plus homo se in bonis operibus exercet, tanto ei amplius gratiam, omnesque virtutes infusas augeat (Cfr. Arias, *t.* 2, *thes. tr.* 3).

216.—MEDIOCRITAS SEU MEDIUM VIRTUTUM. I. *Duplex distinguitur medium virtutis*, scilicet medium rei et medium rationis. *Medium rei* est illud quod ita est ex natura rei determinatum et fixum, ut sit semper unum et invisibile, nec varietur pro loco, tempore et persona. Medium *rationis* est illud quod est divisibile, variaturque pro loco, tempore et persona, juxta prudentis æstimationem.—II. Virtutes Theologicæ et intellectuales non consistunt in medio per se et ex parte objecti: per accidens autem et ex parte subjecti, requi-

runt aliquod medium, quatenus exerceri debent cum moderamine, juxta cujuslibet naturam, genium et conditionem. Unde non potes nimis credere, nimis sperare, nimis esse sapiens. Debes tamen attendere ut non male ames.—III. *Omnes virtutes morales consistunt in medio rationis;* quia contra ipsas peccari potest per excessum vel per defectum, v. gr. contra fortitudinem per temeritatem aut pusillanimitatem. Excipitur virtus justitiæ quæ in medio rei et rationis simul consistit.

217.—CONNEXIO VIRTUTUM. I. Virtutes intellectuales et theologicæ non sunt inter se connexæ. Hinc sapientia potest inveniri in subjecto absque arte, fides absque charitate.—II. Virtutes morales consideratæ *in statu imperfecto* non sunt necessario inter se connexæ. Sic multi videntur eleemosynam facientes et castitatem non sectantes.—III. Virtutes morales consideratæ *in statu perfecto*, id est, quæ tam perfecte possidentur, ut omnibus contrariis facile possint resistere, sunt necessario inter se connexæ. Virtus enim in statu perfecto facit ut quis lubenter et sine mora in propria illius virtutis materia operetur: hinc si possides perfecte justitiam, eris fortis ad resistendum contra dona et minas ut a justitia declines, etc. Virtus enim perfecta est *constans et firmus ordinis amor*, quo quis id quod rectum est et rationi consentaneum in quavis materia prosequitur; ac proinde talis amor constans, firmus et habitualis omnes plene virtutes includit. «Certe hinc persuadent, qui unam virtutem habuerint, habere omnes, et omnes deesse, cui una defuerit, quod Prudentia nec

ignava, nec injusta, nec intemperans potest esse, nam si aliquid horum defuerit, Prudentia non erit. Porro si Prudentia tunc erit, si et Fortis, et Justa, et Temperans sit, profecto ubi fuerit, secum habet cæteras. Sic et Fortitudo imprudens esse non potest, vel intemperans, vel injusta; sic Temperantia necesse est, ut Prudens, Fortis et juxta sit, sic justitia non est nisi sit Prudens, Fortis et Temperans. Ita ubi vera est aliqua earum et aliæ similiter sunt. Ubi autem aliæ desunt, vera illa non est, etiamsi aliquo modo similis esse videatur» (S. Aug. *epist. 167, n. 5).*

218.—ACTUS VIRTUTUM. (Memento eorum quæ de mediis ad perfectionem alibi dicta sunt). Actus autem quibus quasi ascenditur ad montem virtutum sunt: 1.° Virtutes omnibus temporalibus præferre et maxime illas æstimare. 2.° Desiderare ardenter virtutum ornamenta. 3.° Conatum magnum ad virtutes sectandas. 4.° Donum virtutum supernaturalium instantissime a Deo postulare. 5.° Ad majora virtutum augmenta semper tendere. 6.° Alienas virtutes amare, illisque fortiter excitari 7.° Difficultates ad virtutes obtinendas non timere et superare. 8.° Gratias Deo pro virtutibus obtentis humillime persolvere, et quantum adhuc fieri potest salutariter considerare et occasiones virtutum sollicite colligere. 9.° Defectus contra virtutes statim deplorare et corrigere:

219.—GRADUS VIRTUTUM. I. Alii lento passu, alii modesto incessu, alii celeri cursu ad virtutes properant. Primi terrenis adhuc occupantur, alii seipsis

adhuc in variis indulgent, cæteri transitoria contemnunt. —II. Alii cum gravi difficultate, alii cum levi resistentia, alii cum delectatione virtutes exercent.—III. Quoad motiva quasi primario menti occurrentia, alii propter virtutum honestatem, alii propter præmium, alii propter Deum virtutes colunt. Omnes tamen christianæ virtutes ad Deum tendunt, ut per ipsas Deo placeamus et tandem Deo fruamur.—Gradanter ergo adlaboremus ut in palœstra virtutum magnis proficiamus incrementis.

220.—DIGNITAS VIRTUTUM. (Memento quæ de perfectionis dignitate dicta sunt). I. «Nihil facit nomen adeo immortale, ut natura virtutis. Id ostendunt Martyres, ostendunt Apostolorum reliquiæ, ostendit memoria eorum qui recta ex virtute vixerunt» (S. Chrysost. *in ps. 48)*.—II. Sicut minuta lumina claritas solis obscurat, sic dignitas virtutis omnia alia hominis ornamenta vilescere facit (Anonym.).—III. Virtutes sunt virtuosorum divitiæ veræ, et de illis dici potest: «Laudemus viros gloriosos... homines divites in virtute» (Eccl. 44).

221.—VARIA. I. Virtus etiam dicitur quasi *virum tuens*, vel quasi *virens intus* ob duplicem effectum quem habet, scilicet, tuetur præsentia sua animam et ipsam ornat (S. Bonav.).

II. Virtutes consuetudinales circa mediotatem consistunt: fortitudo circa timorem et audaciam: temperantia circa delectationem et tristitiam: liberalitas circa dona mediocria: magnanimitas circa magnos honores, etc. (id.). Dicuntur consuetudinales, quia adquiruntur ex frequenti actu: politicæ, quia ordinant homi-

nem ad bene vivendum inter alios, etc. (id.). Virtutes cardinalis dicuntur quia sicut ostium vertitur in cardine et regitur, ita his regitur et vertitur tota vita humana: instruitur enim in omnibus operibus, et contra vitia armatur (id.).

III. Prudentia invenit modum ut non excedas, sed circa centrum consistas: quare est auriga virtutum. Temperantia custodit modum inventum. Justitia describit respectu sui et aliorum, et quia post modum multa adversa eveniunt. Fortitudo defendit ne perdatur modus: hinc recte dicitur virtus nihil aliud esse nisi modus (S. Bonav. *serm. 6. Hex. Vide ibi).*

IV. Sicut lux purgat, illuminat, perficit et stabilit: sic temperantia primum facit, prudentia secundum, justitia tertium, fortitudo quartum (id.). — Virtutes Theologicæ fides et spes non habent reflexionem super se: credens enim non credit credulitatem: charitas vero habet, quia habens charitatem eam diligit (Id. vide *l. 1, d. 17, p. 1, a. 1, q. 2, ad 3).* — Virtutes sunt socii cum quibus procedamus ad patriam (id.).

V. Virtus moralis non ut gratuita dicitur quid virtuosum semiplene, quia procedit non a virtute, sed ab aliquo virtuti consono, scilicet, a voluntate consonante rectitudini naturali (id. vide *l. 3, d. 33, q. 5, ad ult.).*

VI. Virtus quælibet præter charitatem potest esse communis bonis et malis; charitas autem non potest dari informis (id.). Intellige: per peccatum homo expoliatur virtutibus formatis, id est, charitati conjunctis, non vero quatenus sunt informes, seu charitate destitu-

tæ (Cfr. S. Bonav. *l. 3, d. 27, a. 1, q. 4).* Charitas est formo extrinseca virtutum per quam habent, ut sint Deo gratæ et meritoriæ. Cfr. D. Th. *1, 2, q. 71, a. 4* ubi explicat quare et quomodo virtutes informes dicantur non esse virtutes, et in hoc sensu illis privari qui in mortali existunt, etc. Aliunde expedit semper in hac questione præ oculis habere sequentem ejusdem Angelici Doctoris doctrinam: 1.° «Solæ virtutes infusæ sunt perfectæ, et simpliciter dicendæ virtutes, quia bene ordinant hominem ad finem ultimum simpliciter; aliæ vero virtutes, scilicet acquisitæ, sunt secundum quid virtutes, non autem simpliciter; ordinant enim hominem bene respectu finis ultimi in aliquo genere, non autem respectu finis ultimi simpliciter. Unde Rom. *14*, 23, super illud: *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, dicit Glossa. Augustini, *ord. ex cap. 106 Sentent.: Ubi deest agnitio veritatis, falsa est virtus etiam in optimis moribus*» (D. Th. *1, 2, q. 65, a. 2).*—2.° «Habitus moralium virtutum infusarum patiuntur interdum difficultatem in operando propter aliquas dispositiones contrarias ex præcedentibus actibus relictas; quæ quidem difficultas non ita accidit in virtutibus moralibus acquisitis, quia per exercitium actuum, quo acquiruntur, tolluntur etiam contrariæ dispositiones» (D. Th. *1, 2, q. 65, a. 3).* —Iterum tamen memento ne ad omnem virtutem exigi putes cum Baio gratiam habitualem et charitatem ita dominantem, ut extra hunc statum opera omnia essent peccata. Unde præ oculis habendus tract. de Gratia, et alia principia *Th. Dogm.*

VII. Quatuor sunt matres virtutum: fides, origine; charitas educatione; prudentia regimine; humilitas conservatione (B. Bonav.).

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Ad Mariam «respiciunt et qui in cœlo habitant, et qui in inferno, et qui nos præcesserunt, et nos qui sumus, et qui sequentur, et nati eorum, et nascentur ex illis. Illi qui sunt in cœlo, ut resarciantur; et qui in inferno, ut eripiantur; qui præcesserunt, ut prophetæ fideles inveniantur; qui sequuntur, ut glorificentur» (S. Bern. *in fest. Pent. serm. 2*).

MARIAM INVOCA. O Virgo gratiosa: totum nobis quodammodo est a te, quod per illum nobis est qui natus est ex te (Hug. a S. Vict. *de verb. Incarn. col. 5*). O Virgo veneranda nimis, Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.

MARIAM LÆTIFICA. Vera erratorum et peccatorum tuorum detestatione. Viam sanctitatis *hic et nunc* fortiter et ferventer amplectendo: Mariam vitæ spiritualis Magistram imitando.—*Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis* (S. Ildefons.).

CAP. XII.—DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

222.—VIRTUTES THEOLOGICÆ GENERATIM. —I. *Tres sunt virtutes theologicæ: fides, spes, charitas* Quatuor sunt quæ ex fide porveniunt: scilicet vitæ rectitudo, animæ pabulum, Dei cultus et paradisi præmium. Quatuor sunt quæ ex spe procedunt: scilicet, lætitia cordis, animæ sobrietas, revelatio laboris et vitæ longuiquitas. Quatuor sunt quæ ex charitate oriuntur: scilicet, reverentia erga Deum et proximum diligere, relevare oppressum et errantem corrigere (S. Th. *de vitiis et virt.*).—II. *Inter omnes theologicas virtutes, charitas quæ propinquius Deum respicit quam cæteræ, excellentior est* (id. *1, 2, q. 66, a. 1*). Virtutes theologicæ ordinantur ad Deum immediate: morales vero mediate. —III. Virtutes theologicæ eo quod earum objectum sit Deus, excellentiores sunt virtutibus moralibus (id. *2, 2, q. 25, a. 6*).—IV. Ordine generationis, fides spem, et spes charitatem antecedit (Cfr. id. *1, 2, q. 62, a. 4*).—V. Tria sunt arma potiora quibus protegimur et pugnamus; scilicet, scutum fidei, galea spei, et gladius charitatis (S. Antonin.).—VI. Virtutes theologicæ habent Deum pro objecto primario, quod creditur, quod speratur, quod diligitur, et etiam habent ipsum ejusque

attributum pro objecto motivo seu formali *quo*. — VII. «Fide tenemus, tres Virtutes Theologicas esse necessarias, perficientes immediate animum respectu increati» (Scotus *3, d. 34, n. 6)*. Unde necessariæ sunt ad salutem. Vide Theol. Moral. ubi de Virtutibus.

Art. I. De Fide.

223.—NOTIO FIDEI. I. *Fides sumitur* 1.° pro fidelitate in promissis; 2.° pro conscientia («omne quod non est ex fide, peccatum est:» *Rom. 14)*; 3.° pro fiducia postulata assequendi; 4.° pro doctrina catholica. — II. *Fides sic describitur* ab Apostolo, *Hebr. 11:* «Sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium» (substantia, id est, *basis* spei: argumentum, i. e. convictio). Definitur sic: Fides est *virtus theologica divinitus infusa; qua firmiter assentimur iis, quæ a Deo revelata sunt propter* auctoritatem ipsius revelantis.

224.—DIVISIO. *Fides theologica* est *explicita*, vel *implicita; viva* seu operans, et *mortua*, seu non obediens præceptis; *formata* seu cum charitate, et *informis* seu charitate carens, (charitas est forma extrinseca virtutum per quam habent, ut sint Deo gratæ et meritoriæ). — Nota quod propositio Ecclesiæ est essentialis ad fidem theologicam catholicam et universalem: secus quoad fidem theologicam alicujus particularis cui certo fieret revelatio.

225.—FIDES SIT VIVA, ut perfectus sis fidelis. Etenim ipsa vox fides ad hoc te invitat, juxta illud

S. Aug. *serm.* 2. *Dom. 19 p. Trin.):* «Fides appellata est ab eo, quo fit quod dicitur: duæ syllabæ sonant cum dicitur fides. Prima syllaba est a facto, secunda a dicto; interrogo ergo te utrum credas? dicis: credo; fac quod dicis, et fides est.»

226.—**VIRTUTI FIDEI CORRESPONDENT** duo dona Spiritus Sancti; donum scilicet intellectus, et donum scientiæ. Primum reddit intellectum facile mobilem a Spiritu Sancto ad assentiendum firmiter secundum regulas superiores primis veritatibus Divinitatis, quæ sunt quasi prima principia credendorum. Donum scientiæ reddit intellectum facile mobilem a Spiritu Sancto, ad assentiendum aliis credendis per causas inferiores, quasi conclusionibus. Secundum, quod invisibilia Dei, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, et creditu digna judicantur. Dono intellectus correspondet sexta beatitudo: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Dono scientiæ correspondet tertia beatitudo: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Ex fructibus autem Spiritus Sancti correspondet dono intellectus, ille quem Apostolus vocat fidem, consistens in speciali quadam certitudine de revelatis a Deo per hoc donum acquisita, quæ perficit ascensum virtutis Fidei.—Ita Ant. a Sp. S. et scholastici cum D. Thoma., etc.

227.—**ACTUS FIDEI.** I. Actus fidei sunt: 1.° corde credere; 2.° ore confiteri; 3.° opere confirmare; 4.° omnia pro fide sustinere, imo proprium sanguinem pro fide fundere; 5.° fidem dilatare; 6.° fidem defendere et for-

liter fidei impugnatores propugnare, juxta propriæ conditionis possibilitatem, etc,—II. Nota: Aliud est credere Deum, aliud credere in Deo, aliud credere Deo. Credere Deum, est ipsum credere esse: credere in Deo est credendo ipsum amare: credere Deo, est credere verbis ejus (S. Bonav.). Quoad objectum et necessitatem fidei, cfr. *Theol. Moral.* ubi de fide.

228.—DIGNITAS FIDEI. I. «Fides est religionis sanctissimæ fundamentum; charitatis vinculum, amoris subsidium; sanctitatem firmat; castitatem roborat, dignitatem exornat; in pueris splendet, in juvenibus floret, in perfectis apparet; gubernat sexus; gradus provehit, officia cuncta custodit; in paupere grata est, in mediocri læta, in locupleto honesta; amicitias servat, collegia copulat, artes commendat; nullum despicit, nullum contemnit, nulli deest, nisi qui ei forte defuerit; mandata tenet, præcepta servat, promissa consummat, familiares efficit Deo, amicos constituit Christo» (S. Chrysost. *sermo de fide Abr.).*—II. «Fides est propugnaculum christianorum contra universas insidias dæmonum» (Dion. Carth.).—III. «Fides attingit inacessa, deprehendit ignota, comprehendit inmensa, apprehendit novissima, ipsam denique æternitatem suo vastissimo sinu quodammodo circumcludit» (S. Bern.). *serm. 76, sup. Cant.).*

229.—MONITA GENERALIA. I. *Humilitas valde juvat ad fidei vigorem.* Unde «valde hoc Deo placet quod homo de his quæ ad fidem pertinent, et ad divinum honorem, quæ non capit intellectu, humili venere-

tur affectu» (Dion. Carth. *sup. 1. Petri c. 5).*—II. «Fides debet esse primo solida in credendo vera fideliter; secundo devota in expectando promissa certitudinaliter; tertio magna in operando ardua viriliter» (S. Bonav. *serm. 3. Dom. 23, p. Pasch.).*—III. Fides sit totius vitæ tuæ lumen, ornamentum et robur. «Piscis bonus, pia est fides: vivit inter fluctus, nec frangitur, nel solvitur fluctibus; vivit inter tentationes, tempestatesque hujus sæculi pia fides; sævit mundus, et integra est» (S. Aug. *de verb. Dom. serm. 29).*—IV. «Si dormiat fides vestra, dormit Christus in vobis: in quo autem non dormit fides, vigilat Christus» (id. *sup. Ps. 120).*

230.—MONITA SPECIALIA. I. Ora ut adaugeatur tibi fides, ut totus spiritualiter ex fide vivas.—II. Ora, labora, omnibusque mediis cura, ut ministri fidei præcones apud populos barbaros et infideles auxilientur: ora præsertim et pro viribus dona quid poteris pro parvulorum infidelium salute: ac proinde operibus S. Infantiæ et Propagationis fidei te adscribe, illaque propaga.—III. Memento frequenter et gratias age pro fidei beneficio tibi et parentibus tuis tributo: agnosce, christiane, dignitatem tuam.—IV. Humanum timorem, et hominum mundanam opinionem nihili facias, ut juxta fidei normam in maximis minimisque vivas. Fuge prudentiam hujus sæculi et noli exteriorem domus tuæ, uti aulam receptionis et refectionis quasi secularizare... heu quot etiam devoti fideles varios mores christianos idolo sæculi hodie sacrificant, sub variis prætextibus quodam quasi paganismum sectantes cum mundo!—

V. Cave et sollicite evita immoderatum modernæ (et quasi rationalistæ) criticæ pruritum circa veneratissimas et salutares traditiones populorum catholicorum circa celeberrima sanctuaria et miracula... Multi hodie videri volunt sapientes per spiritum contradictionis (quasi a priori) adversus omnia quæ expressis documentis, variisque monumentis non evidentissime probantur. Ad quod juvat circa pietatem fovendam hæc immoderata critica? Non debes esse nimis credulus circa historiolas quæ sæpe narrantur et diversimode traduntur absque solido aliquo fundamento saltem venerabilis traditionis, sed ad vitandum istum excessum, cave iterumque cave a contrario seu a *spiritu moderno* pietati el fervori contrario, ut monet S. Ligorius.

Art. II. De Spe.

231.—NOTIO SPEI. I. Spes sumitur: 1.° pro objecto spei; 2.° pro eo a quo speratur bonum; 3.° pro eo per cujus intercessionem speramus bonum; 4.° pro habitu vel actu sperandi.—II. Definitio. Spes theologica est *virtus theologica divinitus infusa, qua ex liberali Dei promissione fiducialiter nobis desideramus bonum infinitum per Dei auxilia et merita nostra* (præsuppositis meritis Christi) *obtinendum: vel virtus theologica, per quam certa cum fiducia beatitudinem æternam et media illius consequendæ a Deo expectamus*.—Deum cognoscimus per fidem et bonum nostrum in quo nostra consistit beatitudo. Deinde desideramus Deum possidere et speramus ad tantam felicitatem pervenire.

232.—DIVISIO. I. Spes est *habitualis*, vel *actualis; formata* seu cum charitate vel *informis*. Vide quæ dicta sunt ubi de fide formata, etc.—II. Alii spem dividunt etiam in spem *robustam* quæ, aiunt, commune nomen spei retinet, et *firmissimam* quam *fiduciam* vocant.

233.—SPES SIT FORMATA et magis magisque per charitatem fiat in nobis robusta et operans. «Dicit fides: parata sunt magna, inexcogitabilia bona a Deo fidelibus suis. Dicit spes: mihi illa servantur: nam tertia quidem charitas: curro ego, ait ad illa» (S. Bern. *in ps. Qui habitat)*. Deum dilige et omnia tolerabilia fient, et valde in te crescet spes: «Tanto spes in Deo solidior surgit, quanto pro illo graviora quisque pertulerit» (S. Greg.).

234.—VIRTUTI SPEI CORRESPONDET donum timoris, quod simul cum spe subjectatur in voluntate, et sic voluntatem disponit, et modificat, quod non transeat ad præsumptionem, dum ad effectum spei conatur. Timor qui est donum Spiritus Sancti est timor filialis, sive castus, et reverentialis, et nullo modo servilis. Dicitur in principio initialis, deinde perfectus. Hinc dono correspondet prima Beatitudo: *Beati pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Et ex fructibus Spiritus Sancti correspondet modestia, continentia et castitas. Cfr. D. Th. *2, 2, q. 18*.—Ant. a Spir. S.

235.—ACTUS SPEI. I. Præcipui actus spei sunt: 1.° Statim ad Deum in necessitatibus recurrere; 2.° Eo major difficultas, eo firmior conatus ad spem obfirman-

dam, nec cessare a postulando divinum auxilium; 3.° Interius ad Deum suspirare in periculis, etc., et exterius patientiam et mansuetudinem conservare; 4.° Sanctorum intercessionem et præcipue Auxiliatricis nostræ Mariæ implorare; 5.° Divinæ voluntati se conformare, et simul propriam obligationem non negligere; 6.° Deo ferventius servire, ut sit nobis propitius; 7.° Nunquam desistendum ab oratione, quamvis effectus desideratus tardet. Ora, ora, postula et dives eris.—II. Gradatim obfirmatur spes: 1.° Propositum firmiter sperandi omnia necessaria a Deo Summo Bono et Omnipotenti; 2.° Constanter sperare quidquid eveniat, quidquid nos terreat; 3.° Alacriter et gaudenter sperare. —Vide varia quæ occasione passionis, spei tradita sunt, ubi de passionibus.—NOTA: Spes reperitur in omnibus justis viatoribus quantumvis charitate præditis: unde fictitius est status in quo mens Deum ita diligat, ut jam non pœnarum metu, nec mercedis desiderio moveatur, ut patet ex condemnatione Quietismi et Semiquietismi.

136.—DIGNITAS SPEI. I. Spes est quasi columna quæ totum spirituale ædificium sustentat; qua deficiente, ædificium corruit, et in baratum desperationis concidit (S. Laur. Just.).—II. Spes a tribulatione liberat et confortat, mentem elevat (S. Bonav.).—Ubi de passionibus vidisti alia variis virtutibus perutilia.—Vide alia præcipue quoad obligationem spei, in *Theologiæ Morali*.

Art. III. De Charitate.

187.—NOTIO CHARITATIS. I. Charitas *etymologice* «quasi chareitas seu cara unitas» (S. Antonin.). Sumitur 1.° pro objecto circa quod versatur (Deus charitas est); 2.° pro Dei in homines dilectione; 3.° pro quocumque amore boni aut bona voluntate; 4.° pro amore supernaturali quo Deum et proximum diligimus. —II. Definitio. Charitas est *virtus theologica infusa, qua Deum super omnia diligimus propter se, et proximum sicut nos propter Deum.*—III. Charitas est vinculum perfectionis, id est, aliarum virtutum conversatio, consummatio, nexus ac ligamentum (Dion. Carth.).—IV. Charitas est virtutum virtus inter omnes virtutes tenens principatum; ipsa namque cæteris virtutibus tribuit vigorem, et cunctis bonis operibus præstat valorem (id. *de perf. char. a. 7).*

138.—DIVISIO. I. Charitas est *habitualis* vel *actualis.*—II. Juxta aliquos et minus scholastice, charitas dividitur in *Affectivam* vel *effectivam,* secundum illud (Joan *3, 18):* «Filioli non diligamus verbo, neque lingua, sed opere et veritate.» Cfr. A Lapide, et Expositores. Etenim qui verbo tantum dicit amare, et non vult Domino obedire saltem in gravibus præceptis, nec charitatem habet.

139.—VIRTUTI CHARITATIS CORRESPONDET donum Sapientiæ, cujus est judicare de rebus divinis per altissimas causas, per quod differt a dono Scientiæ,

quod judicat de rebus per causas inferiores. Hoc autem judicium Sapientiæ est sine discursu ex quadam unione et connaturalitate ad Deum per charitatem, ac ex gustu et sapore inde profecto; nam judicium quod fit cum discursu de rebus divinis, pertinet ad Theologiam Scholasticam, quæ est virtus intellectualis. Hujus doni actus est contemplari, et attendere rebus divinis, et conspiciendis et consulendis; ipsi correspondet septima beatitudo: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Ex fructibus Spiritus Sancti quinque virtuti charitatis assignantur: scilicet charitas pro actu dilectionis, gaudium, pax, bonitas, benignitas.—Ant. a Sp. S. Cfr. D. Th. 2, 2, *q.* 23, *46,* ubi hæc omnia fusius traduntur.

140.—ACTUS CHARITATIS. I. Nota quod «quadruplex est charitas: incipiens, quæ nascitur; proficiens, quæ nutritur; perfecta, quæ roboratur; perfectissima quæ mortem desiderat» (Hugo Card. *sup. Matth. c. 24*). Perfectus amator cupit dissolvi et esse cum Christo.—II. Quatuor sunt quæ ex charitate oriuntur: revereri Deum; proximum diligere relevare oppressum; errantem corrigere (S. Th.): Tantaque est ejus vis quod «omnium virtutum forma est (charitas), cum per ipsam omnium virtutum actus in debitum et ultimum finem ordinentur» (id. 2, 2, *q.* 23, *a. 1*).—III. *Præcipui charitatis actus sunt:* 1.° Complacere sibi in summa Dei bonitate; 2.° Velle Deo suum bonum intrinsecum et gaudere quod perfectissimus sit; 3.° Peroptare ut sanctificetur nomen Dei, seu ut glorificetur ab omnibus; 4.° Dolere de peccatis nostris et alienis, et omnibus vitiis bellum

inferre, ut nos et omnes homines Deo desserviamus fideliter; 5.° Desiderare perfectionem in via, et majorem gloriam in patria et quam citius, ut illi semper uniamur; 6.° Diligere proximum verbo, ore, corde, opere et veritate, et Deum in operibus suis laudare et ad majorem amorem in via excitari; 7.° De Deo loqui peramanter, et cum eo in oratione frequenter conversari; 8.° Occasiones Deo placendi etsi minimas non negligere; 9.° Omnia adversa pro Deo tolerare patienter lætanterque; 10. Amorem frequentissime postulare.

141.—DIGNITAS charitatis patet ex dictis n. præcedenti.—Vide varia utilissima, occasione passionis amoris in suo loco tradita.—Quoad præceptum charitatis, vide *Theol. Moral.*

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Magna fuit erga miseros misericordia Mariæ adhuc exsultantis in mundo... Majorem per beneficia innumerabilia nunc ostendit hominibus misericordiam, quia magis nunc vidit innumerabilem hominum miseriam (S. Bonav. *Spec. B. V. lect. 10).*

MARIAM INVOCA. Eia, potentissima ad impetrandum, cui nihil negatur; impetra mihi illuminationem cordis mei, ad vere cognoscendam et detestandam omnem pravitatem, vilitatem et nihi-

biatatem meam : ut ex animo meipsum despiciam, odiam, et ab omnibus despici, confundi, conculcari, et vilissimus reputari cupiam, et absque ulla perturbatione sustineam et diligam (Joan. Lausperg. *theoria 18).*

MARIAM LÆTIFICA. Beneficia mariana recolendo et celebrando.—*Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis* (S. Ildef.).

CAP. XIII. DE VIRTUTIBUS CARDINALIBUS.

242.—VIRTUTES CARDINALES GENERATIM. (Vide cap. XI. per totum). I. Quatuor sunt virtutes cardinales, prudentia, fortitudo, temperantia, justitia. Quatuor sunt quæ prudentia nos docet: scilicet præterita recordari, disponere præsentia, futura prævidere et dubia suspendere. In quatuor fortitudo nos instruit: scilicet prosperos in superbiam non erigi, adversos ad ima non detrudi, injuriæ non sumere vindictam, et jucundam non sumere vitam. In quatuor temperantia nos admonet: scilicet circumcidere superflua, restringere desideria, ab illicitis abstinere, et blandimenta rejicere. In quatuor justitia nos adocet: scilicet honeste vivere, alterum non lædere, sobrie judicium discurrere, et unicuique jus suum tribuere (S. Th. *de vit. et virt.*).— II. Quia virtus perfecta est constans et firmus *ordinis amor*, merito S. Aug. *De Mor. Ecc. c. 15*, ait: «Temperantia est amor integrum se præbens ei quod amatur; fortitudo, amor facile tolerans omnia propter quod amatur; justitia, amor soli amato serviens; prudentia, amor ea quibus adjuvatur, ab eis quibus impeditur, sagaciter seligens.» Unde «in ac vita virtus non est nisi diligere quod diligendum est, id eligere prudentia est· nullis

inde averti molestiis, fortitudo est: nullis illecebris, temperantia est: nulla superbia, justitia est.» (id. *ep. 52, ad Maced.*).—III. Oportet quod temperantia sit prudens, justitia fortis, prudentia sobria, fortitudo justa. (S. Bonav. *1, 6. Hex.*). Prudentia rectificat vim rationalem, fortitudo sive magnanimitas irascibilem, temperantia concupiscibilem, justitia omnes vires (id. *de 4, virt. Card.*).

Art. I. De Prudentia.

243.—NOTIO PRUDENTIÆ. I. Prudentia *etymologice* idem sonat ac *procul* videns et «prudens quasi porro videns: perspicax enim est et incertorum prævidet casus» (S. Isidor.).—II Prudentia sic definitur: Virtus moralis qua dicitur quid in quolibet negotio agendum sit vel fugiendum: vel recta ratio rerum a nobis agibilium. (S. Antonin.). Cui concordat S. Th. dicens: «Sicut ars est recta ratio factibilium, sic prudentia est recta ratio agibilium.» *(1, 2, q. 58, a. 2).*—III Ejus objectum sunt actiones humanæ particulares quatenus judicantur conformes vel disconformes cum veritate hic et nunc practica. Unde, prudentia licet sit virtus intellectualis moralis, quia et mentem perficit in veritatis speculatione, et voluntatem dirigit in boni prosecutione; communiter tamen adnumeratur inter virtutes morales utpote opus et praxim potissimum respiciens. Ergo merito prudentiam definivit Aug.: rerum appetendarum fugiendarumve scientiam.

244.—DIVISIO. I. Juxta D. Th. PARTES INTEGRANTES PRUDENTIÆ SUNT: 1.° *Memoria,* ex qua nascitur experientia. 2.° *Intelligentia* (præsentium et primorum principiorum practicorum cognitio). 3.° *Providentia* (præscientia). 4.° *Ratio* (promptitudo ratiocinandi). 5.° *Docilitas* (ad sciendum ex aliis prudentibus). 6.° *Solertia* (seu sagacitas ad applicanda media). 7.° *Circunspectio* (attenta omnium circunstantium consideratio). 8.° *Cautio*) ad vitanda incommoda, et cavendum ne sub specie boni, voluntas aplicetur malis.

II. PARTES SUBJECTIVÆ SEU SPECIES PRUDENTIÆ SUNT: 1.° *Monastica* (seu *personalis* sive *solitaria:* moderat seipsum).—2.° *Œconomica* (ad recte gubernandam familiam). 3.° *Politica* (seu civilis: ad bene administrandam rempublicam).—4.° *Legislativa* (seu *Regalis:* Supremorum Capitum).—5.° *Militaris* (ad recte militadum).

III. PARTES POTENTIALES SEU OFFICIA PRUDENTIÆ SUNT: 1.° *Eubulia* (latine, *bona consultatio*). 2.° *Synesis* (latine sensate discernere, seu recte judicare). 3.° *Gnome* (latine sententia, pronuntiatum aut imperium: ad praxim reducit quod bene consultatum et judicatum est).

245.—PRUDENTIÆ OPPONUNTUR PER DEFECTUM: 1.° *Eubuliæ* opponitur *præcipitatio;* 2.° *Synesi inconsideratio;* 3.° *Gnomini inconstantia* et *negligentia.*

246.—PRUDENTIÆ OPPONUNTUR PER EXCESSUM: 1.° *Prudentia carnis* (naturæ corruptæ indulget: unde inimica est Deo). 2.° *Astucia* seu *Calliditas* aut *Versutia:* excogitat media ad fallendum. 3.° *Dolus* (executio astuciæ seu Machinatio ad fallendum). 4.° *Fraus*

(executio astuciæ per facta). 5.° *Nimia sollicitudo temporalium.*

247.—VIRTUTE PRUDENTIÆ CORRESPONDET domum consilii, quod se extendit non solum ad actum consilii, sed etiam ad actum judicii, et imperii, denominatur tamen a consilio, ubi in mente consiliata, potius apparet motio Spiritus Sancti, quam in judicio, et imperio quibus mens videtur seipsam, et alios movere, non autem moveri. Hinc dono correspondet quinta beatitudo: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequantur.* Non asignat apostolus inter duodecim fructus, aliquem pro dono consilii, vel pro virtute prudentiæ; cujus ratio est, quia fructus importat rationem ultimi; non est autem ultimum in intellectu practico, sed in operatione alterius potentiæ directæ per cognitionem practicam, quæ operatio dabitur, ut fructus charitati, misericordiæ, vel alteri virtuti, qua aliciatur, non autem prudentiæ vel dono consilii.—Aut. a Spir. S. Cfr. D. Th. *1, 2, q. 47, etc.*

248.—ACTUS PRUDENTIÆ. Nihil agere quod postea debeas deplorare. 2.° Ne mireris ob eventus quæ accidunt, nihilque inespectatum in terra habeas. Fuge peccatum ut verum malum, et patienter tolera adversitates. 3.° Ob casus adversus mullatenus turberis. Sed ora, Deum cogita.

249.—DIGNITAS PRUDENTIÆ. I. Prudentia vocata fuit a D. Bonav. «Auriga virtutum:» ipsaque «docet quomodo præsentia ordines, quomodo præteritorum recorderis, et futura quotidie provideas.» (S. Aug.).

250.—MONITA. I. Sollicite cura ut per prudentiam saluti tuæ consulas, et non tantum alieno bono.: «Quid, o homo, in omnibus es prudens, et circa teipsum es incipiens?» (S. Bern. *serm. de miser. hum.*).—II. Cave ne superbia elatus prudentem valde te existimes, et tibi aliisque nocumentum inferas: «Qui suo judicio prudens est, is te et monita aspernitur, et in contrariam sententiam trahitur, et ei qui dat concilium fit adversarius.» (S. Justin.). «Ergo prudentes alios esse existimare debemus, nec prudentiam nobis tribuere et quasi vindicare » (id.).

Art. II. De Justitia.

251.—NOTIO JUSTITIÆ. I. Justitia sumiter 1.° pro gratia sanctificante; 2.° pro complexione omnium virtutum; 3.° pro speciali virtute morali, de qua agimus. Unde.—II. Justitia definitur ab AA. cum D. Th.: *perpetua et constans voluntas jus suum uniquique tribuens:* S. Bonav. iisdem concordat et alias etiam tradit justitiæ definitionis. Sic ait: *Justitia est quædam animi nobilitas suam cuique tribuens dignitatem. Superioribus reverentiam, paribus concordiam, inferioribus disciplinam.*—III. Objectum justitiæ sunt res alteri debilitæ et reddendæ prout stricte debitæ, et ad æqualitatem reddendæ.—IV *Jus* est id quod justum et æquum est, sive: illud quod inter extrema vitiosa est medium.

252.—DIVISIO. I. Partes subjectivæ seu species Justitiæ sunt: 1.° *Justitia distributiva* et *Justitia com-*

mutativa. *Justitia distributiva* servat æqualitatem seu proportionem *geometricam*, seu servat medium, *rationis*. *Justitia* vero *commutativa* servat proportionem *arithmeticam* seu medium *rei*.—Vide alia in *Thol. Moral.*

II. Partes integrantes Justitiæ sunt: 1.° *declinare a malo*. 2.° *Facere bonum*.

III. Partes potentiales Justitiæ seu illæ quibus veluti facultatibus actus suos justita exercet sunt: 1.° *Religio* (erga Deum). 2.° *Pietas* (erga parentes, etc.). 3.° *Observantia* ad quam reducitur *obedientia* (honor et obsequium Superioribus). 4.° *Veritas* seu *veracitas*. 5.° *Gratia* seu *gratitudo* (erga Deum; parentes, benefactores). 6.° *Vindicatio* (spectat ad judices et similes). 7.° *Liberalitas* (recta ratio pecunias dandi et accipiendi). 8.° *Amicitia* (qua aliqui ad invicem mutua apertaque benevolentia se bonis afficiunt causa honestatis et non tantum utilitatis). 9.° *Affabilitas* qua in vitæ consuetudine faciles et gratos ut decet, nos exhibere studemus).

253.—OPPONITUR JUSTITIÆ partibus potentialibus: 1.° Religioni, irreligiositas; 2.° Pietati, impietas; 3.° Observantiæ, *inobservantia*; 4.° Veritati, *mendacium*; 5.° Gratiæ, *ingratitudo;* 6.° Vindicationi, *excessiva clementia;* 7.° Liberalitati, *avaritia* et *prodigalitas;* 8.° Amicitiæ *inimicitia;* 9.° Affabilitati, *adulatio* et *asperitas*.

254.—RELIGIO est *virtus moralis, per quam Deo, tanquam primo rerum omnium principio, cultus exhibetur*. —*Ejus actus interni* sunt devotio et oratio. *(Devotio* est generalis actus Religionis a quo cæteri omnes informari debent, et a D. Th. definitur: «*voluntas efficax se promp-*

te tradendi ad ea quæ pertinent ad Dei famulatum.» Externi vero: ADORATIO, SACRIFICIUM, VOTUM, etc.

255.—NOTANDUM CIRCA DEVOTIONEM. I. *Devotio* derivatur a verbo *devoveo* ; et sumitur pro propensione particulari animi ad Deum.—II. Causa extrinseca devotionis est Deus; intrinseca; meditatio... Devotio præsupponit charitatem; differt tamen a charitate... III. Devotio est SUBSTANTIALIS seu INTELLECTUALIS (memento quod devotio principaliter est actus voluntatis; minus principaliter, actus intellectus), cujus promptitudo mititur inconsideratione principiorum fidei, et sufficit ad devote in substantia operandum; vel ACCIDENTALIS, *integralis seu affectiva*, quando dictæ promptitudini accedit suavis quædam affectio, quæ ineffabili modo dura quæque in via Domini suavia efficit (si tantum interius sit sensibilis, vocatur *affectiva simpliciter;* si exterius per lacrymas, etc., vocatio *devotio sensibilis).*— IV. *Devotio substantialis* absolute petenda; nec est sine dulcedini intellectuali. *Accidentalis* vero petenda conditionate. Scito quod sublatis delectationibus carnalibus, faciles sunt spiritualis.—V. *Devotio* etiam sensibilis procuranda est (et omnino errant contrarium asserentes) ut vitæ perfectæ valde conducens «Gustate et videte quoniam suavis et Dominus. *(Ps. 33).* Hinc Cat. Rom. ait:» «Lacrymæ in contritione summopere optandæ et commendandæ sunt.» Utraque devotio obtinetur humilitate, oratione et mortificatione.—VI. Cessante aut tardante sensibili devotione, noli turbari, sed humiliter expecta, ora, fortiter persevera in consuetis exercitiis, et mag-

num erit animæ lucrum, et Deus in tempore opportuno visitabit te.

256.—VIRTUTI JUSTITIÆ, RATIONI RELIGIONIS ANNEXÆ CORRESPONDET donum pietatis, secundum quod Deo ut patri cultum, et debitium officium exhibeamus ex instinctu Spiritus Sancti. Hinc dono correspondet secunda beatitudo: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram;* qaamvis juxta propiam ipsius rationem, ei respondeat tam quarta, quam quinta beatituto: quarta quippe dicitur: *Beati qui esuriunt, et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Quinta vero dicitur: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur:* Justitia autem, quam sitiunt, habet connexionem cum dono pietatis, et opera misericordiæ pertinent ad pietatem. Aut. a Sp. Cfr. D. Th. 2, 2, *passim.*

257.—ACTUS JUSTITIÆ. Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Quæqumque vultus ut faciant vobis homines, et vos facile illis. (Matth. *8, 12*). Esto fidelis in promissionibus Deo et hominibus factis, et cæteris debitis quibus erga Deum et homines obstringeris. Ergo, 1.° nulli damnum inferas verbo, consilio, facto; 2.° Bonum alterius promove; 3.° nihil ultra necessitatem petere; 4.° conserva humilitatem et charitatem et justitiam circa munera et dignitates; 5.° si superior es, zelare debes observatiam legum, commodis subditorum incumbere, et mala ab ipsis avertere, etc. Vid. n.° 252. Cfr. Tehol. Mor. circa obligationes dimanantes ex justitia distributiva, commutativa et legali.

258.—DIGNITA JUSTITIÆ. I. Ejus officium innu-

mera et quasi infinita attingit, juxta illud S. Hieron. *(ep. 14, ad Celan.):* «Infinitæ sunt species partesque justitiæ, quas non modo stilo persequi, sed cogitatione etiam capere, difficillimum est.»—II. «O justitiæ, qui te amaverit, qui te stringerit, cum Moyse mare mundi vitiorum sanguine rubricatum, sicco vestigio pertransivit.» (S. Aug.).—III. «Tantum quisque peccatum odit, quantum justitiam diligit » (id. *ep. 144).*

Art. III. De Fortitudine.

259.—NOTIO FORTITUDINIS. I. Fortitudo quam Aristot. vocat. «Mediocritatem inter audaciam et timorem constitutam,» proprie DEFINITUR: *Virtus cardinalis inclinans voluntatem hominis ad pericula mortis tempore et loco debito aggredienda et ad labores perferendos pro consecutione boni necessarios;* vel juxta alios: *virtus moderatrix et timoris in periculis, ubi et quando ratio præcipit adeundis, aut adversis rebus sustinendis.*—II. Ejus objectum sunt pericula et labores, quatenus ad honestatem homo circa illa moderate se habet.

260.— DIVISIO. I. PARTES SUBJECTIVÆ istius virtutis sunt: 1.° *Magnanimitas* (ad omne arduum ex motivo propriæ honestatis). 2.° *Patientia,* (temperat animi mœrorem ob adversa, et mala æquanimiter tolerat). II. PARTES INTEGRANTES FORTITUDINIS sunt: 1.° *Fiducia* seu *confidentia.* 2.° *Magnificentia* (ad faciendos magnos sumptos, ubi et quando juxta rectam rationem expedire videtur: continent pecuniæ contemptum). 3.° *Perseverantia* seu

constantia (non frangitur diuturnitate, difficultate, etc.).

261.—OPPONITUR. I. OPPONITUR FORTUDINI. 1.° *Temeritas* seu *audacia* (quæ aggreditur pericula ubi et quando non oportet); 2.° *Timiditas* seu *ignavia* (quæ nihil audet...).—MAGNANIMITATI OPPONITUR PER EXCESSUM. 1.° *Præsumptio* (ex nimia fiducia aggreditur quod est supra vires); 2.° *Ambitio* (nimis appetendo honores). PER DEFECTUM vero: *Pusillanimitas* (facille impar se reputat).—III. PATIENTIÆ OPPONITUR: 1.° *Impatientia* per excessum; 2.° *Insensibilitas*, per defectum (insensibilitas nec suis nec aliorum malis tangitur).—IV. FIDUCIÆ OPPONITUR. 1.° *Audacia;* 2.° Pusillanimitas (ut dictum est de fortitudine).—V. MAGNIFICENTIÆ OPPONITUR. 1.° *Prefusio pecuniæ* (contra rectam rationem); 2.° *Parvificentia* (in decenter sumptos faciendos.—VI. PERSEVERANTIÆ OPPONITUR. 1.° *Pertinacia* (continuando incœpta cum non oportet). 2.° *Inconstantia* quæ etiam vocatur *mollicies animi* (irrationabiliter et faciliter desistendo ab incœpto).

262.—VIRTUTI FORTITUDINIS CORRESPONDET donum Spiritus Sancti ejusdem nominis, per quod donum fortitudinis altero modo roboratur, et movetur animus contra pericula, simulque conceditur fiducia, et magna securitas triumphandi de inimicis Dei per tolerantiam passionum. Hinc dono correspondet quarta beatitudo: *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Ex fructibus autem enumeratis ab Apostolo correspondet tam virtuti, quam dono fortitudinis, patientia et longanimitas: patientia quidem, quæ

est actualis tolerantia malorum, qua quis possidet animam suam; longanimitas autem, qua suffertur expectatio diurna bonorum.—Aut. a Sp. S. Cfr. D. Th. *passim*.

263.—ACTUS FORTITUDINIS. 1.° Mortis pericula, imo ipsam mortem intrepide, cuando opus sit, sustinere, præsertim in causa fidei et heroicæ erga peste laborantes charitatis. Unde *Martyrium* est nobilissimus fortitudinis actus. 2.° Quælibit alia pericula propter defensionem virtutum fortiter pro Deo et propter Deum tolerare. 3.° Tentationes intrepide sustinere et fortiter rejicere (de propriis viribus difidendo, sed in Domino firmiter sperando et Deum orando). 4.° Mentem in adversis et prosperis roborare ad vitandam superbiam et dessidiam, etc. 5.° Mentis tranquillitatem in adversis casibus retinere. 6.° Ardua prudenter et cum magna in Deum fiducia aggredi. 7.° Pericula vires nostras excedentia, sine auxietate vitare. 8.° Seipsum constanter generose vincere et abnegare. 9.° In oratione fideliter, fortiterque, non obstante difficultate, perseverare, quando magna instant pericula, et mens multum agitari incipit, ut animus serenitatem conservat, etc.—Ergo Deum considera, et quando opus erit omnia poteris in eo qui te confortabit.

264.—DIGNITAS FURTITUDINIS. I. Maxime decorata fuit exercitu ultra 24.000,000 Martyrum...— II. Ille magnus, ille sublimis, ille potens atque dignus fortitudinis appellatione censendus est, qui nihil sibi vitii rebellare, aut dominari permiserit (S. Prosper.).— III. Fortitudine stat homo in adversis inconcussus, in

repentinis imperterritus (B. Alan. de Rupe).—Vide tamen ut tua fortitudo sit genuina: Fortitudinem gentilium, mundana cupiditas: fortitudinem autem christianorum Dei charitas facit (S. Prosper.).—Memento quod vir fortis contra carnales tentationes, ille est qui fugit. Noli ergo ni immundiciis quasi cum Diabolo conversare, ut alibi dictum est.—Fortitudinem comitetur humilitas.

Art. IV. De Temperantia.

265.—NOTIO TEMPERANTIÆ. I. Temperantia DEFINITUR: *Virtus moralis, quæ juxta rectæ rationis dictamen, moderatur affectum, usumque voluptatum gustus et tactus:* VEL MELIUS: *Virtus refrænans ac moderans inordinatos appetitus, et concupiscentias ac voluptates corporis, quibus præsertim gustus et tactus afficiuntur.* — II. Ejus objectum sunt delectationes corporæ quatenus honestæ vel inhonestæ.—III. Hinc «temperantia est virtus, sine qua omnis virtus est sine modo quasi æquus sine fræno» (S. Bonav.): estque «amor Deo sese integrum, incorruptumque conservans (id.); diciturque et merito, quod «temperantia modum ordinemque servat omnium, quæ vel agenda, vel dicenda arbitramur» (S. Ambros. de off. c. 24).

266.—DIVISIO. I. PARTES SUBJECTIVÆ SEU SPECIES TEMPERANTIÆ SUNT: 1.° *Abstinentia* (circa exulenta). 2.° *Sobrietas* (circa poculenta. 3.° *Castitas* (circa venerea): estque *virginalis, vidualis, conjugalis.* 4.° ***Pudici-***

tia (moderatur oscula, tactus, amplexus; estque perturbatio animi de iis quæ dedecus inferre videntur).

II. PARTES POTENTIALES TEMPERANTIÆ SUNT: 1.° *Continentia* (contra concupiscentiæ motus). 2.° *Humilitas* (virtus inclinans hominem ad sui vilitatem ingenue profitendam, et temperans inordinatum appetitum tendendi ad excelsa). 3.° *Mansuetudo* (moderatur viam). 4.° *Clementia* (moderatur vindictam). 5.° *Studiositas* (moderatur sciendi cupiditatem). 6.° *Modestia* (debito modo continet in verbis, factis, vestibus et rerum usu, juxta conditionem proprii status). 7.° *Eutrapelia* seu *Urbanitas* (moderat recreationes).

III. PARTES INTEGRANTES TEMPERANTIÆ SUNT: 1.° *Verecundia* (retrahit ab inhonestis et turpibus cupiditatibus). 2.° *Honestas* (retrahit ab inhonestis voluptatibus, inclinatque ad decorem in earum fuga relucentem).

267.—OPPONITUR TEMPERANTIÆ: 1.° *Insensibilitas* seu *stupor* (fugiendo corporeas delectationes omnes etiam necessarias ad vitam). 2.° *Intemperantia* (appetendo inordinate voluptates et honores). 3.° *Gula*. 4.° *Luxuria*. 5.° *Impudicitia*. 6.° *Incontinentia*. 7.° *Superbia*. 8.° *Iracundia*. 9.° *Crudelitas* (contra clementiam). 10. *Curiositas* (contra studiositatem). 11. *Immodestia*. 12. *Scurbilitas* seu *inurbanitas* (contra eutropeliam seu Urbanitatem). 13. *Invercundia*. 14. *Impudentia* (contra honestatem), etc.

268.—VIRTUTI TEMPERANTIÆ CORRESPONDET donum timoris quo quis refrenatur a delectationibus carnis, juxta illud Psalm.: Confige timore tuo carnes

meas (Ita D. Th. *2, 2, q. 141, a. 1, ad 3).* Donum timoris principaliter respicit Deum, cujus offensam vitat, et secundum hoc correspondet virtuti spei; secundario autem potest respicere quæcumque aliquis fugit ad vitandam Dei offensam; maxime autem homo indiget timore divino, ad fugiendum ea, quæ maxime alliciunt, circa quæ est temperantia, et ideo temperantiæ etiam correspondet donum timoris. Huic autem dono ut conjuncto virtuti temperantiæ correspondet hæc beatitudo: *Beati mites, quia ipsi possidebunt terram;* et ex fructibus correspondent castitas, et continentia (Ant. a Sp. S.—Cfr. D. Th. *passim).*

269.—ACTUS TEMPERANTIÆ: 1.° Abstinere ab illicitis; 2.° Moderare licita; 3.° Debito modo a delectationibus licitis sæpe abstinere.

270.—DIGNITAS TEMPERANTIÆ. I. «Temperatum omne tam Deo quam hominibus est acceptabile» (V. Beda, *prov.).*—II. «Temperantia temperantem facit, abstinentem, parcum, sobrium, moderatum, judicium, tacitum, serium, verecundum. Libidines frœnat, affectus temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat. Omnia intra nos confusa ordinat, ordinata corroborat» (S. Prosper. *l. 3, de Vit. contempl. c. 19).*

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. O quam innumeris peccatis dediti jam Deum deserneranl, omnemque cœlestis patriæ cœtum. Deumque

ipsum abjurarant ac negarant, et in desperationis voraginem sese præcipites dederant, atque a Deo misere separati erant, qui tamen tibi inmitentes, atque ad te confugientes, a te benignissime servati sunt, donec te intercedente apud Deum in gratiam restituerentur (B. Henr. Suso. *Dialog. c. 16)*.

MARIAM INVOCA. Sub tuo regimine, Domina, volo de cætero militare, et me totaliter tuæ dominationi committo, ut me plenarie regas et gubernes (S. Bonav. *Stim. amor. p. 3, c. 19*).

MARIAM LÆTIFICA. Exultans ergo et admirans magnitudinem Matris nostræ *(et magnam ejus misericordiam)*, devote et reverenter ad ipsam accedens dicito: *Salve.—Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis.* (S. Ildef.).

CAP. XIV.—DE VIA UNITIVA IN SE.

271. — PRÆNOTANDUM. Quod in toto præsenti opusculo actum sit de modis perveniendi ad perfectionem et augmentationem divinæ charitatis in cordibus nostris, expedit anteacta principia præ oculis habere ut melius intelligatur *via unitiva*, de qua suppositis præsertim quæ de viis generatim tradimus, brevior sermo instituendus est. Incipiens purgavit se a vitiis ut charitas servaretur; proficiens non relicta purgatione defectuum, et quidem majori cura, roboratus est per virtutes quibus veluti tot armis defenditur, et tot margaritis ornatur, ut Deo melius placeat et in majori charitate obfirmetur. Perfecti vero non negligunt quotidianam et pro viribus accuratissimam omnium imperfectionum purgationem, neque adipiscentiam virtutum in nobiliori gradu et ardentiori conatu jam faciliore facto, sed quodammodo veluti liberi a sollicitudinibus passionum et ordinarium difficultatum ad virtutes, toti charitati incumbunt, toti in adhærendo Deo occupantur, unionem cum Dilecto ferventer prosequentes, imo cupientes dissolvi ut sint cum Christo in dulcedine ineffabili.

272.—NOTIO VIÆ UNITIVÆ.—Via unitiva (ut

dictum est n.° 45) est *illa in qua anima a peccatis purgata et virtutibus illuminata et exornata, principaliter intendit, ut Deo inhæreat, eo fruatur et in Deo quiescat:* VEL: *illa in qua passiones ita sunt edomitæ et animus virtutis operationi adeo assuetus, ut in diligendo Deum sese exerceat frequenter, facile, prompte ac delectabiliter (nota:* hæc delectatio non semper est sensibilis, et sæpe Deus permittit ut perfectissimi viri ariditates et difficultates magnas patiantur).

273. — DIFFERENTIA viæ unitivæ ab aliis viis patet ex dictis. Incipientes principaliter curant mortalia vitare et contra illa roborari; proficientes venialia præcavere et contra illa et mortalia magis perobfirmari; perfecti maxime student ut vitent omnes imperfectiones et defectus voluntarios, Deoque in omnibus placeant ut Ipsi uniantur, Incipientes principaliter resistunt peccato mortali; proficientes facile et prompte illud vitare solent, et *conantur* quamvis cum difficultate venialia præcavere; perfecti facilius venialia fugunt, atque vitant quidquid impedit ne affectus mentis totaliter feratur in Deum.

274.—EXPLANATIONES CIRCA NATURAM VIÆ UNITIVÆ.—I. Unio de qua agimus est summe desideranda.—II. Certum est unionem de qua agimus non fieri per amissionem esse animæ et ejus conversionem in Deum; nam hoc est impossibile et repugnat Dei immutabilitati.—III. Hæc unio non fit per hoc quod Deus sit intime præsens animæ: quia id commune est omnibus rebus, in quibus Deus per immensitatem est præ-

sens. Si vero loquatur de esse per gratiam, omnes justi sunt Deo uniti: «Deus charitas est, et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.»—IV. Hæc unio celebratur in potentiis animæ, scilicet in intellectu et voluntate, et in his actibus prædictarum potentiarum perficitur, vel *active* per conformitatem voluntatis nostræ ad Dei voluntatem, vel passive (de qua loquemur in Mystica speciali) per altissimam Dei contemplationem.—V. Unde anima divino auxilio roborata, propria industria potest pervenire ad unionem *activam*, et ideo *activa* dicitur.

275.—OFFICIUM VIÆ UNITIVÆ. 1.° Velle quidquid Deus vult, quia vult, quomodo vult, quamdiu vult. 2.° Deo toto cordis affectu inhærere, et in omnibus obedire et placere. 3.° Pro Deo omnia sive dulcia, sive amara, sive ardua, sive facilia æquali animo et prompta voluntate exequi. 4.° In unione voluntatis nostræ cum divina perseverare, et divinæ voluntati immobiliter subjici.

276.—FINIS VIÆ UNITIVÆ. 1.° Non consistit in gustibus internis, extasi, raptu, visionibus, etc. (quæ quidem sunt media ad illam non quidem necessaria, sed juxta divini beneplaciti dispositionem); sed in conformitate et unione voluntatis nostræ cum divina. Unde finis viæ unitivæ consistit in universali conformitate propriæ voluntatis cum divina in omnibus.—NOTA quod rejici debet uti vera tentatio, opinio qua quis crederet se reprobum esse: et non debet in hoc conformari voluntati divinæ, quia non debet velle Deo maledicere et ab eo separari: imo si adesset revelatio de reprobatione pro-

pria, anima nec debet conformari, nec credere quod hæc revelatio sit aliud quam salutaris comminatio conditionalis. Fuge ergo a talibus timoribus et opinionibus et spera in Deo (Cfr. S. Ligor. *praxis amor, erga J.-C. c. 13, n. 9).* 2.° Ergo finis viæ Unitivæ supponit ut devotus sibimetipso moriatur per omnimodam propriæ voluntatis abnegationem.

277.—SIGNA VIÆ UNITIVÆ. 1.° *Amor Dei non verbo tantum sed opere et veritate,* qua anima Deo in omnibus etsi minimis placere studet, et faciliter difficultates venialium et imperfectionum superat. 2.° Voluntatem divinam ardentissimo affectu in omnibus quæ agere debemus vel agere intendimus quærere, cum omnimoda obedientia erga Superiorem vel animæ Directorem, ne decipiamur in via. 3.° Ardentissimus verus et constans amor proximi ac proinde, vitare voluntarios defectus contra fraternam charitatem. Hinc: hæc unio conformitatis fundatur in amore Dei, et proximi (ait Ant. a Spir. S.); si in utroque nos amore exercuerimus et præsertim in amore proximi: plus enim, et certius amorem proximi in nobis experimur quam amorem Dei. Multæ namque et evidentes circa proximum dilectionis occasiones occurrunt, quæ circa Deum rarius contingunt. Unde merito concludit Evangelista, quod si non diligimus proximum quem videmus, nec Deum diligimus quem non videmus. Possumus igitur ex amore proximi facile ex nobis colligere qualis sit, et quam magnus amor Dei; maxime quia Deus in præmium amoris proximi quem nobis tam stricte præcipit, magnum

amoris sui incrementum præbet: et si quis defectus in amore proximi saltem frequentes et voluntarios adverterit, certissime sibi persuadeat, quod ad hanc unionem divinam non pervenit, quantumcumque sensibilis gratiæ ac devotionis gustum sentiat, et aliqualem in oratione quietis suspensionem experiatur: postulet ergo a Domino ut sibi perfectum amorem proximi concedat.

278.—VARIA. I. Dicat sæpe devotus in via divinæ charitatis ambulans, illud S. Ignatii: «Suscipe, Domine, universam libertatem meam. Accipe memoriam, intellectum, atque voluntatem meam. Quidquid habeo et possideo, mihi largitus es; id totum tibi restituo, ac tuæ prorsus voluntati trado gubernandum; amorem tui solum cum gratia tua mihi dones, et dives sum satis, nec aliud quid ultra posco.» Et cum S. Francisco iterato exclamet: «Deus meus et omnia!» Et cum David: «Quid mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram? Deus cordis mei et pars mea in æternum!... Heu mihi quia incolatus meus prolungatus est!» Et cum S. Augustino: «Omnis copia, quæ Deus non est egestas est mihi!»

II. «Unum vult non esse, ut supra mundum simus; nam qui partitur studium, derivat affectum, et qui dividit curam, differt profectum» (S. Ambros. *ad Virg.*).

III. Quia perfectio christiana in hac vita non consistit præcise in intensitate gratiæ seu charitatis habitualis, sed in *dispositione proxima* qua justus frequenter, facile promptequc Deo paret, eique in omnibus placere studet; sequitur quod quis potest esse sanctior ex parte gratiæ habitualis et simul imperfectior ex par-

te venialium et inobservantiæ divinorum consiliorum: ac proinde recte dictum est n. 20, IV, quod *secundum quid* tantum perfectio est mensura amicitiæ cum Deo, id est, in modo agendi fideliter ferventerque in Dei famulatu, devotus quodammodo manifestat quantum Deum diligere velit. Attamen, cæteris paribus, major intensitas gratiæ seu charitatis habitualis multum ad perfectionem confert.

IV. Nunquam in via perfectionis sistendum, (iterum iterumque memento), sed semper progrediendum, imo quamvis perfecta sit anima, debet magis magisque purgari et illuminari, quin tamen statum suum relinquat. Via unitiva exigit magnam conscientiæ puritatem: ipsaque veluti enutritur omni quod ad majorem amorem conducit.

V. Unionem de qua loquimur debet quilibet devotus appetere, et continuo tanquam magis utilem et securam (quam viæ extraordinariæ) a Deo instantissime postulare. Sed quoniam tot devoti tantis afficiuntur defectibus ex eorum negligentia et majori minorive incuria, et parum generosi ad vincendas imperfectiones inveniantur, hinc est quod heu! pauci quidem ad hanc unionem proveniunt, et nobilissimam laborum ad dictam unionem necessarium victoriam obtineant. Tu vero; devote et studiose lector, totis viribus incumbe animæ tuæ profectui ut non solum in Dei amicitia permaneas et salvus fias, sed et in terra efficiaris Deo charissimus, servus et in cœlo uberiori triumphes corona.

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Quidquit igitur misericordiæ Filius exhibuit, totum hoc nobis Mater contulit, quæ Filium genuit in quo nobis omnia donavit. Ex his patet beatissimam Virginem in misericordia omnem excellere creaturam, quia nimirum ipsius mundi misericordiæ causa (Mater) exstitit (B. Alb. Magn. *sup. Missus est q. 75).*

MARIAM INVOCA. Ave dulcedo et vita nostra: «Vita vere, quæ mortem superbiæ vicisti, quæ nobis vitam gratiæ impetrasti, vitam gloriæ genuisti» (S. Bonav. Stim. amor. p 3, c. 19).

MARIAM LÆTIFICA. Ejus patrocinium favore omnium perfectionis amatorum implorando: ejus charitatem meditando. — *Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis* (S. Ildef.).

CAP. XV.—DE OPERIBUS VIÆ UNITIVÆ.

279.—OPERA VIÆ UNITIVÆ REDUCUNTUR, ut patet ex dictis, ad CONFORMITATEM voluntatis nostræ cum divina voluntate et ARDOREM CHARITATIS. Pauca de conformitate dicenda, suppositis alibi dictis.

280.—NOTIO CONFORMITATIS. I. Conformitas est *actus charitatis divinæ quo voluntatem nostram voluntati divinæ in omnibus liberrime subjicimus.*—II. Vocari solet etiam *Resignatio.*—III. *Ejus objectum* sunt omnes actiones nostræ et omnes eventus, quatenus respiciunt D. Providentiæ dispositionem, ut per omnia nostra et in omnibus quæ eveniunt totis viribus satagemus Deo placere et perfecte parere, fugiendo peccatum, et virtutem unice sectando. Unde per conformitatem homo in omnibus Deum cogitat ejusque beneplacito subjicitur, non considerans res in semetipsas, sed in sapientissima et misericordissima erga nos Dei dispositione.

281.—DIVISIO. Conformitas est 1.° *imperfectissima* quando nos resignamus cum exceptione v. gr. ad omnia, excepta infirmitate; 2.° *imperfecta* seu debilis, si in proposito sit universalis et in actu sæpe sæpius exceptiva; 3.° *perfecta,* si habitu et actu sit generatim universalis et totalis. Dixi, generatim, quia in hac vita homo

non potest omnes omnino imperfectiones et omnia omnino venialia vitare: ac proinde non semper Deo perfecte paret. Primi immolantur ex parte, secundi immolari volunt per totum, sed in opere recedunt, tertii totaliter sese abnegant, et in omnibus divino beneplacito subjacent libentissime et ex magno charitatis affectu, in quantum sustinet humana fragilitas.

282.—ACTUS. 1.° Dicere cum Job: «Dominus dedit, Dominus abstulit...» 2.° Justam confiteri in omnibus voluntatem Dei: «Justus est Dominus in omnibus viis suis...» 3.° Voluntatem Dei scire velle pro omnibus quæ facere debemus vel optamus: «Domine, quid me vis facere?» 4.° Adversa patienter tolerare absque murmuratione, dicendo cum Davide: Obmutuiet non aperui os meum, quoniam tu fecisti. 5.° In divina voluntate tantummodo delectari, et illi libentissime et universalissime parere et subjici. 6.° Causas eventuum quæ nos affligunt, nolle inquiete perscrutari, scientes quia Deus amplius diligit nos quam nosmetipsos nos diligimus. 7.° Orare ut Deus doceat nos voluntatem suam et ut illam in omnibus adimpleamus.

283. — GRADUS. I. Deo in præceptis obedire. II. Deo in consiliis evangelicis parere. III. Deo in omnibus placere et quidem perfectiori quo possumus modo non tantum in præciptis et consiliis, juxta proprii status nostri conditionem, sed in modo perfecto præcepta et consilia servandi. Consilium Domini est ut sancte vivamus et *meliori et perfectiori modo* opera sanctificationis nostræ et erga Deum famulatus nostri operemur,

sua adjuti gratia. Unde perfecte conformitatem sectantes, etiam in rebus non præceptis, eligunt quæ Deo magis placent, et illa perficiunt modo quo Deo magis placet. *Ergo* obedientia erga confessarium et Superiores est maxime necessaria, ut securi in voluntate Domini perfecte ambulemus...

284. — PRINCIPIA CIRCA CONFORMITATEM. I. Sanctitas et perfectio animæ consistit in abnegatione sui et resignatione et subjectione erga voluntatem Dei. —II. Substantia præceptorum et consiliorum reducitur ad faciendum quidquid Deus vult et quomodo vult.— III. Vere resignati permanent indifferentes circa ea quæ Deus vult, id est eodem modo accipiunt dulcia et amara, facilia et difficilia.—IV. Id unum sufficit Deum perfecte amanti: «Dei beneplacitum est.» Unde unica ejus delectatio est placere Deo.—V. Resignati perfecte fiunt sancti et sunt felicissimi inter omnes homines. Unde dicendum cum S. Theresia: «Hæc est vera et essentialis unio (scilicet perfecta conformitas) quam semper desideravi, et incessanter a Domino postulo.» Tales nunquam conqueruntur dicentes cum mundanis quod habeant malam fortunam, vitam infelicem, et quod tristitias multas quasi proprias habent... etc.—VI. Perfecte conformati non prorumpunt in impatientias et tristitiam inordinatam, rebus aliter accedentibus ac spectabantur aut desiderabantur; sed pacem semper conservant, non quærentes multa facere sed perfecte peragere quæ faciunt, et rebus et actionibus gloriosis (non obligatoriis) anteponunt vel minimas obligationes.

—VII. Perfecte conformati non indulgent propriæ indoli et inclinationi in laboribus suscipiendis, sed victores de seipsis, toti incumbunt subjectioni divinæ voluntati. Quid enim mihi aiunt, ut istud vel illud agam, dummodo quæ de me vult Deus peragam? Hæc voluntas nobilitat actiones meas etsi viliores seu abjectiores hominibus appareant.—Sic neque in altioribus officiis superbiunt, neque in humilioribus dejiciunt.—VIII. Hinc perfecti resignati despiciunt seipsos, mortificant proprios appetitus, perfecteque conformitatem colunt.—IX. Et quoniam in favorabilibus non satis apparet nostra resignatio, maximum perfectæ resignationis signum est cruces a Deo missas cum pace amplecti.—X. Non solum accipienda sunt cum resignatione quæ a Deo directe veniunt, set et quæ directe ex malitia hominum et proinde indirecte tantum ex Deo (permittente talem malitiam, non volente) nobis contraria obveniunt, ut fecit David cum Semei.—XI. Perfecte resignati, præcipue exerceri curant tempore infirmitatis ut mortem propte accipiant quomodo et quando Deo placeat. Imo valde expedit, ut quisquis in mediocri dispositione invenitur, mortem desideret, ut a periculis mundi liberetur, et Deo perfruatur, ut Deo melius securiusque diligat. Si ardentius desideraremus Deum in cœlis quamcitius videre, major esset cordis nostri ardor ad Deum diligendum et mundum aspernendum.—XII. Resignationis perfectæ est desiderare pervenire et totis viribus ad hoc adlaborare ad eum gratiæ et gloriæ gradum quem Deo placuerit.—Ergo *resignatio et conformitas*

infinite distant a Quietismi deliramentis, et potius sunt activissima animæ adlaboratio, suppositis auxiliis Divinæ gratiæ, ut magnos thesauros colligat in cœlo locandos. Charitas enim non est otiosa.

285.—FUNDAMENTA CONFORMITATIS ET RESIGNATIONIS. I. *Deus est Omnipotens*, et sine ejus voluntate nihil accidere potest: «Nonne duo passeres asse vœneunt: et unius ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos» (Matth. 10).—II. *Deus est sapientissimus* et scit omnia in bonum convertere.—III. *Deus est Optimus*, et vult omnia in summum nostrum bonum dirigere.—Ergo dum in omnibus quæ fiunt respicies ad divinam justitiam, divinæ voluntatis memoriam frequentissime revocabis per orationes jaculatorias. Et si Deus per prospera et adversa hujus vitæ te punit, probet vel premiat, scito quod hæc omnia recto Dei judicio diriguntur ad bonum tuum ut a malo fugias, et ad Deum traheris et deo uniaris.

286.—DIGNITAS CONFORMITATIS seu Resignationis. I. Christus *(Matth. 12, 50)* ait: «Quicumque facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ille meus frater et mater est.»—II. Super omnia, que vel dicere, vel facere possumus, hæc a nobis maxime exposcit Deus, ut intus in corde dicamus: «Domine fiat gratissima voluntas tua» (Blosius).—III. Summum vitæ bonum est humanæ voluntatis cum divina conjunctio (Enthym.).—IV. Qui sunt recti corde? qui non reprehendunt Deum,

qui voluntatem suam ad Dei voluntatem dirigunt, non voluntatem Dei ad suam curvare conantur (S. Aug. *in ps. 123*).

287.—VARIA. I. Conformitatem melius exerces, si firma fide, ferventi charitate, mortificationis studio, obedientia, spiritu interiori, sanctorum et devotorum exemplo, divinæ providentiæ amorosa consideratione cor tuum ad altiora elevas.

II. Solum peccatum potest te separare a voluntate divina. Unde de nullo tristitiam habeas nisi de peccato, nihil timeas nisi peccatum. Contentus esto de talentis quæ Deus tibi tribuit. Negotiare cum illis ut Deo placeas.

III. Cave ne turberis, si in laboribus literariis vel in zelo animarum optatos non colligas fructus. Fac quod possis, ora et in pace persevera Deo te commitendo, ut fiat voluntas Sua in te, in laboribus tuis, in omnibus. Ora tamen intranquillitate mentis ut removeantur obstacula quæ et tu et alii homines opponunt spirituali fructui, quem alias divinæ gratiæ respondendo producere possent.

IV. Nec turberis si in virtutibus non proficias quantum desideras, sed ora in pace, labora et spera. Nam «licet jucundum sit, cum pro virtutibus et gratia oramus, id obtinere a Deo, quod petimus, longe tamen delectabilius atque utilius est, totum se Dei beneplacito resignare» (Blosius). Hæc tamen resignatio, ut patet, ardorem adauget ut in omnibus Deo placeamus : unde fugit pigritiam.

288.—NOTA: Quoad *amorem proximi* maxime cave a judiciis et verbis charitati fraternæ contrariis, et esto angelus pacis inter fratres. Quoad ardorem charitatis, ardeat cor tuum per meditationem et jaculatorias, amoremque Dei intendendo in operibus tuis, ita ut totus amorem erga Deum quasi respires et aspires. Invoca Mariam uti Matrem pulchræ dilectionis et fidelissimam Dei ancillam, Sanctissimam, benignissimam, potentissimam Oratricem et Doctricem omnium devotorum.

REQUIES ANIMÆ.

MARIAM COGITA. Mater enim ista omnia bona nobis vult, sicut mater filiis. Unde et dicere videtur Christianis illud *Philip. 1, 8:* «*Testis enim mihi est Deus, quomodo vos cupiam in visceribus Christi* Filii mei» (Rich. a S. Laur. De *Laud. B. V. l. 4).*

MARIAM INVOCA. O deipara, mihi peccatorum meorum «emendationem largire, ut per donum hoc tuum a pessima consuetudine resipicens, supplex meipsum prosternam, atque quod vitæ reliquum fuerit, in gravibus meis facinoribus deplorandis consummam (S. Pabb. alb. *ex Menæis Grec.).*

Mariam lætifica. Ardentissimum Mariæ proficiendi studium quod in terris habuit, imitando.— *Ut sim servus Filii, servitutem appeto Genitricis!* (Sanctus Ildef.).

Finis Theologiæ Mysticæ fundamentalis.

Ave, Magistra devotorum, Maria!

INDEX.

Pags.

Prænotiones. 9

PARS I.—DE SCRIPTURA SACRA GENERATIM.

Tractatus de perfectione spirituali generatim. 25

Cap. I.—De natura perfectionis spiritnalis. . . 25

Art. I.—De Notione Perfectionis spiritualis. . 25

Art. II.—De Qualitatibus sive notis Perfectionis. 32

Art. III.—De bonis Perfectionis. 37

Cap. II.—De obligatione tendendi ad Perfectionem. 47

Art. I.—De Generali obligatione perfectionis.. 47

Art. II.—De speciali obligatione perfectionis.. 51

Art. III.—Documenta perfectionis et quodlibera. 57

Tractatus de Perfectione spirituali speciatim. 77

Cap. I.—De viis quibus pervenitur ad perfectionem.. 77

Cap. II.—De via purgativa in se 86

Art. I.—De vera notione viæ purgativæ. . . 86

Art. II.—Monita generaliora circa vitam purgativam. 90

Pags.

Cap. III.—Deo peribus vitæ purgativæ generatim. 98
Art. I.—De Mortalibus destruendis et vitandis. 98
Art. II.—De vitandis venialibus peccatis. . . 105
Art. III.—De vitando tepore. 109
Cap. IV.—De operibus sive de praxi vitæ purgativæ speciatim, et primo de defectibus purgandis. 117
Art. I.—De defectibus purgandis 118
Cap. V.—De passionibus moderandi s. 129
Art. I.—De Passionibus in genere. 130
Art. II.—De Passionibus concupiscibilis speciatim. 136
Art. III.—De Passionibus irascibilis speciatim 154
Cap. VI.—De sensuum externorum purgatione. . 171
Art. I.—De Sensibus externis generatim. . . 171
Art. II.—De Sensibus externis speciatim. . . 173
Cap. VII.—De Sensuum internorum purgatione.. 186
Art. I.—De sensibus internis generatim. . . 186
Art. II.—De Sensibus internis speciatim. . . 189
Art. III.—De Intellectus et Voluntatis purgatione. 201
Cap. VIII.—Ce oratione. 216
Art. I.—De Oratione generatim. 217
Art. II.—De Oratione sumpta pro petitione. . 221
Art. III.—De Oratione Vocali speciatim. . . 233
Art. IV.—De Oratione mentali speciatim. . . 237
Cap. IX.—De Mortificatione. 243
Cap. X.—De Via illuminativa in se.. 255

Pags.

Cap. XI.—De Operibus viæ illuminativæ genetim, sive de virtutibus in genere. 263
Cap. XII.—De Virtutibus theologicis. 274
Art. I.—De Fide. 276
Art. II.—De Spe. 279
Art. III.—De Charitate. 282
Cap. XIII.—De Virtutibus cardinalibus. . . . 286
Art. I.—De Prudentia. 287
Art. II.—De Justitia 290
Art. III.—De Fortitudine. 294
Art. IV.—De Temperantia.. 297
Cap. XIV.—De via unitiva in se 301
Cap. XV.—De Operibus viæ unitivæ. 308

OBRAS QUE SE HALLAN EN LA MISMA LIBRERÍA

OBRAS

DEL P. CALASANZ DE LLEVANERAS, CAPUCHINO

Precio de cada una: en rústica 1 peseta en toda España y 2 en el extranjero, encuadernadas á 1'25 pesetas en España y 2'50 extranjero.

Compendium Theologiæ Dogmaticæ Beatæ Mariæ Virgini dicatum.

Compendium Theologiæ Moralis Beatæ Mariæ Virgini dicatum, 2.ª edicion.

Compendium Juris Canonici Beatæ Mariæ Virgini dicatum.

Compendium Hermeneuticæ Sacræ Beatæ Mariæ Virgini dicatum.

Compendium Theologiæ Mysticæ Beatæ Mariæ Virgini dicatum.

Ramillete espiritual de los devotos imitadores de N. P. S. Francisco.—Un tomo á 2'50 pesetas encuadernado en piel y relieves.

BIBLIOTECA SERAFICA

Mariale Quotidianum sive brevissima mariana obsequia per singulos anni dies distributa quibus SS. Dei Genitricis nomen et sublimitas patrum et doctorum encomiis celebrantur. Opus Omnibus Reginæ Cœlerum felicissimis servis valde inserviens concionatoribusque et ecclesiasticis haud inutile. Cura et studio Fr. Josephi Calasanctii a Llevaneras, Ord. Minorum S. Francisci Capuccinorum, un tomo de más de 750 páginas á 4'50 pesetas encuadernado en pasta y 3'50 pesetas en rústica.

PÁG.	LIN.	ERRATA	CORRIGE
16	17	ejusdem	ejusdemque
27	11	morma	norma
35	29	uberiorem	uberiorem gratiam
47	20	conditionata	conditioni
53	7	polluet	polluent
100	20	Imperatore	Imperatoriæ
101	8	et remittendum	et ad resistendum
105	12	coram est moribus	coram me est, morsibus
111	19	et	ob
112	2	quibus	quos
»	11	concionatoribus	concionatores
113	28	Radia	Radix
114	3	an divinam	ad divinum
115	29	temendum	tenendum
119	21	Unde	consistit. Unde
122	16	et relationibus	et in relationibus
123	23	pertinentibus	pertinentes
124	30	, et quando	: Deus consolat suos quando
132	29	causentur	causantur
144	25	generationem	operationem
158	17	judicare	judicando
167	29	tanto ut aliquando est	tanta est aliquando, ut
171	10	sapio	sopio
177	14	inficitur	inficiantur
190	9	te	te non
193	9	rationes	rationis
196	13	resensibili	re sensibili
199	19	intuitibus	inutilibus
200	2	vulnus	vulnus perduret...
202	21	dilectionem	directionem
207	23	constituentia	constituendo
208	10	ferat non	ferat qui non
209	17	, seu	: seu, peccamus
212	4	agimus	agunt
228	5	dilatione	dilatatione
»	18	in orationibus quæ	ut in orationibus quas
230	11	juvatur?	juvatur!
235	23	ampliamus	ambiamus
239	8	antequam	antequam facias
»	16	quam	quæ
240	2	non discipuli	discipuli non
252	22	obedientiæ ordinariæ	obedientia ordinarie
256	15	ornare	ornare animam
260	6	purgativa	illuminativa
273	10	et nascentur	et qui nascentur
»	12	inferno	inferno (i. e. purgatorio)
279	27	et bonum	ut bonum
289	18	aliciatur	eliciatur
292	12	mititur inconsideratione	nititur considerationi
294	17	et timoris	timoris
299	20	judicium	pudicum
305	22	vult non	vult (Deus) nos
311	24	Deo	Deum
»	30	quem	qui
313	19	intranquillitate	cum tranquillitate
317	3	Pars. I. De scrip. s. gen.	. . . . .

Cætera lector facilius corriget.

240.2
L 77 Vives y Tuto, José ... 36617

AUTHOR

Compendium Theologiae Ascetico-

TITLE Mysticae

DATE LOANED	BORROWER'S NAME
	[redacted]
MAR 1 3 1987	

36617